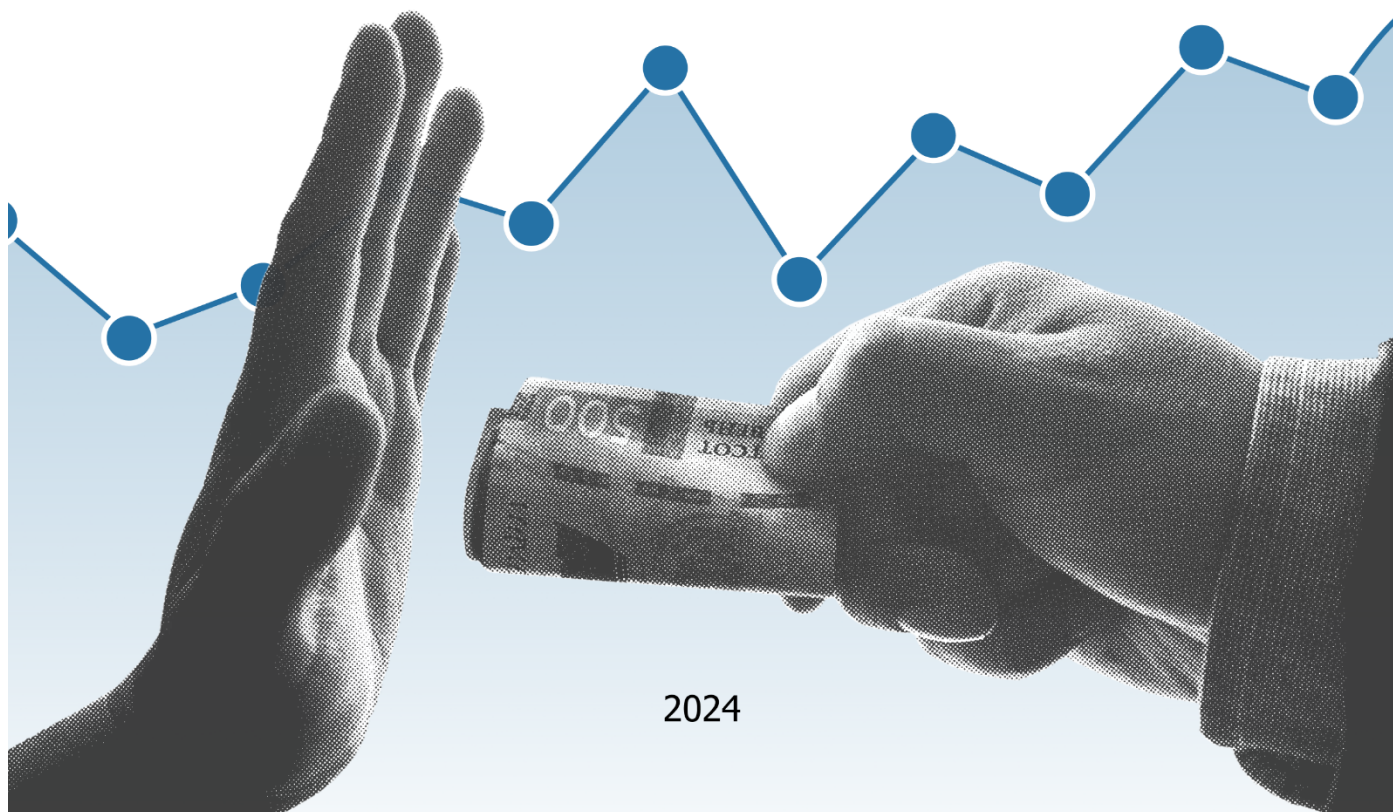


КОРУПЦІЯ В УКРАЇНІ 2024: РОЗУМІННЯ, СПРИЙНЯТТЯ, ПОШИРЕНІСТЬ

АНАЛІТИЧНИЙ ЗВІТ ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ
ОПИТУВАННЯ НАСЕЛЕННЯ ТА БІЗНЕСУ



2024

КОРУПЦІЯ В УКРАЇНІ 2024: РОЗУМІННЯ, СПРИЙНЯТТЯ, ПОШИРЕНІСТЬ. АНАЛІТИЧНИЙ ЗВІТ ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ ОПИТУВАННЯ НАСЕЛЕННЯ ТА БІЗНЕСУ. – Київ, 2024.

Цей аналітичний звіт підготовлено за результатами соціологічного дослідження за Методикою стандартного опитування щодо корупції в Україні, затвердженою у 2021 р. наказом НАЗК (у 2024 р. до Методики внесено зміни та викладено у новій редакції). Опитування проводила у 2024 р. соціологічна компанія Info Sapiens. Інтерпретацію результатів соціологічного дослідження та підготовку цього звіту здійснила команда дослідників Info Sapiens у складі Савчука Д., Шуренкової А.



НАЦІОНАЛЬНЕ АГЕНТСТВО
З ПИТАНЬ ЗАПОБІГАННЯ
КОРУПЦІЇ



Дані дослідження представлені, де це було можливим, порівняно з першою хвилею, проведеною у 2017 р. соціологічною компанією GfK Ukraine за підтримки Координатора Проектів ОБСЄ в Україні в межах реалізації проекту «Підтримка діагностики, моніторингу та переслідування корупції в Україні» (див. Корупція в Україні: розуміння, сприйняття, поширеність. Звіт за результатами опитування підприємців, експертів та населення в цілому / Колектив авторів. – Київ: Ваїте, 2018. – 42 с.), другою хвилею у 2020 р. (Корупція в Україні 2020: розуміння, сприйняття, поширеність. Звіт за результатами опитування підприємців, експертів та населення. – Київ, 2020), третьою хвилею у 2021 році (Корупція в Україні 2021: розуміння, сприйняття, поширеність. Звіт за результатами опитування населення та бізнесу. – Київ, 2022), четвертою хвилею у 2022 році (Корупція в Україні 2022: розуміння, сприйняття, поширеність. Звіт за результатами опитування населення та бізнесу. – Київ, 2023) та п'ятою хвилею у 2023 році (Корупція в Україні 2023: розуміння, сприйняття, поширеність. Звіт за результатами опитування населення та бізнесу. – Київ, 2023).

Структура аналітичного звіту, опис методології, а також окремі висновки дослідження (у тому випадку, якщо вони збігались з висновками 2017–2023 рр.) взяті із звітів 2017, 2020, 2021, 2022 та 2023 років.

Ця публікація була підготовлена ТОВ «Інфо Сапієнс» за результатами виконання для Національного агентства з питань запобігання корупції (НАЗК) послуг з проведення стандартного опитування щодо корупції в Україні, що були профінансовані за бюджетною програмою КПКВК 6331030 «Реалізація антикорупційних стратегій». Погляди, висновки та рекомендації, представлені в публікації, належать авторам і можуть не збігатися з офіційною позицією НАЗК.

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК ОСНОВНИХ СКОРОЧЕНЬ.....	5
КОРУПЦІЯ В УКРАЇНІ 2024: РОЗУМІННЯ, СПРИЙНЯТТЯ, ПОШИРЕНІСТЬ – РЕЗЮМЕ	6
ВСТУП.....	14
РОЗДІЛ 1. ПОКАЗНИКИ СПРИЙНЯТТЯ КОРУПЦІЇ.....	19
1.1. Сприйняття важливості корупції.....	19
1.2. Розуміння та сприйняття поширеності корупції.....	24
1.3. Оцінка антикорупційної політики держави та обізнаність щодо неї.....	36
РОЗДІЛ 2. ПОКАЗНИКИ КОРУПЦІЙНОГО ДОСВІДУ В ОКРЕМИХ СФЕРАХ.....	54
2.1. Загальна методологія оцінки корупційного досвіду	54
2.2. Оцінка корупційного досвіду населення за сферами	56
Будівництво та земельні відносини	58
Державна та комунальна медицина	62
Діяльність правоохоронних органів із забезпечення законності та правопорядку, проведення досудового розслідування.....	67
Діяльність сервісних центрів МВС	71
Послуги закладів вищої освіти	75
Послуги з підключення та обслуговування систем електро-, газо-, водопостачання та водовідведення	78
Гуманітарна допомога	81
Надання адміністративних послуг органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування	87
Послуги закладів освіти (дитячі садки)	90
Послуги закладів освіти (початкова та середня освіта)	93
Діяльність центрів надання адміністративних послуг.....	96
2.3. Оцінка корупційного досвіду бізнесу за сферами	102
Митниця.....	104
Послуги з підключення та обслуговування систем електро-, газо-, водопостачання та водовідведення	108
Діяльність правоохоронних органів із забезпечення законності та правопорядку, проведення досудового розслідування.....	112
Будівництво та земельні відносини	115
Судова система	119
Діяльність податкових органів	122
Контроль і нагляд за господарською діяльністю.....	126
Виконання судових рішень	130
РОЗДІЛ 3. ІНТЕГРАЛЬНІ ПОКАЗНИКИ ДЕРЖАВНОЇ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ	134
3.1. Індикатор 1. Частка населення (представників бізнесу), яка негативно ставиться до корупційних проявів	134
3.2. Індикатор 2. Частка населення (представників бізнесу), яка мала власний корупційний досвід.....	137

3.3. Індикатор 3. Частка населення (представників бізнесу), яка спроможна бути викривачем корупції.....	139
3.4. Індикатор 4. Частка населення (представників бізнесу), яка схвалює діяльність викривачів.....	142
3.5. Індикатор 5. Частка населення, яка належно обізнана з гарантіями правового захисту викривачів.....	145

ПЕРЕЛІК ОСНОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

АРМА – Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів

ВАКС – Вищий антикорупційний суд

ДБР – Державне бюро розслідувань

ДПС – Державна податкова служба

МВС – Міністерство внутрішніх справ України

НАБУ – Національне антикорупційне бюро України

НАЗК – Національне агентство з питань запобігання корупції

ОБСЄ – Організація з безпеки і співробітництва в Європі

ООН – Організація Об'єднаних Націй

САП – Спеціалізована антикорупційна прокуратура

СБУ – Служба безпеки України

ФОП – фізична особа – підприємець

ЦНАП – центр надання адміністративних послуг

ЦОВВ – центральні органи виконавчої влади

КОРУПЦІЯ В УКРАЇНІ 2024: РОЗУМІННЯ, СПРИЙНЯТТЯ, ПОШИРЕНІСТЬ – РЕЗЮМЕ

У жовтні – листопаді 2024 року було проведено шосте національне опитування населення та представників бізнесу з метою комплексної оцінки корупційної ситуації в Україні. Перша хвиля дослідження проведена у 2017 р., друга – п'ята – у 2020–2023 роках відповідно.

Результати соціологічного дослідження 2024 року засвідчують негативне ставлення до корупції переважної більшості громадян України та представників бізнесу. Незважаючи на критичну оцінку респондентами результатів боротьби з корупцією в Україні, частка тих, хто реально мав корупційний досвід у 2024 році, суттєво не змінилася з минулого року. Варто також зауважити, що з другого року від початку повномасштабного вторгнення росії представники бізнесу дещо частіше стикаються з корупцією, ніж населення. Натомість до 2022 року включно саме населення частіше повідомляло про наявність корупційного досвіду. Відсутність зростання цього показника та відносна стабілізація на одному рівні у 2022–2024 роках частки громадян, які стикалися з корупцією, може бути одним із маркерів дієвості заходів з протидії корупції в низці сфер, з якими контактує населення.

Однозначно позитивним є факт сталого зростання частки українців (населення та бізнесу), які повідомили компетентні органи про корупцію стосовно себе. Динаміка щодо зростання цього показника фіксується з початку збору відповідних даних за усталеною методикою (2020–2021 рр.), а у 2024 році він мав найбільше значення порівняно з попередніми роками. Так, цього року про факти корупції щодо себе, якщо вона мала місце, повідомив кожен шостий представник бізнесу та кожен десятий мешканець України. Реальні результати у боротьбі з корупцією та її негативним впливом на рівень життя неможливі без безпосередньої залученості громадян до цього процесу. Наразі в українському суспільстві ще не сформувалася критична маса «борців з корупцією», проте вже можна казати про статистично відчутну активну меншість. Наприклад, у 2020 році відсоток населення, яке повідомляло про корупцію щодо себе, був ледь вищим за статистичну похибку. Стале зростання цього показника (як серед населення, так і бізнесу) може свідчити про певні результати у процесі формування в українців нульової толерантності до корупції та правових навичок боротьби з нею.

Безумовно, актуальним залишається суттєвий статистичний *розрив між сприйняттям поширеності та особистим корупційним досвідом* як для населення, так і для бізнесу. У 2024 році продовжилась негативна динаміка низки показників сприйняття корупції та оцінки діяльності державних органів у боротьбі з нею (розпочалась у 2023 році після суттєвого покращення у 2022 році). З огляду на те, що корупційний досвід українців не зазнав значущих змін у 2024 році, а отже, він не може бути визначним чинником погіршення сприйняття поширеності корупції, то відповідні оцінки респондентів мають інше підґрунтя.

Зазвичай сприйняття проблеми поширеності корупції оцінюється набагато вище, ніж власний корупційний досвід. Цей тренд в цілому є справедливим для сучасного світового співтовариства, Україна тут не є винятком. Відповідно до сучасних політологічних досліджень високий рівень сприйняття поширеності корупції корелює з такими чинниками, як загальна довіра до влади, оцінка ефективності роботи державних органів, а також свобода медіа.

В українському інформаційному просторі традиційно підвищена цікавість до теми корупції, що, зокрема, впливає на формування у населення сприйняття рівня її поширеності.

Корупція залишається надзвичайно чутливим питанням для українців, сприймається як серйозна проблема для розвитку суспільства та держави. Це відображається в оцінках рівня її поширеності. Корупція асоціюється з відсутністю соціальної справедливості, низьким рівнем життям, неефективною роботою органів влади. Особливо подразнюючим це явище є на тлі викликів, які існують перед державою та суспільством, яке вже десятиліття протистоїть російській військовій агресії.

Загальні показники сприйняття корупції наведено у розділі 1.

- За даними опитування *населення*, у 2024 році **корупція** залишилася на **другому місці** серед основних **проблем**, перелік яких пропонувався респондентам (нагадаємо, у 2022 році корупція була на третьому місці, а в 2023 – піднялася до другого). До того ж актуальність корупції як проблеми зростає. У 2024 році корупцію назвали дуже серйозною проблемою **79,4%** громадян, що є більшим за аналогічний показник у 2023 році на 7,8 в.п. Таким чином, оцінка серйозності корупції статистично значуще *зростає* другий період поспіль (2023 і 2024 рр.). У 2024 році цей показник досяг найбільшого значення з 2021 року.

У середовищі *бізнесу* оцінка корупції як проблеми також значуще зростає і продовжує посідати **друге місце** у рейтингу загалом (або, як і серед населення, перше серед інших проблем, якщо «винести за дужки» збройну агресію росії). Дуже серйозною проблемою вважають корупцію **76,0%** представників суб'єктів господарювання України (це на 3,0 в.п. більше, ніж у 2023 році; хоча статистичної значущості зміни показника не зафіксовано, тренд на зростання проблематики є досить яскравим; зокрема зростання, порівняно з 2022 роком, становить плюс 20,8 в.п.). Таким чином, оцінка корупційних загроз в аудиторії бізнесу перевищила рівень 2021 «довоєнного» року.

- Як в аудиторії широкої громадськості, так і серед представників бізнесу погіршилося *сприйняття поширеності корупції в Україні*.

91,4% населення вважають, що **корупція дещо або дуже поширена** (30,2% та 61,2% опитаних відповідно), це на 3,5 в.п. більше, ніж у 2023 році (збільшення є статистично значущим). При цьому суттєво (на 6,2 в.п.) *зросла* частка респондентів, які вважають, що корупція в Україні є **дуже поширеною** (**61,2%**, статистично значуще зростання другий рік поспіль з 43,9% і 55% у 2022–2023 рр. відповідно). Цей показник досяг максимального значення з 2021 року.

83,1% представників *бізнесу* вважають, що корупція **дещо або дуже поширена** в Україні (25,9% та 57,2% опитаних відповідно), це на 1,8 в.п. більше, ніж у 2023 році (без статистично значущої динаміки). Як і в аудиторії населення, *зростання* відбувається другий рік поспіль за рахунок збільшення частки тих, хто вважає, що корупція **дуже поширена** (з 49,8% у 2023 році до **57,2%** у 2024 році, динаміка статистично значуща). Так само, як і серед населення, цей показник суттєво перевищив рівень 2021 року (51%).

Відповідно, загальні **індекси сприйняття поширеності корупції** за 5-бальною шкалою продовжили зростання, яке розпочалося у 2023 році. Значення індексів у 2024 році становлять **4,52** бала для *населення* (порівняно з 4,44 бала у 2023 році) та **4,39** бала для *бізнесу* (у 2023 році – 4,29 бала).

Показово, що підприємці із року в рік системно оцінюють поширеність корупції в тій сфері бізнесу, де вони проводять діяльність набагато нижче, ніж загальну поширеність корупції в Україні – значення індексу у «своїй» сфері становить лише 2,35 бала за 5-бальною шкалою. Утім навіть цей індекс зростає з 2022 року (2,17 бала і 2,29 бала у 2022–2023 рр.).

- До сфер з найбільшим рівнем поширеності корупції *населення традиційно віднесло судову систему* (4,49), *митницю* (4,40) та *прикордонний контроль* (4,26). Порядок найбільш корумпованих сфер, на думку населення, залишається незмінним уже четвертий рік поспіль, що є відображенням запиту громадськості на антикорупційні дії у цих сферах. З погляду *бізнесу*, корупція найбільш поширена на *митниці* (4,47), а також у *сферах надання дозволів та видобування корисних копалин* та (4,45) і *публічних закупівель робіт і послуг з будівництва, ремонту та утримання автодоріг* (4,42).

- У 2024 році продовжується стрімке погіршення оцінок респондентів (розпочалося у 2023 році) щодо змін в ситуації з корупцією в Україні: і населення, і бізнес демонструють *найбільш негативну картину динаміки рівня корупції за усі роки спостережень*.

Населення продовжує сприймати зміни рівня корупції в Україні дуже песимістично: про його *зростання* повідомляють **69,1%** громадян, що значимо більше, ніж минулого року (61,2%). Драйвером зростання є громадяни, які вважають, що рівень корупції *дуже зріс* (**35,6%** у 2024 році проти 24,5% у 2023 році).

Представники *бізнесу* також відзначають суттєве *зростання рівня корупції*, яке триває другий рік поспіль – про це зазначили **57,0%** респондентів (порівняно із 46,3% у 2023 році), з них майже третина опитаних (31,4%) зауважують *значне* зростання (проти 22,5% у 2023 році).

- Четвертий рік поспіль як *населення*, так і *бізнес* найчастіше покладають **відповідальність за подолання корупції** на **Президента України та його Офіс, Парламент та Національне антикорупційне бюро України** (НАБУ). Утім, в аудиторії бізнесу у 2024 році в рейтингу відповідальних НАБУ поділило третє місце із **КМУ, міністерствами та іншими ЦОВВ**.

- У 2024 році другий рік поспіль продовжилось *зниження* оцінок респондентами **ефективності антикорупційної діяльності** державних органів (після зростання у 2022 році), проте оцінки 2024 року все ще вищі за дані 2021 року. Найбільш ефективною у сфері протидії корупції, на думку як населення, так і бізнесу, залишається **Служба безпеки України**, проте й оцінки її ефективності також знизилися.

- У 2024 році фіксується *зростання рівня обізнаності* респондентів щодо діяльності антикорупційних органів в обох аудиторіях. Найкраще і населення, і бізнес знають про діяльність Національної поліції (23,5% та 46,1% відповідно вважають себе *достатньо обізнаними*), НАБУ (8,7%; 22,8%) та ДБР (8,7%; 22,5%), показники інших антикорупційних органів нижчі. Загалом *бізнес демонструє більшу обізнаність* про діяльність антикорупційних органів, ніж населення.

- З 2023 року серед населення та бізнесу досліджується оцінка **рівня обізнаності щодо електронних сервісів**, що слугують альтернативами корупційним практикам. Загалом рівень

«достатньої обізнаності» населення щодо сервісів суттєво *нижче* від рівня обізнаності бізнесу: серед **населення** такий **показник** (середній рівень серед усіх запропонованих сервісів) становить **36,1%**, тоді як в аудиторії **бізнесу** він значно вищий – **59,9%**. Щодо тенденцій, то обізнаність бізнесу залишилася на рівні 2023 року, а обізнаність населення значимо зросла (з 29,4% у 2023 році).

В аудиторії **населення** перше місце за рівнем обізнаності поділили сервіси електронних черг для отримання адміністративних послуг та сервіси медичних послуг. В аудиторії бізнесу беззаперечним лідером є електронний кабінет на сайті ДПС.

- У дослідженні було глибоко проаналізовано **корупційний досвід** населення і бізнесу, визначено **показники корупційного досвіду** респондентів **за сферами дослідження** та проведено аналіз корупційних ситуацій, які могли виникнути при зверненні громадян та підприємців за послугами у різних сферах (або при контактах із представниками відповідних закладів та установ). Цій проблематиці присвячено розділ 2.
- Зведені показники оцінки **корупційного досвіду населення** в 11 сферах, які було охоплено опитуванням, наведено в таблиці.

Зведені показники¹ оцінки корупційного досвіду населення у сферах

Сфери діяльності	Корупційний досвід за самоцінкою	Виступали ініціаторами корупційних відносин	Корупційна ситуація виникла у зв'язку з вимогою	Стикалися зі сферою
	Від тих, хто стикався зі сферою			
Будівництво та земельні відносини	44,1%	13,8%	38,9%	3,7%
Державна та комунальна медицина (медичні послуги)	↓ 28,5%	11,5%	↓21,8%	51,5%
Діяльність правоохоронних органів (патрульна поліція, Національна поліція, СБУ, прокуратура)	28,5%	8,6%	24,3%	5,4%
Діяльність сервісних центрів МВС	↓ 26,1%	↓11,0%	↓20,7%	10,0%
Послуги закладів вищої освіти	25,7%	9,9%	22,2%	10,4%
Послуги з підключення та обслуговування систем електро-, газо-, водопостачання та водовідведення	24,1%	10,1%	20,5%	9,9%
Гуманітарна допомога	21,7%	3,3%	↑13,8%	9,7%
Надання адмін. послуг органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування (крім ЦНАП та сервісних центрів МВС)	20,6%	↓4,5%	15,5%	8,1%
Послуги закладів освіти (комунальні дитячі садки)	↓ 15,1%	↓4,5%	14,9%	9,0%
Послуги закладів освіти (початкова та середня освіта)	↓ 12,0%	6,4%	↓8,5%	20,0%
Діяльність центрів надання адміністративних послуг (ЦНАП)	↓ 3,8%	↓2,5%	↓4,3%	27,7%

¹ Тут і далі у таблицях символами ↑ і ↓ позначені дані, що є статистично значуще вищими (нижчими) за значення попередньої хвили дослідження. Рівень значимості – 0,95.

На **«перше місце»** серед інших сфер за поширеністю корупції у 2024 році вийшла сфера **будівництва та земельних відносин: 44,1%** з тих, хто контактували із сферою, засвідчили про наявність корупційного досвіду. Хоча це на 11,6 в.п. більше, ніж у 2023 році (32,5%), зростання не є статистично значущим через малий розмір підвибірки тих, хто контактував із сферою.

Друге місце в цьому рейтингу розділили п'ять сфер з показниками від 24,1% до 28,6%:

- ✓ **державна і комунальна медицина – 28,6%** (статистично значуще зниження на 3,9 в.п. від показника 2023 року (32,3%));
- ✓ **діяльність правоохоронних органів – 28,5%;**
- ✓ **діяльність сервісних центрів МВС – 26,0%** (у 2023 р. – 35,7%, статистично значуще зниження на 9,7 в.п.);
- ✓ **послуги закладів вищої освіти – 25,7%;**
- ✓ **послуги з підключення та обслуговування систем електро-, газо-, водопостачання та водовідведення – 24,1%.**

Серед інших сфер необхідно відмітити суттєве та значуще *зниження* корупційного досвіду населення, порівняно з 2023 роком, *у сферах, пов'язаних з освітою дітей: комунальні дитячі садочки – 15,1%* (-11,9 в.п.), а також **початкова та середня освіта – 12,0%** (-9,6%).

Мінімальний рівень корупції зафіксовано у **ЦНАП** – про це заявили лише 3,8% респондентів.

Найчастіше населення отримує корупційний досвід при контактах із закладами **державної або комунальної медицини**. До таких закладів протягом року звертається близько половини громадян (у 2024 р. – 51,5%). Таким чином, незважаючи на те, що рівень корупції у медицині нижчий, ніж у сфері *будівництва та земельних відносин*, саме в медичних закладах основна маса українців отримує корупційний досвід – загалом майже **15%** українців у 2024 році мали досвід корупції у закладах державної та комунальної медицини особисто або знають про такий досвід від членів родини. Показник знаходиться на рівні 2023 року (16%), проте нижчий, ніж у 2021 році, коли корупційний досвід у медичних закладах отримали 22% українців відповідно).

• Зведені показники оцінки **корупційного досвіду бізнесу** для 8 сфер, які досліджувались, наведено у таблиці далі.

«Лідером» за поширеністю корупції четвертий рік поспіль залишається митниця – **35,1%** підприємців з тих, хто контактували зі сферою, заявили про наявність корупційного досвіду (показник є незмінним у період 2022–2024 років).

Друге місце за поширеністю корупції посідають постачальники послуг з **підключення та обслуговування систем електро-, газо-, водопостачання та водовідведення – 32,2%** підприємств заявили про наявність корупційного досвіду у цій сфері.

Третє місце поділили дві сфери зі співмірними показниками: **діяльність правоохоронних органів (28,5%)** і **будівництво та земельні відносини (27,9%)**.

Найнижчий показник корупційного досвіду близько 15% в аудиторії бізнесу зафіксовано для таких сфер, як **діяльність податкових органів, контроль і нагляд за господарською діяльністю і виконання судових рішень**.

Зведені показники оцінки корупційного досвіду бізнесу в сферах

Сфери діяльності	Корупційний досвід за самоцінкою	Виступали ініціаторами корупційних	Корупційна ситуація виникла у зв'язку з вимогою	Стикалися зі сферою
	Від тих, хто стикався зі сферою			
Митниця (митний контроль, оформлення митних документів для суб'єктів бізнесу)	35,1%	7,7%	22,2%	8,7%
Послуги з підключення та обслуговування систем електро-, газо-, водопостачання та водовідведення, крім послуг, пов'язаних з поточними розрахунками	32,2%	8,7%	20,6%	15,6%
Діяльність правоохоронних органів із забезпечення законності та правопорядку, проведення досудового розслідування	28,5%	6,4%	19,8%	12,8%
Будівництво та земельні відносини	27,9%	5,0%	19,9%	12,5%
Судова система	18,1%	3,7%	15,0%	10,1%
Діяльність податкових органів	15,8%	1,3%	12,6%	↓25,5%
Контроль і нагляд за підприємницькою діяльністю	15,4%	1,2%	21,5%	10,7%
Виконання судових рішень	15,4%	5,4%	10,6%	5,9%

• Крім показників корупційного досвіду, у всіх сферах дослідження визначено найбільш **поширені корупційні практики**, що виникають при взаємодії респондентів з посадовими / службовими особами, а також **ініціаторів** створення корупційних ситуацій.

У всіх сферах дослідження (в аудиторії населення і бізнесу) **ініціаторами найчастіше** виступають **представники сторони, яка надає послуги** (службовці органів влади, представники компаній-постачальників, адміністратори або фахівці навчальних та медичних закладів тощо): **18,3%** населення були залучені до корупційних відносин у зв'язку з їх **ВИМОГОЮ** у відповідних сферах щодо здійснення неофіційних платежів або надання послуг. Це статистично значуще менше, ніж у 2023 році, коли цей показник становив 20,8% (зниження на 2,5 в.п.). В аудиторії **бізнесу** частка підприємців, які були залучені в корупційні відносини за вимогою, не змінилася з 2023 року і становить **11,6%** (у 2023 році – 11,9%).

Власну ініціативу щодо вирішення питання / проблеми шляхом корупції **респонденти** проявляють значно рідше: у 2024 році ініціаторами корупційних відносин (у сферах, що досліджувалися) були **9,2%** населення України та **4,0%** представників **бізнесу**. Показник населення значущо знизився (у 2023 році він становив 12,1%), для бізнесу лишився на рівні 2023 року (3,9%).

• В окремих сферах наявна тенденція збереження доволі стабільної частки респондентів, які звикли отримувати послуги (взаємодіяти з органами влади, установами чи організаціями) через корупційний спосіб вирішення питань, тобто самостійно ініціюють корупційні практики. Населення найчастіше виступає ініціаторами корупційних відносин у сфері будівництва і земельних відносин, а підприємці – в митниці. Найрідше населення виступає ініціаторами корупційних відносин в таких сферах, як гуманітарна допомога і діяльність ЦНАП. Підприємці найрідше ініціюють корупційну поведінку в сфері контролю і нагляду за підприємницькою діяльністю та у співпраці з податківцями.

Відповідно до Методики стандартного опитування щодо корупції в Україні було розраховано **п'ять індикаторів ефективності державної антикорупційної політики**, які наведені у таблиці далі (докладно про методику вимірювання індикаторів – у розділі 3).

№	Назва індикатора ¹	Аудиторія	2017	2020	2021	2022	2023	2024
1	Частка, яка негативно ставиться до корупційних проявів	Населення	43,3%	↑46,8%	49,4%	↑57,4%	56,0%	57,9%
		Бізнес	56,7%	↓51,5%	55,3%	↑60,3%	57,8%	58,8%
2	Частка, яка мала власний корупційний досвід	Населення	НД	27,0%	26,0%	↓17,7%	19,5%	18,7%
		Бізнес	НД	НД	21,6%	↓15,4%	↑22,2%	23,2%
3.1	Частка готових повідомляти про факти корупційних проявів	Населення	10,9%	↓8,1%	↑9,8%	11,2%	10,2%	↑ 12,3%
		Бізнес	21,0%	17,9%	↑22,7%	↑26,2%	26,9%	↓ 21,3%
3.2	Частка, яка заявила про факти корупції, що мали стосовно неї місце, компетентним органам	Населення	НД	3,3%	↑5,7%	5,2%	6,5%	↑ 9,7%
		Бізнес	НД	НД	10,5%	12,8%	14,0%	↑ 17,2%
4	Частка, яка схвалює діяльність викривачів	Населення	НД	71,8%	↓60,6%	↑65,1%	67,3%	↑ 74,3%
		Бізнес	НД	84,5%	↓79,5%	↑86,0%	↑89,6%	↓ 85,8%
5	Частка, яка належно обізнана з гарантіями правового захисту викривачів	Населення	НД	НД	13,4%	17,7%	16,1%	16,8%

• Протягом 2017–2022 років спостерігалось поступове зростання частки *населення*, яка **негативно ставиться до корупційних проявів** (з 43,3% у 2017 році до 57,4% у 2022 році). У 2023–2024 рр. показник стабілізувався на рівні 56–58%, значення у 2024 році становить **57,9%** (різниця порівняно з 2022–2023 рр. не є статистично значущою).

Частка **антикорупційно налаштованого бізнесу** також стабілізувалася у 2023–2024 роках після зростання у 2022 році і зараз становить **58,8%**.

• Частка *населення*, яке мало **власний корупційний досвід** (за самооцінкою респондентів їхньої залученості до корупції) у 2024 році становить **18,7%** (значущої відмінності від показників 2022–2023 рр. немає). Показник у 2022–2024 роках стабілізувався (на рівні 17–19%) після зниження у 2022 році.

В аудиторії *бізнесу* частка підприємств, які мали корупційний досвід, зростає у 2023 році і залишилася без значущих змін у 2024 році. Показник 2024 року становить **23,2%**. Частка підприємств, яка має корупційний доступ, другий рік поспіль перевищує аналогічний показник в аудиторії населення.

• Частка громадян, **готових повідомляти** про факти корупційних проявів, зростає в аудиторії *населення* до рівня **12,3%** (зростання на 2,1 в.п., порівняно з 2023 роком, є статистично значимим). У *бізнес-середовищі* спостерігається зворотна негативна тенденція: після зростання з 2020 року та стабілізації у 2022–2023 роках (на рівні 26–27%) показник статистично значуще знизився до **21,3%** (на 5,6 в.п. порівняно з 2023 р.). Таким чином,

¹ Детальні визначення індикаторів – див. розділ 3.

НД (немає даних) – позначає ситуації, коли неможливо розрахувати значення індикатора через відсутність відповідних даних.

готовність повідомляти про факти корупційних проявів серед бізнесу повернулася на рівень 2021 року.

- У 2024 році *вперше* було зафіксовано статистично значуще **зростання** частки **викривачів, які повідомляють про корупцію**, в обох аудиторіях, хоча цей показник і залишається досить низьким. Частка опитаних, які **заявили про факти корупції**, що мали стосовно них місце, компетентним органам зріс у 2024 році серед *бізнес-аудиторії* до **17,2%** (на 3,2 в.п. порівняно з 2023 роком), серед *населення* – до **9,7%** (на 3,4 в.п., після тривалого періоду стабільності у 2021–2023 рр.).

- Частка осіб, які **схвалюють діяльність викривачів**, в аудиторії бізнесу залишається вищою за таку в аудиторії населення: **85,8%** і **74,3%** відповідно. Утім, у 2024 році ці показники відобразили протилежну значущу динаміку до 2023 року: якщо серед населення значення індикатора населення *зросло* (+7 в.п.), то в аудиторії бізнесу – *знизилося* (-3,8 в.п.) до рівня 2022 року.

- Лише **16,8%** населення можна було вважати **належно обізнаними з гарантіями правового захисту викривачів** у 2024 році, цей показник залишається на приблизно однаковому рівні у період 2022–2024 років.

Аналізуючи індикатори в комплексі варто відмітити певні негативні тенденції в аудиторії *бізнесу* щодо *ставлення до інституту викривання*: у 2024 році синхронно зменшились частки підприємців, які схвалюють діяльність викривачів, та тих, хто готовий повідомляти про факти корупційних проявів. Проте чи ця динаміка є тимчасовим трендом 2024 року (відкат до показників «довоєнного періоду») або переорієнтацією цінностей певної частки підприємців у бік толерування корупції заради збереження власної бізнес-активності в роки війни – відповідь на це питання потребує окремих додаткових якісних досліджень. Водночас зростання в бізнес-середовищі частки підприємців, які реально повідомили про корупцію, може свідчити про наявність тотального несприйняття цього явища серед більшості представників бізнесу.

ВСТУП

Необхідність розробки та запровадження спеціального інструментарію як базового елементу системи оцінювання рівня корупції зумовлена сучасними вимогами до механізмів розробки та реалізації державної антикорупційної політики, що сформульовані, зокрема, в Конвенції ООН проти корупції (2003).

У ст. 61 Конвенції йдеться про те, що кожна Держава-учасниця, консультуючись з експертами, розглядає можливість проведення аналізу тенденцій корупції на своїй території, а також умов, в яких здійснюються корупційні злочини. З метою розроблення (наскільки це можливо) загальних визначень, стандартів і методологій, розглядають можливість розширення статистичних даних, аналітичних знань про корупцію та інформації, у тому числі про оптимальні види практик у справі запобігання корупції й боротьби з нею, та обміну ними через посередництво міжнародних і регіональних організацій. Кожна Держава-учасниця розглядає можливість здійснення контролю за своєю політикою і за практичними заходами боротьби з корупцією, а також проведення оцінки їхньої ефективності й дієвості¹. Конкретизація цих положень міститься в рекомендаціях міжнародних моніторингових організацій, які впроваджені також і в українське антикорупційне законодавство.

Так, відповідно до п. 5 ч. 1 ст. 11 Закону України «Про запобігання корупції»² Національне агентство має забезпечити організацію проведення досліджень з питань вивчення ситуації щодо корупції в Україні. Методика стандартного опитування щодо корупції в Україні, затверджена НАЗК, дає змогу за стандартизованим інструментарієм проводити систематичний моніторинг та оцінку рівня корупції в Україні (як в цілому в Україні, так і акцентовано в пріоритетних сферах), фіксувати динаміку показників поширеності корупції і сприйняття населенням ефективності антикорупційної діяльності.

Обмеження дослідження, зумовлене його проведенням під час війни російської федерації з Україною. В усіх хвилях дослідження генеральною сукупністю є населення / підприємства, які проживають / розміщені на території України (крім тимчасово окупованих територій, а також на територіях бойових дій). У 2022–2024 роках, після повномасштабного вторгнення, суттєвих змін зазнав склад населення України через окупацію і поширення бойових дій на більшу частину території, а також масовий виїзд українців за кордон. Дані кожної хвили залишаються репрезентативними для України, де українські органи влади здійснюють свої повноваження (і, відповідно, реалізують антикорупційну політику). Проте зміни від попередніх років до 2022–2024 років можуть бути зумовленими не лише зміною у поглядах і поведінці досліджуваної сукупності, а й зміною у складі сукупності.

¹ Конвенція ООН проти корупції // https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_c16#o519

² Закон України «Про запобігання корупції» // <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#n159>

Мета дослідження – комплексна оцінка корупційної ситуації в Україні у 2024 році. До завдань дослідження входить оцінка державної антикорупційної діяльності в Україні, оцінка розуміння, сприйняття зміни рівня та поширеності корупції (в базових сферах та в Україні загалом), визначення корупційного досвіду населення та бізнесу, а також оцінка, відповідно до Методики, рівня поширеності корупційних практик у таких сферах:

Компонент соціологічного дослідження	Сфера	
<i>Загальнонаціональне опитування населення</i>	1	Державна та комунальна медицина (медичні послуги)
	2	Послуги закладів вищої освіти
	3	Послуги закладів освіти (<i>початкова та середня освіта</i>)
	4	Послуги закладів освіти (<i>комунальні дитячі садки</i>)
	5	Діяльність сервісних центрів МВС
	6	Діяльність центрів надання адміністративних послуг (ЦНАП)
	7	Надання адміністративних послуг органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування (<i>крім ЦНАП та сервісних центрів МВС</i>)
	8	Гуманітарна допомога
<i>Загальнонаціональне опитування населення / Загальнонаціональне опитування представників бізнесу</i>	9	Послуги з підключення та обслуговування систем електро-, газо-, водопостачання та водовідведення (<i>крім послуг, пов'язаних з поточними розрахунками</i>)
	10	Будівництво та земельні відносини
	11	Діяльність правоохоронних органів із забезпечення законності та правопорядку, проведення досудового розслідування
<i>Загальнонаціональне опитування представників бізнесу</i>	12	Діяльність податкових органів (<i>нарахування і стягнення податкових та інших обов'язкових платежів</i>)
	13	Контроль і нагляд за господарською діяльністю
	14	Митниця (<i>митний контроль, оформлення митних документів для суб'єктів бізнесу</i>)
	15	Судова система
	16	Виконання судових рішень

Опитування населення та підприємців забезпечує надійне оцінювання (репрезентативність) основних показників для України загалом та для шести економіко-географічних регіонів України, а саме:

- м. Київ;
- Північний регіон: Київська, Житомирська, Сумська, Чернігівська області;
- Центральний регіон: Черкаська, Полтавська, Кіровоградська, Вінницька області;
- Східний регіон: Дніпропетровська, Донецька, Запорізька, Луганська, Харківська області;
- Південний регіон: Одеська, Миколаївська, Херсонська області;
- Західний регіон: Івано-Франківська, Хмельницька, Чернівецька, Львівська, Рівненська, Тернопільська, Волинська, Закарпатська області.

Опитування населення та представників бізнесу є шостою хвилею загальнонаціонального дослідження з комплексної оцінки корупційної ситуації в Україні, польовий етап (збір даних) відбувався у вересні – листопаді 2024 року.

Перша хвиля дослідження проведена у 2017 року, друга – у 2020 року під час епідемії COVID-19, третя – у грудні 2021 року, до початку широкомасштабного вторгнення. Польовий

етап робіт реалізували фахівці незалежної дослідницької компанії ІП «ГФК Юкрейн» у період з травня по липень 2017 року. Фахівці незалежної дослідницької компанії ТОВ «ІНФО САРІЄНС» провели польові роботи другої – шостої хвилі: з березня по квітень 2020 року, з листопада по грудень 2021 року, у грудні 2022 року, з листопада по грудень 2023 року, з вересня по листопад 2024 року.

Порівняння результатів цього опитування з попередніми викладено в аналітичному звіті у випадках, де це було методологічно коректно, тобто коли формулювання запитань і віяла відповідей збігалися.

Опитування населення

Опитування проводилося методом комп'ютеризованих особистих інтерв'ю (CAPI). Вибірка репрезентує доросле населення України. Перша хвиля проводилась з 29 травня по 21 червня 2017 року, друга – з 4 березня по 6 квітня 2020 року, третя – з 29 листопада по 29 грудня 2021 року, четверта – з 9 по 28 грудня 2022 року, п'ята – з 8 листопада по 4 грудня 2023 року, шоста – з 27 вересня по 30 жовтня 2024 року. У межах першої хвилі проведено 2585 особистих інтерв'ю, в межах другої – 2516, в межах третьої – 2636, в межах четвертої – 2646, в межах п'ятої – 2488, в межах шостої (останньої) – 2488.

Максимальна теоретична похибка вибірки населення не перевищує ± 2 відсоткових пункти без врахування дизайн-ефекту. Вибірки усіх хвиль будувалися за аналогічним дизайном: вибірка стратифікована за областями і типом поселення, багатоступенева, випадкова на кожному етапі. Для інтерв'ю респонденти в домогосподарствах обиралися випадковим чином за методом «останнього дня народження». Вагові коефіцієнти застосовувалися відповідно до даних Державної служби статистики України про соціально-демографічну структуру населення. Для побудови вагових коефіцієнтів (відповідно до даних Державної служби статистики України про соціально-демографічну структуру населення станом на 01.01.2022) у респондентів четвертої – шостої хвилі (опитування 2022–2024 рр.) запитували про місце їхнього постійного проживання до початку широкомасштабного вторгнення 24 лютого 2022 року, на дані якого і був зважений масив даних.

Для формування вибіркового навантаження на населений пункт командам інтерв'юерів дані Держстату були скориговані на дані Info Sapiens щодо поточного проживання населення України, отримані за допомогою телефонних опитувань методом випадкової генерації номера, проведених з 1-го кварталу 2023 р. по 3-й квартал 2024 р. (розмір вибірки 42 120 респондентів).

У 2022–2024 роках через бойові дії були обмеження у таких регіонах щодо проведення польових робіт:

1. АР Крим – немає у вибірці.
2. Дніпропетровська область – з вибірки був виключений Нікопольський район, частково Павлоградський та Синельниківський райони.
3. Донецька область – немає у вибірці.
4. Житомирська область – не охоплені прикордонні райони.
5. Запорізька область – був охоплений лише обласний центр та Запорізький район.
6. Київська область – не охоплені прикордонні райони.

7. Луганська область – немає у вибірці.
8. Місто Севастополь – немає у вибірці.
9. Миколаївська область – був охоплений лише обласний центр, передмістя Миколаєва та північ області.
10. Сумська область – у 2022–2023 роках був охоплений лише обласний центр, південна та східна частини області, у 2024 році польові роботи в області не були проведені через активізацію бойових дій.
11. Харківська область – був охоплений лише обласний центр, передмістя Харкова та захід області.
12. Херсонська область – польові роботи не проводились у 2022–2023 роках, у 2024 році були проведені у м. Херсон.
13. Чернігівська область – був охоплений лише обласний центр, південна та східна частини області.

Опитування підприємців

Опитування проводилося методом комп'ютеризованих телефонних інтерв'ю (CATI). Вибірка репрезентує фізичних осіб – підприємців (ФОП) та власників бізнесу та/або менеджерів підприємств – юридичних осіб. Загалом було опитано **1206** респондентів, період опитування – *з 20 вересня по 16 листопада 2024 року.*

Для довідки: у межах першої хвили проведено 1005 телефонних інтерв'ю, в межах другої – 1093, третьої – 1224, четвертої – 1203, п'ятої – 1208.

Максимальна теоретична похибка вибірки підприємців не перевищує ± 3 відсоткових пункти без врахування дизайн-ефекту. Абсолютна більшість опитаних є власниками, співвласниками, директорами або заступниками директорів підприємств, у поодиноких випадках також опитано головних бухгалтерів, керівників відділів та інших респондентів, що обіймали керівні посади. Вибірка¹ випадкова, стратифікована за регіоном реєстрації і розміром суб'єктів підприємницької діяльності, формується шляхом випадкового вибору телефонних номерів, які містяться в ЄДР (за винятком тих, що діють на тимчасово окупованих територіях). Вагові коефіцієнти застосовуються відповідно до даних Державної служби статистики України про фізичних осіб – підприємців (ФОП), розмір суб'єктів господарювання, види економічної діяльності та регіони реєстрації станом на 2023 рік.

Після вступних запитань, запитань щодо важливості проблем, оцінки корупційності ситуацій та самооцінки обізнаності усім категоріям респондентів з метою забезпечення однакового розуміння корупції зачитувалася така інформація:

«Корупція передбачає різні форми поведінки. У цьому дослідженні нам хотілось би, щоб Ви розуміли корупцію як:

1) зловживання публічним службовцем (державним службовцем або службовцем органів місцевого самоврядування) або службовими особами підприємств (організацій) своїми службовими повноваженнями з метою одержання хабаря (неправомірної вигоди);

¹ Підходи до формування вибірки підприємців змінювалися у різних хвилях. Починаючи з третьої хвили у 2021 році, частка ФОПів встановлена пропорційно до розподілу кількості ФОПів і юридичних осіб – 29% (у першій хвилі частка ФОПів – 20%, у другій – 50%). Для уніфікації, попередні вибірки були перезважені відповідно до нового підходу. Це дає можливість порівнювати дані, але показники з опитування бізнесу в нових звітах відрізняються від тих, що були наведені у звітах за 2017 та 2020 роки.

2) надання хабаря (неправомірної вигоди) публічному службовцю (державному службовцю або службовцю органів місцевого самоврядування) або службовій особі підприємств (організацій) з метою схилити його до зловживання своїми службовими повноваженнями.

*Таким чином, корупція завжди пов'язана з **неправомірною вигодою** (гроші, інше майно, переваги, пільги, послуги тощо), яку публічний службовець або службова особа підприємств (організацій) фактично отримує чи намагається отримати як плату за зловживання своїми службовими повноваженнями чи пов'язаними з ними можливостями.».*

Якщо у тексті, таблицях чи рисунках стверджується наявність статистично значущих¹ змін порівняно з попередніми роками, то слід мати на увазі, що для статистичних розрахунків усюди брався рівень значимості 0,95.

Статистичний аналіз для підгруп респондентів здійснювався у випадку, коли кількість відповідей у підгрупі становила 50 або більше.

¹ Наявність статистично значущої динаміки показників при порівнянні даних означає, що вказана відмінність малоімовірно могла б виникнути випадково. Цей вираз не означає, що ця різниця повинна бути велика, важлива або значуща в загальному сенсі цього слова.

РОЗДІЛ 1. ПОКАЗНИКИ СПРИЙНЯТТЯ КОРУПЦІЇ

1.1. Сприйняття важливості корупції

За даними опитування *населення*, у 2024 році **корупція** залишилася на **другому місці** серед основних проблем, перелік яких пропонувався респондентам (рис. 1.1.1)¹. Нагадаємо, в 2023 році корупція змістилася з третього місця на друге. У 2024 році корупцію назвали **дуже серйозною проблемою 79,4%** громадян, що є більшим за аналогічний показник у 2023 році на 7,8 в.п. Таким чином, оцінка серйозності корупції статистично значуще *зростає* другий період поспіль (2023 і 2024 рр.). У 2024 році цей показник досяг найбільшого значення з 2021 року (рис. 1.1.1.(1)). Якби не війна, корупція очолила б рейтинг проблем з великим відривом.

Утім, широкомасштабна **збройна агресія російської федерації** залишається найбільш актуальною проблемою для українців, дуже серйозною її назвали більше ніж **90%** опитаних.

Проблема **високої вартості життя** залишається у ТОП-3 проблем: дуже важливою цю проблему назвали **67,5%** опитаних (на 3,8 в.п. більше ніж у 2023 році). Таким чином, актуальність цієї проблеми *зростає* і повернулася на рівень 2022 року після зниження в 2023 році.

Загалом більшість проблем стали або більш актуальними, або залишилися на рівні 2023 року. Єдиним винятком є **проблема безробіття**, актуальність якої значно *спадає* другий період поспіль. Наразі 42,6% населення назвали безробіття дуже актуальною проблемою, що на 6,4% менше, ніж показник 2023 року (динаміка є статистично значущою); цей показник досяг мінімального значення з 2021 року.

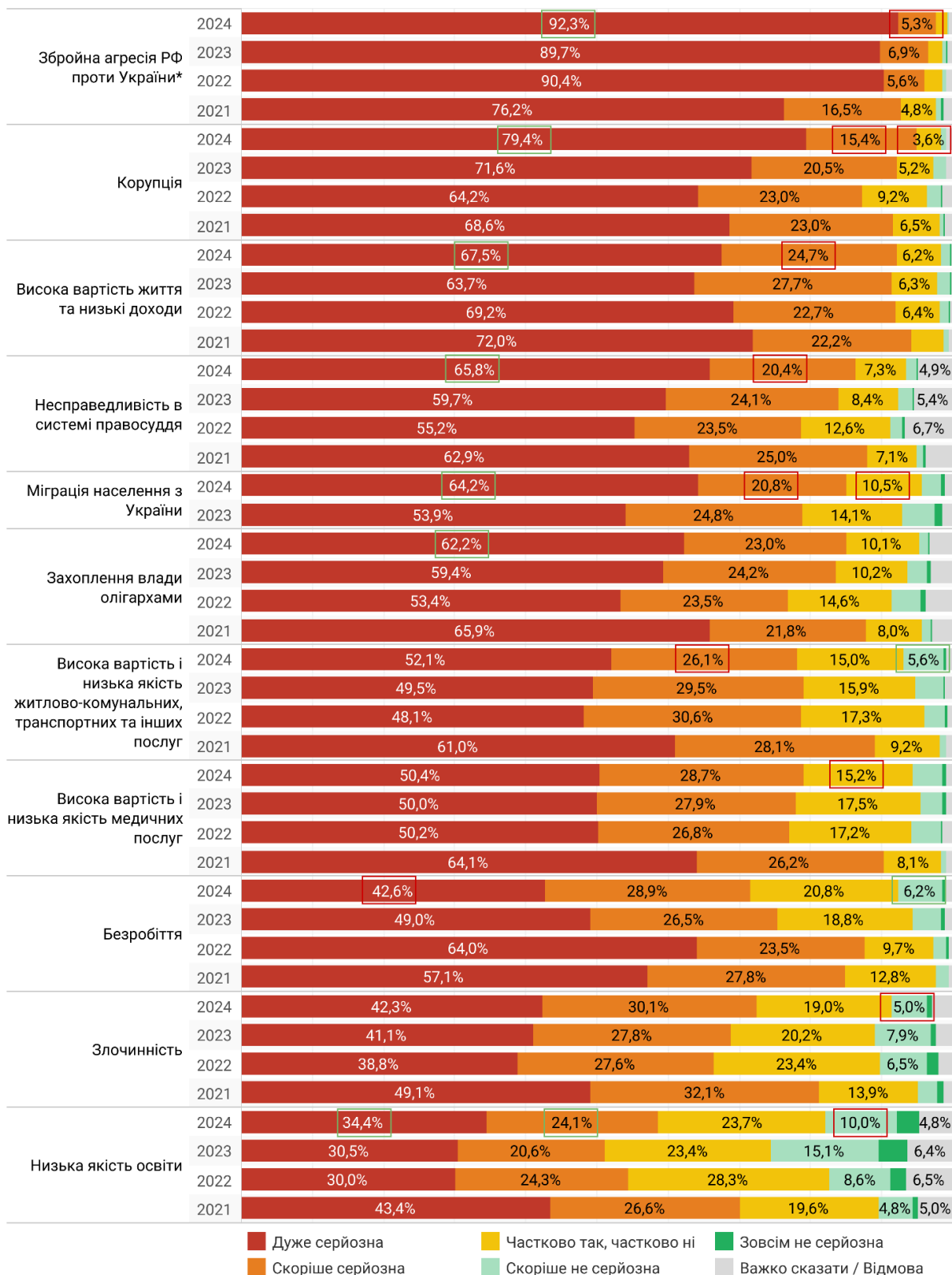
Якщо поєднувати відповіді «дуже серйозна проблема» та «серйозна», то «**лідерами**», серед інших проблем (крім проблеми **військової агресії росії**, для якої сумарний показник становить **97,6%**), станом на кінець 2024 року є:

- **корупція** (94,8%, *зростання* на 2,7 в.п. є статистично значущим);
- **висока вартість життя та низькі доходи** (92,2% загалом на рівні 2023 року, але значуще зростання оцінки проблеми як «дуже серйозної»);
- **несправедливість в системі правосуддя** (86,2%, *зростання* на 2,4 в.п. є значущим, оцінка зростає другий період поспіль);
- **міграція населення з України** (85%, *зростання* на 6,3 в.п. є значущим);
- **захоплення влади олігархами** (85,2%, зростання на 1,6 в.п. не є значущим, утім зростає другий період поспіль).

Решту проблем як серйозні оцінюють менше ніж 80% респондентів. Варто зазначити, що все більше громадян оцінюють як «дуже серйозні» та «серйозні» проблеми, які традиційно замикають рейтинг: **низька вартість освіти** (58,5%, значуще *зростання* на 7,4 в.п.) та **злочинність** (72,4%, значуще *зростання* на 3,5% в.п.).

¹ Рейтингування проблем у цьому розділі проведено за варіантом відповіді «дуже серйозна проблема»

Рис. 1.1.1. Сприйняття основних проблем України: населення¹



* у 2020–2021 роках варіант відповіді формулювався так: «Військові дії у Донецькій і Луганській областях»

¹ Питання: «Як Ви вважаєте, наскільки серйозними є нижче перераховані проблеми для України?»

Тут і далі рамками на графіках позначені дані, що статистично значуще відрізняються від даних 2023 року. Рівень значимості – 0,95.

Дані опитування *бізнесу* (рис. 1.1.2) загалом підтверджують тенденції, які простежуються при аналізі відповідей населення. Зокрема, продовжилося *зростання* оцінок серйозності більшості проблем у 2023–2024 рр. (після зниження у 2022 році). Значуще *зниження* зафіксовано лише щодо проблеми **безробіття** (у 2023 році проблему вважали серйозною або дуже серйозною 54,3%, а у 2024 році – 42,8% опитаних представників бізнесу, зниження на 11,5 в.п.).

Оцінка **корупції** як проблеми також демонструє *тренд до зростання*. У 2024 році **90,3%** опитаних представників бізнесу вважають корупцію **серйозною** проблемою (зростання, порівняно з даними 2023 року, становить 2,1 в.п.), з них **76,0%** – **дуже серйозною** (+3 в.п.) І хоча статистичної значущості змін цих показників не зафіксовано, тренд на зростання привертає увагу. Таким чином, корупція продовжує посідати **друге місце у рейтингу загалом** (рис. 1.1.2 (1)), або перше серед інших проблем, якщо «винести за дужки» збройну агресію росії.

Загроза **міграції населення з України** вимірювалася вперше у 2023 році й одразу увійшла в ТОП-3 проблем. У 2024 році частка респондентів, які вважають її серйозною або дуже серйозною становила **86,5%** (без динаміки, порівняно з 2023 роком, з точністю до статистичної похибки), з них **дуже серйозною** – **69,2%**.

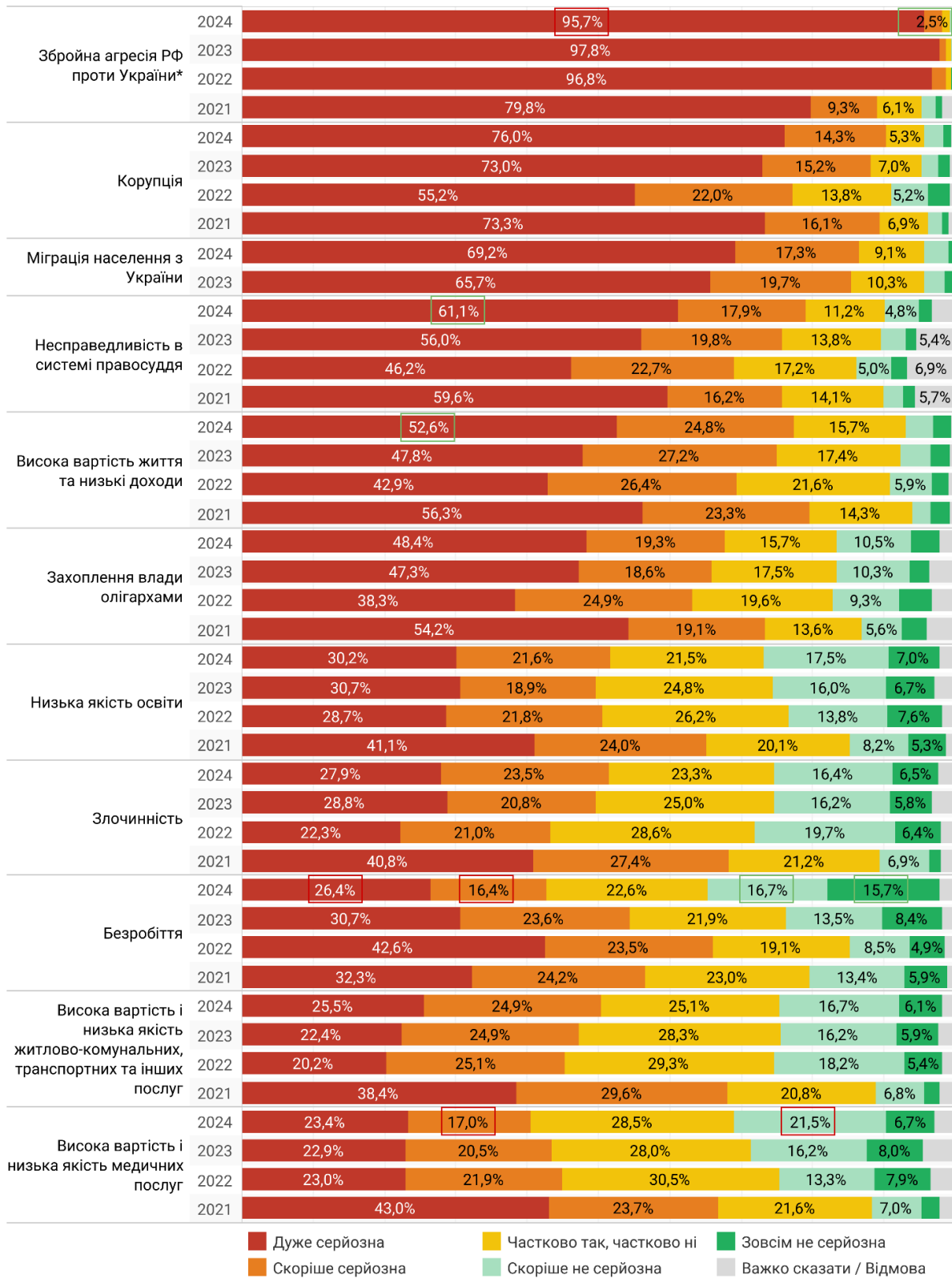
Крім війни, корупції і міграції, підприємців також турбують **несправедливість у системі правосуддя** та **висока вартість життя і низькі доходи** – оцінка серйозності обох проблем значущо *зростає другий період поспіль*: відповідно 79,0% і 77,4% опитаних вважають їх серйозними або дуже серйозними). Зауважимо, що зростання актуальності цих проблем відбувається саме за рахунок тих респондентів, які вважають їх **дуже серйозними** (**61,1%** та **52,6%** відповідно).

Таким чином, обидві групи респондентів (населення та бізнес) протягом усього періоду спостережень відносять корупцію до «лідерів» проблем. *Зростання оцінок проблеми корупції* другий період поспіль у відповідних рейтингах (друге місце як серед населення, так і серед бізнесу, і «першість», якщо не враховувати збройну агресію рф проти України) продовжує бути актуальним **сигналом** щодо необхідності її вирішення.

Загалом дані опитування 2024 року підтвердили висновки минулорічного спостереження: імовірні причини зростання проблематики корупції у 2023 та 2024 роках, порівняно з 2022 роком, можна доцільно пояснювати скоріше дещо «штучним» зниженням показників першого року війни (2022 р.).

Зниження оцінок 2022 року могло бути спричинене почуттям згуртованості суспільства перед зовнішньою загрозою, а також очікуваннями щодо оздоровлення суспільства від «хвороби» корупції внаслідок стресу (війни). Оскільки у період 2023–2024 років сталого оздоровлення не відбулося, а увага в ці роки в українському суспільному просторі до питань щодо корупції була значною (висвітлення в медіа випадків розкриття злочинів, актуалізація необхідності проведення антикорупційних реформ у контексті виконання вимог для вступу в ЄС тощо) та чутливою на фоні численних викликів та труднощів у зв'язку з триваючою війною, то оцінки корупції як проблеми повернулися на «довоєнний» рівень.

Рис. 1.1.2. Сприйняття основних проблем України: бізнес¹



* у 2021 році варіант відповіді формулювався так: «Військові дії у Донецькій і Луганській областях»

¹ Питання: «Як Ви вважаєте, наскільки серйозними є нижче перераховані проблеми для України?»

Рис. 1.1.1.(1) Динаміка сприйняття основних проблем України («дуже серйозна»): населення

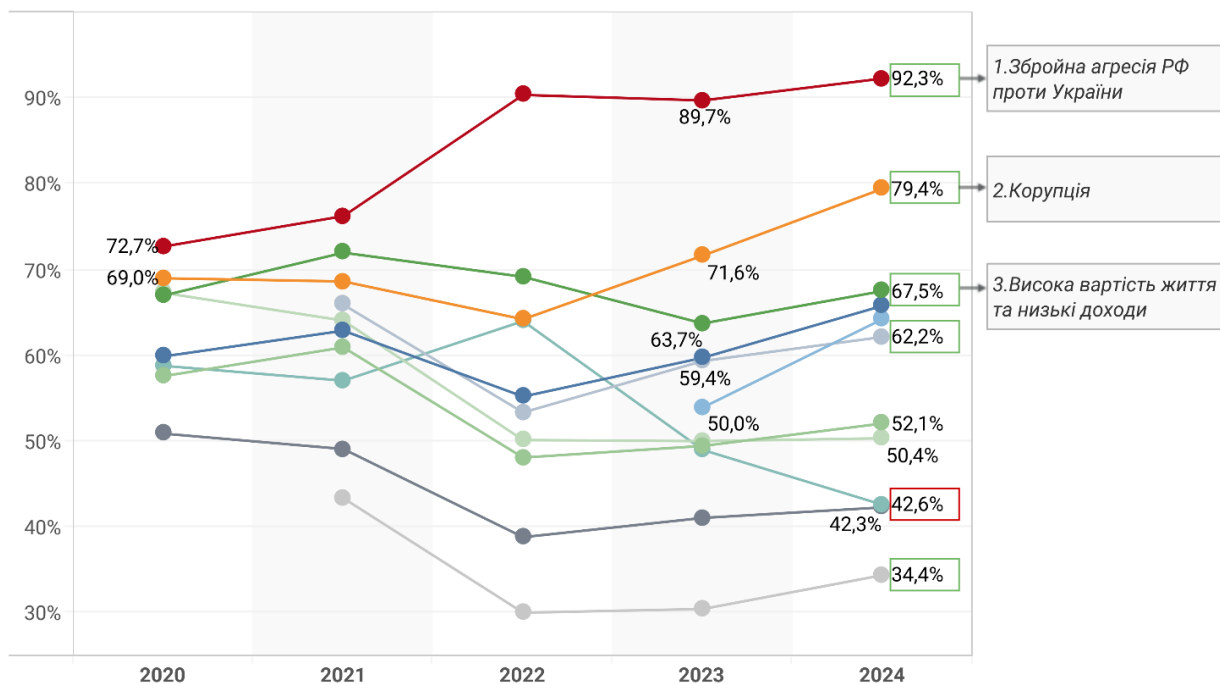
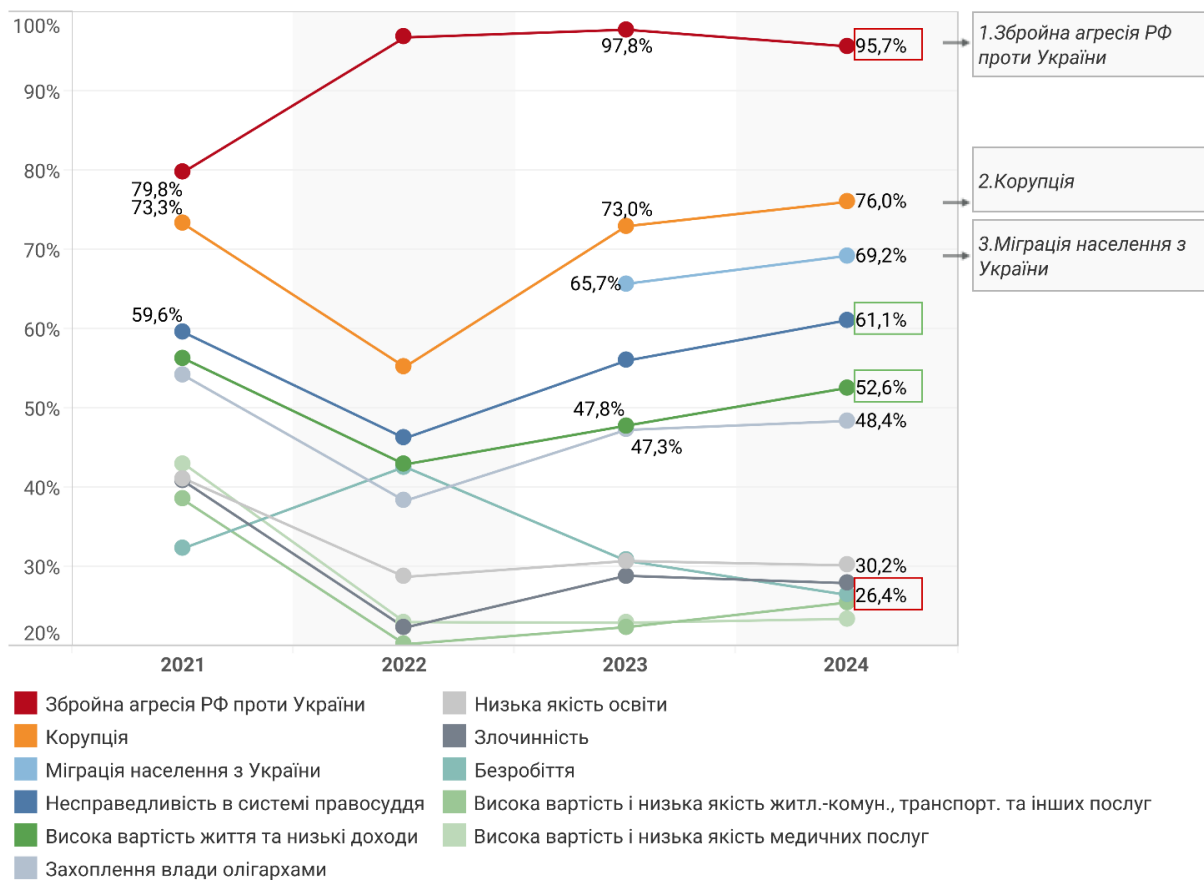


Рис. 1.1.2.(1) Динаміка сприйняття основних проблем України («дуже серйозна»): бізнес

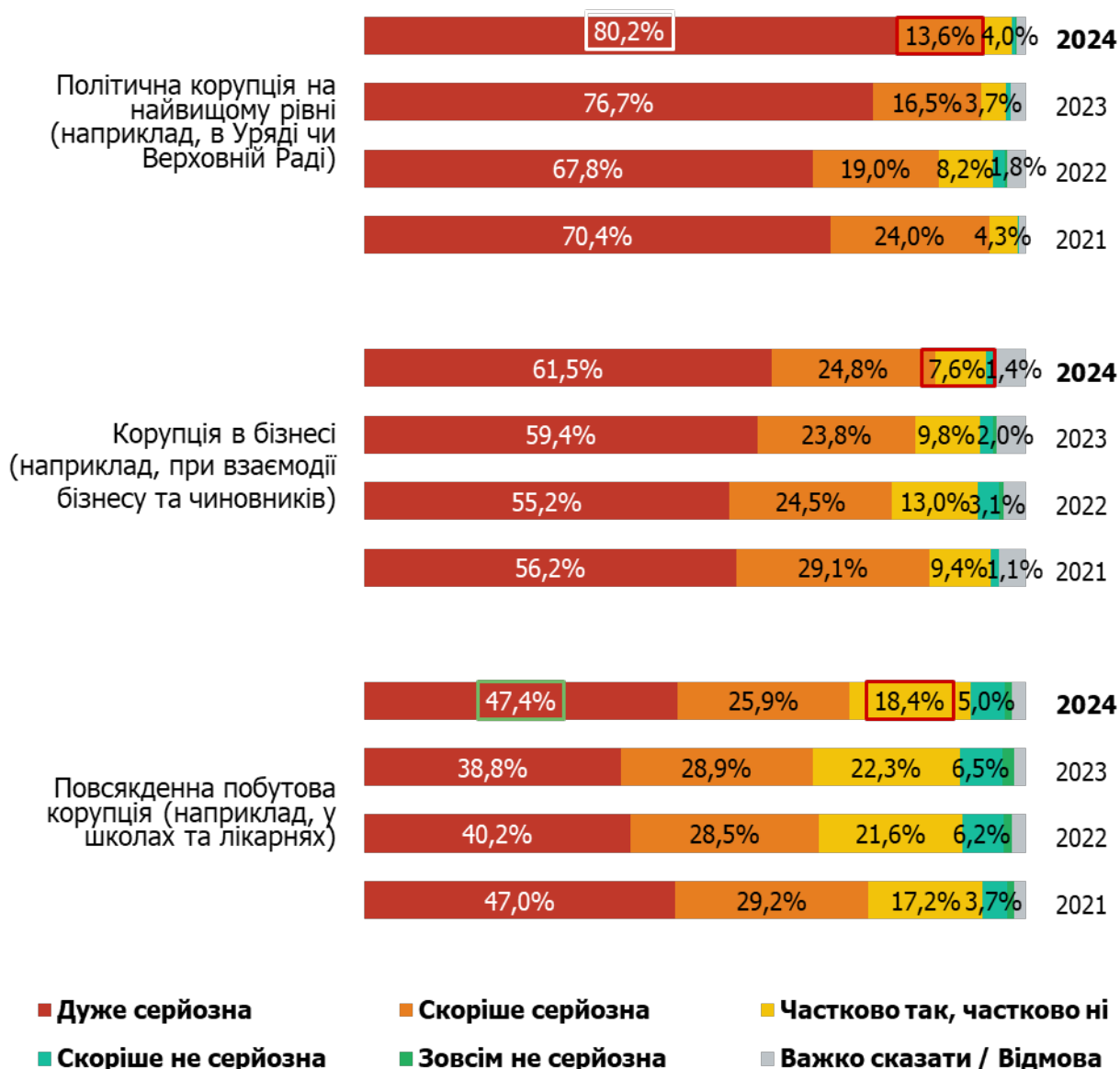


1.2. Розуміння та сприйняття поширеності корупції

Оцінка типів корупції як серйозної проблеми для України

За даними опитування населення, серед усіх типів корупції найбільш серйозною проблемою респонденти вважають **політичну корупцію на найвищому рівні** (93,8% назвали корупцію в Уряді чи Верховній Раді серйозною або дуже серйозною проблемою, без значущої динаміки порівняно з 2023 роком) (рис. 1.2.1). Утім, показово, що частка тих, хто вважає політичну корупцію на найвищому рівні *дуже серйозною* проблемою, статистично значуще *зросла* порівняно з 2023 роком.

Рис. 1.2.1. Серйозність різних типів корупції в Україні: населення¹



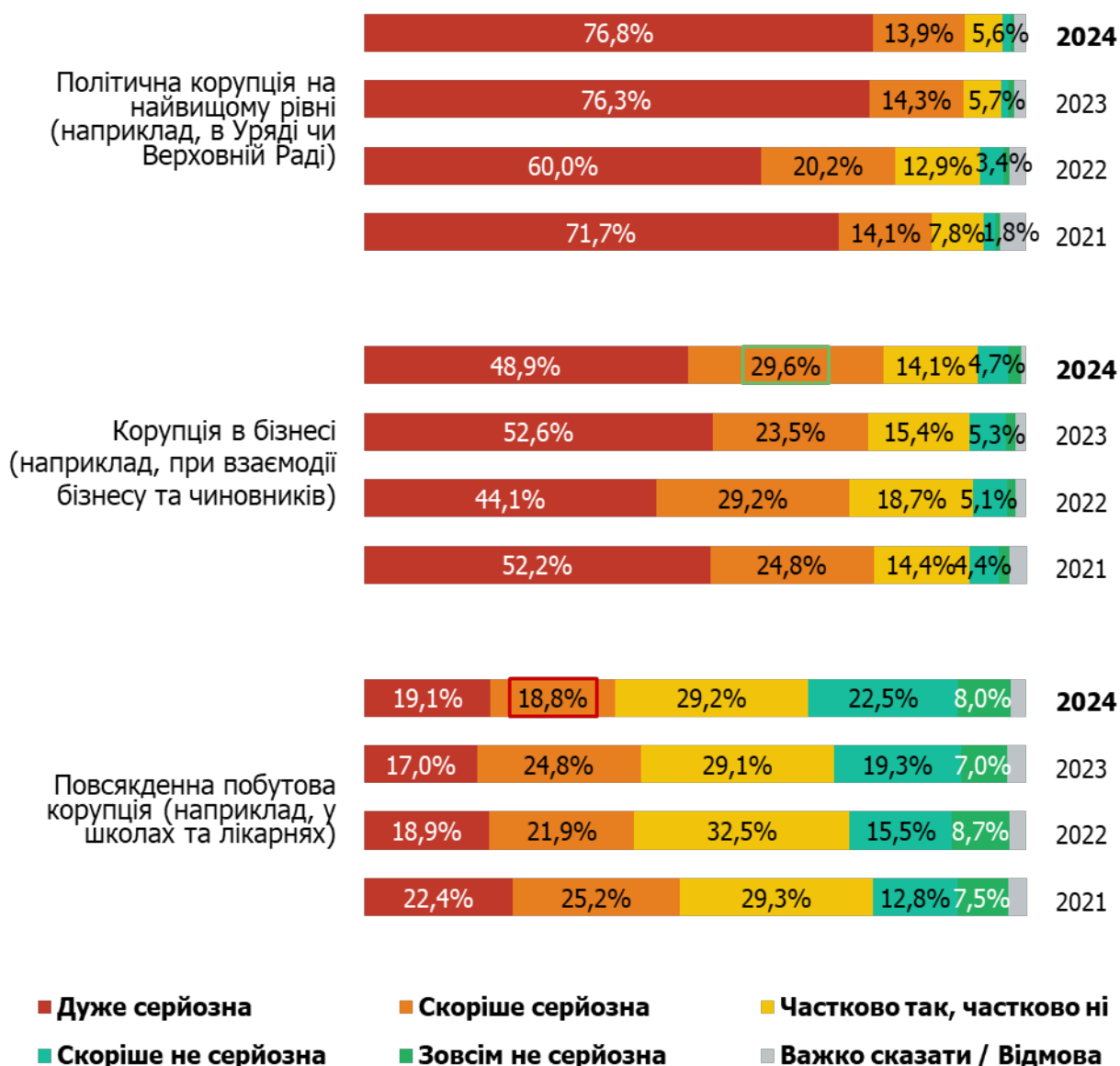
Друге місце згідно з опитуванням населення посідає **корупція у бізнесі** (з показником **86,3%**, значуще *зростання* на 3,1 в.п.). На третьому місці – **повсякденна побутова корупція** (**73,3%**, значуще *зростання* на 5,9 в.п., також за рахунок оцінок «дуже серйозна проблема»).

¹ Питання: «Наскільки серйозною проблемою для України Ви вважаєте такі типи корупції?»

Тож, чинниками зростання проблематики корупції загалом серед населення України є усі види корупції – від політичної до побутової.

Опитані *підприємці* також вважають **політичну корупцію** на найвищому рівні найбільш серйозним типом корупції серед трьох запропонованих. Якщо у 2021–2022 роках бізнес оцінював політичну корупцію як менш серйозну порівняно з населенням, то у 2023–2024 роках аудиторії зійшлися в оцінках (**90,7%** підприємців оцінюють цей тип корупції як серйозний або дуже серйозний, без динаміки порівняно з 2023 роком).

Рис. 1.2.2. Серйозність різних типів корупції в Україні: бізнес



Підприємці оцінюють проблему корупції у власному секторі діяльності (**корупція в бізнесі**) не так критично як населення – серйозною або дуже серйозною її вважають **78,5%** опитаних (проти 86,3% серед населення). Зміни не є статистично значущими порівняно з 2023 роком, водночас можна говорити про повернення (після спаду у 2022 р.) значення цього показника у 2023–2024 роках до рівня довоєнного 2021 року (77%).

Зауважимо, що різними залишаються оцінки серйозності *проблеми побутової корупції населенням (73,2%)* та представниками *бізнесу (37,9%)*. До того ж ця різниця в оцінках зросла порівняно з 2023 роком – оцінка побутової корупції серед населення зросла, а в аудиторії бізнесу – знизилася. Тобто проблема побутової корупції залишається чутливою для населення, яке у своїх оцінках певним чином завищує її важливість для держави. Представники ж підприємництва дають більш реалістичні оцінки, краще розуміючи збитки для України саме від політичної корупції та корупції в бізнесі.

Розуміння (ідентифікація) корупції

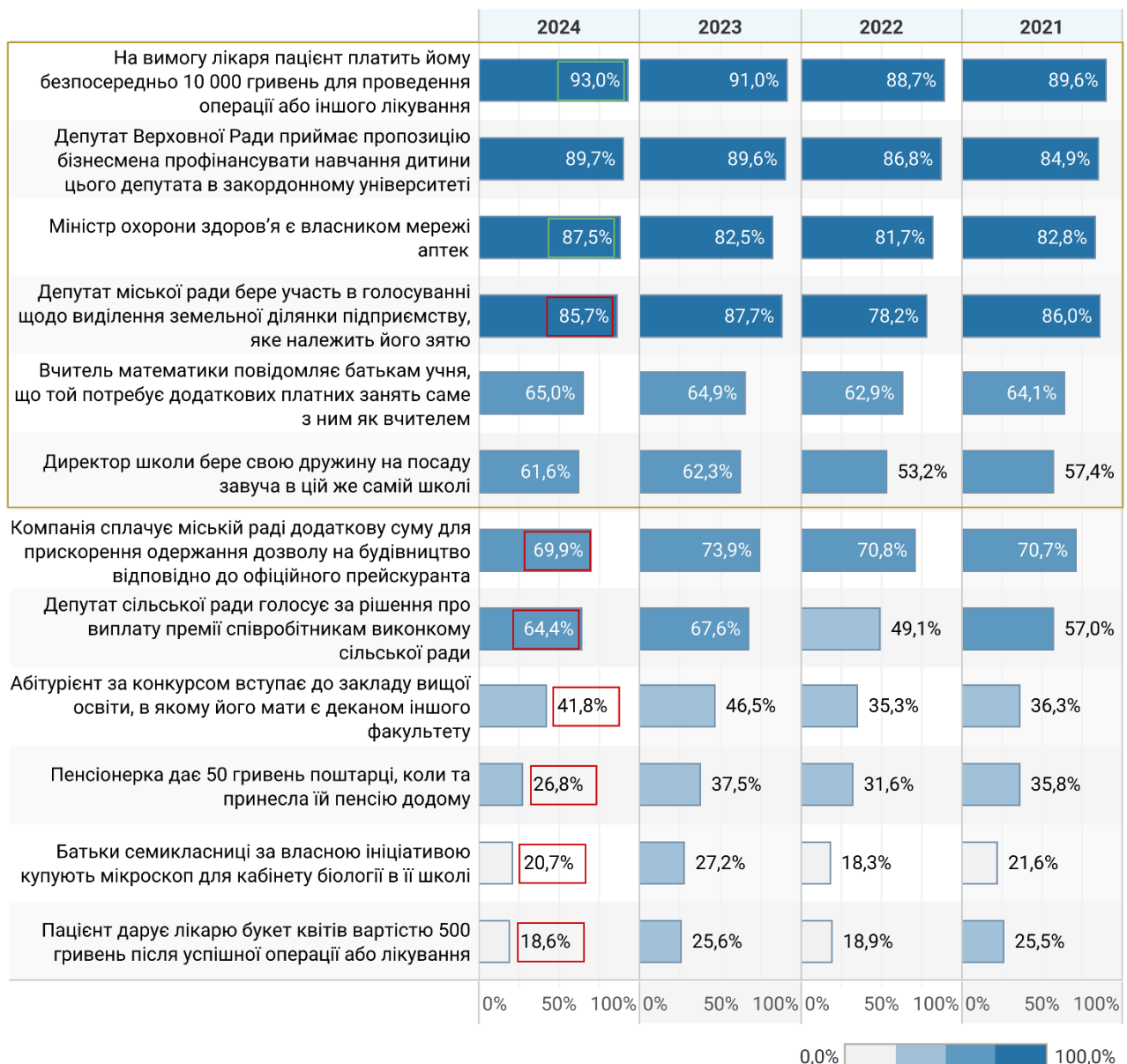
Існують різновиди поведінки, які можуть виглядати як корупційні, однак не є такими з точки зору закону, і навпаки. Людям, які не обізнані із юридичними визначеннями корупції, не завжди легко розрізнити, яка саме ситуація є корупційною відповідно до правової моделі. Тому важливо визначити, за якими саме критеріями люди *ідентифікують ситуації як корупційні* в конкретних випадках.

У дослідженні було застосовано метод «прожективних ситуацій» – респондентам (як населенню, так і підприємцям) пропонувався набір типових життєвих ситуацій (які мають умовний характер і жодним чином не пов'язані з конкретними особами) з проханням визначити наявність чи відсутність у цих ситуаціях *корупційної складової*. Результати цього компоненту дослідження наведені на рисунках 1.2.3 (населення) і 1.2.4 (бізнес).

Результати дослідження серед *населення* у 2024 році не демонструють значної різниці порівняно з даними минулих років. Суттєвий відсоток опитаних вважає корупцією випадки, які не є корупційними згідно із законодавством. Утім, частка респондентів, яка хибно-позитивно ідентифікує (вбачає) корупційну складову там, де згідно із законодавством її нема, у 2024 році знизилася. Статистично значуще зниження ствердних відповідей зафіксовано щодо всіх некорупційних ситуацій.

Утім, *ймовірність визнання корупцією поведінки, яка такою не є*, залишається досить високою. Однак, якщо як **індекс ідентифікації корупції** прийняти частку респондентів, які правильно розрізняють більше ніж половину (тобто 7 або більше із 12) запропонованих ситуацій, то рівень цього показника в **населення збільшився** і досяг **76,6%** (нагадаємо, у 2022 та 2023 роках він становив 71,8% і 70,9% відповідно); зростання на 5,7 в.п., порівняно з 2023 роком, є статистично значущим.

Рис. 1.2.3. Ідентифікація корупції: розподіл частки відповідей за ситуаціями, які респонденти вважають корупцією: населення¹

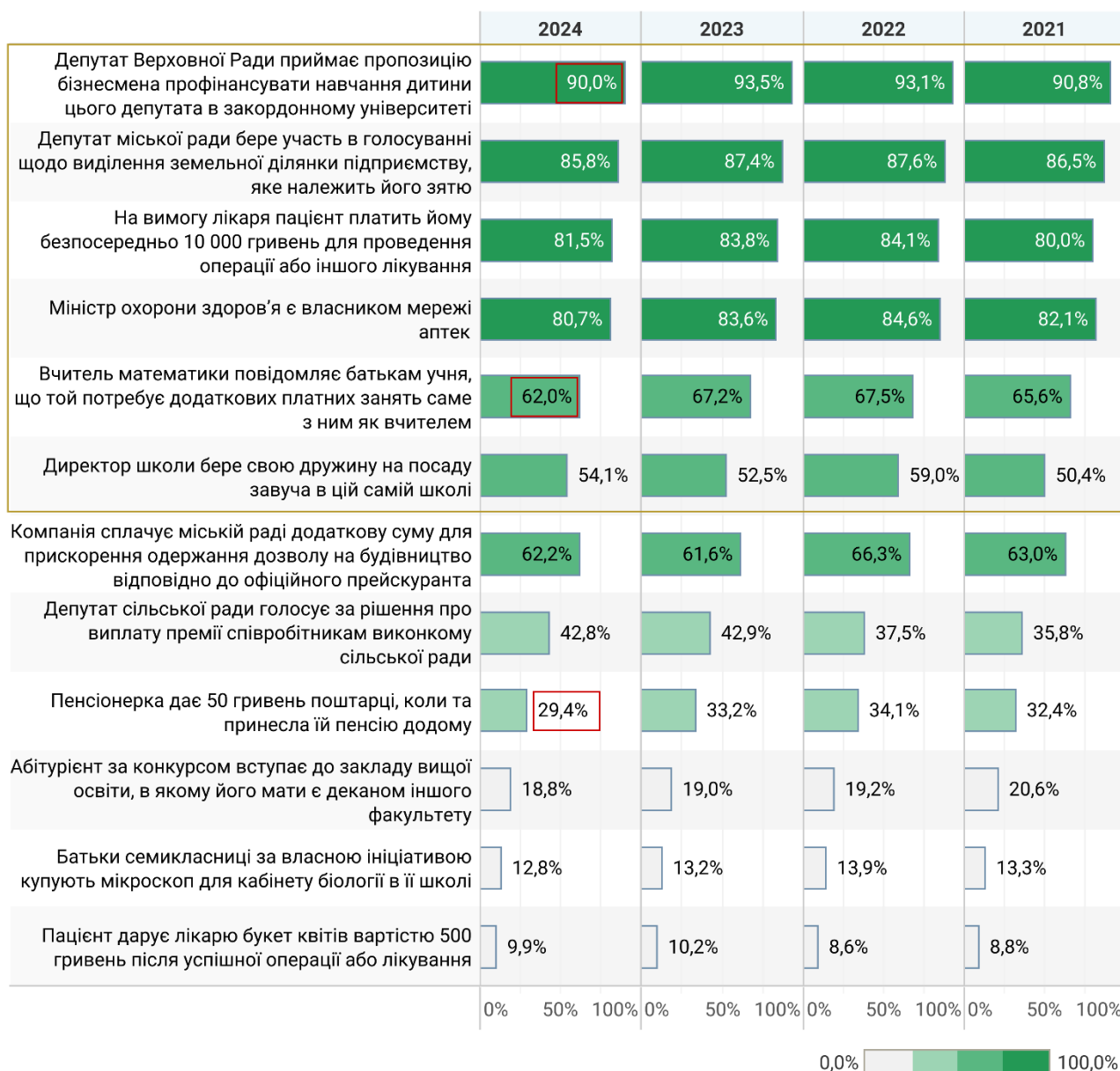


Бізнес загалом краще орієнтується в розрізненні корупційних і некорупційних ситуацій. Тільки одну ситуацію більшість опитаних підприємців рік у рік визначає як корупційну: «Компанія сплачує міській раді додаткову суму для прискорення одержання дозволу на будівництво відповідно до офіційного прејскуранта». У 2024 році 62,2% опитаних представників бізнесу оцінили цю ситуацію як корупційну (без значущої динаміки порівняно з 2023 роком).

¹ Питання: «На Ваш погляд, чи перелічені нижче ситуації є проявами корупції або іншими порушеннями антикорупційного законодавства?»
На рисунку в коричневій рамці зазначені ситуації, які відповідно до законодавства містять корупційну складову

Загалом індекс **ідентифікації корупції бізнесом** за аналогічною методикою (коректно розрізняють 7 або більше із 12 запропонованих ситуацій) **ВИЩИЙ** за рівень обізнаності **населення**: у 2024 році цей показник становив **88,9%** (проти 76,6% у населення). Зауважимо, що значення індексу статистично значуще **знизилось** порівняно з 2022–2023 роками, коли цей показник становив 91,7% та 91,4% відповідно.

Рис. 1.2.4. Ідентифікація корупції: розподіл частки відповідей за ситуаціями, які респонденти вважають корупцією: **бізнес**¹



¹ Питання: «На Ваш погляд, чи перелічені нижче ситуації є проявами корупції або іншими порушеннями антикорупційного законодавства?»
На рисунку в коричневій рамці зазначені ситуації, які відповідно до законодавства містять корупційну складову

Сприйняття поширеності корупції

Вивчення сприйняття корупції є важливим для розробки антикорупційної політики та оцінки її впровадження. Прикметно, що сприйняття корупції не завжди відповідає об'єктивному поширенню корупційних практик.

У дослідженні було використано кілька індексів для визначення показника сприйняття поширеності корупції (далі – «індекс сприйняття поширеності корупції»), які у всіх випадках розраховувалися як середня оцінка за 5-бальною шкалою. А самі індекси розраховувалися:

- 1) на основі запитання про «поширеність корупції в окремих сферах»;
- 2) на основі запитання про «поширеність корупції в Україні загалом»;
- 3) тільки для бізнесу: на основі запитання про «випадки корупції в тій сфері бізнесу, де працює Ваше підприємство».

Усі показники (крім останнього пункту) розглядалися окремо для двох категорій – населення та підприємців. 5-бальна шкала відповідей про поширеність корупції у зазначених питаннях виглядала таким чином: «5» – дуже поширена, «4» – дещо поширена, «3» – інколи поширена, інколи ні, «2» – майже відсутня, «1» – відсутня. Індекс сприйняття поширеності корупції є середнім арифметичним за цією шкалою. Спочатку респондентів просили оцінити поширеність корупції в різних сферах за 5-бальною шкалою, а потім питали про поширеність корупції загалом.

На думку *населення*, **перше місце** за поширеністю корупції у 2024 році посіла **судова система** (індекс – 4,49, див. табл. 1.2.1). На другому місці – **митниця** (із показником індексу 4,40). На третьому – **прикордонний контроль** (із показником 4,26). Ці три *«лідери» не змінилися* порівняно з 2023 роком, значення індексів також залишилися без змін.

Якщо у 2023 році *значення індексів сприйняття поширеності* корупції зростало майже у всіх сферах, то в 2024 році динаміка індексів є *різноспрямованою*. *Найбільше зростання індексу* демонструє сфера «Заклади вищої освіти» (зростання на 0,12 бала). Також статистично значиме зростання індексу сприйняття поширеності корупції зафіксовано у сферах «Державна та комунальна медицина (медичні послуги)» (+0,08 бала), «Діяльність патрульної поліції» (+0,06 бала). Обидві ці сфери демонструють *зростання* індексу другий період поспіль. Натомість *зниження* показників спостерігаємо у таких сферах: «Гуманітарна допомога» (-0,11 бала); «Діяльність сервісних центрів МВС» (-0,19 бала); «Послуги з підключення та обслуговування систем електро-, газо-, водопостачання та водовідведення» (-0,17 бала); «Соціальні послуги та допомоги» (-0,17 бала); «Надання адміністративних послуг (крім ЦНАП і сервіс-центрів МВС)» (-0,21 бала); «Комунальні дитячі садочки» (-0,12 бала); «Початкова та середня школа» (-0,11 бала); «Діяльність центрів надання адміністративних послуг (ЦНАП)» (-0,28 бала).

Якщо говорити про показник сприйняття поширеності корупції *загалом*, то **91,4%** населення вважають, що корупція **дещо або дуже поширена** в Україні (30,2% та 61,2% опитаних відповідно), це на 3,5 в.п. більше, ніж у 2023 році (збільшення є статистично значущим). Статистично значуще зростання цього показника спостерігається другий рік поспіль. При цьому також другий рік поспіль *суттєво* (на 6,2 в.п.) *зросла* частка респондентів, які вважають, що корупція в Україні є **дуже поширеною** (**61,2%**, зростання є статистично значущим). Таким чином, показник поширеності корупції досяг історичного максимуму з 2021 року.

Таблиця 1.2.1. Сприйняття поширеності корупції в окремих сферах: населення¹

СФЕРА	Індекс	Дуже поширена	Децо поширена	Інколи поширена, інколи ні	Майже відсутня	Відсутня	Важко сказати / Відмова
Судова система	4.49 (-0,03)	59,0%	23,6%	8,7%	1,4%	0,6%	6,7%
Митниця	4.40 (-0,02)	52,7%	24,3%	11,0%	2,3%	0,4%	9,2%
Прикордонний контроль (крім митного контролю)	4.26 (+0,01)	47,3%	22,4%	13,8%	4,5%	0,4%	11,5%
Переміщення людей і товарів з підконтрольних Україні територій на тимчасово окуповані росією території України та навпаки	4.15 (-0,04)	33,8%	24,0%	13,9%	2,0%	1,5%	24,7%
Гуманітарна допомога у зв'язку зі збройною агресією рф проти України	↓4.12 (-0,11)	37,9%	28,3%	16,9%	2,6%	1,7%	12,6%
Земельні відносини, землеустрій	4.11 (+0,02)	36,8%	27,2%	17,3%	3,8%	0,9%	14,0%
Державна та комунальна медицина (медичні послуги)	↑4.06 (+0,08)	36,1%	36,3%	22,1%	3,4%	0,5%	1,6%
Діяльність органів правопорядку (крім патрульної поліції)	4.04 (+0,01)	33,8%	30,3%	21,6%	3,2%	0,6%	10,5%
Діяльність патрульної поліції	↑3.96 (+0,06)	29,1%	32,7%	24,0%	3,5%	0,6%	10,1%
Заклади вищої освіти	↑3.78 (+0,12)	24,4%	28,8%	27,0%	5,1%	2,2%	12,5%
Діяльність сервісних центрів МВС	↓3.48 (-0,19)	16,9%	22,0%	27,7%	11,2%	2,9%	19,3%
Послуги з підключення та обслуговування систем електро-, газо-, водопостачання та водовідведення	↓3.29 (-0,17)	17,3%	22,1%	27,2%	14,5%	8,2%	10,6%
Соціальні послуги та допомоги	↓3.12 (-0,17)	15,5%	19,8%	25,8%	18,3%	10,9%	9,6%
Надання адміністративних послуг (крім ЦНАП і сервіс-центрів МВС)	↓2.94 (-0,21)	12,2%	14,2%	26,1%	20,7%	11,4%	15,4%
Комунальні дитячі садочки	↓2.86 (-0,12)	9,8%	14,3%	25,7%	21,6%	11,9%	16,7%
Початкова та середня школа	↓2.83 (-0,11)	9,3%	13,7%	28,5%	22,8	11,9%	13,8%
Діяльність центрів надання адміністративних послуг (ЦНАП)	↓2.76 (-0,28)	11,2%	13,5%	24,9%	23,9%	16,6%	9,9%
Корупція в Україні загалом (2024)	↑4,52 (+0,08)	61,2%	30,2%	6,8%	1,1%	0,1%	0,6%
Корупція в Україні загалом (2023)	4,44	55,0%	32,9%	10,2%	0,5%	0,1%	1,3%
Корупція в Україні загалом (2022)	4,25	43,9%	37,2%	15,8%	1,4%	0,3%	1,5%
Корупція в Україні загалом (2021)	4,39	53,0%	32,5%	12,6%	0,6%	0,1%	1,3%

Розрахований за цим питанням **загальний індекс сприйняття поширеності корупції населенням** становить **4,52** бала за 5-бальною шкалою, що на 0,08 бала **вище**, ніж минулого року (зростання індексу є статистично значущим).

Прикметно, що населення поширеність корупції загалом в Україні сприймає вищою, ніж у будь-якій із зазначених сфер. Індекс сприйняття поширеності корупції в Україні серед *населення*

¹ Питання: «На Вашу думку, наскільки корупція поширена в таких сферах?»

Відповідь надайте, використовуючи 5-бальну шкалу, де: «1» – відсутня, «2» – майже відсутня, «3» – інколи поширена, інколи ні, «4» – децо поширена, «5» – дуже поширена

У графі «Індекс» значення в дужках відображає зміну показника порівняно з даними 2023 року

перевищив показник індексу «лідера» серед сфер, які оцінювалися (тобто загальний індекс серед населення становить 4,52, тоді як індекс в «найгіршій» сфері (митниці) – 4,49). Тобто така загальна оцінка комплексно увібрала в себе наявність корупційних проявів у сферах суспільного життя. Також це може свідчити про те, що сприйняття поширеності корупції в Україні формується також за рахунок інших чинників, крім стану корупції в досліджуваних сферах, зокрема, за рахунок сприйняття поширеності політичної корупції на найвищому рівні.

З погляду *бізнесу*, корупція найбільш поширена на **митниці** (індекс – 4,47), а також у сферах **надання дозволів та видобування корисних копалин** (індекс – 4,45) і **публічних закупівель робіт і послуг з будівництва, ремонту та утримання автодоріг** (4,42) (табл. 1.2.2). Трійка «лідерів» залишається незмінною порівняно з 2023 роком, динаміки індексів також не спостерігається (після зростання у 2023 році).

В аудиторії бізнесу не зафіксовано сфер, де корупція, на думку респондентів, стала менш поширеною. Натомість в низці сфер зафіксовано статистично значиме зростання індексу: «Публічні закупівлі робіт і послуг з реалізації інших великих інфраструктурних проектів» (+0,09 бала); «Інша діяльність правоохоронних органів» (+0,16 бала, максимальне зростання); «Закупівля медичного обладнання та лікарських засобів» (+0,12 бала); «Архітектурно-будівельний контроль» (+0,12 бала); «Управління комунальним майном» (+0,13 бала).

Загальний **індекс сприйняття поширеності корупції бізнесом** також зріс і становить **4,39** бала, що на 0,1 бали більше за показник 2023 року, проте менше за показник, розрахований за оцінками населення (4,52). На відміну від населення, індекси поширеності корупції в ТОП-3 сферах вищі, ніж загальний індекс. Це може означати, що для цих трьох сфер (*митниця, надання дозволів та видобування корисних копалин та публічні закупівлі робіт і послуг з будівництва, ремонту та утримання автомобільних доріг державного та місцевого значення*) характерним є особливе негативне сприйняття «корупційної діяльності» відповідних інституцій з боку бізнесу, що відображає зневіру підприємців у можливості вирішення питань законними способами (адже корупційні практики сприймаються як невід’ємна частина роботи посадовців / службовців у цих сферах).

Як і в аудиторії населення, зростання відбувається другий рік поспіль у зв’язку зі збільшенням частки тих, хто вважає, що корупція **дуже поширена** (з 49,8% у 2023 році до **57,2%** у 2024 році, динаміка статистично значуща). Так само, як і серед населення, цей показник суттєво перевищив рівень 2021 року (51%).

Загалом **83,1%** представників *бізнесу* вважають, що корупція **дещо або дуже поширена** в Україні (25,9% та 57,2% опитаних відповідно), це на 1,8 в.п. більше, ніж у 2023 році (без статистично значущої динаміки).

Таблиця 1.2.2. Сприйняття поширеності корупції в окремих сферах: бізнес¹

СФЕРА	Індекс	Дуже поширена	Деяко поширена	Інколи поширена, інколи ні	Майже відсутня	Відсутня	Важко сказати / Відмова
Митниця	4.47 (+0,03)	62,0%	21,4%	9,9%	2,0%	0,9%	3,9%
Надання дозволів та видобування корисних копалин	4.45 (+0,01)	59,5%	18,1%	9,9%	2,6%	1,1%	8,9%
Публічні закупівлі робіт і послуг з будівництва, ремонту та утримання автомобільних доріг державного та місцевого значення	4.42 (+0,03)	61,0%	21,7%	11,9%	2,7%	1,0%	1,8%
Публічні закупівлі робіт і послуг з реалізації інших великих інфраструктурних проектів	↑4.33 (+0,09)	55,2%	23,0%	13,4%	3,3%	1,2%	3,9%
Лісове господарство	4.25 (+0,05)	48,1%	25,0%	14,8%	3,4%	1,1%	7,5%
Приватизація підприємств	4.22 (+0,05)	47,2%	25,0%	16,3%	3,1%	1,5%	6,9%
Земельні відносини, землеустрій	4.17 (+0,03)	46,6%	27,4%	16,7%	4,4%	1,5%	3,4%
Судова система	4.00 (+0,00)	41,4%	25,9%	20,2%	7,0%	2,4%	3,1%
Використання інших природних ресурсів	3.97 (+0,03)	35,8%	26,2%	23,6%	5,5%	1,4%	7,5%
Державне регулювання та контроль у сфері публічних закупівель	3.91 (+0,03)	37,3%	26,3%	22,6%	7,8%	2,6%	3,4%
Інша діяльність правоохоронних органів	↑3.84 (+0,16)	31,8%	29,2%	24,9%	7,0%	2,8%	4,3%
Закупівля медичного обладнання та лікарських засобів	↑3.81 (+0,12)	32,1%	23,7%	21,6%	8,9%	3,2%	10,6%
Архітектурно-будівельний контроль	↑3.81 (+0,12)	32,5%	25,6%	24,2%	8,4%	3,1%	6,2%
Діяльність Антимонопольного комітету України	3.78 (+0,06)	30,7%	22,2%	22,4%	8,3%	3,7%	12,7%
Контроль і нагляд за господарською діяльністю	3.53 (+0,01)	26,9%	23,1%	26,9%	14,3%	5,5%	3,4%
Гуманітарна допомога у зв'язку зі збройною агресією РФ проти України	3.51 (-0,03)	28,1%	21,5%	23,3%	16,6%	6,1%	4,3%
Управління комунальним майном	↑3.43 (+0,13)	21,0%	24,2%	27,8%	14,5%	6,0%	6,6%
Послуги з підключення та обслуговування систем електро-, газо-, водопостачання та водовідведення	3.37 (-0,03)	25,9%	18,1%	26,7%	20,0%	7,1%	2,3%
Нарахування і стягнення податкових та інших обов'язкових платежів	3.07 (+0,00)	17,9%	19,1%	25,0%	22,0%	13,3%	2,7%
Надання адміністративних послуг, крім ЦНАП, Дія Центрів та сервісних центрів МВС	2.58 (+0,06)	7,0%	11,5%	27,5%	27,4%	18,1%	8,5%
Корупція в Україні загалом (2024)	↑4,39 (+0,1)	57,2%	25,9%	15,1%	1,5%	0,2%	0,1%
Корупція в Україні загалом (2023)	4,29	49,8%	31,5%	16,7%	1,7%	0,1%	0,2%
Корупція в Україні загалом (2022)	3,98	31,5%	37,7%	27,4%	2,9%	0,1%	0,4%
Корупція в Україні загалом (2021)	4,35	51,0%	33,0%	14,0%	1,0%	0,0%	1,0%

¹ Питання: «На Вашу думку, наскільки корупція поширена в таких сферах?»

Мусимо констатувати, що і в широкій громадськості, і у представників бізнесу погіршилося сприйняття поширеності корупції. При цьому **зростання** індексу сприйняття поширеності корупції відбувається **другий період поспіль**, після падіння у 2022 році. У більшості сфер спостерігається значуще **збільшення** індексу.

Рис. 1.2.5. Індекс сприйняття поширеності корупції загалом (середній бал за 5-бальною шкалою): населення¹

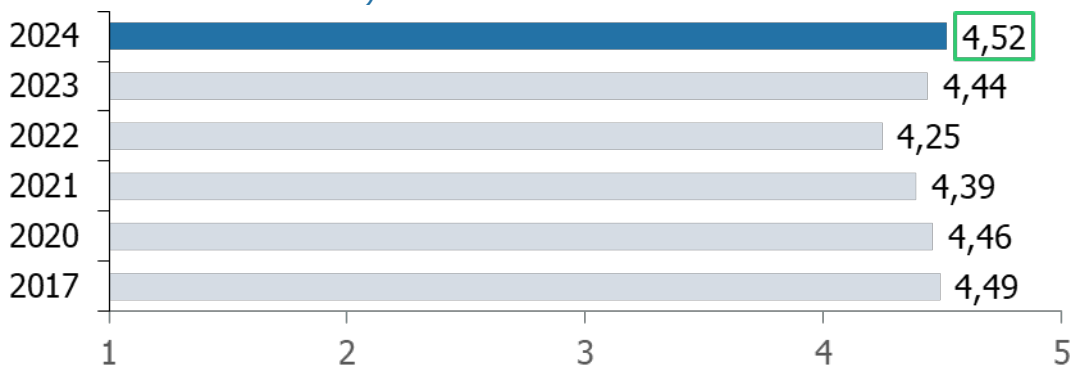


Рис. 1.2.6. Індекс сприйняття поширеності корупції загалом (середній бал за 5-бальною шкалою): бізнес¹



У 2024 році продовжує зберігатися тенденція, що представники *бізнесу* оцінюють поширеність корупції у тій сфері, де вони працюють, значно нижче, ніж в інших сферах і в Україні загалом (табл. 1.2.3.). Так, середній індекс **сприйняття поширеності корупції в тій сфері, де працюють** опитані **підприємці**, становить лише **2,35** бала за 5-бальною шкалою), що майже удвічі нижче, ніж оцінка поширеності корупції загалом в Україні. Цей індекс залишається *низьким* протягом усієї історії спостережень (2,25, 2,17 і 2,29 відповідно у 2021, 2022 і 2023 рр.), різниця оцінок за три роки не є статистично значущою. Відмінності в оцінках, які дає бізнес щодо поширеності корупції загалом і в тій сфері бізнесу, де працює підприємство, можуть бути обумовлені як більш реалістичною оцінкою ситуації, так і небажанням викривати корупцію у «своїй» сфері.

Майже *третина і більше підприємців* (30,4–39,1%) повідомляють про *повну відсутність* запропонованих випадків корупції у сфері їхньої діяльності. А частка тих, хто відповідає, що корупція «*відсутня*» та «*майже відсутня*», перевищує половину опитаних і становить від 54,2%

¹ Питання: «На Вашу думку, наскільки корупція поширена в Україні загалом?»

до 64,5%. Меншість представників бізнесу (16,1–22,3%) зауважують *поширеність* таких випадків («дуже» або «дещо» поширена).

Утім, навіть у сфері, де працює підприємство респондента, спостерігається *тренд на зростання* сприйняття корупції, при чому *в усіх напрямках* – як у взаємодії з посадовими особами, так і іншими суб'єктами господарювання, включно з компаніями, які надають послуги з електро-, газо-, водопостачання, водовідведення. Статистичної значущості зростання індексів не зафіксовано, утім зростання індексу в усіх трьох напрямках взаємодії вказує на погіршення ситуації.

Табл. 1.2.3. Індекс сприйняття поширеності випадків корупції в тій сфері бізнесу, де працює це підприємство: бізнес¹

Випадки	Індекс 2024	Індекс 2023
Корупція при взаємодії з посадовими особами органів державної влади (<i>отримання дозволів, ліцензій, легалізація бізнесу тощо</i>)	2,48	2,40
«Відкати», підкупи при взаємодії з іншими суб'єктами господарювання при веденні бізнесу	2,37	2,32
Корупція при взаємодії з компаніями, які надають послуги з електро-, газо-, водопостачання, водовідведення, перевезення вантажів	2,19	2,14

Сприйняття зміни рівня корупції в Україні

Крім оцінки рівня корупції в Україні за сферами і загалом, респондентам також було запропоновано оцінити зміни рівня корупції за останні 12 місяців. За цим показником зафіксовано **істотні негативні зміни в оцінці ситуації з корупцією** в державі обома групами респондентів *другий період поспіль* – у 2023 і 2024 роках.

Населення продовжує сприймати зміни рівня корупції в Україні дуже песимістично (рис. 1.2.7): *збільшилася* частка громадян, які повідомляють про *зростання* (дуже або скоріше) *рівня корупції*, їх частка становить **69,1%**, що на 7,9 в.п. *більше, ніж минулого року* (динаміка є статистично значимою). Драйвером зростання є частка відповідей «дуже зріс», вона зросла на 11,3 в.п. Також зафіксовано значуще зменшення частки тих респондентів, які кажуть, що рівень корупції знизився – з 6,4% у 2023 році до 2,5% у 2024 році.

Представники *бізнесу* також зауважують *суттєве зростання* (дуже або скоріше) *рівня корупції* за останній рік (**57,0%**, порівняно до 46,3% у 2023 році).

Оцінки динаміки рівня корупції в *бізнес-аудиторії* загалом корелюють з оцінками населення: суттєво і статистично значуще *зросли частки негативних оцінок* і, відповідно, скоротилися частки позитивних оцінок. Загалом *обидві аудиторії* демонструють *найбільш негативну картину за усі роки спостережень*. Утім, слід зазначити, що *бізнес* налаштований дещо *менш песимістично*, ніж *населення*: частка відповідей «скоріше зріс» і «дуже зріс» серед підприємців становить 57%, тоді як серед населення вона перевищує 69%.

¹ Питання: «Скажіть, будь ласка, чи є поширеними в тій сфері бізнесу, де працює Ваше підприємство, такі випадки корупції (приклади випадків: підприємці пропонують або отримують хабарі, неофіційні послуги, використовують зв'язки тощо)?»

Рис. 1.2.7. Зміна у рівні корупції в Україні за останні 12 місяців: населення¹

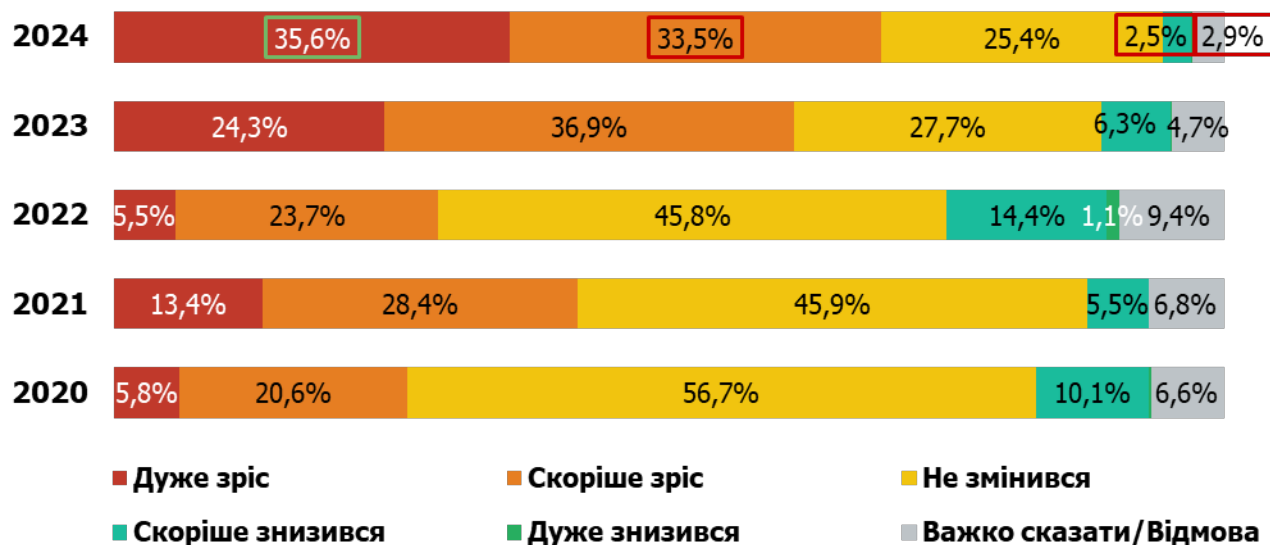
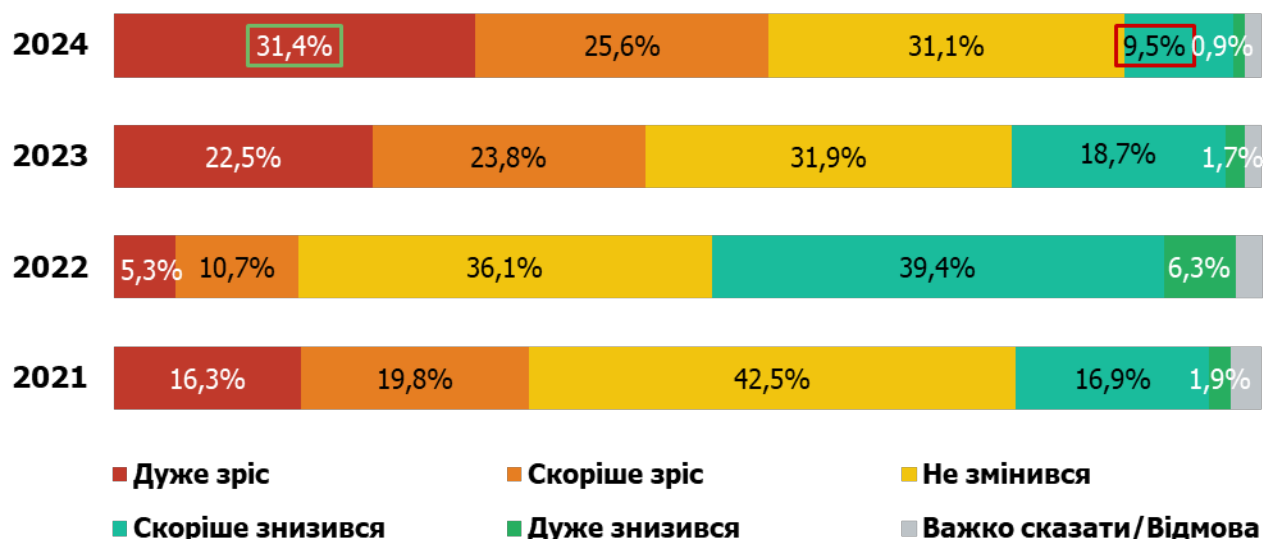


Рис. 1.2.8. Зміна у рівні корупції в Україні за останні 12 місяців: бізнес²



Як буде показано далі (розділи 2, 3), існує певний *розрив* між *сприйняттям* поширеності і динаміки рівня корупції та особистим *корупційним досвідом*. Так, частки населення і бізнесу, які мали у 2024 році власний корупційний досвід (Індикатор 2), статистично значуще не зросли порівняно з 2023 роком (хоча в категорії бізнесу і спостерігається негативна тенденція до збільшення індикатора у період 2022–2024 рр.).

Аналізуючи дані минулорічного та цього дослідження, можна дійти висновку, що певним чином невиправдані очікування щодо зменшення рівня корупції після широкомасштабного вторгнення рф в Україну призвели до розчарування, яке вилилося в завищені показники оцінки сприйняття поширеності і динаміки корупції у 2023–2024 роках.

¹ Питання: «На Вашу думку, як змінився рівень корупції в Україні за останні 12 місяців?»

² Питання: «На Вашу думку, як змінився рівень корупції в Україні за останні 12 місяців?»

Населення оцінює поширеність корупції переважно не так із власного досвіду, як із повідомлень, суджень і оцінок, які поширюються у суспільному дискурсі, зокрема щодо корупції серед високопосадовців. Можна припустити, що ця складова фактора «розголосу питання корупції» має більше значення для оцінок сприйняття поширеності і динаміки рівня корупції як для населення, так і для бізнесу. Водночас власний досвід залучення до корупційних практик респондентів належить саме до царини побутової корупції (для населення) або корупції в бізнесі (для підприємців).

1.3. Оцінка антикорупційної політики держави та обізнаність щодо неї

Відповідальність за подолання корупції

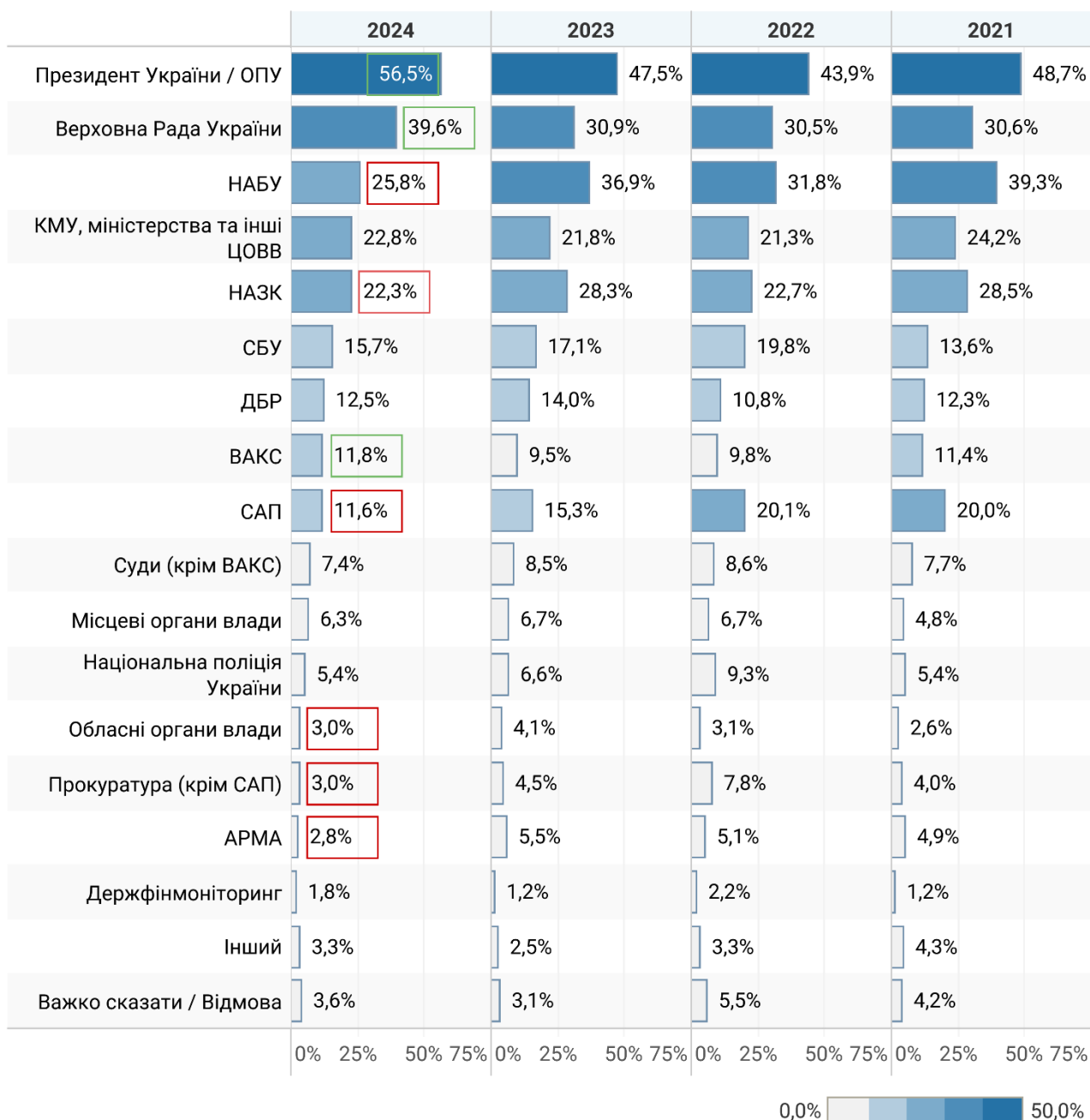
При відповіді на запитання «На Вашу думку, хто відповідальний за подолання корупції в Україні?» респондентам пропонувалося зазначити не більше ніж три варіанти. У загальних рисах рейтинг відповідальних залишився без суттєвих перестановок: представники населення найчастіше схильні вважати **відповідальними за подолання корупції** центральні органи влади, такі як **Президент України та його Офіс, Парламент та Національне антикорупційне бюро України (НАБУ)**. Ці три інституції є лідерами рейтингу четвертий рік поспіль (рис. 1.3.1). Щодо аудиторії *бізнесу*, то НАБУ поступилося місцем в Топ-3 **КМУ та центральним органам виконавчої влади** (рис. 1.3.2).

Спостерігаються й інші зміни у позиції як населення, так і бізнесу.

Населення ще частіше (порівняно з результатами 2023 року) стало покладати відповідальність за подолання корупції на **Президента та його Офіс**, ця відповідь залишається найбільш частотною четвертий рік поспіль і у 2024 році відображає думку **56,5%** опитаних (*зростання* на 9,0 в.п. є статистично значущим). Також *зросла* до **39,6%** частка населення, яка вважає відповідальними за подолання корупції **Верховну Раду України** (*зростання* на 8,7 в.п. є статистично значущим). У 2024 році Парламент вперше за роки спостережень змістив з 2-го на 3-тє місце в рейтингу відповідальних за подолання корупції **НАБУ**, показник якого становить **25,8%** (значуще *зниження* на 11,1 в.п. порівняно з 2023 роком).

Крім **НАБУ**, також **НАЗК і САП** втратили позиції як антикорупційні органи в суспільному сприйнятті. Частка населення, яка покладає на ці інституції відповідальність за подолання корупції, значуще *знизилась* і досягла *найнижчого рівня за всю історію спостережень*, зокрема для **НАЗК – 22,3%** (-6 в.п. до значення у 2023 р.), для **САП – 11,6%** (-3,7 в.п.).

Рис. 1.3.1. Хто є відповідальним за подолання корупції в Україні: населення¹

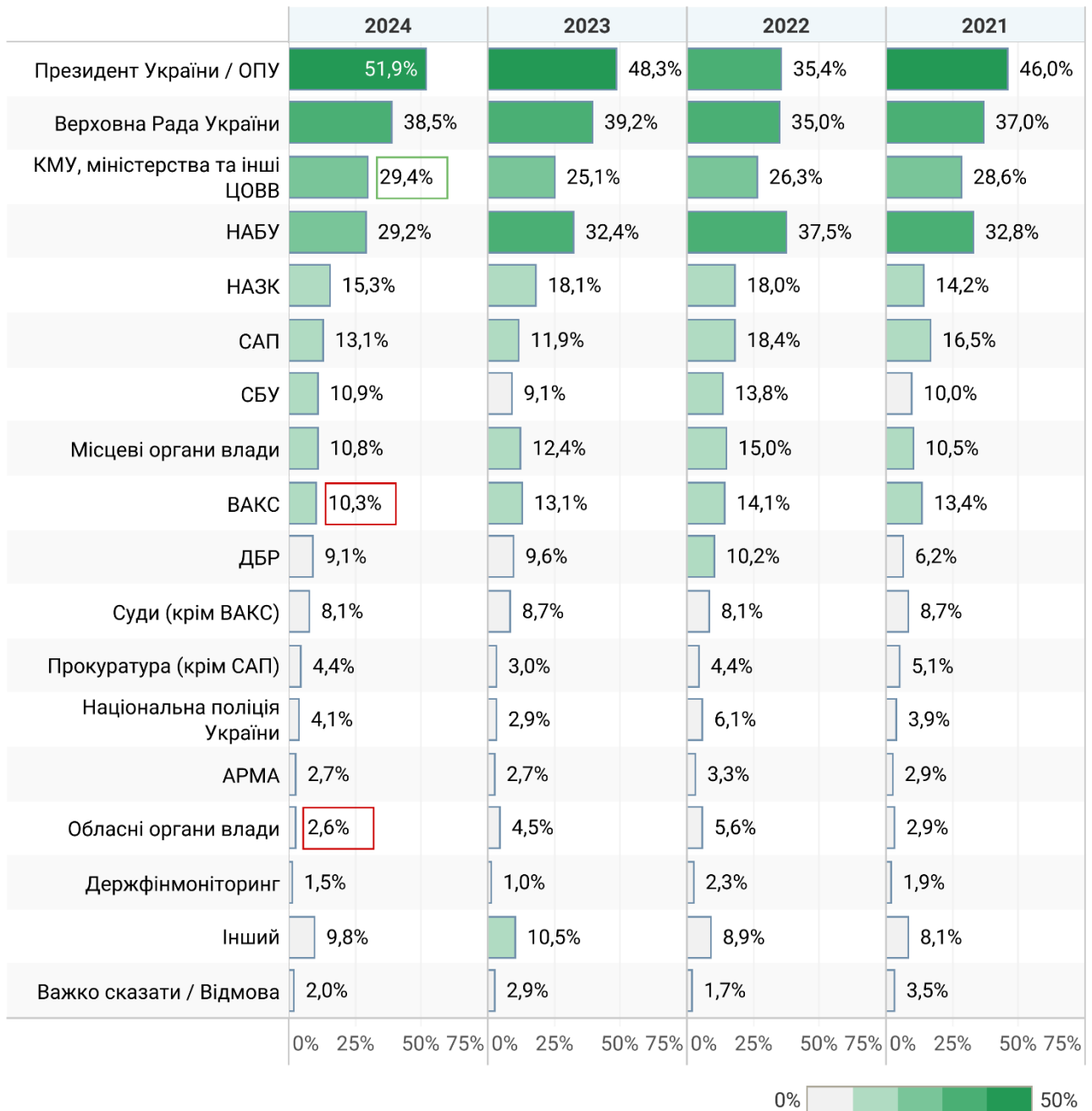


Що стосується *бізнесу* (рис. 1.3.2), то представники підприємств, як і населення, також **найчастіше** покладають відповідальність за подолання корупції на **Президента та його Офіс (51,9%,** зростання на 3,6 в.п., порівняно з показниками 2023 року, не є статистично значущим). Частотність згадувань **Верховної Ради України** як інституції, відповідальної за подолання корупції, залишається на високому рівні після зростання у 2023 році (38,5%). Вперше до ТОП-3 рейтингу відповідальних за відповідями підприємців ввійшли **КМУ, міністерства та інші ЦОБВ – 29,4%** (значуще *зростання* на 4,3 в.п. порівняно з 2023 р.).

А от **НАБУ** у 2024 році назвала відповідальним за подолання корупції *ще менша, порівняно з 2023 роком, частка* бізнес-аудиторії – **29,2%** (утім падіння на 3,2 в.п. не є статистично значущим).

¹ Питання: «На Вашу думку, хто відповідальний за подолання корупції в Україні?»

Рис. 1.3.2. Хто є відповідальним за подолання корупції в Україні: бізнес¹



Загалом динаміка відповідей різноспрямована. Так, серед *населення*, крім згаданих, *зросла* частотність згадок **ВАКС** і знизилася частотність згадок обласних органів влади, прокуратури та АРМА. В аудиторії *бізнесу* також *знизилася* частотність згадок обласних органів влади.

Щодо сприйняття *антикорупційних інституцій НАБУ* та *НАЗК* як таких, що відповідають за подолання корупції в державі, *то динаміка негативна* в обох аудиторіях. Частотність згадок цих інституцій значимо *знизилася* серед *населення*. В аудиторії *бізнесу* також намітився *тренд на зменшення частотності* згадок цих інституцій, утім, порівняно з 2023 роком, динаміка не є статистично значущою порівняно з даними 2023 року. Однак, порівняно з показниками 2022 року, частотність згадок НАБУ знизилася значуще (37,5% у 2022 році, 29,2% у 2024 році).

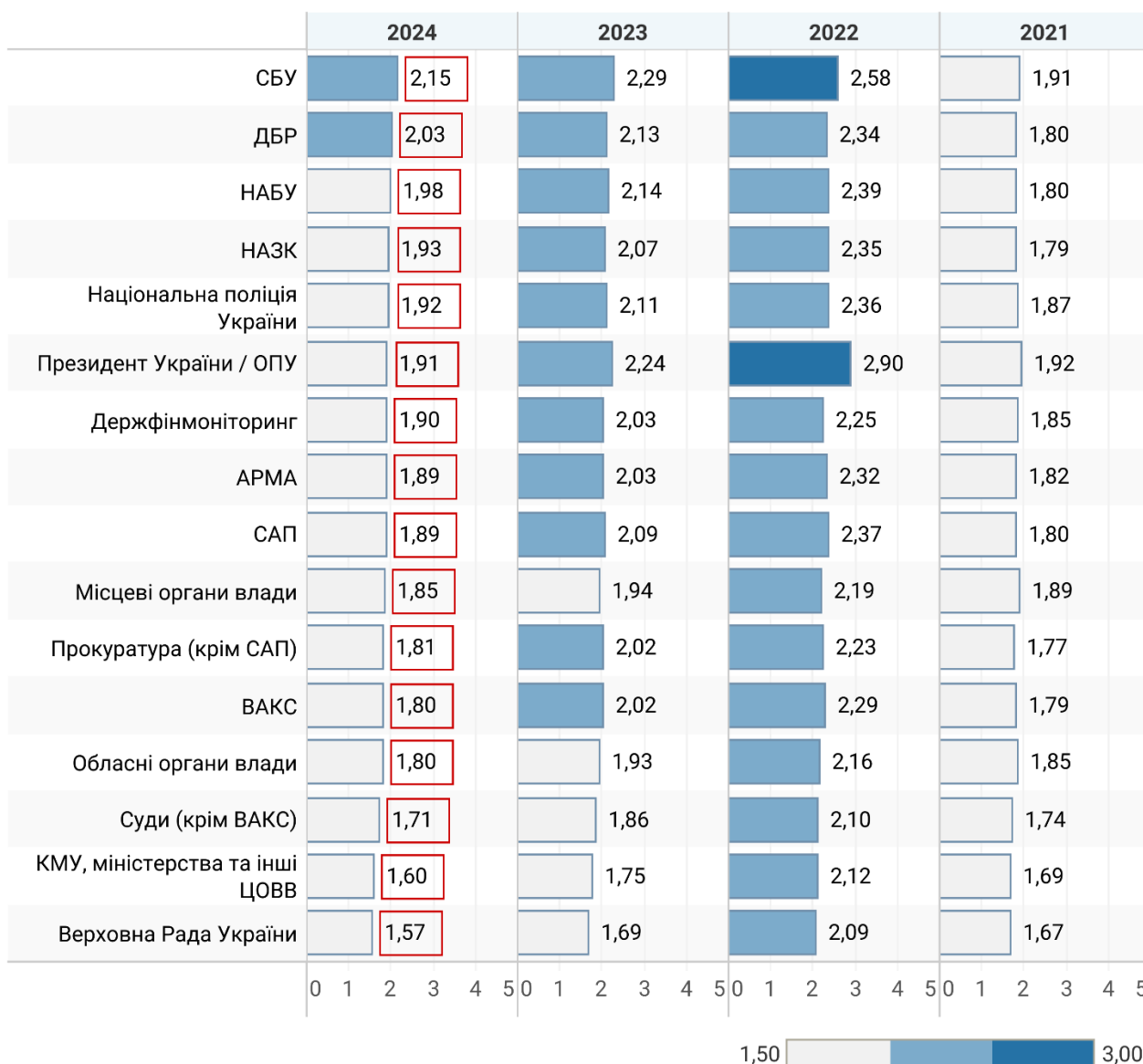
¹ Питання: «На Вашу думку, хто відповідальний за подолання корупції в Україні?»

Ефективність антикорупційної діяльності державних органів

Також дослідження мало на меті оцінити, як українці сприймають ефективність антикорупційної діяльності різних органів влади України. Для оцінки використовувалася 5-бальна шкала, де 5 означає «дуже ефективна», а 1 – «зовсім неефективна» (тобто показник більше ніж 3 означає більшу кількість позитивних оцінок, а менше за 3 – більшу кількість негативних).

Населення. Результати опитування населення щодо оцінки ефективності діяльності із запобігання та боротьби з корупцією наведено на рис. 1.3.3. Найперше варто зауважити, що **оцінки ефективності антикорупційної діяльності суттєво і статистично значуще знизились** для всіх органів влади. Зниження оцінок ефективності продовжується **другий рік поспіль**, після зростання у 2022 році. Утім, для більшості органів влади оцінки все ще залишаються **вищими** за аналогічні дані **2021 року**. На погляд населення, найбільш ефективним органом у 2024 році була **СБУ (2,15 бала)**.

Рис. 1.3.3. Оцінка населенням ефективності антикорупційної діяльності державних органів¹



¹ Питання: «На Вашу думку, наскільки ефективна (результативна) антикорупційна діяльність таких державних органів?»

Спеціалізовані інституції, покликані протидіяти корупції, такі як **НАБУ та НАЗК**, розмістились на позиціях у верхній половині рейтингу з показниками **1,98** і **1,93** відповідно (продемонструвавши статистично значуще зниження на 0,16 та 0,14 бала відповідно, зниження відбувається другий рік поспіль). Утім, більша частина інституцій отримала оцінки нижчі за 2 бали по 5-ти бальній шкалі. Варто відмітити стрімке зниження оцінок **Президента України та його Офісу** за період з початку війни: 2022 р. – 2,9 бала, 2023 р. – 2,24 бала, а в 2024 р. – **1,91** бала (-0,33 бала).

Підприємці. Результати опитування представників бізнесу щодо оцінки ефективності діяльності державних органів із запобігання та протидії корупції наведено на рис. 1.3.4. Як і в аудиторії широкої громадськості, оцінки підприємців значуще знизилися для більшості органів влади другий рік поспіль (після значущого зростання у 2022 році).

Рис. 1.3.4. Оцінка підприємцями ефективності антикорупційної діяльності державних органів¹



¹ Питання: «На Вашу думку, наскільки ефективна (результативна) антикорупційна діяльність таких державних органів?»

В аудиторії представників бізнесу зафіксовано *показові перестановки* третій рік поспіль. Так, **Президент України та його Офіс, який очолював рейтинг у 2022 році** з показником 2,98 і повернувся в середину рейтингу з показником 2,41 у 2023 році, в 2024 році зайняв позицію в кінці рейтингу (**2,06** бала). Першість у рейтингу ефективності антикорупційної діяльності державних органів за версією бізнесу в 2024 році належить **спеціалізованим антикорупційним та правоохоронним структурам** (СБУ, НАБУ, ДБР, САП, Національна поліція, НАЗК та ВАКС). СБУ очолює рейтинг за версією бізнесу другий рік поспіль з показником 2,60 бала, Держфінмоніторинг посів друге місце (2,46 бала).

Аутсайдер рейтингу, за оцінками підприємців, Верховна Рада України, залишається на останньому місці, її оцінка ефективності антикорупційної діяльності знизилася до 1,83.

Загалом оцінки *підприємців* ефективності антикорупційної діяльності усіх органів влади, як і в минулій хвили дослідження, залишаються **вищими**, ніж оцінки *населення*.

Слід також звернути увагу, що абсолютні **значення оцінок залишаються низькими**: оцінки державних органів в аудиторії бізнесу переважно не досягають 2,5 бала, а в аудиторії населення – 2 бала. Тобто можна говорити про виключно негативні оцінки діяльності для всіх органів в обох аудиторіях.

Пріоритетні сфери боротьби з корупцією

У відповідь на запитання «*У яких сферах, на Ваш погляд, необхідно в першу чергу боротись з корупцією?*» респонденти обирали не більше ніж три варіанти. На рис. 1.3.5 та 1.3.6 наводяться дані щодо сфер, які були згадані серед трьох найважливіших.

Як населення, так і *бізнес* серед **першочергових напрямів** боротьби з корупцією виділяють **судову систему та митницю** – ці дві сфери входять в ТОП-3 рейтингу четвертий період поспіль. Серед *населення* актуальність подолання корупції і у **судовій системі** і на **митниці знизилася**, порівняно з 2023 роком, і становить **47%** і **34,2%** відповідно (зниження на 3,6 в.п. щодо обох показників є статистично значущим). В аудиторії *бізнесу* частотність згадок митниці і судової системи, які належать до пріоритетних сфер боротьби з корупцією, залишилася на рівні 2023 року (*митницю* назвали **60,1%**, а *судову систему* – **32,3%**, без статистично значущої динаміки).

Населення на третє місце ставить необхідність подолання корупції у **правоохоронних органах (31,9%)**, частка згадок цієї сфери значимо *зросла* порівняно з 2023 роком (на 4 в.п.). Це свідчить про посилення запиту на ефективність і прозорість правоохоронної системи в умовах військової загрози рф, та, як результат, підвищеної відповідальності за підтримання безпеки та справедливості.

Для *підприємців* у ТОП-3 пріоритетних сфер, крім уже згаданих судів і митниці, входить необхідність подолання корупції у **публічних закупівлях з будівництва, ремонту та утримання автодоріг** (32,2%, без динаміки протягом 2022–2024 рр.).

Загалом в аудиторії *населення* зафіксовано зниження частотності згадок багатьох сфер, за єдиним винятком сфери *діяльності правоохоронних органів*. В аудиторії *бізнесу* зниження показника зафіксовано лише щодо *гуманітарної допомоги*, а також сфери *управління*

комунальним майном. Оцінка необхідності боротьби з корупцією в гуманітарній сфері, за оцінками бізнесу, повернулася на рівень 2022 року після зростання у 2023 році.

Зауважимо, що відповіді населення загалом *збігаються* із їхніми **оцінками поширеності корупції** в цих сферах (див. табл. 1.2.1) – громадяни вважають, що насамперед **треба боротися з корупцією** в тих сферах, де вона, на їхню думку, є найбільш поширеною (**судова система, митниця**).

Рис. 1.3.5. Пріоритетні сфери боротьби з корупцією: населення¹



Позиція підприємців щодо пріоритетних сфер боротьби з корупцією також *перекликається* з **індексом сприйняття поширеності корупції** для сфер-лідерів відповідного рейтингу

¹ Питання: «У яких сферах, на Ваш погляд, необхідно в першу чергу боротись з корупцією?» Респонденти обирали не більше ніж три варіанти відповіді

(митниця та публічні закупівлі для автодоріг). Однак для більшості сфер оцінки бізнесу не мають такої чіткої кореляції (див. таблицю 1.2.2): вочевидь, підприємці при пріоритизації сфер оцінюють не лише ступінь поширеності корупції в них, але й вплив цієї сфери на бізнес-діяльність. Наприклад, сфера *Надання дозволів та видобування корисних копалин* маркується як одна з найбільш корумпованих, але водночас про необхідність боротися з корупцією першочергово саме тут зазначають лише 14% респондентів.

Рис. 1.3.6. Пріоритетні сфери боротьби з корупцією: бізнес¹



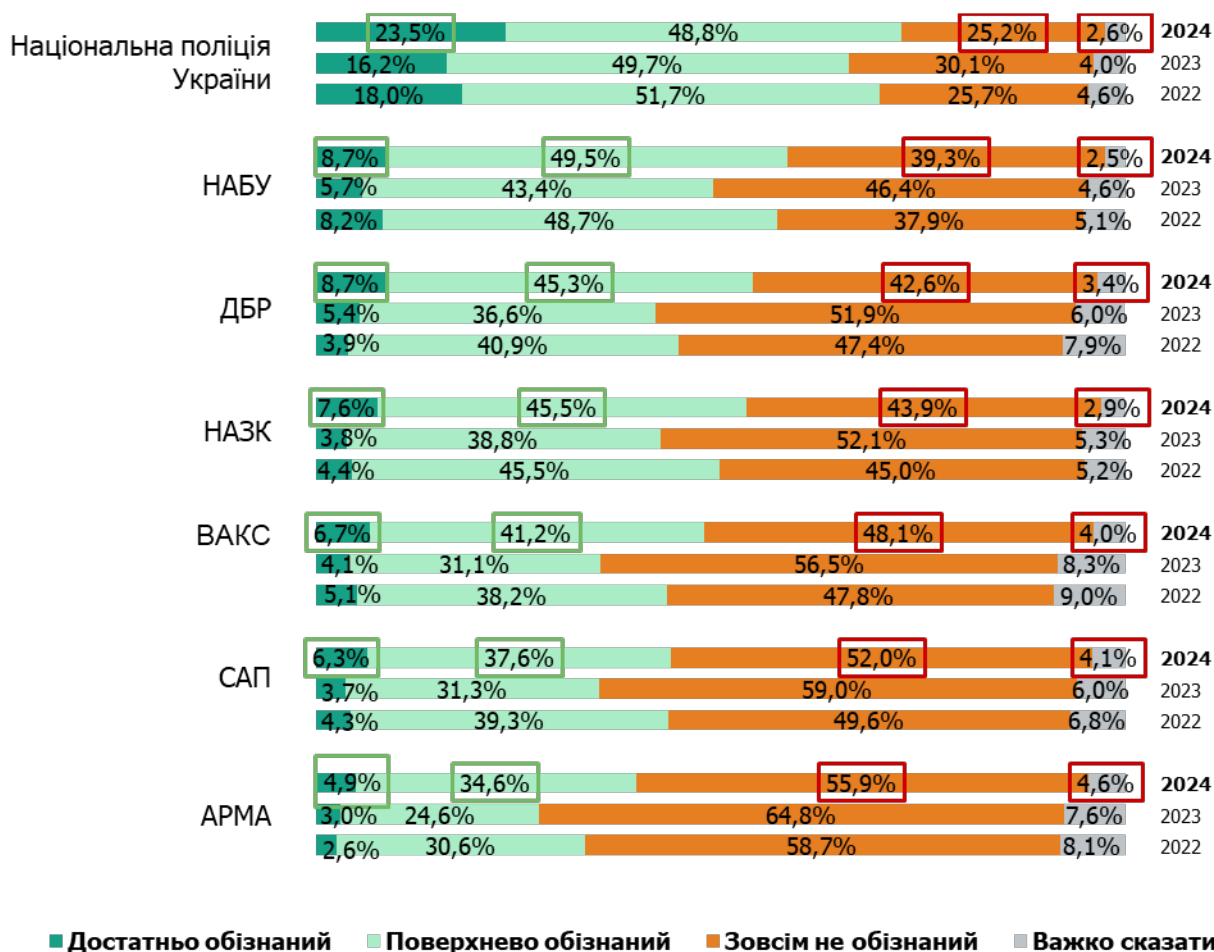
¹ Питання: «У яких сферах, на Ваш погляд, необхідно в першу чергу боротися з корупцією?» Респонденти обирали не більше ніж три варіанти відповіді

Обізнаність про діяльність антикорупційних органів і повноваження НАЗК

У 2024 році фіксується зростання рівня обізнаності населення щодо діяльності антикорупційних органів після зниження в 2023 році (рис. 1.3.7 та 1.3.8). Показники обізнаності серед населення перевищили рівень 2022 року, коли цей індикатор було введено вперше. В аудиторії *бізнесу* спостерігається зростання обізнаності другий період поспіль.

І населення, і бізнес найкраще знають про діяльність **Національної поліції України: 72,3% населення** і **91,7% бізнесу** вважають себе хоча б поверхнево обізнаними, з них 23,5% та 46,1% відповідно вважають себе достатньо обізнаними (частка респондентів, які вважають себе *достатньо обізнаними*, статистично значимо зросла в обох аудиторіях).

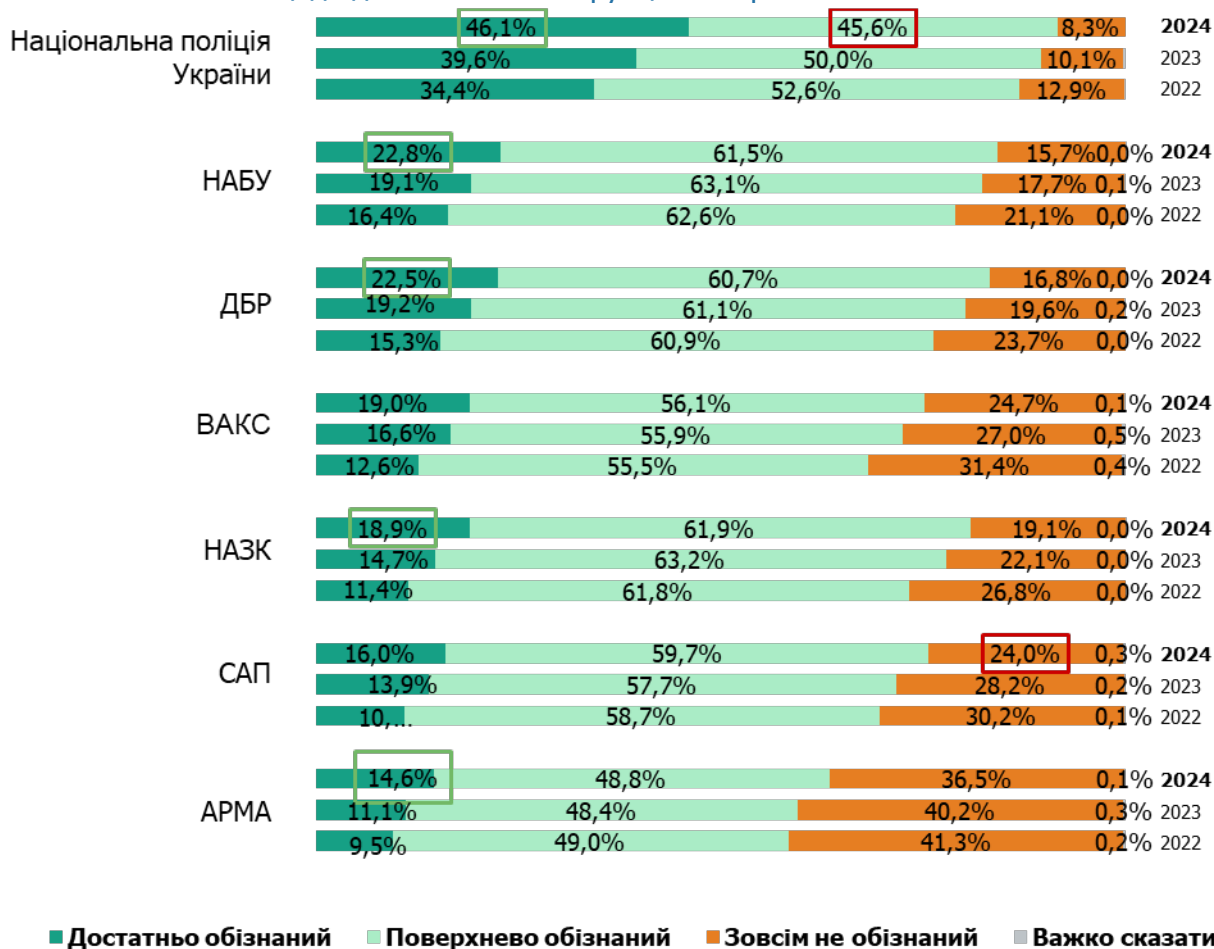
Рис. 1.3.7. Обізнаність щодо діяльності антикорупційних органів: населення¹



Серед *населення* на другому місці за рівнем обізнаності залишається **НАБУ (58,2%** – достатньо або поверхнево обізнаних, значуще зростання порівняно з 2023 роком). В аудиторії *бізнесу* НАБУ (**84,3%**) ділить друге місце з **ДБР (83,2%)** за цим об'єднаним показником. Однак частка «достатньо обізнаних» в обох аудиторіях більше ніж *удвічі нижча* за показник Національної поліції (*достатньо обізнаними* щодо діяльності НАБУ себе вважають 8,7% населення і 22,8% бізнесу).

¹ Питання: «Наскільки Ви вважаєте себе обізнаним / обізнаною щодо діяльності таких державних органів (установ)?»

Рис. 1.3.8. Обізнаність щодо діяльності антикорупційних органів: бізнес



Найнижчу обізнаність обидві аудиторії демонструють щодо Національного агентства України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів (**АРМА**). Про повну необізнаність щодо діяльності агентства заявили 55,9% населення і 36,5% опитаних представників бізнесу.

НАЗК перебуває в середині рейтингу в обох цільових аудиторіях. Хоча б поверхнево обізнані про діяльність агентства **53,1%** населення (на 10,5 в.п. більше, ніж у 2023 році, динаміка статистично значима) і **80,8%** бізнесу (на 2,9 в.п. більше, ніж у 2022 році, статистично значуще збільшилася частка достатньо обізнаних). Частки «зовсім не обізнаних» складають серед населення – 43,9%, серед представників бізнесу – 19,1%.

Загалом бізнес демонструє більшу обізнаність про діяльність антикорупційних органів, ніж населення.

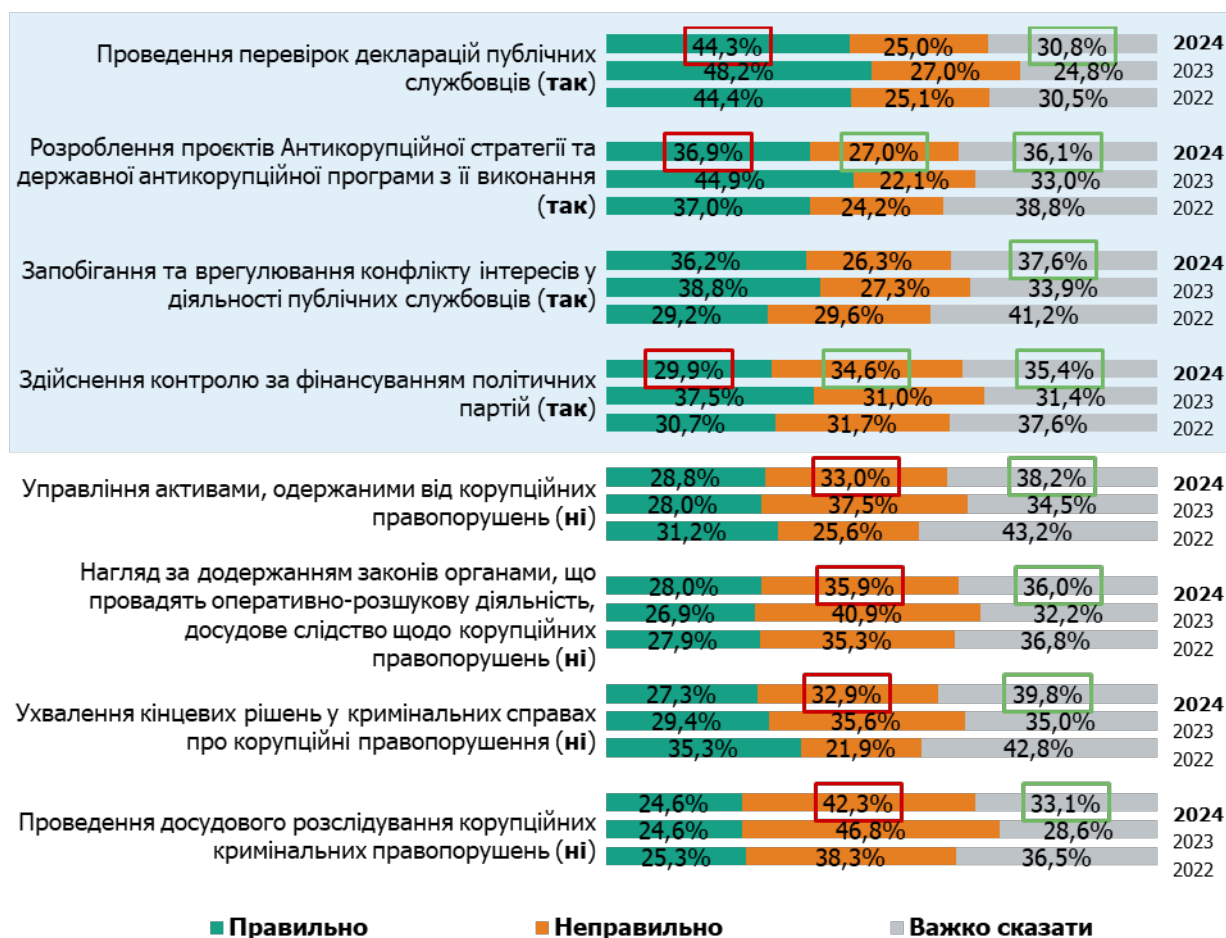
Ця теза підтверджується і даними «тестування», коли респондентам було запропоновано визначити, які види діяльності / функції відносяться до **повноважень НАЗК**, а які ні. Для цього респондентам було представлено для оцінки низку тверджень із запитанням, чи є це повноваженням НАЗК. Для половини тверджень правильною відповіддю було «так», для половини – «ні». Результати «тестування» респондентів наведені на рисунках 1.3.9 та 1.3.10 (населення і бізнес відповідно)¹.

¹ Відповідні позначки «так» і «ні» наведені в дужках після кожного твердження, а відповіді респондентів перекодовано у «правильні» і «неправильні».

Загалом *населення рідше дає правильні відповіді, ніж бізнес*, і частіше обирає варіант «важко сказати». Ця тенденція зберігається третій рік поспіль. Але схожі тенденції у відповідях обох аудиторій є. Наприклад, і населення, і бізнес найбільш впевнено атрибуують НАЗК повноваження щодо **проведення перевірок декларацій публічних службовців** (44,3% правильних відповідей серед населення, 63,3% серед бізнесу).

На другому місці серед правильних відповідей в обох аудиторіях – розроблення *проектів Антикорупційної стратегії та державної антикорупційної програми з її виконання*. Правильні відповіді «так» дали 36,9% населення та 49,7% бізнесу.

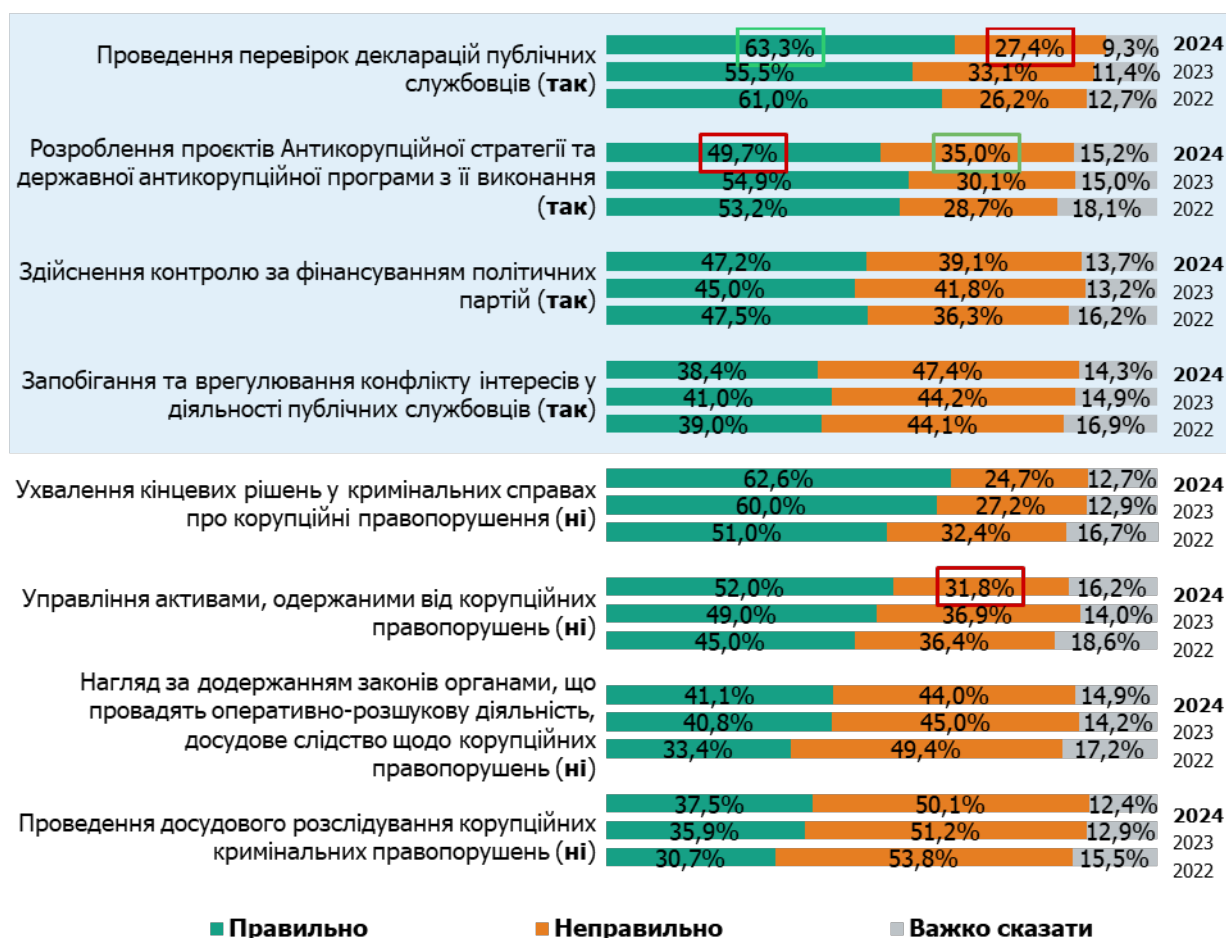
Рис. 1.3.9. Обізнаність про повноваження НАЗК: населення¹



Бізнес значно частіше, ніж населення, *хибно атрибує* НАЗК такі види діяльності як *ухвалення кінцевих рішень у кримінальних справах про корупційні правопорушення та управління активами, одержаними від корупційних правопорушень*. Хибну відповідь «так» дали 62,6% і 52,0% представників бізнесу відповідно (більше того, частка хибно-позитивних відповідей на ці та інші питання в аудиторії бізнесу зростає другий період поспіль).

¹ Питання: «На Ваш погляд, чи реалізує Національне агентство з питань запобігання корупції такі повноваження?»

Рис. 1.3.10. Обізнаність про повноваження НАЗК: бізнес¹



Для аналізу динаміки обізнаності населення і бізнесу введено **розрахунковий індекс обізнаності**. Належно обізнаними вважаються респонденти, які дали правильні відповіді на більше ніж половину пунктів, тобто принаймні на 5 із 8. У 2024 році **належно обізнаними** можна визнати **8,9% населення** і **33,3% бізнесу**. Показник для *населення знизився* (у 2022–2023 рр. індекс становив 11,4%–11,6%). Показник для *бізнесу* має статистично значущу **позитивну динаміку** (+4,3 в.п. порівняно з показником 2023 року (29%)).

Зауважимо, що результати «тестування» свідчать про те, що **задекларований рівень** самооцінки респондентів щодо їх обізнаності про діяльність тієї чи іншої державної установи **не відповідає фактичним знанням про їх повноваження**. Особливо яскраво це виражено в аудиторії *населення*. Цю тезу підтверджує аналіз часток правильних відповідей щодо наявності у **НАЗК** певних повноважень у кожній із 3-х груп опитаних, які віднесли себе до «достатньо обізнаних», «поверхнево обізнаних» та «зовсім не обізнаних» щодо діяльності НАЗК.

Результати наведено у табл. 1.3.1 та 1.3.2 (для населення і бізнесу відповідно).

Так, ми бачимо, що респонденти аудиторії *населення*, які оцінили свою обізнаність як «достатню», **дають правильні відповіді** щодо повноважень НАЗК не частіше, ніж ті, які сказали,

¹ Питання: «На Ваш погляд, чи реалізує Національне агентство з питань запобігання корупції такі повноваження?»

що обізнані поверхнево. Однак навіть *найкраще обізнані* респонденти, як серед населення, так і серед бізнесу *не завжди дають правильні відповіді* щодо повноважень НАЗК. Так, серед населення частка тих, хто *дає понад половину правильних відповідей* щодо повноважень НАЗК (тобто принаймні на 5 з 8), навіть *серед найкраще (достатньо) обізнаних* становить лише **11,4%** (зниження на 4,4 в.п. порівняно з 2023 роком). Для порівняння, серед респондентів, які віднесли себе до поверхнево обізнаних, 5 і більше правильних відповідей дали 10,1%, а серед респондентів, які вважають себе зовсім не обізнаними, – 7,6%. Таким чином, можна констатувати, що **реальна обізнаність** населення про роботу антикорупційних органів ще **нижча за декларовану**.

Табл. 1.3.1. Обізнаність про повноваження НАЗК: населення за рівнем самооцінки (% правильних відповідей)¹

ПОВНОВАЖЕННЯ НАЗК	Рівень обізнаності щодо діяльності НАЗК за самооцінкою		
	Достатньо обізнані	Поверхнево обізнані	Зовсім не обізнані
Проведення перевірок декларацій публічних службовців (так)	54,2%	52,5%	34,5%
Запобігання та врегулювання конфлікту інтересів у діяльності публічних службовців (так)	51,4%	41,7%	28,8%
Розроблення проєктів Антикорупційної стратегії та державної антикорупційної програми з її виконання (так)	49,0%	44,4%	27,3%
Здійснення контролю за фінансуванням політичних партій (так)	42,8%	33,6%	24,2%
Управління активами, одержаними від корупційних правопорушень (ні)	32,6%	30,6%	26,8%
Ухвалення кінцевих рішень у кримінальних справах про корупційні правопорушення (ні)	31,8%	28,1%	26,0%
Нагляд за додержанням законів органами, що провадять оперативно-розшукову діяльність, досудове слідство щодо корупційних правопорушень (ні)	28,8%	30,0%	26,2%
Проведення досудового розслідування корупційних кримінальних правопорушень (ні)	19,5%	26,2%	23,8%
Дали правильну відповідь на 5 і більше пунктів (2024)	11,4%	10,1%	7,6%
Дали правильну відповідь на 5 і більше пунктів (2023)	15,8%	11,4%	12,1%
Дали правильну відповідь на 5 і більше пунктів (2022)	23,8%	12,9%	10,3%

В аудиторії *бізнесу* спостерігається більш *чітка кореляція* між обізнаністю за самооцінкою і за результатами «тестування». Так, серед тих, хто відніс себе до *«достатньо обізнаних»* з діяльністю НАЗК, коректно атрибутували хоча б 5 із 8 повноважень **53,4%** (значуща позитивна динаміка порівняно з 2023 роком). Серед тих, хто відніс себе до «поверхнево обізнаних», значення індексу становило 31,5%, а серед «зовсім необізнаних» – 19,8% (обидва показники – без статистично значущої динаміки). Таким чином, *найгірше обізнана аудиторія бізнесу краще орієнтується* в повноваженнях НАЗК, *ніж найкраще обізнані* верстви *населення*.

¹ Питання: «На Ваш погляд, чи реалізує Національне агентство з питань запобігання корупції такі повноваження?»

Табл. 1.3.2. Обізнаність про повноваження НАЗК: бізнес за рівнем самооцінки (% правильних відповідей)

ПОВНОВАЖЕННЯ НАЗК	Рівень обізнаності щодо діяльності НАЗК за самооцінкою		
	Достатньо обізнані	Поверхнево обізнані	Зовсім не обізнані
Проведення перевірок декларацій публічних службовців (так)	74,4%	65,4%	45,5%
Здійснення контролю за фінансуванням політичних партій (так)	55,9%	47,3%	38,2%
Розроблення проєктів Антикорупційної стратегії та державної антикорупційної програми з її виконання (так)	54,7%	51,9%	37,8%
Запобігання та врегулювання конфлікту інтересів у діяльності публічних службовців (так)	46,1%	37,7%	32,7%
Ухвалення кінцевих рішень у кримінальних справах про корупційні правопорушення (ні)	78,4%	62,1%	48,7%
Управління активами, одержаними від корупційних правопорушень (ні)	70,4%	52,7%	31,6%
Нагляд за додержанням законів органами, що провадять оперативно-розшукову діяльність, досудове слідство щодо корупційних правопорушень (ні)	57,6%	40,9%	25,7%
Проведення досудового розслідування корупційних кримінальних правопорушень (ні)	53,6%	35,8%	26,9%
Дали правильну відповідь на 5 і більше пунктів (2024)	53,4%	31,5%	19,8%
Дали правильну відповідь на 5 і більше пунктів (2023)	44,0%	27,6%	22,9%
Дали правильну відповідь на 5 і більше пунктів (2022)	45,9%	27,9%	14,9%

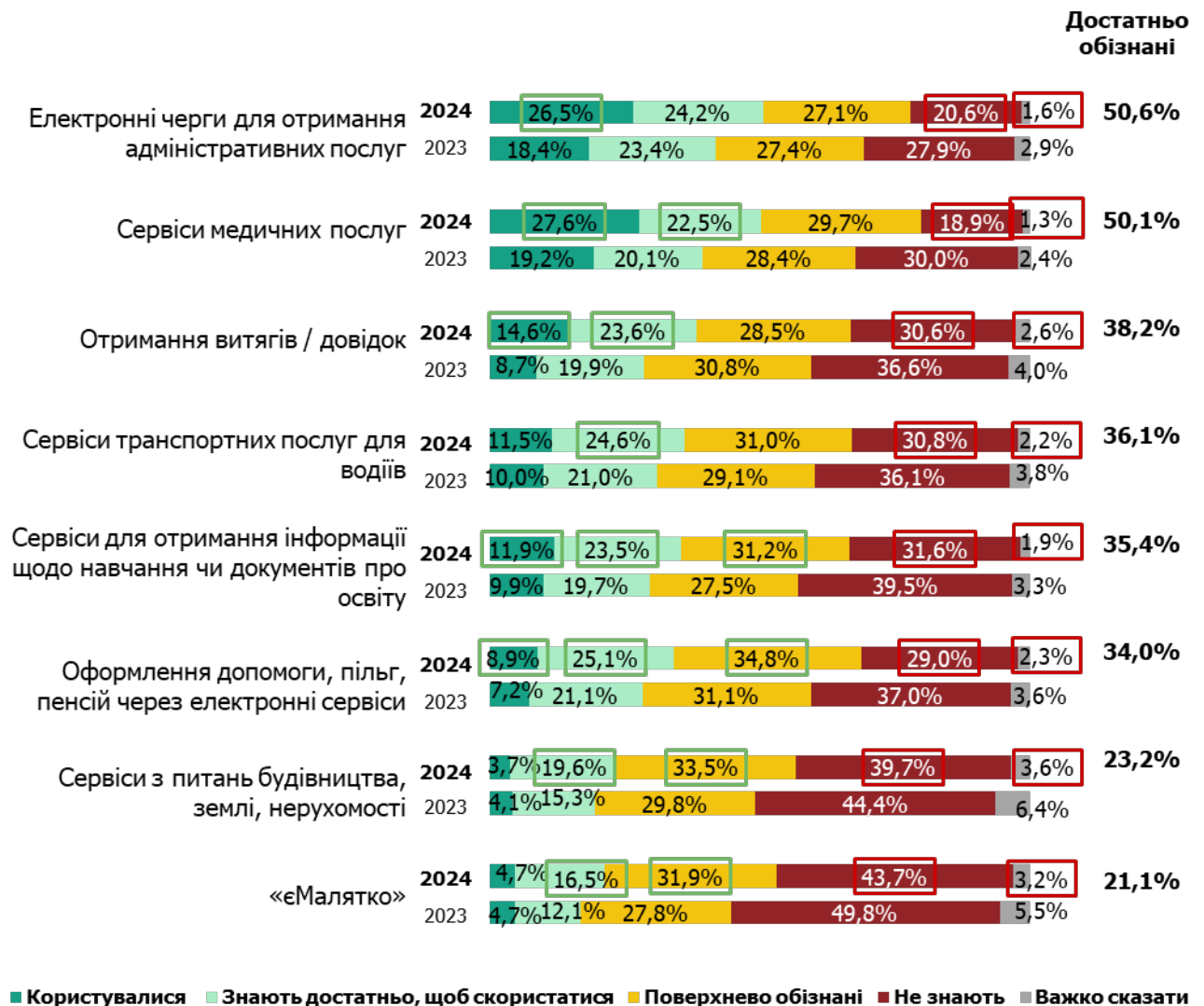
Обізнаність про електронні сервіси з надання державних послуг онлайн

У 2023–2024 роках аудиторіям населення і бізнесу було запропоновано оцінити рівень обізнаності щодо наявності електронних сервісів, що слугують альтернативами корупційним практикам. Достатньо обізнаними щодо кожного сервісу вважаються респонденти, які або мають *досвід користування* таким сервісом, або *знають достатньо, щоб ним скористатися*. Результати наведено на рис. 1.3.11 (населення) і рис. 1.3.12 (бізнес).

Загалом рівень обізнаності населення щодо сервісів суттєво *нижче* від рівня обізнаності бізнесу: серед *населення* показник «достатньої обізнаності» (середній рівень серед усіх запропонованих сервісів) становить **36,1%**, тоді як в аудиторії *бізнесу* він значно вищий і становить **59,9%**. Утім, варто зазначити, що середня обізнаність *населення*, порівняно з 2023 роком (29,4%), значимо *зросла* (+6,7 в.п.), тоді як обізнаність *бізнесу* залишилася на попередньому рівні (57,2% у 2023 р.).

В аудиторії *населення* перше місце за рівнем обізнаності поділили сервіси **електронних черг для отримання адміністративних послуг** та **сервіси медичних послуг** (Helsi, «Є ЛІКИ» тощо): ними користувалися 26,5% та 27,6% респондентів відповідно, і ще понад 24,2% та 22,5% відповідно знають, як скористатися у разі потреби. Загалом достатньо обізнаними щодо цих двох сервісів є понад половину населення: **50,7%** та **50,1%** населення відповідно. Іншими сервісами населення користується менше (адже вони спрямовані на певні аудиторії). Утім, щодо усіх сервісів спостерігається значиме *зростання* хоча б одного з компонентів обізнаності (досвіду користування або спроможності скористатися).

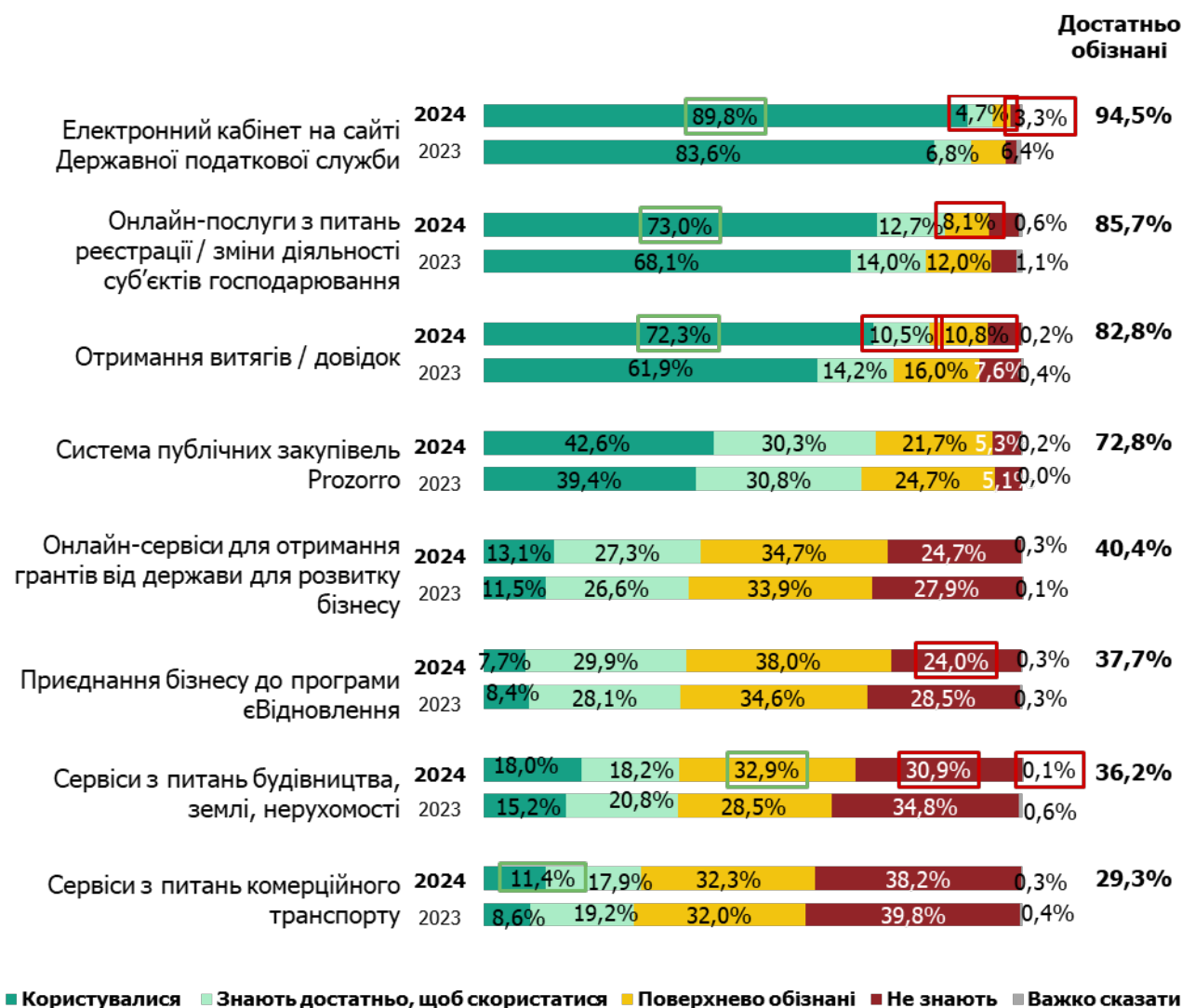
Рис. 1.3.11. Обізнаність про електронні сервіси з надання державних послуг онлайн: населення¹



В аудиторії *бізнесу* беззаперечним лідером залишається **електронний кабінет на сайті ДПС** – частка достатньо обізнаних щодо нього становить **94,5%** (89,8% опитаних ним користуються, ще 4,7% знають, як це зробити). Друге місце посідає **електронна реєстрація або зміна діяльності підприємства**: рівень обізнаності становить **85,7%**, з них 73,0% уже мають досвід користування. **Отримання витягів і довідок онлайн** освоїли 72,3% підприємців, ще 10,5% знають, як це зробити (тож рівень обізнаності становить **82,7%**). Ці три сервіси-лідери також демонструють значиме зростання частки респондентів, які мають досвід користування (зокрема за рахунок тих, які у 2023 році були лише потенційними користувачами).

¹ Питання: «Наскільки Ви вважаєте себе обізнаним / обізнаною щодо таких електронних сервісів з надання державних послуг онлайн?»

Рис. 1.3.12. Обізнаність про електронні сервіси з надання державних послуг онлайн: бізнес¹



Обізнаність щодо особливостей подання та механізмів розгляду повідомлень про корупцію

Починаючи з 2023 року серед аудиторії населення оцінюється обізнаність щодо *особливостей подання* (каналів повідомлення) та *механізмів розгляду повідомлень про корупцію*. Згідно з методологією респондентам було запропоновано по 8 тверджень, серед яких було порівно коректних і хибних. Достатньо обізнаними вважаються респонденти, які правильно відмітили більш ніж половину тверджень, тобто 5 і більше з 8, поверхнево обізнаними – половину тверджень (4).

Для оцінки **обізнаності щодо особливостей подання (каналів) повідомлень про корупцію** було запропоновано такі твердження (в дужках наведено правильну відповідь і частку респондентів, які її обрали):

- Усі повідомлення від громадян про корупцію мають зберігатись на Єдиному порталі повідомлень викривачів (**так: 75,2%**, + 5,6 в.п. значиме зростання);

¹ Питання: «Наскільки Ви вважаєте Ваше підприємство обізнаним щодо таких електронних сервісів з надання державних послуг онлайн?»

- Повідомлення про корупцію громадяни мають подавати лише через Єдиний портал повідомлень викривачів, подання таких повідомлень іншим способом (на особистому прийомі, через спеціальну телефонну лінію тощо) – не допускається (**ні: 31,0%**, + 4,0 в.п. значиме *зростання*);
- Можна здійснити анонімне повідомлення про корупцію без зазначення відомостей про себе (відомостей, які можуть ідентифікувати особу) (**так: 61,0%**, без динаміки);
- При поданні повідомлення через Єдиний портал повідомлень викривачів особа має обов'язково зазначити адресу електронної пошти (**ні: 29,6%**, без динаміки);
- Громадяни можуть подавати повідомлення про корупцію не лише за місцем роботи (навчання), а й спеціально уповноваженим суб'єктам у сфері протидії корупції (до органів прокуратури, Національної поліції, НАБУ, НАЗК) (**так: 72,1%**, + 3,7 в.п. значиме *зростання*);
- Громадяни не можуть подавати повідомлення про корупцію через таких фізичних осіб: журналістів, громадських діячів, народних депутатів (**ні: 33,6%**, без динаміки);
- Повідомлення про корупцію, пов'язану з місцем роботи (навчання), громадяни можуть подавати до органу вищого рівня, у якому здійснюється контроль за дотриманням антикорупційного законодавства на підвідомчих організаціях (**так: 69,3%**, без динаміки);
- Повідомлення про корупцію, які стосуються високопосадовців, правоохоронців та суддів, необхідно подавати виключно до НАЗК (**ні: 18,6%**, без динаміки).

Загалом частка *достатньо обізнаних* респондентів (які правильно відповіли на хоча б 5 тверджень із 8) становить **32,9%**, що статистично значимо вище (+4,5 в.п.), ніж у 2023 році (28,4%). При цьому частка тих, хто правильно відповіли хоча б на 4 твердження з 8 (*достатньо та поверхнево обізнаних*), удвічі більша і становить **66,1%** (без динаміки порівняно з 2023 роком (67,4%)).

Оцінка **обізнаності щодо механізмів розгляду повідомлень** про корупцію відбувалася аналогічним чином. Нижче наведено список з 8 тверджень із зазначенням правильних відповідей і частки респондентів, які їх обрали:

- Повідомлення підлягає розгляду, якщо воно містить фактичні дані, що вказують на можливе вчинення корупційного або пов'язаного з корупцією правопорушення та які можуть бути перевірені (**так: 78,7%**, + 2,7 в.п. значиме *зростання*);
- Анонімні повідомлення не розглядаються (**ні: 41,2%**, без значимої динаміки);
- Строк попереднього розгляду повідомлення, яке направила особа про випадок корупції за місцем її роботи, становить не більше десяти робочих днів (**так: 64,0%**, + 6,5 в.п. значиме *зростання*);
- Якщо встановлено, що повідомлення про корупцію не містить фактичних даних, що вказують на можливе вчинення правопорушення, таке повідомлення повертається особі, яка його здійснила, без подальшого розгляду (**ні: 15,8%**, без значимої динаміки);
- Якщо наведені у повідомленні факти стосуються керівника органу державної влади, до якого воно надійшло, таке повідомлення не може розглядатись у цьому органі, а

надсилається суб'єкту, уповноваженому здійснювати розгляд чи розслідування таких фактів (**так: 70,0%**, + 5,3 в.п. значиме зростання);

- Особі, яка здійснила повідомлення, надається детальна інформація про результати попереднього розгляду такого повідомлення, лише у разі надходження від такої особи окремого запиту (**ні: 17,2%**, без динаміки);
- Якщо за результатами попереднього розгляду повідомлення викладена у ньому інформація підтверджується, винні особи притягаються до дисциплінарної відповідальності (**так: 64,3%**, без динаміки);
- Якщо в ході проведення попереднього розгляду виявляються ознаки корупційного кримінального правопорушення, то відповідні матеріали передаються до НАЗК (**ні: 6,4%**, мінус 5,5 в.п. значиме падіння).

Частка достатньо обізнаних респондентів (які правильно відповіли на хоча б 5 тверджень із 8) становить **26,6%** (без динаміки порівняно з 2023 роком (24,7%)). Частка достатньо та поверхнево обізнаних (тих, хто правильно відповіли хоча б на 4 твердження з 8) становить **65,0%** (+4,9 в.п. порівняно з 2023 роком (60,1%), значима позитивна динаміка).

РОЗДІЛ 2. ПОКАЗНИКИ КОРУПЦІЙНОГО ДОСВІДУ В ОКРЕМИХ СФЕРАХ

2.1. Загальна методологія оцінки корупційного досвіду

У цьому дослідженні використовуються три підходи щодо дослідження (вимірювання) корупційного досвіду населення та представників бізнесу:

1) *прямий спосіб (самооцінка)* визначення респондентами наявності / відсутності корупційного досвіду в них за певний період часу (загальне питання «Чи стикалися Ви з корупцією останні 12 місяців – тобто Ви давали або від Вас вимагали хабаря, використовували зв'язки тощо? (для представників бізнесу – «...в інтересах підприємства, у якому Ви працюєте?»)). Показник частки населення (представників бізнесу), що за самооцінкою мала досвід корупційних практик, відзначається певною стійкістю при використанні для порівняння в різних хвилях досліджень. Саме тому він визначається як **показник корупційного досвіду населення / представників бізнесу** і застосовується як один з індикаторів ефективності державної антикорупційної політики;

2) *самооцінка* респондентами наявності у них корупційного досвіду при взаємодії / контактах з певною сферою (відповіді на пряме питання). Частка респондентів (від тих, хто стикався зі сферою), які ствердно відповіли, тобто усвідомлюють, що вони або члени їхніх сімей (для бізнесу – як керівники / представники підприємства) стикалися з корупцією при взаємодії з представниками відповідних закладів / установ / органів влади, визначається в цьому дослідженні як **показник корупційного досвіду в сфері** і може використовуватись для порівняння в різних хвилях досліджень;

3) визначення ступеня поширеності окремих корупційних практик у певних сферах за результатами підтвердження факту перебування респондентів у певних контактних ситуаціях, що містять ознаки корупції. За результатами аналізу даних обраховується інтегральний дослідницький показник – частка респондентів, які **перебували в корупційних ситуаціях у певній сфері** (від тих, хто стикався зі сферою). Перелік запропонованих респондентам корупційних ситуацій не може охоплювати всі наявні корупційні практики у сфері і буде періодично змінюватись у різних хвилях досліджень. Ураховуючи це, такий показник не може бути використаний як оцінка корупції у сфері, проте використовується для порівняння з показником корупційного досвіду (за самооцінкою) на предмет усвідомлення наявних контактних ситуацій як корупційних.

Для оцінки поширеності корупції в окремих сферах респондентам було запропоновано оцінити власний досвід взаємодії з державними органами і установами протягом останніх 12 місяців до моменту опитування. Оцінку корупційного досвіду здійснювали лише ті респонденти, які мали досвід звернень (наявність контактів) у кожній сфері (або особисто, або такий досвід мали члени родини – для населення та досвід співробітників – для бізнесу).

Аудиторіям *населення* і *бізнесу* було запропоновано для оцінки різні сфери, найбільш релевантні кожній аудиторії.

Населення оцінювало такі сфери¹:

- Сфера 1: Державна та комунальна медицина (медичні послуги)
- Сфера 2: Послуги закладів вищої освіти
- Сфера 3: Послуги закладів освіти (початкова та середня освіта)
- Сфера 4: Послуги закладів освіти (комунальні дитячі садки)
- Сфера 5: Діяльність сервісних центрів МВС
- Сфера 6: Діяльність центрів надання адміністративних послуг (ЦНАП)
- Сфера 7: Надання адміністративних послуг органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування (крім центрів надання адміністративних послуг та сервісних центрів МВС)
- Сфера 8: Послуги з підключення та обслуговування систем електро-, газо-, водопостачання та водовідведення (крім послуг, пов'язаних з поточними розрахунками)
- Сфера 9: Будівництво та земельні відносини
- Сфера 10: Діяльність правоохоронних органів (патрульна поліція, Національна поліція, СБУ, прокуратура) із забезпечення законності та правопорядку, проведення досудового розслідування (крім сервісних центрів МВС)
- Сфера 11: Гуманітарна допомога

Представники *бізнесу* оцінювали такі сфери:

- Сфера 1: Послуги з підключення та обслуговування систем електро-, газо-, водопостачання та водовідведення, крім послуг, пов'язаних з поточними розрахунками
- Сфера 2: Будівництво та земельні відносини
- Сфера 3: Діяльність правоохоронних органів (Національна поліція, СБУ, Державна прикордонна служба, прокуратура, Бюро економічної безпеки України) із забезпечення законності та правопорядку, проведення досудового розслідування
- Сфера 4: Діяльність податкових органів (нарахування і стягнення податкових та інших обов'язкових платежів)
- Сфера 5: Контроль і нагляд за підприємницькою діяльністю
- Сфера 6: Митниця (митний контроль, оформлення митних документів для суб'єктів бізнесу)
- Сфера 7: Судова система
- Сфера 8: Виконання судових рішень

Через те що список сфер суттєво різниться для *населення* і *бізнесу*, у наступних розділах оцінки цих двох аудиторій будуть представлені окремо.

¹ Послуги приватних установ у сфері медицини й освіти не оцінювалися.

2.2. Оцінка корупційного досвіду населення за сферами

У цьому розділі докладно проаналізовано узагальнені дані щодо показників корупційного досвіду населення за сферами.

Розрахунок показників **корупційного досвіду** респондентів у кожній сфері здійснювався на базі двох питань:

- Показник **самооцінки**: респондентів запитували, чи стикалися вони чи члени їхньої родини з корупцією в цій сфері (пряме запитання, яке ставилося по кожній сфері тим, хто з нею взаємодіяв (звертався, контактував))¹. Частка респондентів, які ствердно відповіли на пряме питання, визначається в цьому дослідженні як **показник корупційного досвіду в сфері**;
- Інтегральний показник **перебування у корупційних ситуаціях**: у цьому питанні респондентам пропонувалося пригадати детальніше, чи виникали ситуації, що містять ознаки корупції², при отриманні конкретних послуг (або при контактах з представниками відповідних установ, закладів). Якщо така корупційна контактна ситуація виникала, то респондентів просили уточнити, чи виникала вона з їхньої власної ініціативи, чи їх попросили це зробити працівники закладу / установи. Якщо такі ситуації не виникали (в тому числі, тому що респондент не отримував конкретну послугу), респонденти обирали варіант «Такої ситуації не було». Також респонденти могли обрати варіант «Інше» або відмовитися від відповіді. Інтегральний **показник перебування в корупційних ситуаціях** було розраховано як частку опитаних, які обрали будь-яку відповідь, окрім «Такої ситуації не було» при обговоренні конкретних корупційних ситуацій (варіанти «Інше» або «Відмова від відповіді» ми вважаємо соціально прийнятними заміниками відповідей про участь у корупційній ситуації).

На рис. 2.2.1 наведено узагальнені дані щодо корупційного досвіду населення (за самооцінкою) за сферами, які досліджувались. Сфери відсортовано за часткою громадян, які зазначили, що мали корупційний досвід (серед тих, хто звертався до відповідної сфери або мав контакти з державними та недержавними інститутами у відповідних сферах протягом останніх 12 місяців).

¹ Питання по кожній сфері:

(1) «Чи доводилося Вам або членам Вашої родини протягом останніх 12 місяців звертатись до ... (за послугами ...)?» (по сферах: до закладів охорони здоров'я, сервісних центрів МВС, ЦНАП, органів виконавчої влади та місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій)

або «Чи доводилося Вам або членам Вашої родини протягом останніх 12 місяців зустрічатись (контактувати) з представниками ... (з питань ...)?» (з представниками правоохоронних органів, органів державної влади чи місцевого самоврядування);

для освітніх закладів: «Чи Ви або члени Вашої родини навчаєтесь зараз або навчалися протягом останніх 12 місяців у ...»;

(2) «Чи стикалися Ви з корупцією при зверненні до ... (за послугами з ...) / при зустрічі (контакті) з ... протягом останніх 12 місяців – тобто Ви давали або від Вас вимагали хабаря, використовували зв'язки тощо», для освітніх закладів: «Чи стикалися Ви з корупцією у ... протягом останніх 12 місяців – тобто Ви давали або від Вас вимагали хабаря, використовували зв'язки тощо?»

² А саме: респонденти або члени їхніх сімей робили неофіційні платежі (грошові кошти чи подарунки) або надавали послуги у певних ситуаціях. Ситуації було сформульовано у максимально нейтральній формі, уникаючи будь-яких оціночних понять негативної забарвленості. В описі ситуацій не використовувався сам термін «корупція».

За результатами порівняння рівня корупції у різних сферах¹ і в динаміці порівняно з 2023 роком не зафіксовано єдиного тренду до зростання або зменшення корупції.

Найнижчий рівень корупції, як і в минулі роки, зафіксовано у **ЦНАПах**: лише **3,8%** відвідувачів заявили про виникнення корупційної ситуації у цій сфері (значуще зниження показника порівняно з 2023 роком)

На «**перше місце**» серед інших сфер за поширеністю корупції у 2024 році вийшла сфера **будівництва та земельних відносин: 44,1%** з тих, хто контактували із сферою, засвідчили про наявність корупційного досвіду. Хоча це на 11,6 в.п. більше, ніж у 2023 році, зростання не є статистично значущим через малий розмір підвибірки тих, хто контактував із сферою.

Друге місце в цьому рейтингу розділили п'ять сфер із показниками від 24,1% до 28,6%:

- **Державна та комунальна медицина (28,6%**, статистично значуще зниження на 3,9 в.п.);
- **Діяльність правоохоронних органів (28,5%**, динаміка зростання не є статистично значущою).
- **Діяльність сервісних центрів МВС (26,0%**, завдяки статистично значущому зниженню показника сфера поступилася першим місцем в цьому «рейтингу», яке займала у 2023 році).
- **Послуги закладів вищої освіти (25,7%**, без значимої динаміки);
- **Послуги з підключення та обслуговування систем електро-, газо-, водопостачання та водовідведення (24,1%**, зниження на 7,3 в.п. не є статистично значущим).

Сфера *медичних послуг* потребує окремої уваги. Контакти з цією сферою має приблизно половина населення. Показник корупційного досвіду в цій сфері, порівняно з попереднім дослідженням, значуще знизився (-3,7 в.п.) і становить **28,6%**. Водночас «*медичний*» **корупційний досвід залишається найбільш поширеним** у перерахунку на все населення – у 2024 році корупційний досвід у сфері медицини отримали **14,7%** населення загалом. Зауважимо, що у 2021–2023 роках цей показник становив 21,9%, 12,6% і 15,9% відповідно. Таким чином, показник корупційного досвіду у сфері державної медицини серед населення загалом у 2024 році залишився на рівні 2023 року, тобто статистично значуще вищим, ніж у 2022 році, але нижчим, ніж у 2021 році.

Серед інших сфер необхідно зауважити суттєве та значуще зниження, порівняно з 2023 роком, корупційного досвіду населення у **сферах, пов'язаних з освітою дітей**: комунальні дитячі садочки – **15,1%** (-11,9 в.п.), а також **початкової та середньої освіти** – **12,0%** (-9,6%).

¹ Максимальна похибка оцінки корупційного досвіду залежить від величини вибірки опитаних респондентів, які взаємодіяли (контактували) з відповідною сферою, та від показника корупційного досвіду і варіює від $\pm 2,7$ до $\pm 10,2$ в.п.

Рис. 2.2.1 Досвід взаємодії зі сферами та корупційний досвід за самооцінкою



Необхідно зазначити, що розподіл місць у рейтингу корупційних сфер є певним чином умовним, так як показники корупційного досвіду є статистично близькими (статистично значуще не відрізняються).

Надалі ми розглянемо кожну сферу й особливості корупційних ситуацій у ній детальніше.

Будівництво та земельні відносини

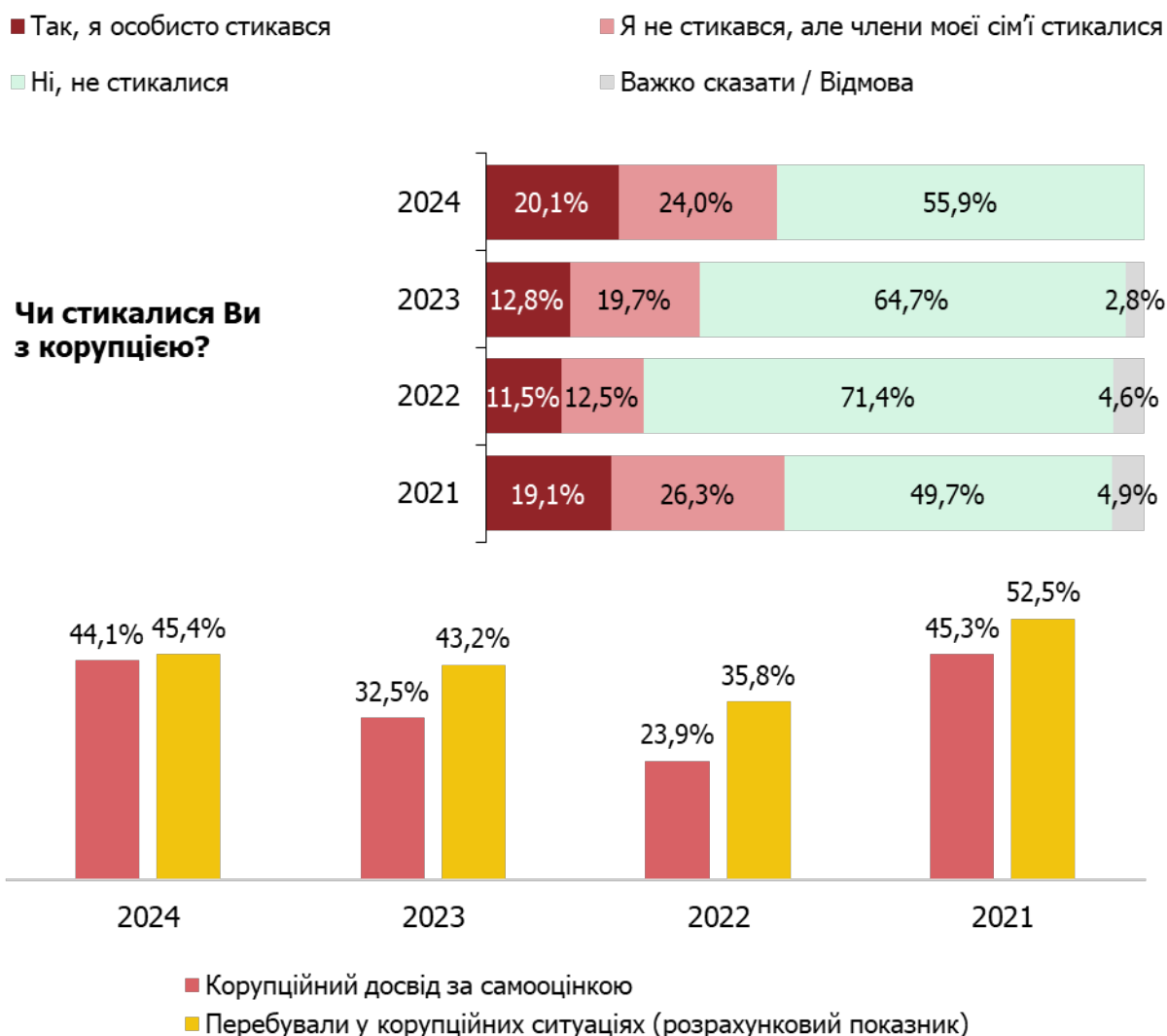
Сфера будівництва та земельних відносин – одна з тих, з якою громадяни стикаються доволі рідко. Лише **3,7%** респондентів заявили про наявність досвіду *звернення* до цієї сфери, це найнижчий показник.

По цій сфері другий період поспіль зафіксовано **збільшення показника корупційного досвіду за самооцінкою**. Якщо у 2022 році на *пряме запитання* про наявність корупційного досвіду відповіли 23,9% респондентів, то у 2023 році цей показник становив 32,5%, а в 2024 році – **44,1%**. Головним чинником зростання показника у 2024 році є самооцінка корупційного досвіду як самого респондента, так і членів його сім'ї (зростання з 12,8% до 20,1% і з 19,7% до 24,0% у 2024 році порівняно з 2023 роком відповідно).

У наведених *конкретних контактних ситуаціях*, що містили ознаки корупції, перебували **45,4%**, цей показник залишився на рівні 2023 року.

Таким чином, у 2024 році *майже відсутній розрив* між показником корупційного досвіду за самооцінкою та розрахунковим показником перебування у корупційних ситуаціях. Тобто респонденти почали усвідомлювати свою залученість до корупційних практик в контактних ситуаціях як власний корупційний досвід.

Рис. 2.2.2. Аналіз корупційного досвіду в сфері (% тих, хто звертався до цієї сфери)¹



¹ Питання: «Чи стикалися Ви з корупцією при зверненні за послугами у сфері будівництва та земельних відносин протягом останніх 12 місяців – тобто Ви давали або від Вас вимагали хабаря, використовували зв'язки тощо?»

Статистична похибка для показників у цій сфері не перевищує $\pm 10,2$ в.п.

Щодо більшості *корупційних ситуацій* у сфері будівництва та земельних відносин (рис. 2.2.3) спостерігається зменшення їх поширеності порівняно з 2023 роком.

Рис. 2.2.3. Корупційний досвід у розрізі ситуацій, які могли виникати при зверненні (% тих, хто звертався до цієї сфери)¹

Робили неофіційні платежі службовцю (грошові кошти або подарунки) або надавали йому послуги за...

реєстрацію земельної ділянки в Державному земельному кадастрі (у т.ч., оформлення у власність земельних паїв)	2024	27,4%
	2023	32,0%
	2022	21,7%
	2021	36,5%
прийняття (ухвалення) рішення про приватизацію (передачу у власність) присадибної ділянки	2024	23,6%
	2023	36,6%
	2022	24,8%
	2021	39,2%
прийняття (ухвалення) рішення про приватизацію (передачу у власність) земельної ділянки для ведення особистого селянського господарства	2024	21,5%
	2023	29,3%
	2022	21,0%
	2021	40,9%
надання дозволу на розробку землевпорядної документації, її погодження для приватизації присадибної ділянки	2024	20,3%
	2023	19,0%
	2022	10,5%
	2021	34,9%
прийняття рішення про зміну цільового призначення земельної ділянки	2024	17,9%
	2023	28,1%
	2022	12,7%
	2021	24,6%
використання підставних людей (з невикористаним правом на безоплатну приватизацію) з метою переоформлення права власності на таку ділянку в подальшому на свою користь	2024	15,7%
	2023	18,5%
	2022	12,7%
	2021	22,3%
надання дозволу на розробку землевпорядної документації, її погодження для приватизації земельної ділянки для ведення особистого селянського господарства	2024	15,1%
	2023	25,3%
	2022	17,5%
	2021	33,6%
введення в експлуатацію нового індивідуального будинку або будинку (квартири) після реконструкції (перепланування)	2024	11,3%
	2023	15,6%
	2022	16,2%
	2021	15,0%
отримання дозвільної документації для будівництва або реконструкції (перепланування) індивідуального будинку (квартири)	2024↓	10,0%
	2023	23,2%
	2022	14,3%
	2021	21,8%
сприяння в отриманні від органів державної влади (місцевого самоврядування) фінансової допомоги та/або будівельних матеріалів для проведення робіт з відновлення зруйнованого / пошкодженого житла	2024↓	6,2%
	2023	24,8%
	2022	15,7%
	2021	
отримання будівельного паспорта / містобудівних умов та обмежень від відділу містобудування та архітектури*	2024	5,7%
	2023	

* відділ містобудування та архітектури обласних / районних / місцевих адміністрацій

¹ Питання: «Чи виникали у Вас або членів Вашої родини такі ситуації під час звернення за послугами у сфері будівництва та земельних відносин?»

Проте лише для двох ситуацій динаміка є статистично значущою: *отримання дозвільної документації для будівництва або реконструкції (перепланування) індивідуального будинку (квартири)* (зниження з 24,8% до 10,0%) та *сприяння в отриманні від органів державної влади (місцевого самоврядування) фінансової допомоги та/або будівельних матеріалів для проведення робіт з відновлення зруйнованого / пошкодженого житла* (зниження з 24,8% до 6,2%).

Три *найбільш поширені* корупційні ситуації не змінилися порівняно з 2023 роком. Це **реєстрація землі у державному земельному кадастрі** (у т.ч., оформлення у власність земельних паїв) (**27,4%**, зниження на 4,6 в.п.); **приватизація присадибних ділянок** – про корупційний досвід у цій сфері зазначає **23,6%** з тих, хто стикався зі сферою (зниження на 13,0 в.п.), та **приватизація земельних ділянок для ведення особистого селянського господарства** (**21,5%**, зниження на 7,7 в.п.).

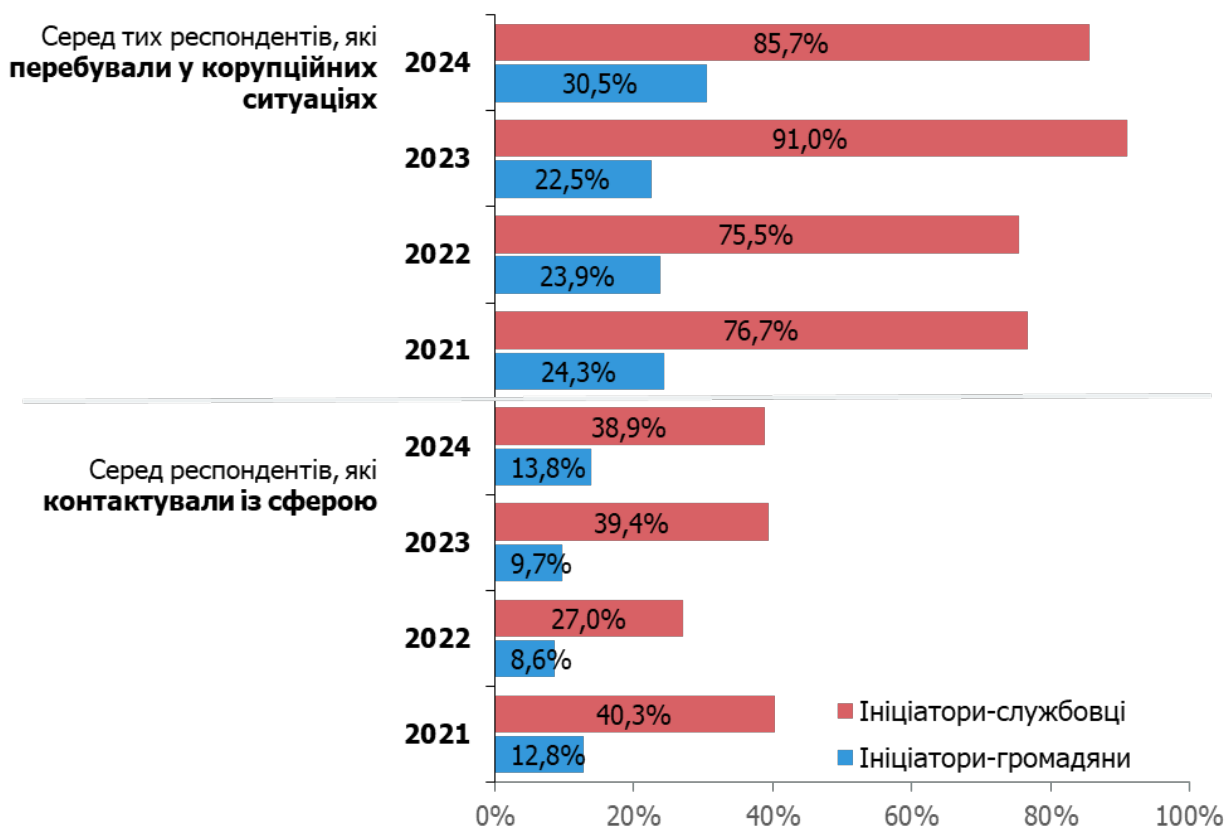
Через недостатню кількість відповідей про кожну корупційну ситуацію статистичний аналіз щодо того, хто саме був *ініціатором* (громадяни чи службовці органів виконавчої влади, установ та організацій, які надають відповідні послуги), провести не вдалося.

Загалом **13,8% українців**, які *зверталися* до органів влади, установ та організацій за послугами у сфері будівництва та земельних відносин (з питань приватизації, володіння приміщень або земельних ділянок), виступали у ролі **ініціаторів** корупційних відносин (або **30,5%** з тих, хто *перебував у контактних корупційних ситуаціях*) (рис. 2.2.4). Порівняно з 2021–2023 роками статистично значущої динаміки не зафіксовано, проте є тренд до зростання частки громадян-ініціаторів.

Частка респондентів, які вказують на **ініціативу посадовців** у сфері будівництва та земельних відносин (посадовці вимагали грошові кошти, подарунки або послуги від відвідувачів) залишилася на рівні 2023 року. В 2024 році цей показник становить **38,9%** з тих, хто контактували зі сферою.

Серед тих респондентів, хто *перебував у контактних корупційних ситуаціях*, частка тих, хто вказує на посадовців як ініціаторів корупційних ситуацій (хоча б однієї з переліку), теж залишилася на рівні 2023 року і становить **85,7%**.

Рис. 2.2.4. Ініціатори корупційних ситуацій



Державна та комунальна медицина

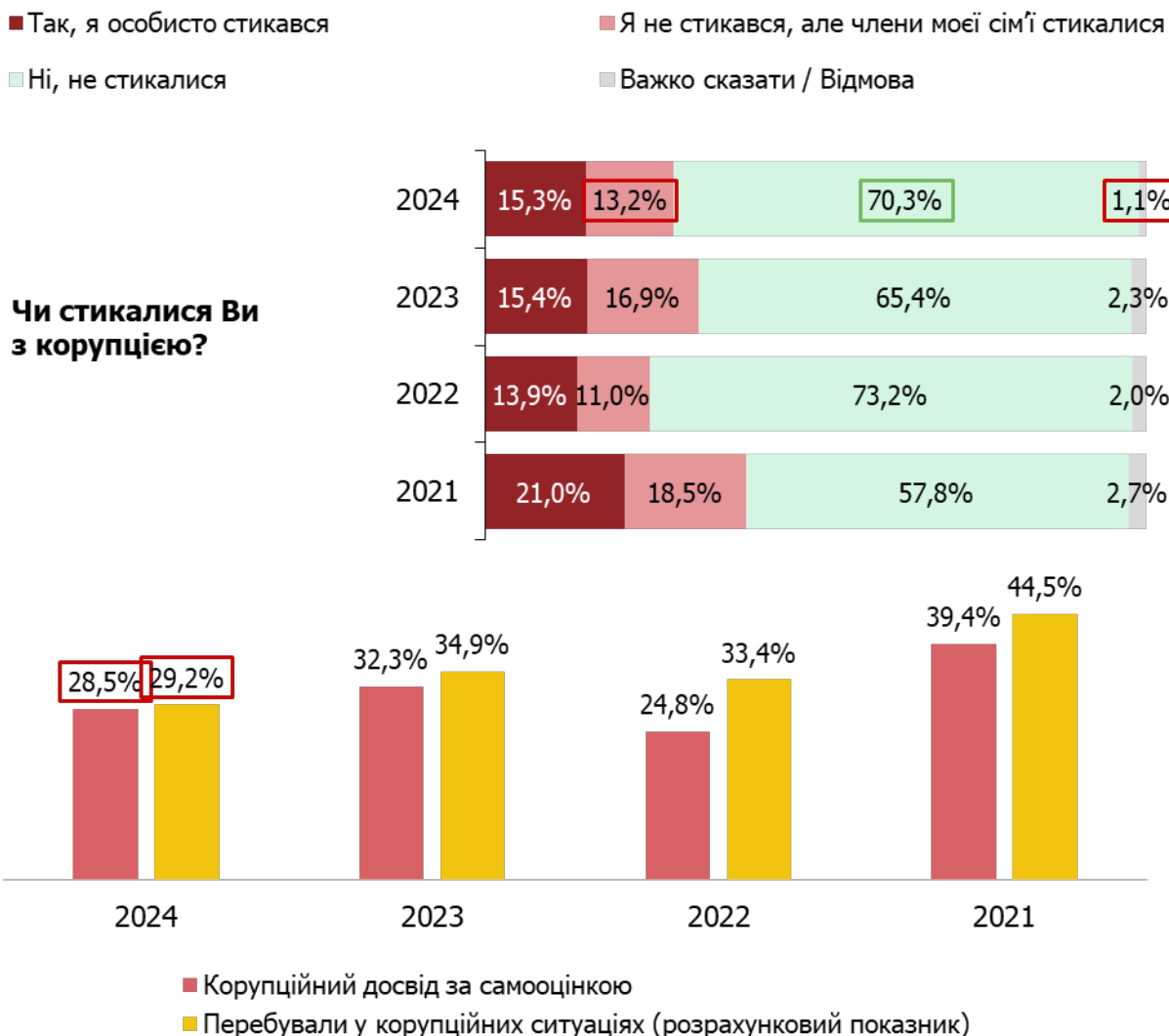
У 2024 році більше половини українських родин зверталася до державної або комунальної медицини, **51,5%** респондентів мали досвід *звернення* – особисто або зверталися члени їхніх родин. Таким чином, державні та комунальні медичні заклади залишаються сферою, з якою населення стикається найчастіше, причому з великим відривом.

Серед тих опитаних, які мали контакти зі сферою, **28,5%** респондентів при відповіді на *пряме запитання* зазначили, що вони або члени їхніх родин *стикалися з корупцією* при зверненні до закладів охорони здоров'я, тобто вони давали або від них вимагали хабаря, використовували зв'язки тощо. Це значуще *менше, ніж у 2023 році*, коли про наявність корупційного досвіду заявили 32,3% респондентів (*падіння* на 3,8 в.п.). Відповідно, статистично значуще *зростає* частка тих, хто *не мав корупційного досвіду* (70,3%, зростання на 4,9 в.п.). Основним драйвером зниження показника є корупційний досвід членів родини – частка респондентів, які заявили, що члени їхніх сімей стикалися з корупцією в закладах державної або комунальної медицини, знизилася з 16,9% до 13,2 (на 3,7 в.п.). Показник власного корупційного досвіду респондентів залишився на рівні 2023 року.

Частка респондентів, які *перебували в контактних ситуаціях*, що містили ознаки корупції, також *знизилася*. У 2024 році про перебування у корупційних ситуаціях заявили **29,2%** опитаних, зниження на 5,7 в.п. є статистично значущим. У 2023–2024 роках показники самооцінки і розрахунковий показник корупційного досвіду майже зрівнялися, тож порівняно з 2021–

2022 роками частка опитаних, які не усвідомлювали свій досвід залучення до корупційних практик як корупційний, є дуже низькою (розрив у показниках – 0,7 в.п.).

Рис. 2.2.5. Аналіз корупційного досвіду в сфері (% тих, хто звертався до цієї сфери)¹



Частота перебування у корупційних ситуаціях (для тих, хто мав досвід звернень) також знизилася для всіх запропонованих для оцінки ситуацій (рис. 2.2.6).

¹ Питання: «Чи стикалися Ви з корупцією при зверненні до державних / комунальних закладів охорони здоров'я (при отриманні медичних послуг) протягом останніх 12 місяців – тобто Ви давали або від Вас вимагали хабаря, використовували зв'язки тощо?»

Статистична похибка для показників у цій сфері не перевищує ±2,7 в.п.

Рис. 2.2.6. Корупційний досвід у розрізі ситуацій, які могли виникати при зверненні (% тих, хто звертався до цієї сфери)¹

Робили неофіційні платежі працівнику медичного закладу (грошові кошти або подарунки) або надавали йому послуги...

за надання медичних послуг з лікування пацієнта та проведення йому операції	2024↓	20,9%
	2023	24,3%
	2022	23,5%
	2021	30,7%
при вирішенні питань умов перебування в стаціонарному медичному закладі	2024	16,2%
	2023	19,1%
	2022	15,7%
	2021	21,9%
за отримання пацієнтом ліків, які є на балансі медичного закладу та які пацієнт має право отримати	2024↓	10,0%
	2023	15,6%
	2022	
для оформлення довідок (у т.ч., під час проходження МСЕК), листків непрацездатності, виписок тощо	2024	9,5%
	2023	10,5%
	2022	9,1%
	2021	11,1%
під час проходження медичного огляду в закладі (у т.ч., за приховування медичних фактів)	2024↓	8,4%
	2023	13,3%
	2022	12,8%
	2021	16,1%
під час проходження ВЛК	2024	7,5%
	2023	
для отримання «потрібного» рецепта	2024	6,9%
	2023	7,6%
	2022	6,7%
	2021	10,0%
за вирішення питань, пов'язаних з пологами	2024↓	5,7%
	2023	8,3%
	2022	9,1%
	2021	10,8%

Утім, статистично значуще зниження зафіксовано лише для частини ситуацій. Зокрема, статистично значуще знизилася частка респондентів, які робили неофіційні платежі працівнику медичного закладу: за надання медичних послуг з лікування пацієнта та проведення йому операції (зниження на 3,4 в.п. до 20,9%); за отримання пацієнтом ліків, які є на балансі медичного закладу та які пацієнт має право отримати (зниження на 5,6 в.п. до 10,0%); під час проходження медичного огляду (зниження на 4,9 в.п. до 8,4%) та за вирішення питань, пов'язаних з пологами (зниження на 2,6 в.п. до 5,7%).

Найбільш поширеною залишається ситуація, коли треба було «віддячити» за лікування або оперативне втручання, з нею стикалися **20,9%** респондентів. На другому місці за корупційним навантаженням залишаються ситуації, коли вирішується питання щодо умов перебування пацієнта у стаціонарі (**16,2%**). Третє місце посіла ситуація, яка

¹ Питання: «Чи виникали у Вас або членів Вашої родини такі ситуації у зв'язку з одержанням медичних послуг?»

досліджується з 2023 року: **10,0%** опитаних сказали, що здійснювали **неофіційні платежі за отримання ліків**, які вони мали право отримати безоплатно.

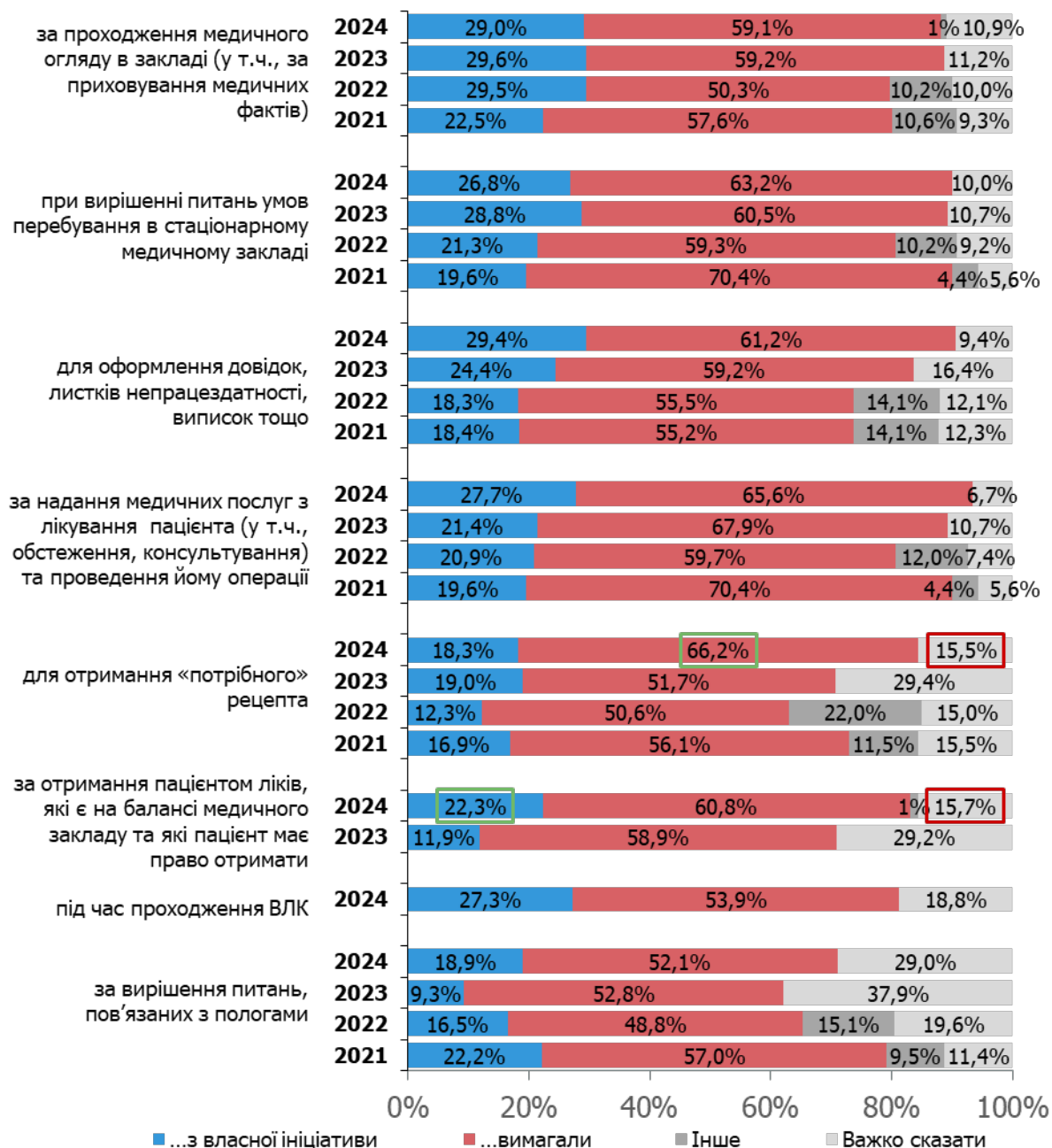
З рештою ситуацій стикалися менше ніж 10% пацієнтів. Зокрема, у 2024 році вперше досліджувалась ситуація контакту пацієнта з працівниками медичних закладів під **час проходження ВЛК**, яка могла зумовити корупційну взаємодію. Про наявність таких корупційних практик зазначили 7,5% респондентів.

У 2024 році зберігається тенденція, що *переважно*, на думку респондентів, саме **працівники** медичних закладів **виступають ініціаторами** таких корупційних ситуацій, їхня частка охоплює від 52,1% до 66,2% залежно від ситуації (рис. 2.2.7).

Однак досить часто **ініціаторами** створення корупційної ситуації залишаються і самі **пацієнти**. До того ж у багатьох корупційних ситуаціях в 2024 році спостерігається *тенденція до зростання залученості пацієнтів* у створення таких ситуацій. Зокрема, пацієнти *частіше, ніж у 2023 році* пропонували незаконну винагороду лікарям за **оформлення медичних довідок**, за **надання медичних послуг з лікування пацієнта** (у т.ч., обстеження, консультування) **та проведення йому операції**, за **отримання ліків**, які пацієнти мали б отримати безкоштовно і за вирішення **питань з пологами**.

Рис. 2.2.7. Ініціатори корупційних ситуацій (% тих, хто стикнувся із ситуацією)¹

Робили неофіційні платежі працівнику медичного закладу (грошові кошти або подарунки) або надавали йому послуги...



Загалом **39,4% респондентів**, які перебували в корупційних ситуаціях у 2024 році, виступали їхніми **ініціаторами**, що становить **11,5%** від усіх українців, які звертаються до медичної сфери (рис. 2.2.8).

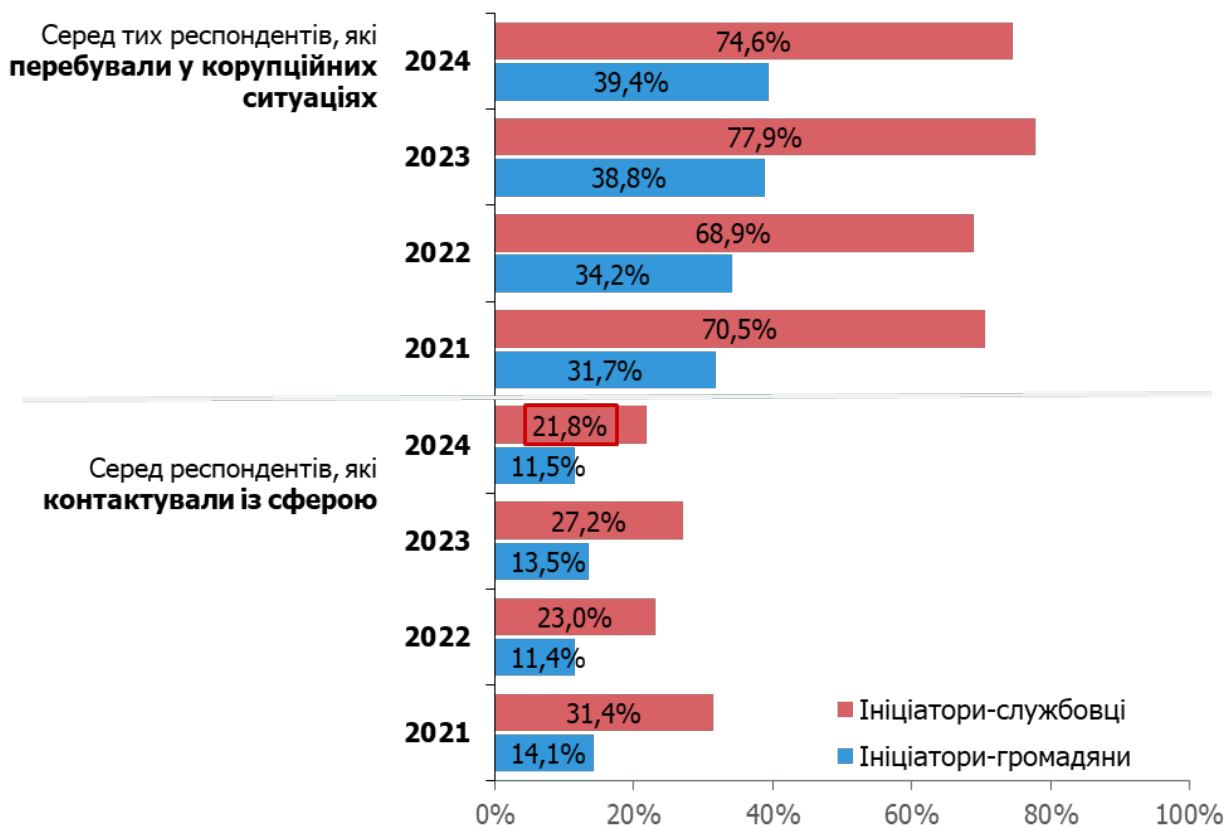
74,6% опитаних, які відмітили наявність хоча б одної контактної ситуації, були залучені до корупційних практик у зв'язку з **вимогою** зробити неофіційні платежі **працівнику** медичного

¹ Питання: «Чи виникали у Вас або членів Вашої родини такі ситуації у зв'язку з одержанням медичних послуг?»

закладу (грошові кошти або подарунки) або надати йому послуги. Загалом, важливо зауважити, що серед всієї аудиторії користувачів медичних послуг у 2024 році статистично значуще знизилося (-5,4 в.п.) частка респондентів, які стикалися з корупційною вимогою з боку / для медичних працівників – до **21,8%** (проти 27,2% у 2023 році), що є фактором зменшення вищезазначених показників корупційного досвіду населення в цій сфері.

Таким чином, тренд до зростання показника корупційної ініціативи як з боку респондентів, так і з боку медичних працівників, який намітився в 2023 році, не продовжився в 2024 році, однак збільшення корупційної ініціативи пацієнтів в окремих ситуаціях потребує уваги.

Рис. 2.2.8. Ініціатори корупційних ситуацій, узагальнено по всіх ситуаціях



Варто зазначити, що коли ми накладаємо рівень корупційного досвіду в певній сфері на частоту контактів респондентів у цій сфері, то мусимо визнати, що основна маса українців отримує корупційний досвід саме в сфері охорони здоров'я. У 2024 році майже 15% українців мали досвід корупції у закладах державної та комунальної медицини (особисто або знають про такий досвід від членів родини). Цей показник перебуває на рівні 2023 року (16%), проте нижчий, ніж у 2021 році, коли корупційний досвід у медичних закладах отримали 21,9% українців відповідно). Найнижчого рівня цей показник досяг у 2022 році (12,6%).

Діяльність правоохоронних органів із забезпечення законності та правопорядку, проведення досудового розслідування

Досвід *контактів* з цією сферою у 2024 році становив 5,4%. Це більше, ніж у 2023 році (4,7%), але менше, ніж у 2022 році (6,8%).

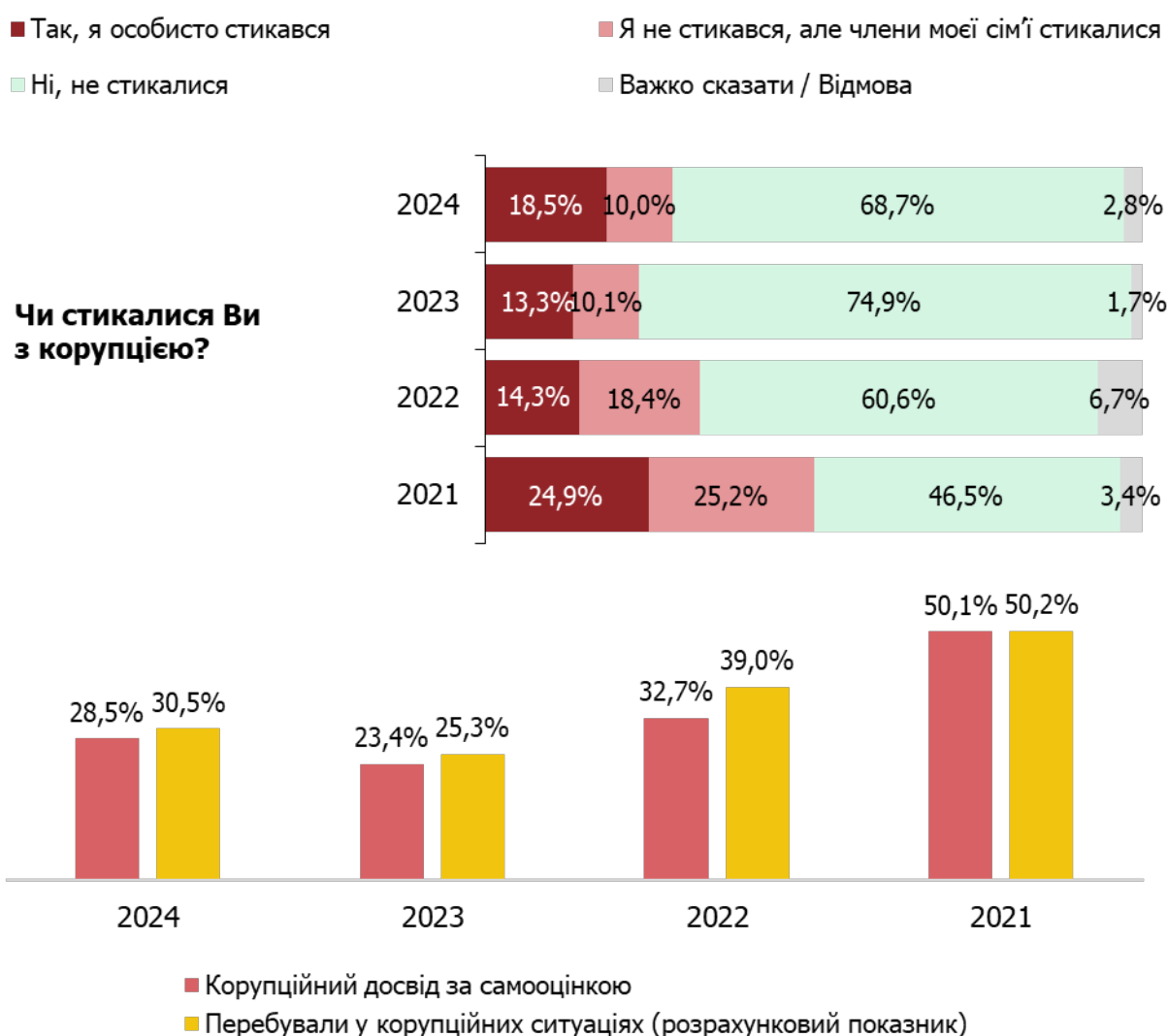
У 2024 році сфера діяльності правоохоронних органів *втратила позитивну динаміку попередніх років*, адже зафіксовано *зростання показників* корупції, що перервало попередній тренд до їх

зниження. Серед тих, хто мав досвід звернень до правоохоронних органів (патрульна поліція, Національна поліція, СБУ, прокуратура), про наявність **корупційного досвіду за самооцінкою** звітують **28,5%**. У 2023 році ствердну відповідь на це ж *пряме запитання, чи стикалися вони або члени їхніх сімей* із корупцією, дали **23,4%** респондентів, тобто зафіксовано тренд на зростання показника (+ 5,1 в.п.), яке наразі не є статистично значущим.

Також зафіксовано зростання частки населення, які *перебували в конкретних контактних ситуаціях*, що містили ознаки корупції, про це повідомили **30,5%** респондентів (проти 25,3% у 2023 році, +5,2 в.п.).

Розрив між значеннями обох показників є незначним (2 в.п.), тобто загалом можна зробити висновок, що респонденти чітко фіксують їх залучення до корупційних практик в певних ситуаціях у цій сфері як власний корупційний досвід.

Рис. 2.2.9. Аналіз корупційного досвіду у сфері (% тих, хто звертався до цієї сфери)¹



¹ Питання: «Чи стикалися Ви з корупцією при зустрічі (контакті) з представниками правоохоронних органів протягом останніх 12 місяців – тобто Ви давали або від Вас вимагали хабаря, використовували зв'язки тощо?»

Статистична похибка для показників у цій сфері не перевищує $\pm 8,5$ в.п.

Щодо запропонованих до оцінки потенційно *корупційних ситуацій*, то спостерігається *тренд до зниження* частотності тих ситуацій, які досліджувались в 2021–2023 роках. Водночас у 2024 році до опитувальника були додані нові корупційні практики, залучення населення до яких вплинуло на зростання показників корупційного досвіду.

Найчастіше громадяни і посадовці вдаються до корупційних дій при **порушенні правил дорожнього руху** та під час **перевірки патрульною поліцією документів** на стаціонарних постах / блокпостах. Корупційний досвід у цих ситуаціях отримали, відповідно, **14,2%** та **13,0%** (з тих, хто мав досвід взаємодії із сферою). До лідерів корупційних практик у цій сфері у 2024 році увійшла нова контактна ситуація, коли громадяни робили неофіційні платежі / надавали послуги **під час перевірки поліцейськими військово-облікових документів, для уникнення адміністративного затримання та під час доставлення до ТЦК** – про це зазначив кожен десятий (**10,7%**) з тих, хто контактував з правоохоронцями. При скоєнні **адміністративних правопорушень** (крім порушень ПДР) корупційний досвід отримали **10,1%** респондентів.

Рис. 2.2.10. Корупційний досвід у розрізі ситуацій, які могли виникати при зверненні (% тих, хто звертався до цієї сфери)¹

Робили неофіційні платежі правоохоронцю (грошові кошти або подарунки) або надавали йому послуги...

для уникнення / зменшення відповідальності за порушення Правил дорожнього руху	2024	14,2%
	2023	20,0%
	2022	25,4%
	2021	28,2%
під час перевірки патрульною поліцією на стаціонарних постах, блокпостах тощо документів	2024↓	13,0%
	2023	26,5%
	2022	23,7%
	2021	33,8%
під час перевірки поліцейськими військово-облікових документів , уникнення адміністративного затримання та доставлення до ТЦК	2024	10,7%
	2023	
для уникнення / зменшення відповідальності за адміністративне правопорушення, скоєне Вами чи Вашими близькими (крім правопорушень у сфері безпеки дорожнього руху)	2024	10,1%
	2023	14,4%
	2022	14,3%
	2021	23,2%
для уникнення відповідальності під час перевірки поліцією документів , які посвідчують особу, або надають право перебувати в громадських місцях, а також під час особистого поверхневого огляду	2024	8,6%
	2023	16,2%
	2022	23,0%
	2021	27,0%
за повернення затриманого транспортного засобу без офіційної сплати коштів за стоянку та відповідного штрафу	2024	8,0%
	2023	
для пришвидшення бюрократичної процедури або незаконного отримання послуг / інформації від працівників правоохоронних органів	2024	6,6%
	2023	
за проведення (сприяння в проведенні) швидкого та об'єктивного розслідування правопорушення, жертвою якого є / були Ви чи Ваші близькі , за відшукування та повернення викраденого майна	2024	6,3%
	2023	11,0%
	2022	11,5%
	2021	21,0%
для пом'якшення обмежень , пов'язаних з досудовим розслідуванням злочину, скоєного Вами чи Вашими близькими	2024	5,9%
	2023	11,0%
	2022	8,7%
	2021	13,7%
для уникнення / зменшення відповідальності за злочин , скоєний Вами чи Вашими близькими	2024	5,0%
	2023	10,1%
	2022	10,7%
	2021	13,0%

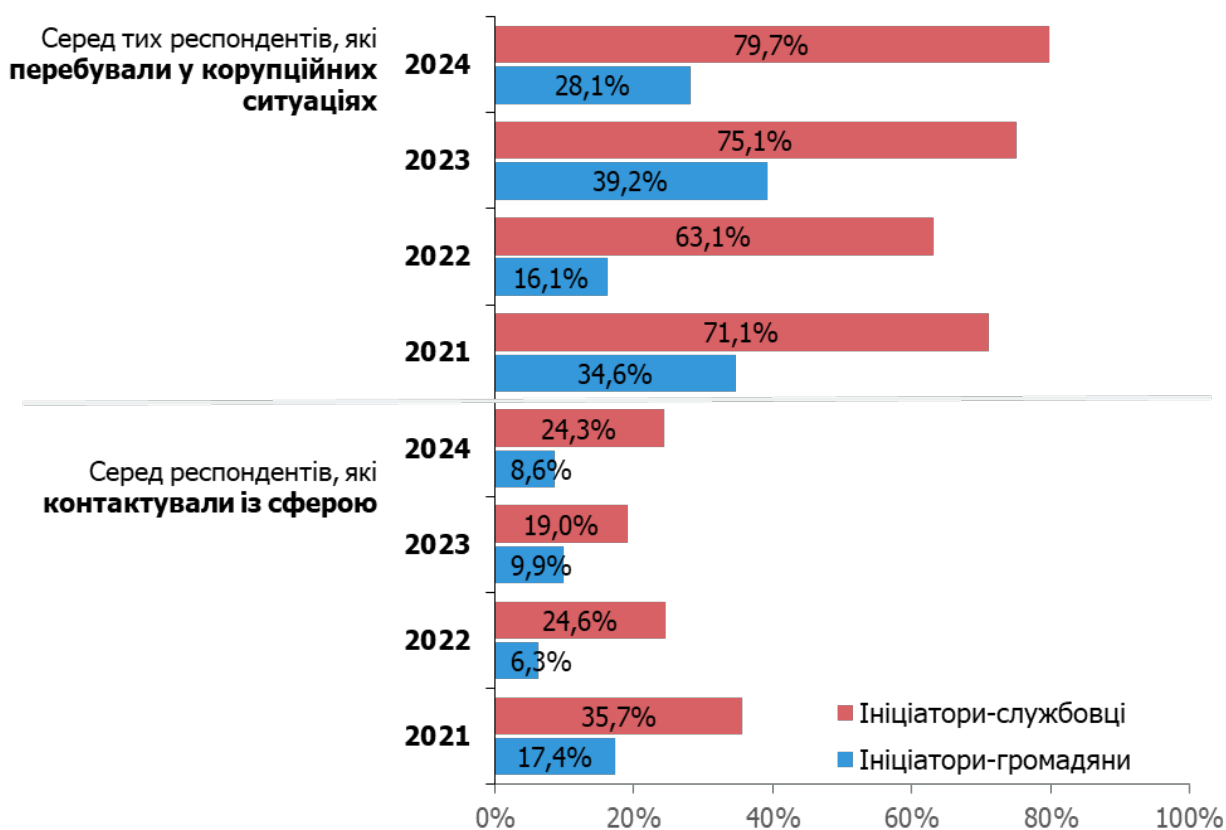
Через недостатню кількість відповідей про кожну корупційну ситуацію статистичний аналіз щодо того, хто саме був *ініціатором* (громадяни чи співробітники правоохоронних органів), провести не вдалося.

¹ Питання: «Чи виникали у Вас або членів Вашої родини такі ситуації під час зустрічі (контакту) з представниками правоохоронних органів або взаємодії з їх представниками?»

Загалом **8,6% українців**, які мали контакти з правоохоронними органами, виступали у ролі **ініціаторів** корупційних відносин (або **28,1%** з тих, хто перебував у контактних корупційних ситуаціях). Це менше, ніж у 2023 році, коли ці показники становили 9,9% та 39,2% відповідно.

За словами респондентів, **працівники правоохоронних органів** виступають **ініціаторами** корупційних відносин суттєво частіше: про те, що від респондентів або членів їхніх родин вимагали зробити неофіційні платежі правоохоронцям (грошові кошти або подарунки) або надати останнім послуги, заявляють **24,3%** респондентів, які *мали контакти* з правоохоронними органами (у 2023 році – 19%). Водночас у розподілі тих, хто перебував у корупційних ситуаціях, правоохоронці є ініціаторами у **79,7%** випадків (у 2023 році – у 75,1% випадків). Зауважимо, що, у зв'язку з незначним обсягом вибірки не можна говорити про значущість змін показників, проте певне зростання корупційної ініціативи правоохоронців корелюється з трендом збільшення показників корупційного досвіду в цій сфері.

Рис. 2.2.11. Ініціатори корупційних ситуацій

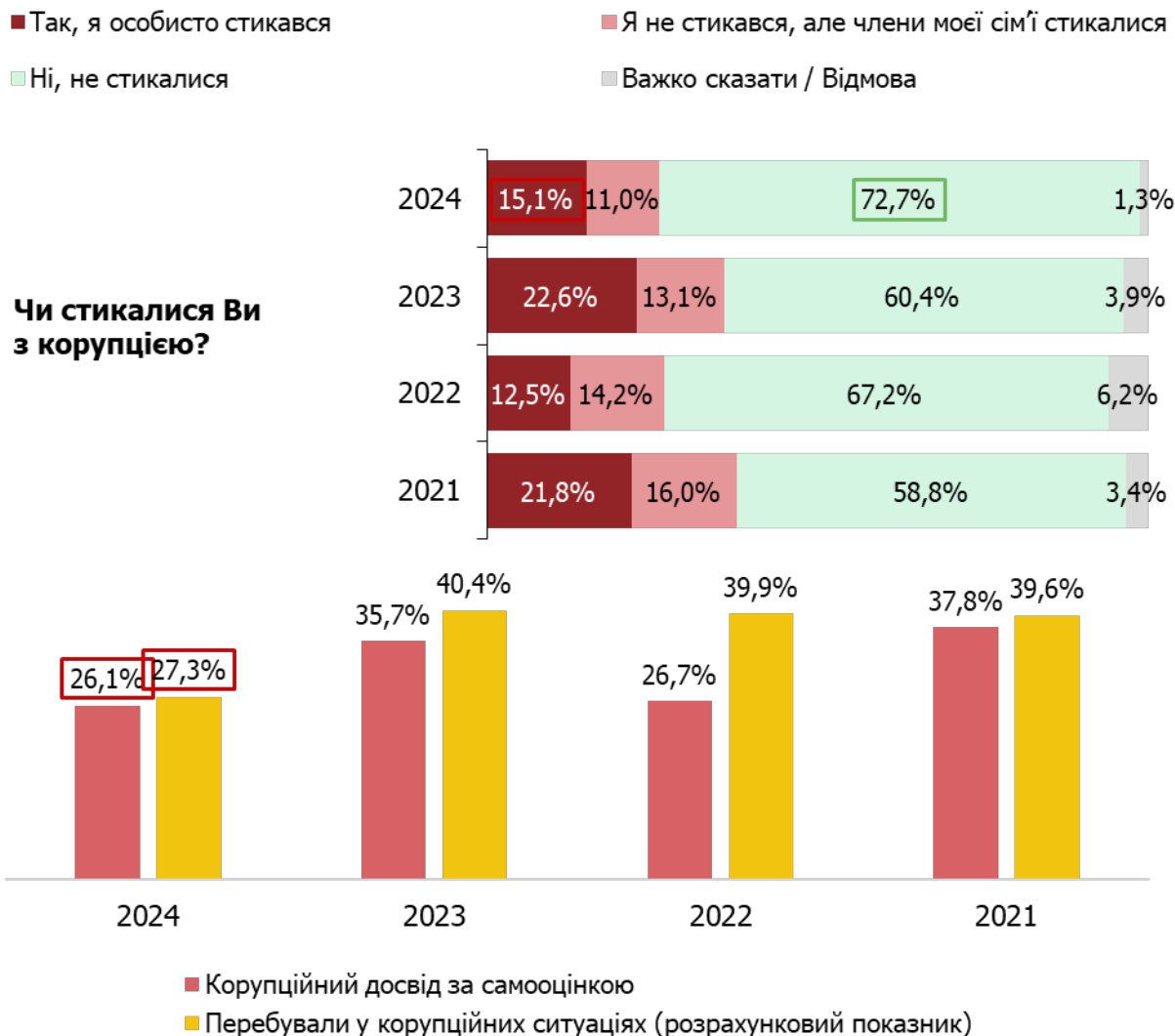


Діяльність сервісних центрів МВС

Частка респондентів, які за останні 12 місяців мали досвід *звернення* до сервісних центрів МВС, у 2024 році збільшилась, порівняно з минулим роком, і становить **10%** (у 2023 році було **7,6%**).

При відповіді на *пряме запитання* **26,1%** респондентів повідомили, що *стикались з корупцією*. Цей показник *знизився* на 9,6 в.п., порівняно з минулим роком, і повернувся на позицію 2022 року (переважно – за рахунок *зменшення особистого корупційного досвіду* респондентів, динаміка є статистично значущою).

Рис. 2.2.12. Корупційний досвід у сфері загалом (% тих, хто звертався до цієї сфери)¹



У цілому ж про перебування в конкретних контактних ситуаціях, що містили ознаки корупції, зазначили **27,3%** респондентів, що суттєво менше, ніж у 2021–2023 роках (різниця є статистично значущою). Таким чином, частка респондентів, які не сприймали частину ситуацій як корупційні, знизилася з 4,7% до 1,2%.

Щодо конкретних корупційних ситуацій, то цього року спостерігається значне зменшення в усіх випадках, пов'язаних з безпосередньою діяльністю службовців сервісних центрів. Частка респондентів, які повідомили про такі ситуації, є найменшою за весь період спостережень.

Як і минулого року, найчастіше корупційні ситуації виникали при **реєстрації або знятті з обліку транспортних засобів** – про такий досвід повідомляють **19,0%**, що значуще нижче, ніж у минулі роки (цей показник у 2022 і 2023 роках становив 22,8% і 30,5% відповідно).

¹ Питання: «Чи стикалися Ви з корупцією при зверненні до сервісних центрів МВС протягом останніх 12 місяців – тобто Ви давали або від Вас вимагали хабаря, використовували зв'язки тощо?»
Статистична похибка для показників у цій сфері не перевищує $\pm 6,2$ в.п.

Рис. 2.2.13. Корупційний досвід у розрізі ситуацій, які могли виникати при зверненні (% тих, хто звертався до цієї сфери)¹

Робили неофіційні платежі службовцю (грошові кошти або подарунки) або надавали йому послуги за...

реєстрацію (перереєстрацію) транспортного засобу, зняття з обліку транспортного засобу	2024↓	19,0%
	2023	30,5%
	2022	22,8%
	2021	26,4%
отримання адміністративних послуг поза чергою, швидко або з іншим порушенням процедури	2024	14,8%
	2023	15,8%
	2022	17,3%
	2021	18,0%
видачу (обмін) посвідчення водія на право керування транспортним засобом (у т.ч., за складання теоретичного / практичного іспиту в сервісному центрі МВС*	2024↓	14,6%
	2023	22,8%
	2022	17,0%
	2021	20,9%
отримання номерних знаків для транспортного засобу / відповідальне збереження номерного знаку в сервісному центрі МВС	2024↓	8,6%
	2023	18,2%
	2022	11,1%
	2021	16,0%
отримання дозвільних документів щодо перевезення небезпечних вантажів	2024	6,4%
	2023	
отримання документа (висновку) про погодження переобладнання транспортного засобу в індивідуальному порядку**	2024	5,9%
	2023	
працівнику автошколи за сприяння при вирішенні питань в сервісному центрі МВС	2024↑	12,4%
	2023	5,9%

На «другому місці» – корупційні ситуації, які пов’язані з отриманням **адміністративних послуг поза чергою, швидко** або з іншим порушенням процедури. Частка респондентів, які мали корупційний досвід у такій ситуації становить **14,8%**, що на рівні 2023 року (15,8%).

«Третє місце» посіли корупційні ситуації, які пов’язані із видачею (заміною, обміном тощо) **посвідчень на право керувати транспортним засобом** (у т.ч., зі складанням іспитів у сервісному центрі). Про наявність корупції в таких ситуаціях заявили **14,6%** з тих, хто контактували із сервісними центрами МВС. Цей показник на 8,2 в.п. *менший*, ніж у 2023 році.

Решта досліджуваних ситуацій є менш поширеними з показниками від 5,9% до 12,4%.

Додатково з 2023 року досліджується виокремлена корупційна ситуація, коли клієнти сервісних центрів могли вирішувати власні питання **через працівників автошкіл**. У 2024 році, порівняно з минулим роком, вдвічі більше респондентів (з тих, які взаємодіяли зі сферою) робили неправомірні платежі працівникам автошкіл або надавали їм послуги за сприяння у

¹ Питання: «Чи виникали у Вас або членів Вашої родини такі ситуації під час звернення до сервісних центрів МВС (колишні МРЕВ)?»

При цьому під час опитування було уточнено респонденту, що: ситуація (*) стосується саме взаємодії з посадовими особами сервісних центрів МВС і не включає неправомірні платежі (послуги) працівникам автошкіл; ситуація (**) стосується саме взаємодії з посадовими особами сервісних центрів МВС і не включає неправомірні платежі (послуги) третім особам

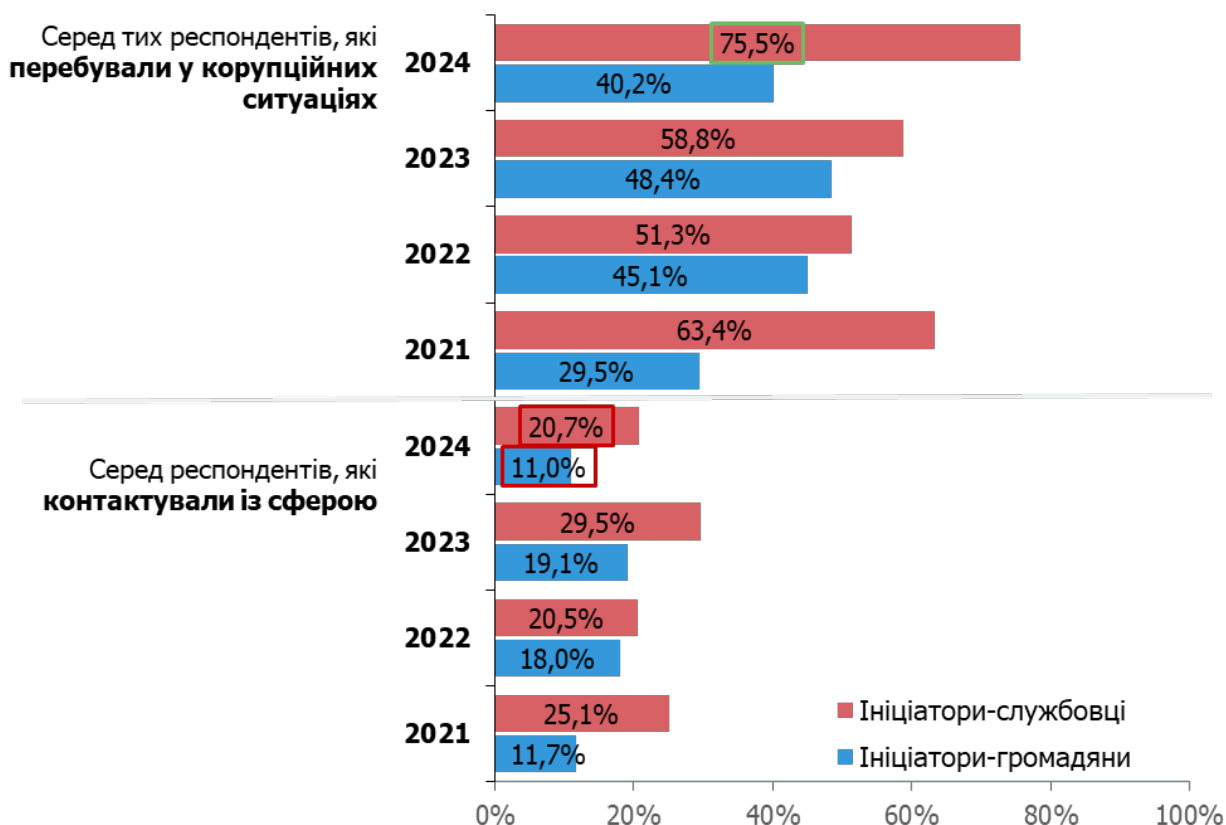
вирішенні питань в сервісних центрах (**12,4%** проти 5,9% у 2023 році). Такі зміни є статистично значущими. Проте для оцінки корупційної навантаженості, що стосується саме автошкіл, необхідне додаткове дослідження, у тому числі і щодо виокремлення частки респондентів, які склали іспит на право керування транспортним засобом.

Якщо аналізувати усі корупційні ситуації загалом, то **11,0% відвідувачів** сервісних центрів виступили у ролі **ініціаторів** корупційних ситуацій. Цей показник демонструє статистично значуще зменшення порівняно з 2023 роком (19,1%). Серед респондентів, які *перебували у корупційних ситуаціях*, частка «ініціативних» громадян становила **40,2%** (у 2023 році – 48,4%).

У 2024 році статистично значуще зменшилась до **20,7%** частка респондентів, які за наслідками взаємодії із **сервісними центрами МВС** зауважили, що саме їхні **співробітники** були **ініціаторами** корупційних ситуацій (у 2023 році таких було 29,5%). Цей показник повернувся до рівня 2022 року.

Серед тих, хто перебував у *контактних корупційних ситуаціях*, про ініціативу зі сторони службовців повідомили **75,5%**, що на 16,7 в.п. *більше*, ніж у 2023 році (58,8%). Ця динаміка, що відображає відносні зміни в структурі суб'єктів корупційної ініціативи, також є статистично значущою.

Рис. 2.2.14. Ініціатори корупційних ситуацій



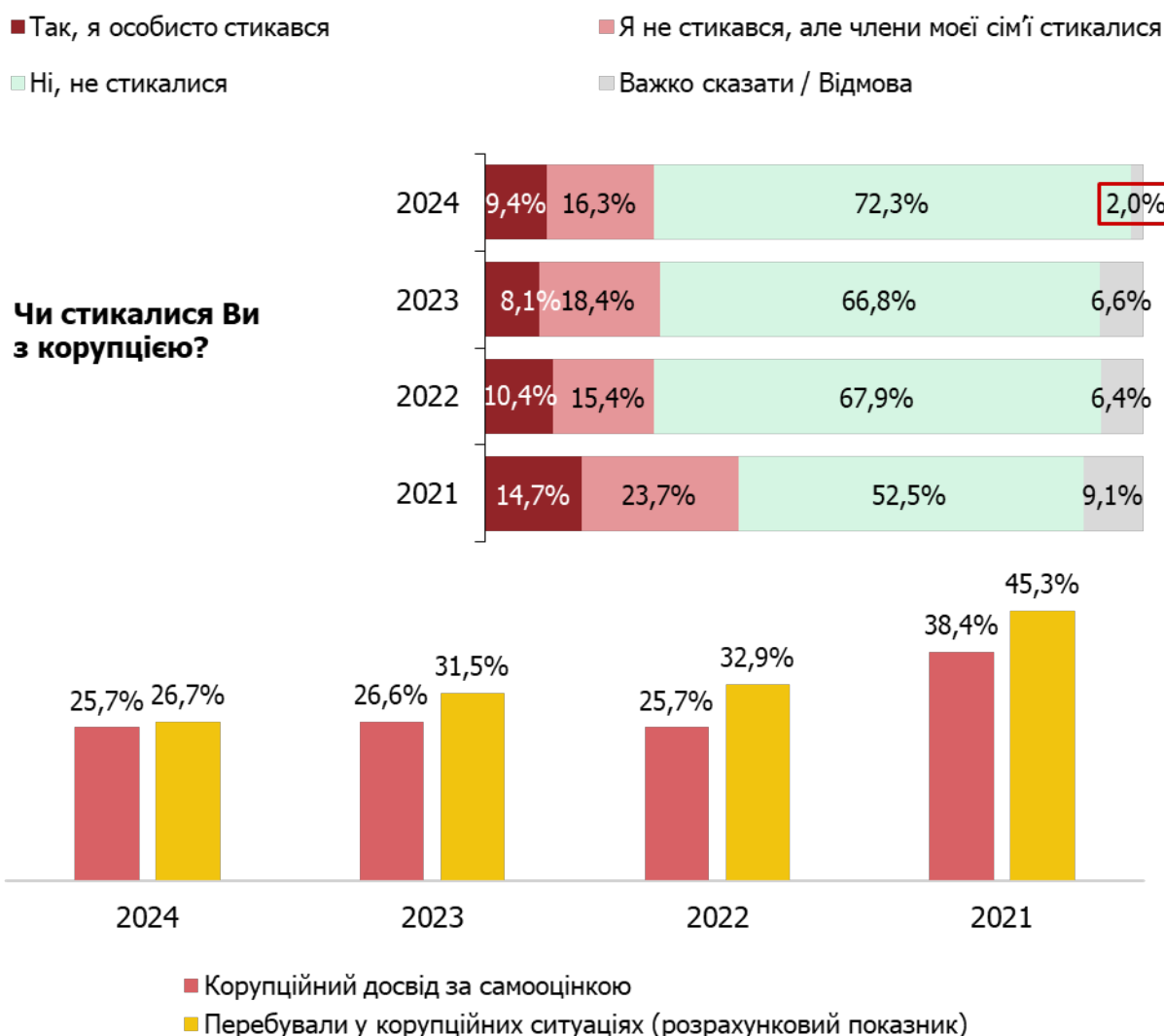
Послуги закладів вищої освіти

10,4% українців навчаються у державних чи комунальних закладах вищої освіти або мають студента чи студентку серед членів сім'ї. Це менше, ніж у 2022–2023 роках, коли послугами закладів вищої освіти скористалися 11,9% та 13,8% респондентів відповідно. Більшість із цих сімей (**72,3%**) *не стикались з корупцією* протягом минулого року. Цей показник є дещо більшим за минулорічний (66,8%), проте статистично значущих змін не спостерігається.

Рівень корупції у сфері вищої освіти не змінився порівняно з 2023 роком. При відповіді *на пряме запитання, чи стикалися з корупцією* респонденти (або члени їхніх родин), ствердно відповіли **25,7%** респондентів (у 2023 році – 26,5%).

Про перебування в *конкретних контактних ситуаціях*, що містили ознаки корупції, зазначили **26,7%** респондентів (зниження на 4,8 в.п., порівняно з 2023 роком (31,5%), не є значущим).

Рис. 2.2.15. Корупційний досвід у сфері загалом (% тих, хто звертався до цієї сфери)¹



¹ Питання: «Чи стикалися Ви з корупцією у закладах вищої освіти протягом останніх 12 місяців – тобто Ви давали або від Вас вимагали хабаря, використовували зв'язки тощо?»
Статистична похибка для показників у цій сфері не перевищує $\pm 6,1$ в.п.

Вперше за роки досліджень значення обох показників перебувають на одному рівні, тобто студенти та члени їхніх сімей цілком усвідомлюють своє залучення до корупційних практик як власний корупційний досвід (частка тих, які не усвідомлюють, зменшилась до **1%**, у 2022–2023 роках вона становила близько 5–7%).

Тренд на зниження частотності спостерігається в цьому році щодо всіх *конкретних корупційних ситуацій*.

Рис. 2.2.16. Корупційний досвід у розрізі ситуацій, які могли виникати в ході навчання (% тих, хто вчиться або має у родині студента / студентку)¹

Робили неофіційні платежі (грошові кошти або подарунки) або надавали послуги...

особисто викладачам за отримання заліку, складання іспиту, покращені оцінки під час складання сесії , у т.ч., з метою отримання стипендії	2024	22,0%
	2023	27,9%
	2022	27,3%
	2021	34,5%
за підготовку та/або захист магістерських / бакалаврських / курсових робіт, рефератів, практичних, лабораторних робіт тощо або купували такі роботи у викладачів без особистого їх створення	2024	17,5%
	2023	23,6%
	2022	27,9%
	2021	35,0%
для отримання більш високих поточних оцінок в міжсесійний період	2024	14,1%
	2023	18,0%
	2022	20,1%
	2021	28,5%
адміністрації при вирішенні питань отримання місця в гуртожитку, умов проживання тощо	2024↓	10,4%
	2023	19,1%
	2022	16,7%
	2021	19,9%
викладачам / адміністрації закладів вищої освіти тощо для вирішення питань проходження / непроходження начальної / виробничої практики, стажування (у т.ч., за кордоном)	2024	9,8%
	2023	14,1%
	2022	15,2%
	2021	14,9%
адміністрації при вирішенні питань вступу до закладів вищої освіти	2024↓	7,4%
	2023	15,3%
	2022	10,4%
	2021	15,5%
особисто викладачам або адміністрації при переведенні на інший факультет, у інший заклад вищої освіти , на іншу форму навчання	2024↓	6,7%
	2023	14,9%
	2022	11,7%
	2021	12,0%
адміністрації з метою отримання диплома без проходження самого навчання	2024↓	6,1%
	2023	13,5%
	2022	9,4%
	2021	15,0%

¹ Питання: «Чи виникали у Вас або членів Вашої родини такі ситуації у зв'язку з навчанням у цих закладах?»

«Першість» у поширеності серед корупційних ситуацій займає отримання **заліків і вищих оцінок під час сесій (22,0%** у 2024 році проти 27,9% у 2023 році). Друге місце посіли неофіційними виплати **за підготовку і захист звітних робіт** (курскових, рефератів, практичних, лабораторних тощо) (**17,5** у 2024 році проти 23,6% у 2023 році).

На третьому місці отримання **вищих поточних оцінок у міжсесійний період (14,1%** у 2024 році проти 18,0% у 2023 році).

Для зазначених «лідерів» корупційних ситуацій значущі зміни, порівняно з 2023 роком, відсутні.

Решта ситуацій є менш поширеними. Зокрема, статистично значуще зниження частотності, порівняно з попереднім роком, зафіксовано у ситуаціях корупційної взаємодії при: **вирішенні питань умов проживання студентів, вступу до закладів вищої освіти, переведенні на інший факультет (у інший заклад) та отриманні диплома** (без проходження самого навчання).

Через невелику кількість респондентів, які мають досвід навчання у закладах вищої освіти, кількість відповідей для менш поширених ситуацій не є достатньою для аналізу. Тож, проаналізувати, хто був *ініціатором* корупційної ситуації, можемо лише для найбільш поширеної ситуації – отримання **заліків, вищих оцінок та складання іспитів під час сесій**.

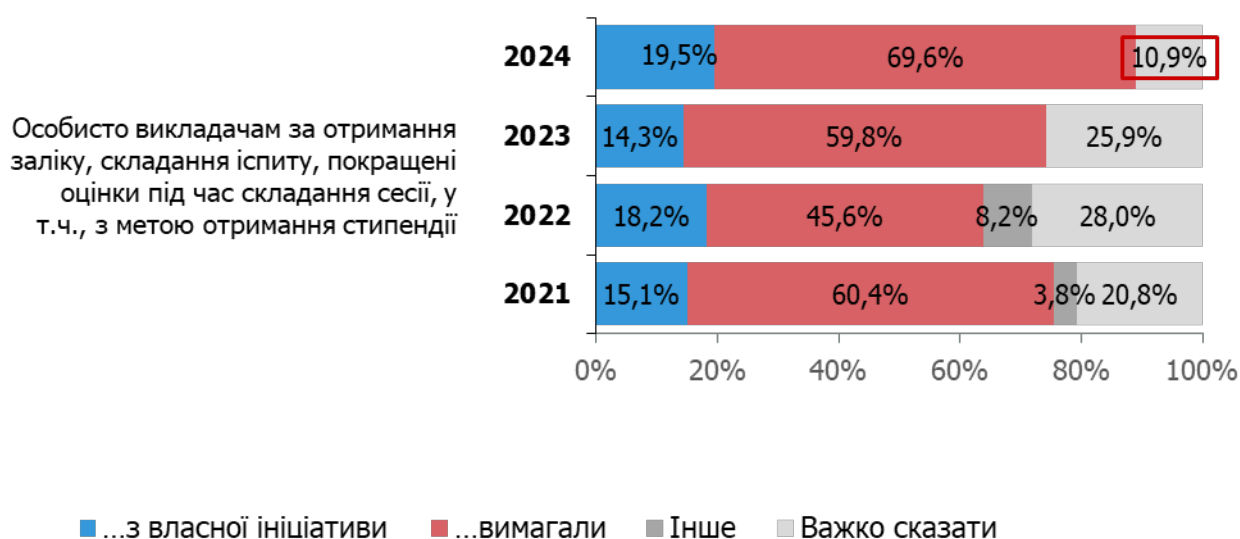
Як бачимо, для цієї сфери характерна висока частка відповідей «важко сказати». Вочевидь, це пояснюється значною часткою респондентів, які є родичами студентів і не знають всіх обставин їхнього навчання. Однак ця частка знизилась майже вдвічі, порівняно з минулим роком, і становить **10,9%** проти 25,9% у 2023 р. (статистично значуще зменшення).

Адміністрація або викладачі значно частіше є **ініціаторами** проаналізованої корупційної ситуації (**69,6%**).

Студенти виступають **ініціаторами** у **19,5%** випадків (зростання, порівняно з 2023 роком, не є статистично значущим).

Рис. 2.2.17. Ініціатори корупційних ситуацій (% тих, хто стикнувся із ситуацією)

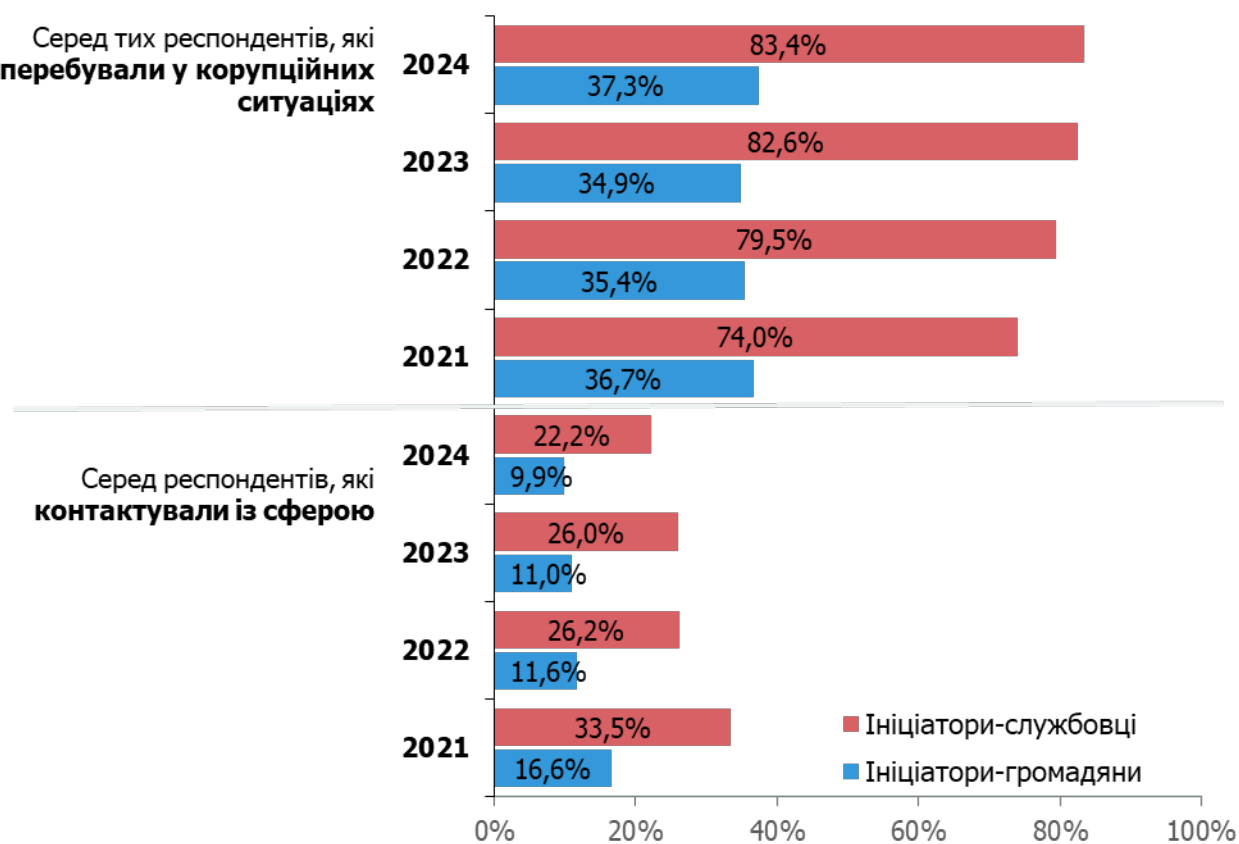
Робили неофіційні платежі (грошові кошти або подарунки) або надавали послуги...



Загалом **9,9% українців**, які навчаються у державних закладах вищої освіти або мають у родині студентів, виступали у ролі **ініціаторів** корупційних ситуацій (показник без динаміки порівняно з 2023 роком). Якщо ж розраховувати показник таких ініціаторів серед тих, хто перебував у *контактних корупційних ситуаціях*, то він також залишився майже на рівні попереднього періоду дослідження – **37,3%** (у 2023 – 34,9%).

Викладачі або адміністрація навчальних закладів виступають у ролі **ініціаторів** корупційних ситуацій більш ніж удвічі частіше, ніж студенти – **22,2%**. Це значення дещо зменшилось (26,0% у 2023 р.), але різниця не є статистично значущою. Серед тих, хто *перебував у контактних корупційних ситуаціях*, це значення становить **83,4%** (у 2023 – 82,6%, без значущої динаміки).

Рис. 2.2.18. Ініціатори корупційних ситуацій



Послуги з підключення та обслуговування систем електро-, газо-, водопостачання та водовідведення

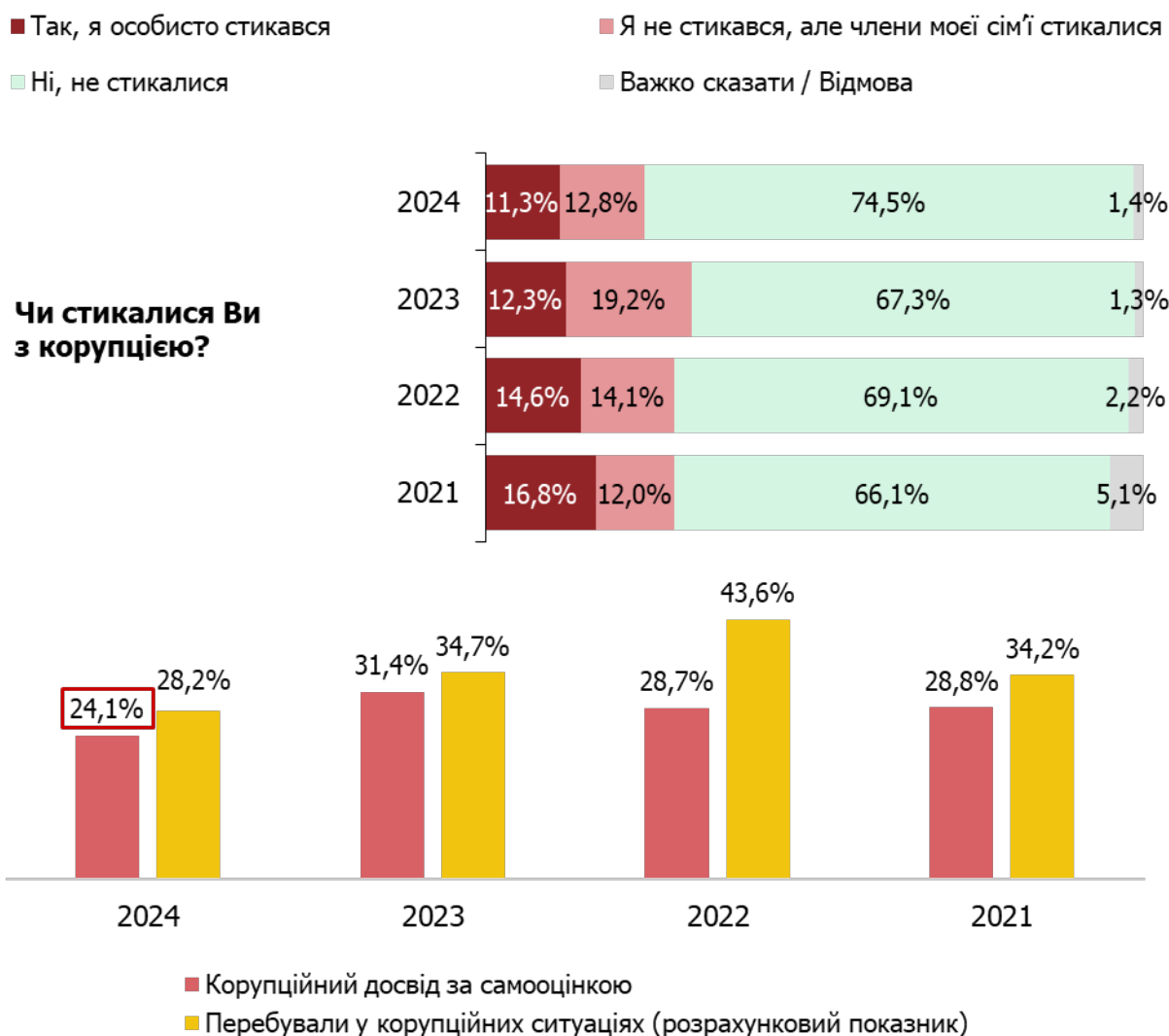
Оцінка респондентами послуг з підключення та обслуговування систем електро-, газо-, водопостачання та водовідведення не стосувалася питань розрахунків. Лише **9,9%** домогосподарств мали досвід *звернень* до постачальників із таких питань, цей показник залишився на рівні 2023 року, коли він становив 9,3%.

Заявили (при відповіді на *пряме запитання*), що *стикалися з корупцією* **24,1%** респондентів, що статистично значуще *менше* на 7,3 в.п. ніж у 2023 р. (31,4%).

Про перебування в конкретних контактних ситуаціях, що містили ознаки корупції, зазначили **28,2%** респондентів (на 6,5 в.п. менше, ніж у 2023 році). І хоча зниження цього показника не є статистично значущим, але, враховуючи його зменшення до найнижчого значення за всі роки досліджень та показник корупційного досвіду за самооцінкою (пряме запитання) загалом, можна фіксувати зменшення корупційної взаємодії населення із службовцями в цій сфері у 2024 році порівняно з 2021–2023 роками.

У 2024 році різниця між часткою громадян, які фактично перебували у корупційних ситуаціях, і тими, хто визнає корупційний досвід, становить 4,1% опитаних.

Рис. 2.2.19. Корупційний досвід у сфері загалом (% тих, хто звертався до цієї сфери)¹



Найчастіше громадяни стикаються з корупцією у ситуації **встановлення, опломбування або реєстрації лічильників (систем обліку водопостачання та водовідведення)** – **15,7%** з тих, хто звертався до цієї сфери. Цей показник зменшився, порівняно з 2023 р., коли він становив 22,9% (різниця є статистично значущою). Друге місце поділили дві ситуації, а саме **відновлення / ремонт систем водопостачання** до багатоквартирного або

¹ Питання: «Чи стикалися Ви з корупцією при зверненні до підприємств за послугами з підключення та обслуговування систем електро-, газо-, водопостачання та водовідведення протягом останніх 12 місяців – тобто Ви давали або від Вас вимагали хабаря, використовували зв'язки тощо?»
Статистична похибка для показників у цій сфері не перевищує $\pm 6,2\%$ в.п.

приватного житлового будинку та **підготовка / прискорення підготовки документації з газопостачання** – з корупцією тут стикнулися **9,9%** та **8,2%** респондентів відповідно. Щодо останньої ситуації зафіксовано статистично значуще зниження частотності.

З корупційним досвідом у решті ситуацій стикалися від 2,0% до 6,6% респондентів. Зауважимо, що *спостерігається тренд на зменшення частотності всіх корупційних ситуацій* у цій сфері, що загалом і призвело до статистично значущого зменшення показника корупційного досвіду населення у 2024 році.

Рис. 2.2.20. Корупційний досвід у розрізі ситуацій, які могли виникати при зверненні (% тих, хто звертався до цієї сфери)¹

Робили неофіційні платежі службовцю (грошові кошти або подарунки) або надавали йому послуги за...

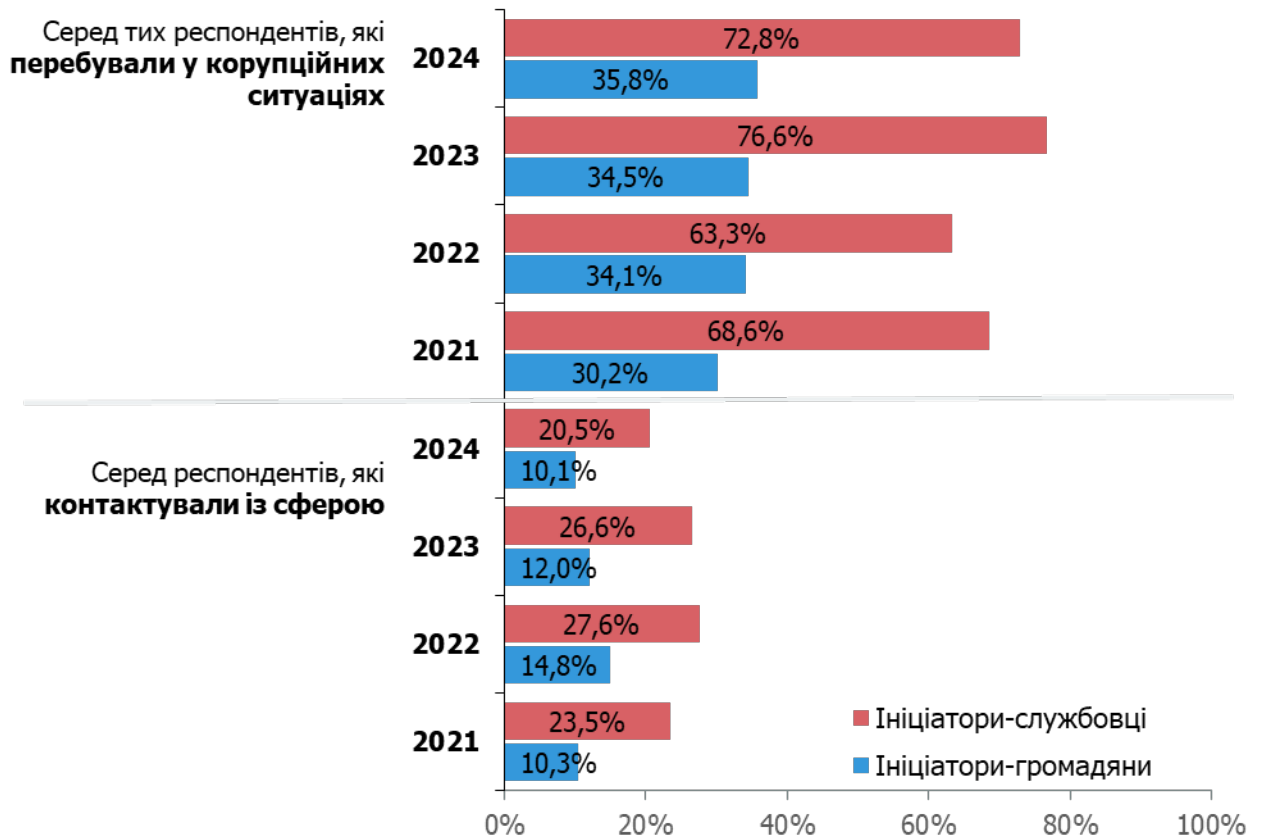
встановлення, опломбування, реєстрацію системи обліку водопостачання та водовідведення	2024 ↓	15,7%
	2023	22,9%
	2022	27,0%
	2021	23,8%
відновлення / ремонт систем водопостачання до багатоквартирного або приватного житлового будинку	2024	9,9%
	2023	13,0%
	2022	17,6%
	2021	
підготовку / прискорення підготовки документації із газопостачання або щодо внесення змін до неї	2024 ↓	8,2%
	2023	13,8%
	2022	15,9%
	2021	15,4%
погодження проектної документації для подальшого приєднання приватного житла до мережі електропостачання / за приєднання приватного житла до мережі електропостачання	2024 ↓	6,6%
	2023	12,7%
	2022	12,4%
	2021	13,1%
непритягнення до відповідальності / nereагування на виявлені факти незаконного приєднання до газової мережі або за порушення правил експлуатації газових приладів і пристроїв	2024	4,3%
	2023	4,9%
	2022	7,4%
	2021	7,7%
підключення приватного житла до газової мережі, незаконне перепланування газопроводу, відновлення газопостачання без законних на те підстав	2024 ↓	4,3%
	2023	12,8%
	2022	12,4%
	2021	11,5%
непритягнення до відповідальності / nereагування на виявлені факти порушень правил експлуатації електромережі, електроустановки чи електрорічильника	2024	3,8%
	2023	6,6%
	2022	12,5%
	2021	10,0%
непритягнення до відповідальності / nereагування (у т.ч., зменшення або анулювання штрафних санкцій) за виявлені факти порушень користування об'єктами системи водопостачання	2024	2,0%
	2023	5,3%
	2022	9,4%
	2021	9,6%

¹ Питання: «Чи виникали у Вас або членів Вашої родини такі ситуації під час звернення до таких підприємств?»

Через недостатню кількість відповідей про кожну корупційну ситуацію статистичний аналіз щодо того, хто саме був *ініціатором* (громадяни чи співробітники постачальників), провести не вдалося.

Загалом **10,1% українців**, які зверталися за такими послугами до постачальників, виступали у ролі **ініціаторів** корупційних відносин (це **35,8%** з тих, хто перебував у контактних корупційних ситуаціях). Про те, що **ініціаторами** корупційних відносин виступали **представники компаній-постачальників**, зазначили **20,5%** респондентів, які зверталися за такими послугами (або **72,8%** від тих, хто перебував у контактних корупційних ситуаціях). Статистично значущої динаміки, порівняно з показниками 2023 року, не зафіксовано, проте тренд на зменшення вимоги (порівняно з 2022–2023 рр.) з боку службовців підприємств електро-, газо-, водопостачання та водовідведення вирішити питання для населення корупційним способом є помітним.

Рис. 2.2.21. Ініціатори корупційних ситуацій



Гуманітарна допомога

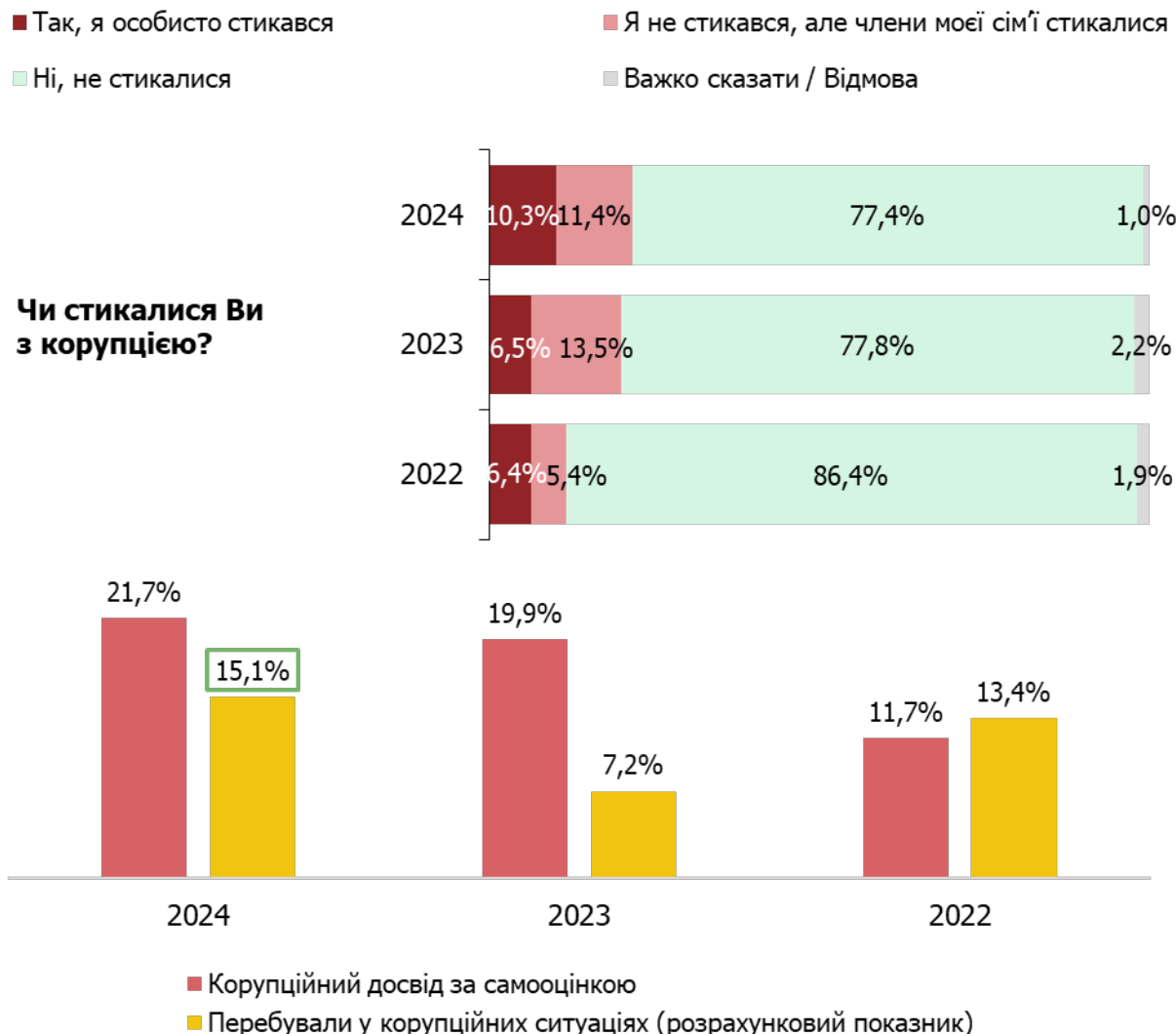
Загалом із сферою гуманітарної допомоги у 2024 році стикалися **9,7%** населення (це менше, ніж у 2022–2023 роках, коли про контакти зі сферою заявляли 16,7% та 15,6% респондентів відповідно).

У 2024 році частка респондентів, які заявили про **власний досвід зіткнення з корупцією**, зросла до **21,7%** (порівняно з 19,9% у 2023 році). Хоча це зростання не є статистично значущим, на тлі зниження аналогічних показників в інших сферах позиція гуманітарної допомоги в рейтингу сфер за корупційним досвідом змінилася (зросла).

Зростання відбулося за рахунок збільшення частки респондентів, які повідомили про власний досвід корупції, а кількість випадків, пов'язаних із членами сім'ї, зменшилася.

Зауважимо, що частка респондентів, які перебували у певних корупційних ситуаціях, значуще збільшилась вдвічі (з 7,2% у 2023 році до **15,1%** у 2024 році).

Рис. 2.2.22. Корупційний досвід у сфері загалом (% тих, хто звертався до цієї сфери)¹



Такий розрив між самооцінкою і досвідом перебування у певних корупційних ситуаціях може свідчити про те, що ще інші певні ситуації, пов'язані з розподілом, отриманням чи наданням гуманітарної допомоги респонденти *сприймають* як корупційні. При цьому до таких ситуацій могли відносити як дійсно корупційні, які могли бути не враховані у переліку ситуацій, що передбачав контакт респондентів зі службовцями (наприклад, випадки нецільового використання товарів і продуктів гуманітарного допомоги, зокрема їх надходження з гуманітарних складів у вільний продаж – такі практики досліджено окремо (див. рис. 2.2.25),

¹ Питання: «Чи доводилося Вам або членам Вашої родини після 24.02.2022 і дотепер зустрічатись (контактувати) з представниками органів державної влади чи місцевого самоврядування з питань отримання гуманітарної допомоги або вирішення питань організації її надання (у разі залученості до волонтерської діяльності) населенню, військовим формуванням, організаціям?»
Статистична похибка для показників у цій сфері не перевищує $\pm 6,3\%$ в.п.

так і інші порушення законодавства, які, у зв'язку з чутливістю тематики, опитані помилково вважають корупцією.

Загалом у певних корупційних ситуаціях у сфері гуманітарної допомоги перебували від **2,8%** до **11,5%** з тих респондентів, які контактували із сферою. По більшості запропонованих ситуацій спостерігається збільшення частотності.

Рис. 2.2.23. Корупційний досвід у розрізі ситуацій, які могли виникати при зверненні (% тих, хто звертався до цієї сфери)¹

Робили неофіційні платежі службовцю (грошові кошти або подарунки) або надавали йому послуги.

за сприяння в розподілі або видачу товарів гуманітарної допомоги для населення (продукти харчування, товари, ліки тощо) на Вашу користь (або на користь організації, яку Ви представляєте)	2024 ↑	11,5%
	2023	5,9%
	2022	10,2%
за врахування органом влади Ваших потреб (або потреб організації / громади, яку ви представляєте) при формуванні запиту для надходження гуманітарної допомоги	2024↑	10,0%
	2023	2,7%
	2022	5,6%
за підготовку для потреб волонтерської чи іншої організації різних документів (листів-запитів, листів-підтверджень тощо) для підтвердження отримання органом державної влади (місцевого самоврядування) гуманітарної допомоги	2024	7,5%
	2023	4,1%
	2022	8,1%
за сприяння в прийнятті органом влади рішення щодо виїзду за межі України військовозобов'язаних водіїв, які здійснюють перевезення вантажів гуманітарної допомоги	2024	4,6%
	2023	2,8%
	2022	6,9%
за вирішення питання спрямування гуманітарної допомоги (кошти, товари, послуги) для відновлення зруйнованого / пошкодженого житла, приватних будівель іншого майна, що належить Вам або Вашим рідним	2024	4,6%
	2023	3,8%
	2022	7,9%
за сприяння в отриманні документів, що підтверджують факт знищення неякісних або непридатних до споживання товарів (предметів) гуманітарної допомоги	2024	4,4%
	2023	
	2022	
за швидке проходження митних формальностей (митного оформлення та/або митного контролю) при перевезенні гуманітарної допомоги, нефіксування під час митного огляду незадекларованих товарів	2024	3,8%
	2023	4,3%
	2022	8,5%
за сприяння у видачі супровідних документів та розпізнавальних знаків, які підтверджують перевезення транспортним засобом гуманітарних вантажів	2024	3,5%
	2023	3,1%
	2022	6,8%
за сприяння в розподілі або видачу товарів гуманітарної допомоги для військових формувань, для яких Ви організовуєте доставку гуманітарної допомоги	2024	3,3%
	2023	4,6%
	2022	6,9%
за надання волонтер. організації доступу до складів, які перебувають під контролем органів влади для зберігання гуманітарної допомоги або дозволу на її отримання (зібрана під координацією організації, яку Ви представляєте), що тимчасово зберігається на таких складах	2024	2,8%
	2023	3,8%
	2022	6,0%

¹ Питання: «Чи виникали у Вас або членів Вашої родини такі ситуації при зустрічі (контакті) з представниками органів державної влади чи місцевого самоврядування з питань отримання гуманітарної допомоги або вирішення питань організації її надання населенню, військовим формуванням, організаціям?»

Як і минулого року, найчастіше траплялася ситуація, коли внаслідок надання неправомірної вигоди службовцю (неофіційних платежів або послуг) можна було отримати **переваги у розподілі гуманітарної допомоги (11,5%,** значуще *зростання* проти 5,9% у 2023 р.)

Щодо ситуації **врахування побажань респондентів при формуванні запиту на гуманітарну допомогу,** то збільшення також є статистично значущим: у 2024 р. ця ситуація посіла друге місце із показником **10,0%,** а в минулому році вона була останньою в рейтингу і мала показник 2,7%.

Робили неофіційні платежі службовцю або надавали йому послуги **за підготовку для потреб волонтерської чи іншої організації різних документів** (для підтвердження отримання органом державної влади / місцевого самоврядування гуманітарної допомоги) **7,5%** респондентів.

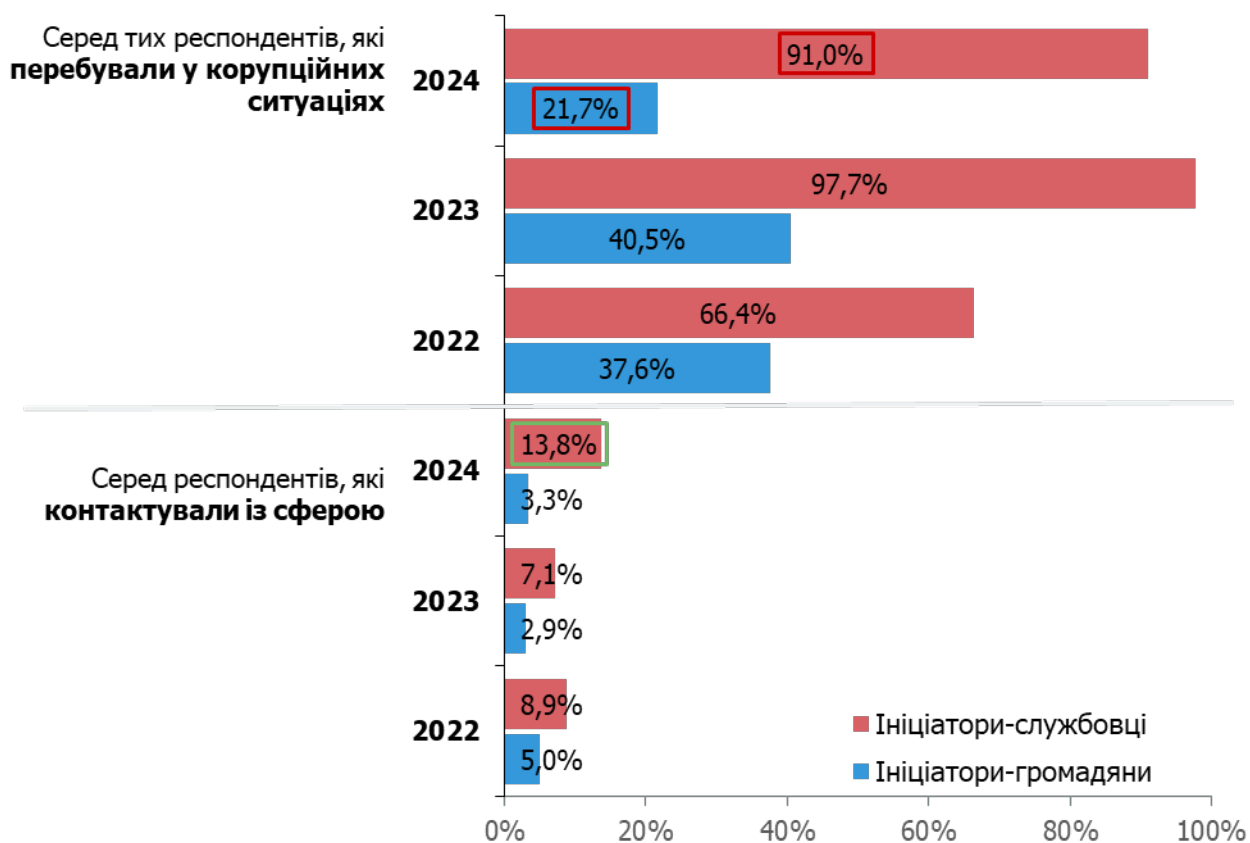
З іншими корупційними ситуаціями стикалися від 2,8% до 4,6% респондентів, з тих, які контактували з представниками органів державної влади чи місцевого самоврядування з питань отримання гуманітарної допомоги або вирішення питань організації її надання.

Через недостатню кількість відповідей про кожну корупційну ситуацію статистичний аналіз щодо того, хто саме був *ініціатором* (відвідувачі чи співробітники органів державної влади), провести не вдалося.

Загалом **3,3% респондентів** виступали у ролі **ініціаторів** корупційних ситуацій. Це один із *найнижчих показників* серед усіх сфер, які досліджувалися. Серед тих, хто перебував у *контактних корупційних ситуаціях,* ініціаторами виступили **21,7%** респондентів. Цей показник суттєво *знизився,* порівняно з 2023 роком, коли ініціаторами виступали 40,5% респондентів (статистично значуща різниця). До того ж це є найнижчим показником серед інших сфер.

Про те, що **ініціаторами** корупційних ситуацій виступали **працівники органів державної влади,** які опікуються питаннями розподілу гуманітарної допомоги, кажуть **13,8%** тих, хто таку допомогу *отримував або був долучений* до її отримання і розподілу (значуще *зростання* до показника 2023 року (7,1%)). При цьому **91,0%** респондентів з тих, хто *перебував у контактних корупційних ситуаціях* (хоча б в одній) покладають відповідальність за корупцію саме на посадовців.

Рис. 2.2.24. Ініціатори корупційних ситуацій



У цій сфері також було застосовано *додатковий підхід* щодо дослідження корупції. Крім наявності корупційних практик, пов'язаних із безпосередньою «корупційною взаємодією» з публічними посадовцями, окремо було досліджено фіксацію респондентами випадків **нецільового використання гуманітарної допомоги** з боку представників органів державної влади чи місцевого самоврядування. Адже дії посадовців щодо привласнення, розтрати або заволодіння чужим майном також є *корупційними правопорушеннями*, за які передбачено кримінальну відповідальність за ст. 191 Кримінального кодексу України.

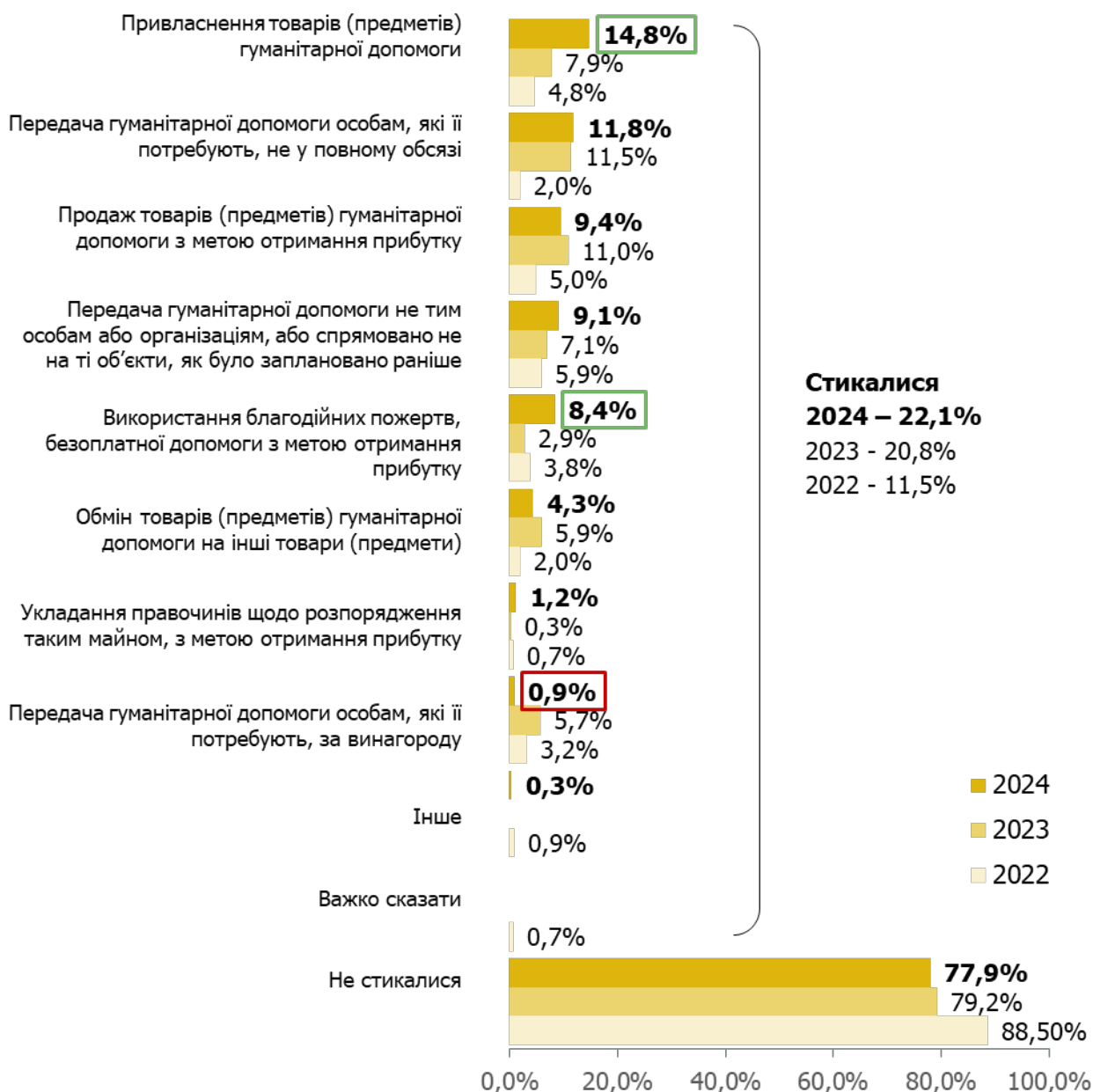
Як вже було зазначено, із сферою гуманітарної допомоги стикалися **9,7%** населення. У цих респондентів запитали, чи стикалися вони за останні 12 місяців (у 2022 році – з 24 лютого 2022 року) *з випадками нецільового використання гуманітарної допомоги* (тобто не за призначенням або з метою отримання прибутку) з боку представників органів державної влади чи місцевого самоврядування¹. У випадку ствердної відповіді на це питання респондентам пропонувалося уточнити, з якими саме випадками нецільового використання гуманітарної допомоги вони стикалися.

Переважна частина опитаних не була свідком того, що гуманітарна допомога використовується неналежним чином: **77,9%** респондентів *не стикалися* з випадками нецільового використання. Із випадками *нецільового використання гуманітарної допомоги* представниками органів державної влади чи місцевого самоврядування **стикалися 22,1%** опитаних (з тих,

¹ Додатково респондентам пояснювалося таке: у цьому дослідженні не розглядаються операції (заходи) з гуманітарною допомогою, що проводили виключно самостійно представники волонтерських та інших громадських організацій.

які контактували з посадовцями у цій сфері). Цей показник залишився на рівні 2023 року (20,8%).

Рис. 2.2.25. Нецільове використання гуманітарної допомоги (% тих, хто звертався до цієї сфери)¹



Серед окремих випадків нецільового використання респонденти найчастіше згадують про **привласнення товарів гуманітарної допомоги** – про це зазначили **14,8%** опитаних, частота цього правопорушення значуще *зросла* майже вдвічі проти 2023 року (7,9%). Про **передачу гуманітарної допомоги не у повному обсязі** зазначили **11,8%** респондентів.

¹ Питання 1: «Чи стикалися Ви після 24.02.2022 і дотепер з випадками нецільового використання гуманітарної допомоги (не за призначенням або з метою отримання прибутку) представниками органів державної влади чи місцевого самоврядування? Питання 2: «З якими саме випадками нецільового використання гуманітарної допомоги з боку представників органів державної влади чи місцевого самоврядування Ви стикалися?»

Досить часто респонденти свідчать про випадки **продажу гуманітарної допомоги з метою прибутку і передачі гуманітарної допомоги не тим особам або організаціям**, як було заплановано раніше (зазначили **9,4%** та **9,1%** опитаних відповідно).

Статистично значуще зростання, порівняно з 2023 р., зафіксовано щодо випадку використання благодійних пожертв / благодійної допомоги з метою отримання прибутку – з 2,9% до **8,4%**. А от випадки передачі гуманітарної допомоги за винагороду значно знизились: частка опитаних, які про це зазначили, зменшилась з 5,7% у 2023 р. до **0,9%** у 2024 р.

Прикметно, що частка респондентів, яка стикалася з випадками *нецільового використання гуманітарної допомоги (22,1%)*, співмірна з показником корупційного досвіду в цій сфері за самооцінкою респондентів (**21,6%**, відповіді на пряме питання). Тобто, ураховуючи обидва підходи, можна ствердно говорити, що кожен п'ятий респондент стикався з корупцією у сфері гуманітарної допомоги.

Надання адміністративних послуг органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування

Громадяни отримують адміністративні послуги в органах виконавчої влади та місцевого самоврядування більш ніж втричі рідше, ніж у ЦНАПах (див. відповідний розділ), – лише **8,1%** респондентів мали досвід таких звернень. Ця частка не змінилася порівняно з 2023 роком.

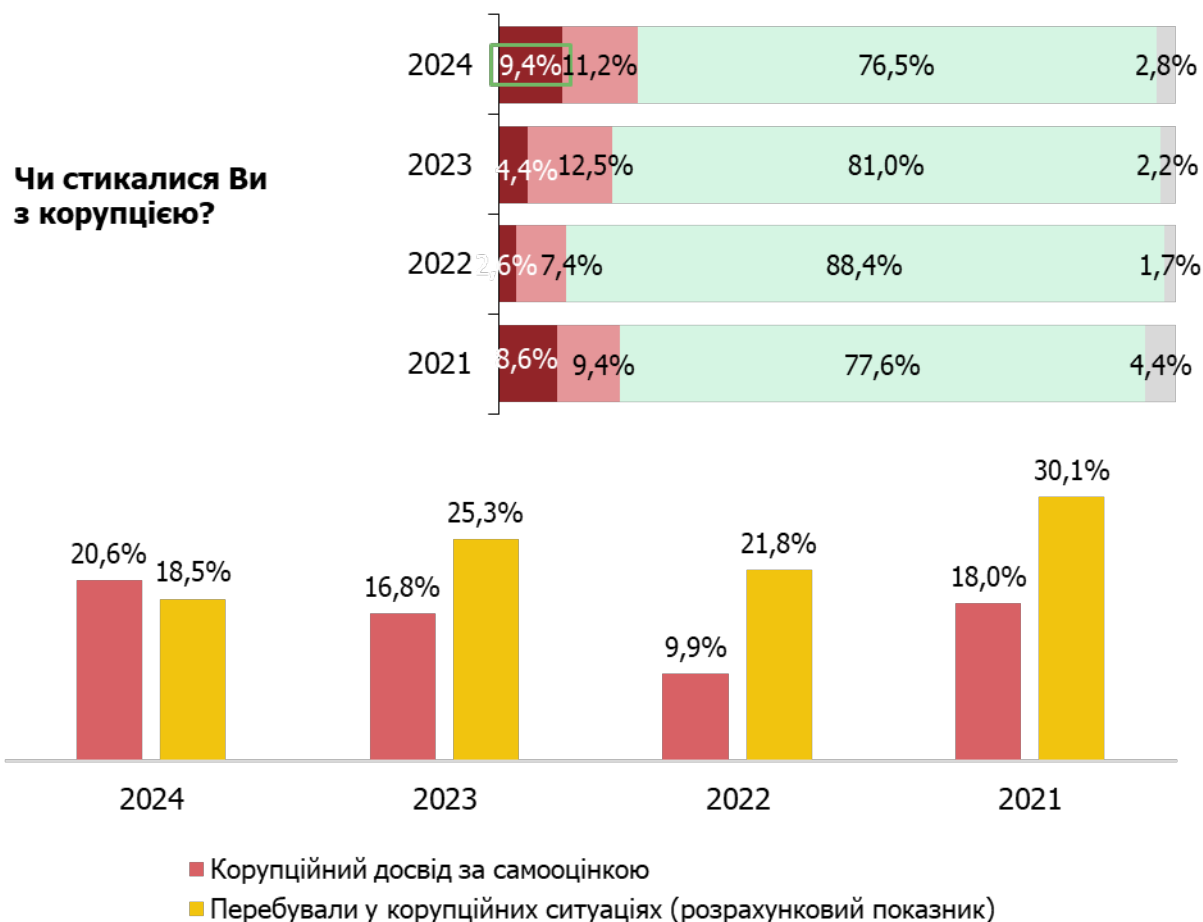
При відповіді на *пряме запитання*, чи *стикалися з корупцією* респонденти (або члени їхніх родин), ствердно відповіли **20,6%** респондентів, що *вище* (+3,8 в.п.), ніж показник 2023 року, який становив 16,8%. Драйвером зростання був особистий досвід респондентів, що зріс із 4,4% у 2023 році до 9,4% у 2024 році (динаміка є статистично значущою).

Про *перебування в конкретних контактних ситуаціях*, що містили ознаки корупції, у 2024 році заявили **18,5%** респондентів, що нижче, ніж показник 2023 року, який становив 25,3% (статистично значущої різниці не спостерігається).

Порівнюючи обидва ці показники в динаміці за 2021–2024 роки, необхідно зауважити таке. Хоча помітний тренд зростання корупційного досвіду населення за самооцінкою починаючи з 2022 року і повернення до показника 2021 року, недоречно говорити про зростання корупції в цій сфері саме в останні роки, скоріше про стабілізацію корупційного досвіду навколо частки респондентів близько 20%, яка обумовлена, у т.ч., збільшенням рівня усвідомленості респондентів. Адже у 2022–2023 рр. на тлі нижчих показників корупції за самооцінкою ми бачили значно більші розрахункові показники перебування у корупційних ситуаціях. У 2024 році ці два показники зблизилися.

Рис. 2.2.26. Корупційний досвід у сфері загалом (% тих, хто звертався до цієї сфери)¹

- Так, я особисто стикався
- Я не стикався, але члени моєї сім'ї стикалися
- Ні, не стикалися
- Важко сказати / Відмова



Щодо окремих корупційних ситуацій, то найчастіше громадяни повідомляють про корупцію при **оформленні документів щодо нерухомості**, про це зазначають **17%** з тих, хто контактував із сферою. Це значуще *зростання*, порівняно з 2023 роком, коли показник становив 9,6%.

Друге місце з показниками **12,2%** та **11,8%** відповідно поділили ситуації, які виникають при **отриманні послуг із земельних питань** (оформленні права власності на землю, розробці проекту землеустрою тощо) та **оформленні (переоформленні) документів щодо підприємницької діяльності**.

¹ Питання: «Чи стикалися Ви з корупцією при зверненні до органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування за отриманням різних адміністративних послуг та документів протягом останніх 12 місяців – тобто Ви давали або від Вас вимагали хабаря, використовували зв'язки тощо?»
Статистична похибка для показників у цій сфері не перевищує ±6,9 в.п.

Найрідше корупційні ситуації виникають при оформленні / переоформленні пенсій (8,2%). Також статистично значуще знизилась частота при *отриманні довідок / дублікатів документів з інших питань поза чергою або швидко* (в найкоротший період часу). У 2023 році показник становив 16,4%, у 2024 році – 9,8% (падіння на 6,6 в.п.). Щодо більшої частини корупційних ситуацій, то зафіксовано тренд до зменшення частоти після зростання у 2022 році, проте через малу кількість відповідей статистично значущі відмінності зафіксувати не вдалося.

Рис. 2.2.27. Корупційний досвід у розрізі ситуацій, які могли виникати при зверненні (% тих, хто звертався до цієї сфери)¹

Робили неофіційні платежі службовцю (грошові кошти або подарунки) або надавали йому послуги за...

оформлення документів щодо нерухомості	2024↑	17,0%
	2023	9,6%
	2022	8,2%
	2021	13,8%
отримання послуг із земельних питань	2024	12,2%
	2023	7,4%
	2022	7,5%
	2021	12,7%
оформлення (переоформлення) документів щодо підприємницької діяльності	2024	11,8%
	2023	10,2%
	2022	5,8%
	2021	10,2%
отримання довідок / дублікатів документів з інших питань поза чергою або швидко (в найкоротший період часу)	2024↓	9,8%
	2023	16,4%
	2022	15,1%
	2021	15,6%
оформлення / переоформлення житлової субсидії	2024	9,8%
	2023	13,0%
	2022	12,0%
	2021	15,4%
оформлення соціальних допомог та послуг (при народженні дитини, одиноким матерям, особам з інвалідністю, окремим соціальним групам (учасникам бойових дій, ВПО) тощо)	2024	8,4%
	2023	13,2%
	2022	7,9%
	2021	11,0%
оформлення / переоформлення пенсій	2024	8,2%
	2023	10,4%
	2022	9,7%
	2021	11,0%

Загалом **4,5% українців**, які отримували адміністративні послуги в органах виконавчої влади та місцевого самоврядування, виступали у ролі **ініціаторів** корупційних ситуацій. Ця частка значуще знизилася, порівняно з 2023 роком, коли становила 12,1%.

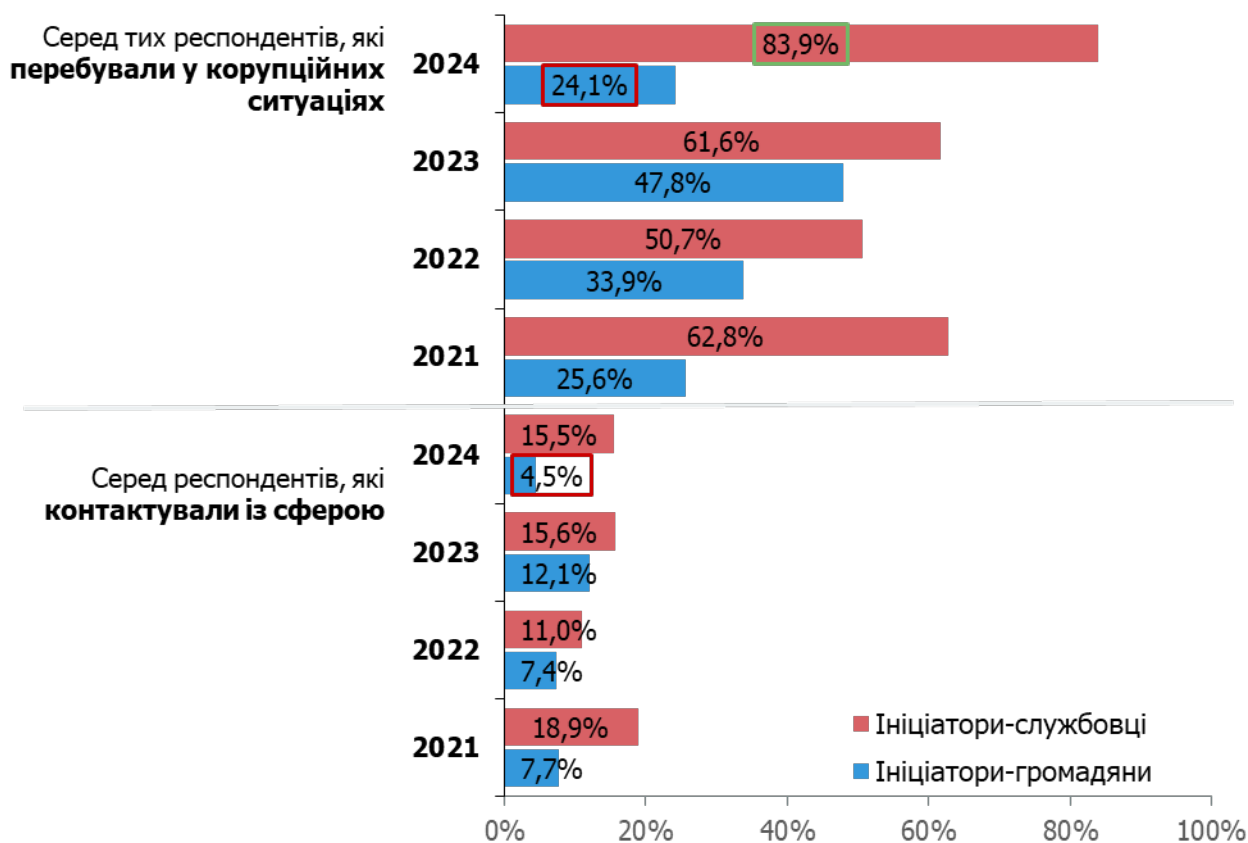
¹ Питання: «Чи виникали у Вас або членів Вашої родини такі ситуації під час звернення до органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування?»

Серед тих, хто перебував у *корупційних контактних ситуаціях*, частка ініціаторів також значуще знизилася, із 47,8% до **24,1%** (майже удвічі).

Респонденти зауважують, що **посадовці** виступають **ініціаторами** корупційних ситуацій частіше: про це кажуть **15,5%** респондентів, які *контактували* з органами виконавчої влади та місцевого самоврядування (або **83,9%** з тих, хто *перебував у корупційних контактних ситуаціях*). Порівняно із попереднім роком показник серед респондентів, які контактували із сферою, залишився майже на тому ж рівні (-0,1 в.п.), а ось показник серед тих респондентів, які перебували у корупційних ситуаціях, статистично значуще *зріс*: у 2023 році він становив 61,6%, у 2024 році – 83,9% (+22,3 в.п.).

Можна говорити про певні структурні зміни серед суб'єктів корупційної ініціативи (серед тих респондентів, що перебували у корупційних ситуаціях): фіксується рекордне збільшення *вимог до корупційної взаємодії з боку службовців*, водночас наявний тренд *зниження корупційної ініціативи з боку відвідувачів*.

Рис. 2.2.28. Ініціатори корупційних ситуацій



Послуги закладів освіти (дитячі садки)

Взаємодія з комунальними дитячими садками залишилася на рівні 2023 року, їхніми послугами користуються родини **9,0%** опитаних українців (у 2023 – 9,2%).

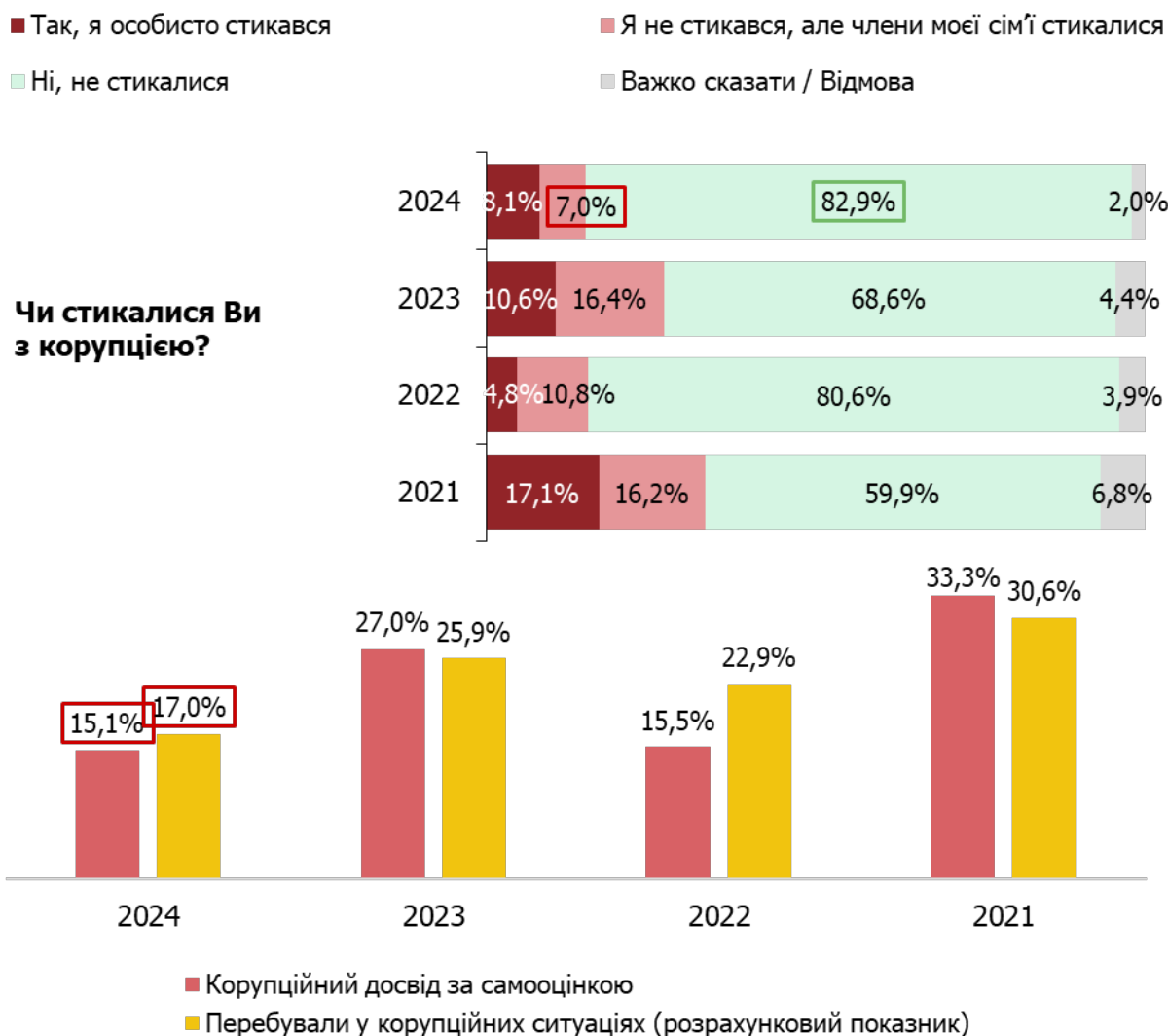
При відповіді на пряме запитання повідомили, що *стикалися з корупцією* **15,1%** респондентів (у 2023 році – 27,0%, *зниження* є статистично значущим). Таким чином, рівень

корупції за *самооцінкою* у дитячих садках **знизилися**, порівняно з 2023 роком (після зростання порівняно з 2022 роком), і повернувся на рівень 2022 року.

Падіння показника відбулося за рахунок зниження частки тих, хто знає про корупцію із слів членів родини: зниження з 16,4% у 2023 році до 7,0% у 2024 році (динаміка є статистично значущою). Відповідно значуще **зросла** частка тих, хто **з корупцією не стикалися** (з 68,6% у 2023 році до **82,9%** у 2024 році).

Про *перебування в конкретних контактних ситуаціях*, що містили ознаки корупції, зазначили **17,0%** респондентів; цей показник значуще **знизилися** з 2023 року, коли становив 25,9% (падіння на 8,9 в.п.).

Рис. 2.2.29. Корупційний досвід у сфері загалом (% тих, хто звертався до цієї сфери)¹



¹ Питання: «Чи стикалися Ви з корупцією у дитячих садках протягом останніх 12 місяців – тобто Ви давали або від Вас вимагали хабаря, використовували зв'язки тощо?»
Статистична похибка для показників у цій сфері не перевищує $\pm 6,6$ в.п.

На першому місці серед корупційних ситуацій неофіційні сплати або послуги при вирішенні питань **умов перебування дитини у дитячому садку**, про такий досвід повідомили **13,9%** респондентів (показник знизився з 2023 року, коли становив 20,5%, утім, динаміка не є статистично значущою). Неофіційні сплати **за зарахування дитини у садок** або за **покращення ставлення до дитини з боку вихователів** здійснювали **11,3%** та **10,6%** відповідно (у 2023 – 21,6% та 19,1% відповідно), що в обох випадках є статистично значущим **зниженням**. Таким чином, усі корупційні ситуації, які можуть траплятися у дитячих садках, мають приблизно однаковий ступінь поширеності, однак показники найнижчі за весь період із 2021 року. Загалом можна констатувати, що саме значуще зменшення частоти корупційних практик у зазначених двох ситуаціях позитивно вплинуло на зменшення корупції в цій сфері освіти у 2024 році.

Рис. 2.2.30. Корупційний досвід у розрізі ситуацій, які могли виникати в ході відвідування садка (% тих, хто користується послугами комунальних дитячих садків)¹

Ситуації	Рік	Відсоток
Робили неофіційні платежі або надавали послуги при вирішенні питань умов перебування дитини в дитячому садку	2024	13,9%
	2023	20,5%
	2022	17,4%
	2021	20,3%
Робили неофіційні платежі або надавали послуги за включення в чергу до дитячого садка (зміну місця в черзі) або вирішення інших важливих питань, пов'язаних із зарахуванням дитини до дитячого садка	2024↓	11,3%
	2023	21,6%
	2022	21,2%
	2021	29,5%
Робили неофіційні платежі або надавали послуги вихователям групи для кращого (особливого) ставлення до Вашої дитини (надання Вашій дитині більше уваги тощо)	2024↓	10,6%
	2023	19,1%
	2022	15,4%
	2021	17,5%

4,5% батьків виступали **ініціаторами** корупційних ситуацій у взаємодії з комунальними дитячими садками (показник значуще **знизився** з 2023 року, коли становив 11,7%).

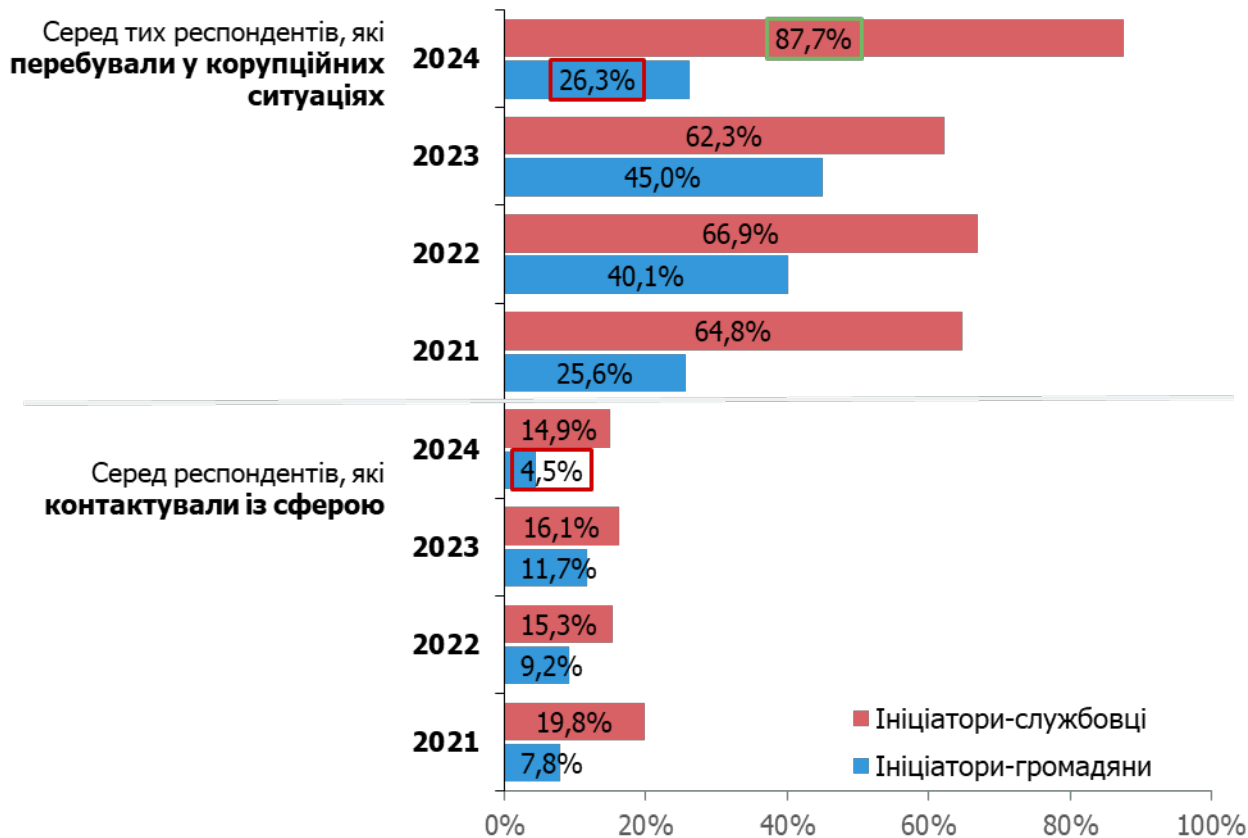
Серед тих, хто перебував у конкретних **контактних ситуаціях**, ініціаторами виступили **26,3% батьків** (також бачимо значуще **зниження** показника порівняно з минулорічним 45,0%).

Згідно зі свідченнями респондентів, які контактували із сферою, **працівники або адміністрація** дитячих садків **ініціювали** корупційні ситуації рідше, ніж у 2023 році – **14,9%** (у 2023 році – 16,1%), утім, різниця не є статистично значущою. Серед тих, хто **перебували у ситуаціях**, які мали ознаки корупції, цей показник становив **87,7%** (у 2023 році – 62,3%, зростання статистично значуще), тобто відбувся певний перерозподіл в структурі суб'єктів корупційної ініціативи, урахувавши значне зменшення батьками дітей пропозицій вирішити питання корупційним способом.

¹ Питання: «Чи виникали у Вас або членів Вашої родини такі ситуації у зв'язку із навчанням в цих установах?»

Загалом необхідно зауважити, що на зменшення корупції в цій сфері в останній рік серед інших факторів імовірно також мала вплив зміна характеру взаємодії батьків з представниками дитячих садків унаслідок війни (формат навчання, соціальні та психологічні аспекти розуміння працівниками проблем батьків та дітей тощо).

Рис. 2.2.31. Ініціатори корупційних ситуацій



Послуги закладів освіти (початкова та середня освіта)

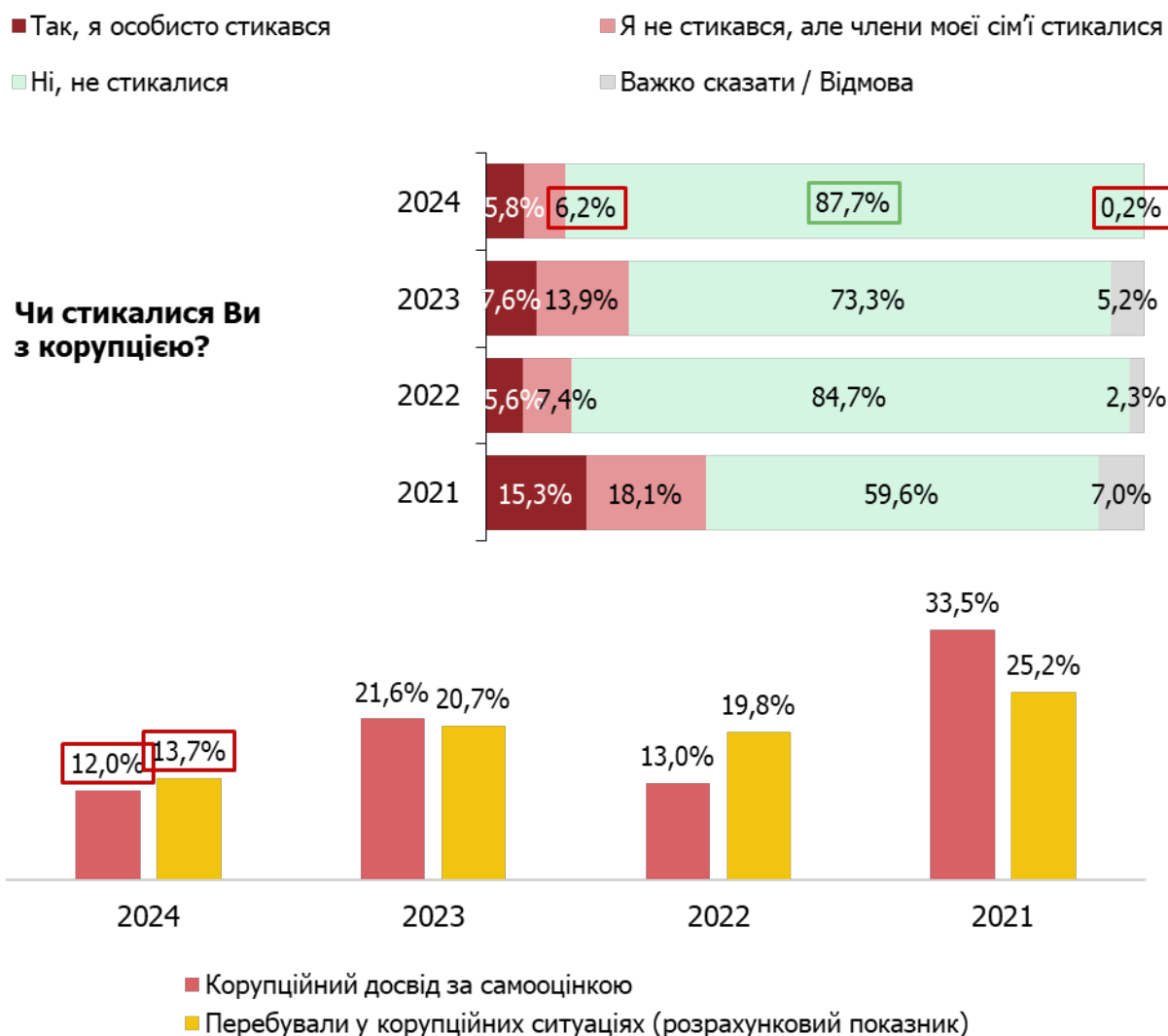
Послуги закладів початкової та середньої освіти є однією з найбільш контактних сфер (з нею взаємодіяли **20,0%** українців). За поширеністю послуг початкова і середня освіта поступається лише сфері медицини та послугам ЦНАПів.

За *самооцінкою* респондентів поширеність корупції *знизилась* порівняно з 2023 роком, та є найнижчою з 2021 року. При відповіді на *пряме запитання* **12,0%** респондентів повідомили, що вони (або члени їхніх родин) *стикалися з корупцією* (на 9,6 в.п. менше, ніж минулого року, зниження є статистично значущим). Зниження показника корупційного досвіду відбулося як за рахунок власного досвіду респондентів, так і за рахунок досвіду членів їхніх родин, причому останній показник знизився з 13,9% у 2023 році до 6,2% у 2024 році (динаміка статистично значуща). Статистично зросла частка респондентів, що *не стикалися з корупцією* у сфері – у 2023 році вона становила 73,3%, у 2024 році **87,7%** (зростання на 14,4 в.п., динаміка статистично значуща).

Про *перебування в конкретних контактних ситуаціях*, що містили ознаки корупції, зазначили **13,7%** опитаних (статистично значуще *зниження*, порівняно з 2023 роком, -7,0 в.п.).

У 2024 році різниця між самооцінкою досвіду корупції та повідомленнями про перебування в конкретних ситуаціях, які мають ознаки корупції, становить лише 1,7 в.п. Тобто усвідомлений корупційний досвід і досвід перебування у корупційних ситуаціях залишаються на однаковому рівні протягом 2023–2024 років.

Рис. 2.2.32. Корупційний досвід у сфері загалом (% тих, хто звертався до цієї сфери)¹



Після значущого зростання в минулому році показники *поширеності* всіх запропонованих до оцінки *корупційних ситуацій* у 2024 році статистично значуще *знизились* і в усіх ситуаціях досягли *найнижчого рівня з 2021 року*. **Неофіційні платежі вчителям за «репетиторство»** залишаються «лідером» за поширеністю з показником у **8,8%** (у 2023 році – 17,5%). На другому місці, як і минулого року, корупційні ситуації, пов'язані зі **вступом або зарахуванням до навчальних закладів**. Про такий досвід зазначили **6,6%**, що *менше*, ніж у минулому році, на 7,9 в.п.

¹ Питання: «Чи стикалися Ви з корупцією у закладах загальної середньої освіти протягом останніх 12 місяців – тобто Ви давали або від Вас вимагали хабаря, використовували зв'язки тощо?»
Статистична похибка для показників у цій сфері не перевищує $\pm 4,4$ в.п.

Третє місце з показником **5,8%** посідають ситуації, пов'язані з неофіційними **платежами за високі поточні оцінки**.

Четверте місце з однаковим показником 3,8% поділили ситуації, пов'язані з неофіційними платежами за **переведенням у інший клас або на іншу форму навчання** та за **отримання бажаних оцінок у свідоцтві про здобуття освіти**.

Рис. 2.2.33. Корупційний досвід у розрізі ситуацій, які могли виникати в ході навчання (% тих, хто має у родині школярів)¹

Ситуації

Робили неофіційні платежі або надавали послуги особисто вчителям, які навчали Ваших дітей / Вас, за індивідуальне репетиторство , яке є умовою для отримання більш високих оцінок	2024 ↓	8,8%
	2023	17,5%
	2022	14,8%
	2021	22,8%
Робили неофіційні платежі або надавали послуги адміністрації при вирішенні питань вступу / зарахування до навчального закладу (у т.ч., до певного класу, групи)	2024 ↓	6,6%
	2023	14,5%
	2022	9,2%
	2021	15,7%
Робили неофіційні платежі або надавали послуги для отримання більш високих поточних оцінок під час навчання	2024 ↓	5,8%
	2023	13,0%
	2022	7,3%
	2021	12,4%
Робили неофіційні платежі або надавали послуги за отримання бажаних оцінок у свідоцтві про здобуття освіти	2024 ↓	3,8%
	2023	10,4%
	2022	5,5%
	2021	13,5%
Робили неофіційні платежі або надавали послуги при переведенні в інший клас, групу, на іншу форму навчання	2024 ↓	3,8%
	2023	13,3%
	2022	7,4%
	2021	13,1%

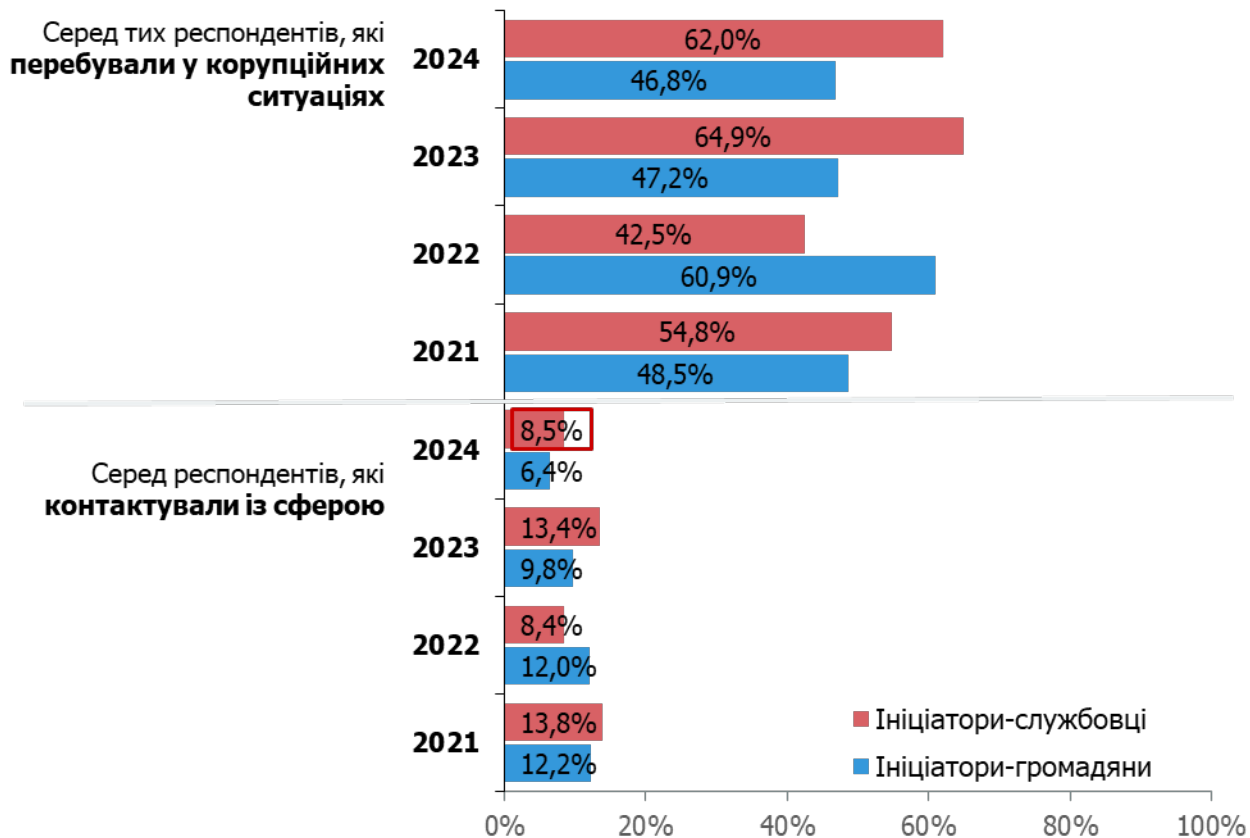
Через недостатню кількість відповідей про кожну корупційну ситуацію статистичний аналіз щодо того, хто саме був у кожній з них *ініціатором* (батьки чи працівники закладів освіти) провести не вдалося.

На противагу 2023 року, коли відбулася чітка зміна «лідерів» **ініціаторів корупції** від батьків учнів до вчителів та адміністрації, у 2024 році ситуація майже не зазнала змін.

Серед **респондентів-батьків**, які контактували із сферою, частка «**ініціативних**» знизилася із 9,8% у 2023 році, до **6,4%** у 2024 році (зниження на 3,4 в.п.). Серед тих, хто *перебував у корупційних ситуаціях*, частка батьків-ініціаторів залишилася на рівні 2023 року (46,8%).

¹ Питання: «Чи виникали у Вас або членів Вашої родини такі ситуації у зв'язку із навчанням в цих установах?»

Рис. 2.2.34. Ініціатори корупційних ситуацій



Вчителі виступали **ініціаторами** корупції *рідше*, ніж минулого року – **8,5%**, порівняно з 13,4% у 2023 році (динаміка статистично значуща). Серед респондентів, які *перебували у контактних корупційних ситуаціях*, про ініціативу зі сторони вчителів або адміністрації повідомили **62,0%** (це трохи нижче, ніж у 2023 році, коли показник становив 64,9%, але без значущої динаміки).

Загалом необхідно відмітити, що на зменшення корупції в сфері початкової та загальної освіти в 2024 році рік серед інших факторів імовірно також мали вплив зміни характеру взаємодії батьків з освітянами унаслідок війни (зміна формату навчання з перевагою онлайн в певних регіонах, певні кадрові зміни серед вчителів, міграція населення і переведення дітей в інші школи, соціальні та психологічні аспекти розуміння працівниками проблем батьків та дітей тощо).

Діяльність центрів надання адміністративних послуг

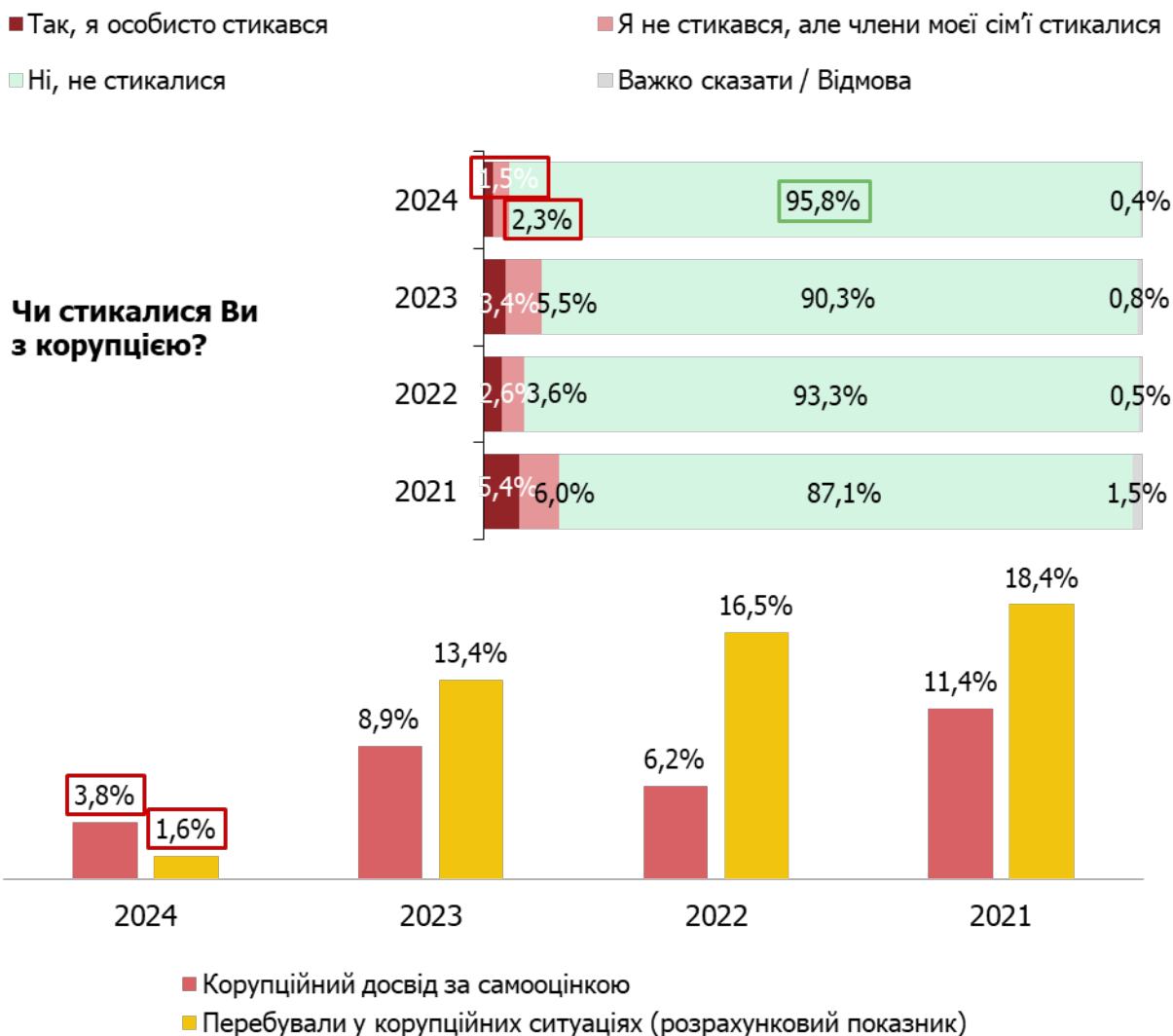
Діяльність центрів надання адміністративних послуг є найбільш поширеною сферою контакту респондентів після медицини: **27,7%** респондентів (у 2023 році – 25,8%) *звертались* до ЦНАПу (особисто або зверталися члени родини).

У ЦНАПах *рівень корупції залишається найнижчим* серед усіх сфер, які було проаналізовано за всі роки досліджень. При відповіді на *пряме запитання* про те, що *стикалися з корупцією*, повідомили **3,8%**, що на 5,1 в.п. *менше*, ніж минулого року

(динаміка є статистично значущою). Зниження відбулося завдяки значущим змінам як частки респондентів з особистим досвідом корупції, так і з досвідом членів родини (з 3,4% у 2023 році до 1,5% у 2024 році, з 5,5% у 2023 році до 2,3% у 2024 році відповідно). Таким чином, значуще зросла частка респондентів, що *не стикалися із корупційним досвідом у сфері*: з 90,3% у 2023 році до **95,8%** у 2024 році (зростання на 5,5 в.п.).

Про *перебування в конкретних контактних ситуаціях*, що містили ознаки корупції, зазначили **1,6%** респондентів (минулого року – 13,4%, зниження статистично значиме). Таким чином, близько 2,2% респондентів сприймали свій досвід як корупційний, хоча він таким міг не бути.

Рис. 2.2.35. Корупційний досвід у сфері загалом (% тих, хто звертався до цієї сфери)¹



У ЦНАПах важко виділити найбільш корупційно навантажені ситуації – частотність згадок усіх ситуацій варіює від 1,7% до 3,0%, що не перевищує статистичну похибку в цій сфері. Для усіх ситуацій (крім оновлення військово-облікових даних, які досліджуються вперше) *частотність значуще знизилась* порівняно з 2023 роком.

¹ Питання: «Чи стикалися Ви з корупцією при зверненні до центрів надання адміністративних послуг (ЦНАП) протягом останніх 12 місяців – тобто Ви давали або від Вас вимагали хабаря, використовували зв'язки тощо?»

Статистична похибка для показників у цій сфері не перевищує $\pm 3,7$ в.п.

Найпоширенішими є корупційні ситуації, пов'язані з **оновленням військово-облікових даних** (3,0% у 2024 році) та оформленням документів щодо **нерухомості** (2,9% у 2024 році проти 6,1% у 2023 році). Третє місце поділяють ситуації, які відмітили лише близько **2,5%** відвідувачів центрів та були пов'язані з оформленням **соціальних допомог та послуг** (2,7% у 2024 р. проти 5,6% у 2023 р.), **житлових субсидій** (2,5% проти 6,4% у 2023 р.), **закордонного паспорта** (2,5% проти 5,7% у 2023 р.) та **реєстрації / зняття з реєстрації місця проживання** (2,5% проти 7,1% у 2023 р.). Найрідше трапляються корупційні ситуації стосовно *оформлення документів щодо підприємницької діяльності та оформлення послуг із земельних питань* (з обома стикались 1,7% респондентів).

Рис. 2.2.36. Корупційний досвід у розрізі ситуацій, які могли виникати при зверненні (% тих, хто звертався до цієї сфери)¹

Робили неофіційні платежі службовцю (грошові кошти або подарунки) або надавали йому послуги за...

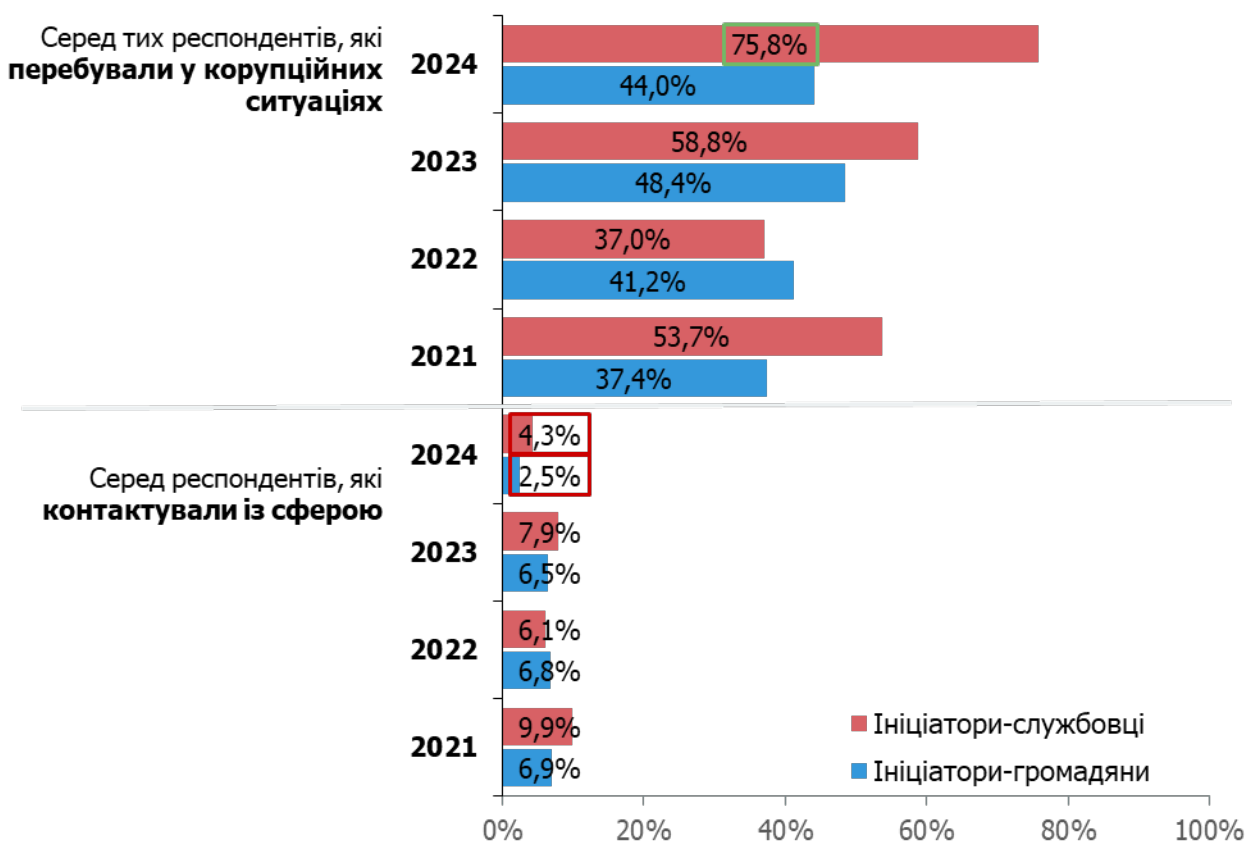
під час оновлення військово-облікових даних військовозобов'язаних осіб	2024	3,0%
	2023	
оформлення документів щодо нерухомості	2024 ↓	2,9%
	2023	6,1%
	2022	4,8%
	2021	6,7%
оформлення соціальних допомог та послуг (при народженні дитини, одиноким матерям, особам з інвалідністю, окремим соціальним групам (учасникам бойових дій, ВПО) тощо)	2024 ↓	2,7%
	2023	5,6%
	2022	5,1%
	2021	4,8%
оформлення / переоформлення житлової субсидії	2024 ↓	2,5%
	2023	6,4%
	2022	9,4%
	2021	6,9%
оформлення (переоформлення) закордонного паспорта	2024 ↓	2,5%
	2023	5,7%
	2022	6,9%
	2021	5,5%
отримання послуг з реєстрації / зняття з реєстрації місця проживання та оформлення витягу про реєстрацію місця проживання особи	2024 ↓	2,5%
	2023	7,1%
	2022	7,4%
	2021	7,5%
оформлення (переоформлення) документів щодо підприємницької діяльності	2024 ↓	1,7%
	2023	5,4%
	2022	4,5%
	2021	6,0%
отримання послуг із земельних питань	2024 ↓	1,7%
	2023	4,4%
	2022	3,5%
	2021	7,3%

¹ Питання: «Чи виникали у Вас або членів Вашої родини такі ситуації під час звернення до центрів надання адміністративних послуг (ЦНАП)?»

Через недостатню кількість відповідей про кожну корупційну ситуацію статистичний аналіз щодо того, хто саме був їх ініціатором (відвідувачі чи співробітники ЦНАПів), провести не вдалося. Загалом **2,5% відвідувачів** ЦНАПів виступали у ролі **ініціаторів** корупційних ситуацій (статистично значуще *зниження* на 4 в.п. у порівнянні із 2023 роком). Серед тих, хто *перебував у контактних корупційних ситуаціях*, частка відвідувачів-ініціаторів становить **44,0%**.

Про те, що **ініціаторами** корупційних ситуацій виступали **службовці**, повідомляють **4,3%** тих, хто відвідував ЦНАПи. Цей показник *нижчий* за минулорічний на 3,6 в.п. (різниця є статистично значущою). Серед тих, хто *перебував у контактних корупційних ситуаціях*, показник ініціативи службовців становить **75,8%** (у 2023 році – 58,8%, зростання на 17 в.п. є статистично значущим). Таким чином, респонденти кажуть про те, що корупційна ініціатива більшою мірою належить працівникам ЦНАПів.

Рис. 2.2.37. Ініціатори корупційних ситуацій



Таблиця 2.2.1. Узагальнена таблиця щодо дослідження корупційного досвіду населення у сферах

Сфера	Рік	Корупційний досвід за самооцінкою*	Перебували в корупційних ситуаціях*			% респондентів, які стикалися зі сферою
			% респондентів	% респондентів, які виступали ініціаторами корупційних відносин	% респондентів, для яких корупційна ситуація виникла у зв'язку з вимогою	
Діяльність сервісних центрів МВС	2024	↓26,1%(±5,5)	↓27,3%(±5,5)	↓11,0%(±3,9)	↓20,7%(±5,0)	10,0%(±1,2)
	2023	35,7%	40,4%	19,1%	29,5%	7,6%
	2022	26,7%	39,9%	18,0%	20,5%	7,8%
	2021	37,8%	39,6%	11,7%	25,1%	6,3%
Будівництво та земельні відносини	2024	44,1%(±10,1)	45,4%(±10,2)	13,8%(±7,0)	38,9%(±10,0)	3,7%(±0,7)
	2023	32,5%	43,2%	9,7%	39,4%	3,3%
	2022	23,9%	35,8%	8,6%	27,0%	3,5%
	2021	45,3%	52,5%	12,8%	40,3%	4,4%
Державна та комунальна медицина (медичні послуги)	2024	↓28,5%(±2,5)	↓29,2%(±2,5)	11,5%(±1,7)	↓21,8%(±2,3)	51,5%(±2,0)
	2023	32,3%	34,9%	13,5%	27,2%	49,4%
	2022	24,8%	33,4%	11,4%	23,0%	51,0%
	2021	39,4%	44,5%	14,1%	31,4%	55,7%
Послуги з підключення та обслуговування систем електро-, газо-, водопостачання та водовідведення	2024	↓24,1%(±5,3)	28,2%(±5,6)	10,1%(±3,8)	20,5%(±5,0)	9,9% (±1,2)
	2023	31,4%	34,7%	12,0%	26,6%	9,3%
	2022	28,7%	43,6%	14,8%	27,6%	11,7%
	2021	28,8%	34,2%	10,3%	23,5%	13,5%
Послуги закладів освіти (комунальні дитячі садки)	2024	↓15,1%(±4,7)	↓17,0%(±4,9)	↓4,5%(±2,7)	14,9%(±4,7)	9,0%(±1,1)
	2023	27,0%	25,9%	11,7%	16,1%	9,2%
	2022	15,5%	22,9%	9,2%	15,3%	8,3%
	2021	33,3%	30,6%	7,8%	19,8%	11,3%
Послуги закладів вищої освіти	2024	25,7%(±5,3)	26,7%(±5,4)	9,9%(±3,6)	22,2%(±5,1)	10,4%(±1,2)
	2023	26,6%	31,5%	11,0%	26,0%	13,8%
	2022	25,7%	32,9%	11,6%	26,2%	11,9%
	2021	38,4%	45,3%	16,6%	33,5%	11,6%
Діяльність правоохоронних органів (патрульна поліція, Національна поліція, СБУ, прокуратура)	2024	28,5%(±7,7)	30,5%(±7,8)	8,6%(±4,8)	24,3%(±7,3)	5,4%(±0,9)
	2023	23,4%	25,3%	9,9%	19,0%	4,7%
	2022	32,7%	39,0%	6,3%	24,6%	6,8%
	2021	50,1%	50,2%	17,4%	35,7%	3,1%
Послуги закладів освіти (початкова та середня освіта)	2024	↓12,0%(±2,9)	↓13,7%(±3,0)	6,4%(±2,1)	↓8,5%(±2,4)	20,0%(±1,6)
	2023	21,6%	20,7%	9,8%	13,4%	19,6%
	2022	13,0%	19,8%	12,0%	8,4%	21,4%
	2021	33,5%	25,2%	12,2%	13,8%	23,0%

Сфера	Рік	Корупційний досвід за самооцінкою*	Перебували в корупційних ситуаціях*			% респондентів, які стикалися зі сферою
			% респондентів	% респондентів, які виступали ініціаторами корупційних відносин	% респондентів, для яких корупційна ситуація виникла у зв'язку з вимогою	
Гуманітарна допомога	2024	21,7%(±5,2)	↑15,1%(±4,5)	3,3%(±2,3)	↑13,8%(±4,4)	9,7%(±1,2)
	2023	19,9%	7,2%	2,9%	7,1%	15,6%
	2022	11,7%	13,4%	5,0%	8,9%	16,7%
Надання адміністративних послуг органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування (крім ЦНАП та сервісних центрів МВС)	2024	20,6%(±5,6)	18,5%(±5,4)	↓4,5%(±2,9)	15,5%(±5,0)	8,1%(±1,1)
	2023	16,8%	25,3%	12,1%	15,6%	8,1%
	2022	9,9%	21,8%	7,4%	11,0%	8,5%
	2021	18,0%	30,1%	7,7%	18,9%	6,9%
Діяльність центрів надання адміністративних послуг (ЦНАП)	2024	↓3,8%(±1,4)	↓1,6%(±0,9)	↓2,5%(±1,2)	↓4,3%(±1,5)	27,7%(±1,8)
	2023	8,9%	13,4%	6,5%	7,9%	25,8%
	2022	6,2%	16,5%	6,8%	6,1%	22,8%
	2021	11,4%	18,4%	6,9%	9,9%	20,4%

* % розраховано від кількості тих респондентів, які стикалися зі сферою

2.3. Оцінка корупційного досвіду бізнесу за сферами

У цьому розділі докладно проаналізовано узагальнені дані щодо показників корупційного досвіду бізнесу за сферами.

На рис. 2.3.1 наведено дані щодо корупційного досвіду підприємців за сферами (за їх самооцінкою). Сфери відсортовано за часткою респондентів, які зазначили, що мали корупційний досвід у кожній із них (особисто або знають про такий досвід від співробітників).

Частота контактів з більшістю досліджуваних сфер у 2024 році не змінилася. Єдиним винятком є контакти з податковими органами, де частка підприємців, яким довелося стикнутися з податківцями, знизилася з 30,3% до 25,5% (зниження є статистично значущим). Таким чином, частка бізнесу, який контактує з податковими органами, повернувся на рівень 2021–2022 року.

Оцінка частки представників бізнесу, які мали корупційний досвід, здійснювалася за такою самою методологією, як в опитуванні населення¹.

Діяльність податкових органів залишається сферою з одним із найнижчих зафіксованих **рівнів корупції**: лише близько **15,8%** з тих, хто контактували із податковою, заявили про виникнення корупційної ситуації у цій сфері (нагадаємо, що у 2021–2023 рр. показник корупційного досвіду в цій сфері становив близько 13%, утім зростання на 2,7 в.п. не є статистично значущим). Водночас податкові органи залишаються сферою, з якою підприємці контактують найчастіше (незважаючи на те, що у 2024 році частота контактів знизилася). Загалом, показник корупційного досвіду близько 15% є найнижчим в 2024 році. Такі показники зафіксовані також для таких сфер як **контроль і нагляд за господарською діяльністю і виконання судових рішень**.

«Лідером» за **поширеністю корупції** четвертий рік поспіль залишається **митниця** – **35,1%** з тих, хто контактували зі сферою, заявили про наявність корупційного досвіду. Цей показник не змінився порівняно з 2022–2023 роками.

Друге місце за поширеністю корупції посідають постачальники послуг з **підключення та обслуговування систем електро-, газо-, водопостачання та водовідведення**. Частка підприємств, які заявили про наявність корупційного досвіду у цій сфері, становить **32,2%** (зростання на 5,6 в.п., порівняно з 2023 р., утім, через незначну кількість підприємств, які стикаються із цією сферою, статистичної значимості не зафіксовано).

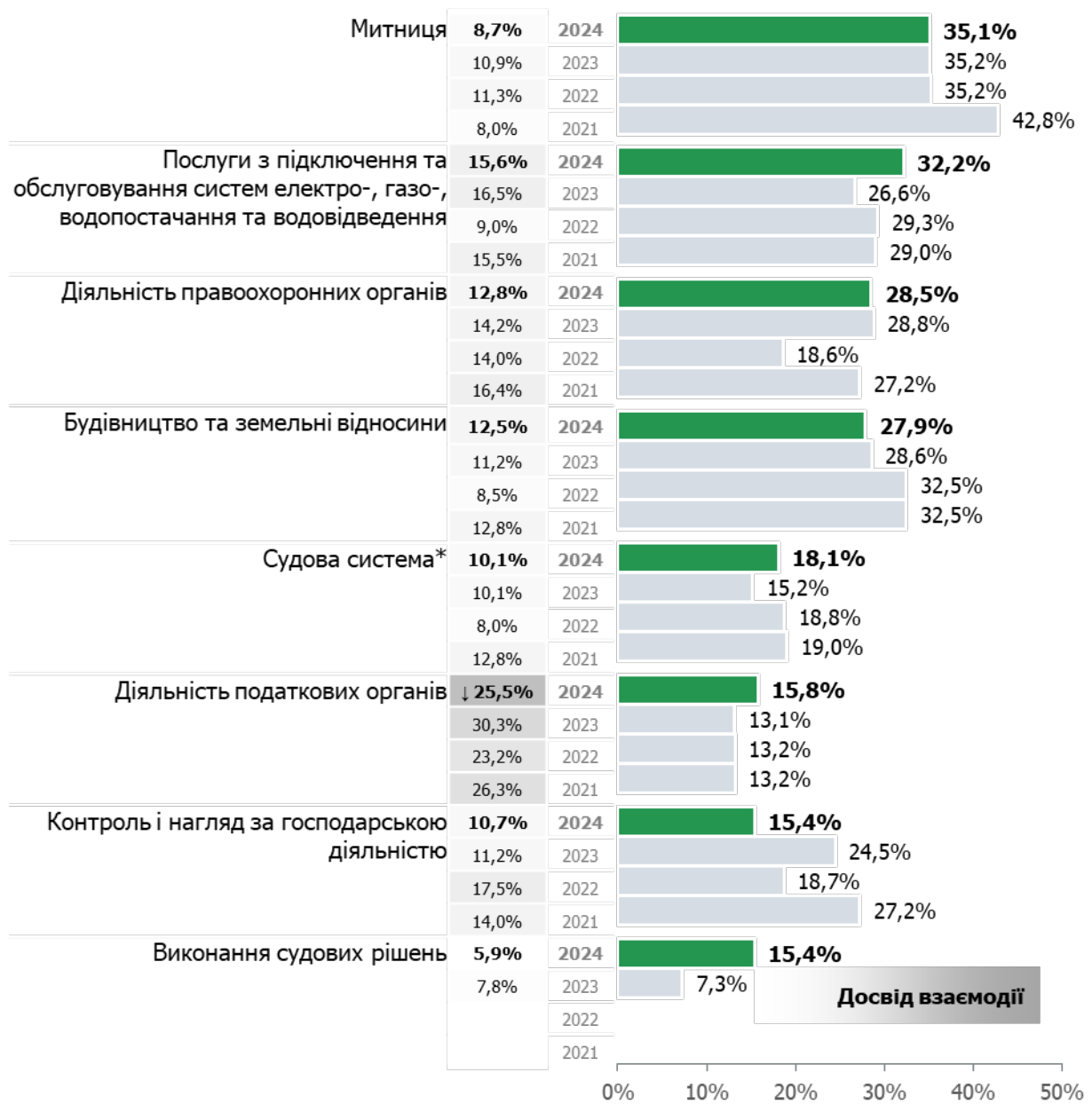
Третє місце поділили дві сфери з показниками близько **28%: правоохоронні органи та будівництво та земельні відносини** (обидві без динаміки порівняно з 2023 роком).

Необхідно зазначити, що ці чотири сфери у всі роки досліджень (2021–2024 рр.) завжди перебували у верхній частині рейтингу сфер за корупційним досвідом бізнесу.

Надалі ми розглянемо кожну сферу та особливості корупційних ситуацій у ній детальніше.

¹ Максимальна похибка оцінки корупційного досвіду залежить від величини вибірки опитаних респондентів, які взаємодіяли (контактували) з відповідною сферою, та від показника корупційного досвіду і варіює від $\pm 5,6$ в.п. до $\pm 11,5$ в.п.

Рис. 2.3.1. Досвід взаємодії зі сферами та корупційний досвід¹



* Сфера «Судова система» у 2021–2022 роках включала також діяльність органів виконання судових рішень, у 2023 році ці сфери були розділені

¹ Питання по кожній сфері:

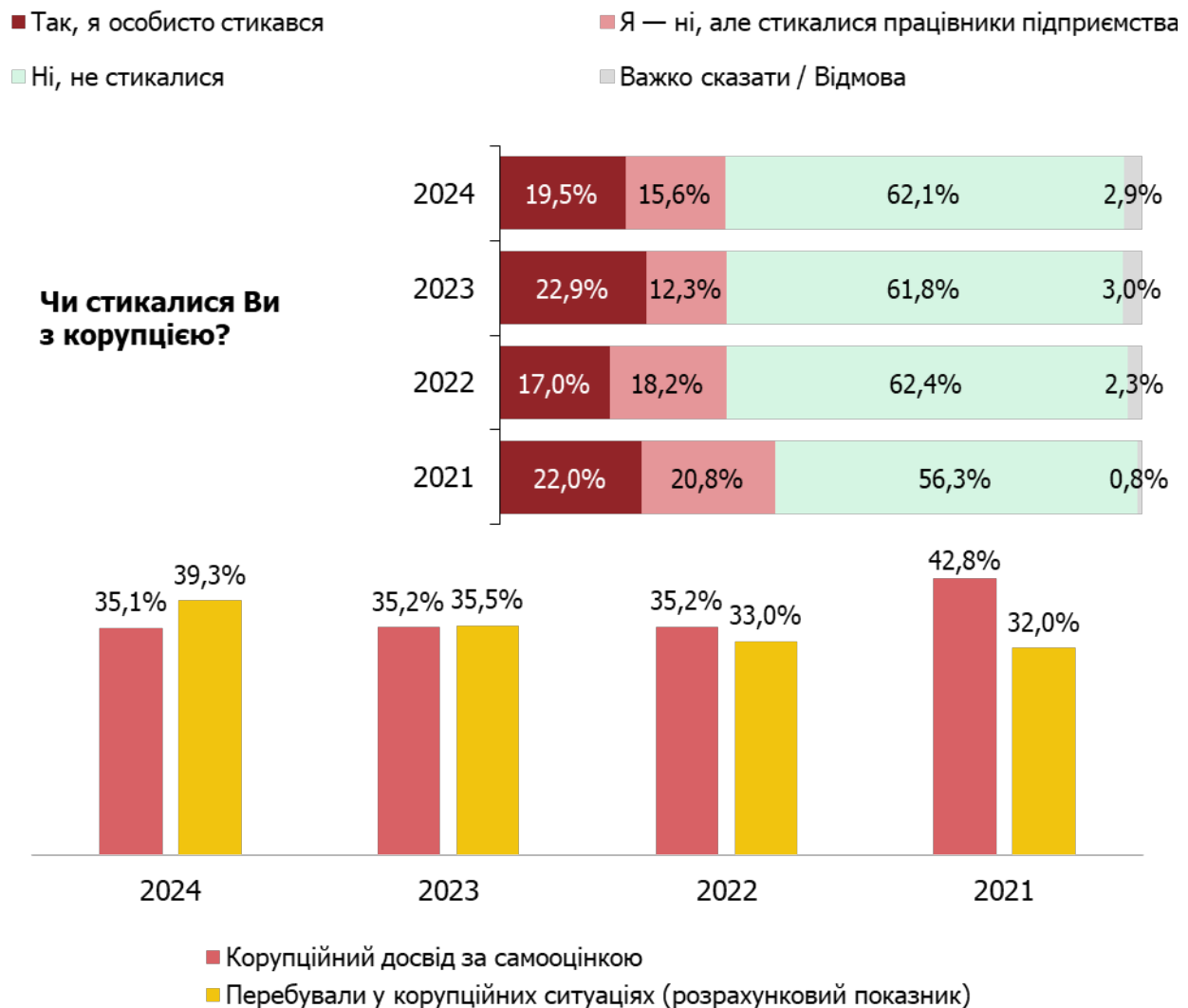
- (1) «Чи доводилося Вам (як керівнику / представнику підприємства) / Вашому підприємству протягом останніх 12 місяців звертатись до ... за послугами ...?» («... зустрічатись (контактувати) з представниками ... органів ... з питань діяльності Вашого підприємства?»);
- (2) «Чи стикалися Ви (як керівник/ представник підприємства) з корупцією при зверненні до ... за послугами з (у) ... протягом останніх 12 місяців – тобто Ви давали або від Вас вимагали хабаря, використовували зв'язки тощо?» («... при зустрічі (контакті) з представниками ... органів»).

Митниця

Контакти із представниками митних органів мали **8,7%** українських підприємств. Цей показник не міняється з 2021 року з точністю до статистичної значущості (різниця -2,2 в.п., порівняно з 2023 роком, не є статистично значущою).

Митниця посідає перше місце за поширеністю корупції уже четвертий рік поспіль. Про **корупційний досвід** (при відповіді на *пряме запитання*) зазначають **35,1%** (показник залишився на рівні 2022–2023 років). Про *перебування в конкретних контактних ситуаціях*, що містили ознаки корупції, зазначили **39,3%** респондентів (35,2% у 2023 році, статистично значущої різниці нема). Таким чином, у цьому дослідженні, порівняно з 2023 роком, зафіксовано розрив між цими показниками: *4,2% респондентів не усвідомлюють власний корупційний досвід* (не пригадують залучення до окремих корупційних практик при прямому запитанні про самооцінку).

Рис. 2.3.2. Корупційний досвід у сфері загалом (% тих, хто взаємодіяв із сферою)¹



¹ Питання: «Чи стикалися Ви (як керівник / представник підприємства) / Ваше підприємство з корупцією при зустрічі (контакті) з представниками митних органів протягом останніх 12 місяців – тобто Ви давали або від Вас вимагали хабаря, використовували зв'язки тощо?»

Статистична похибка для показників у цій сфері не перевищує $\pm 9,6$ в.п.

Серед ситуацій, в яких може проявлятися корупційна складова, **перше місце** традиційно (четвертий рік поспіль) з великим відривом посідають **послуги із проходження митних формальностей** (або **не відображення дійсних результатів їх проходження**) – про досвід перебування у такій ситуації повідомили **32,6%** респондентів, які взаємодіяли з митними органами, що кратно більше усіх інших ситуацій. Цей показник *має тренд до зростання* порівняно із 2022 роком, проте динаміка не є статистично значущою.

Рис. 2.3.3. Корупційний досвід у розрізі ситуацій, які могли виникати при зверненні (% тих, хто взаємодіяв із сферою)¹

Робили неофіційні платежі службовцю (грошові кошти або подарунки) або надавали йому послуги...

за сприяння у проходженні митних формальностей або не відображення дійсних результатів їх проходження	2024	32,6%
	2023	30,7%
	2022	27,4%
	2021	32,6%
за нефіксування під час митного огляду виявленого порушення митних правил	2024 ↑	11,0%
	2023	3,2%
	2022	4,8%
	2021	11,9%
за митне оформлення неправдиво указаних даних щодо митної вартості (заниження) та/або коду товарів за УКТ ЗЕД	2024	10,5%
	2023	9,9%
	2022	11,2%
	2021	20,5%
за митне оформлення транспортних засобів у режимі імпорту	2024	9,6%
	2023	10,5%
	2022	5,3%
	2021	8,2%
за безпідставне надання дозволу на поміщення товару у певний митний режим та подальше нездійснення контролю за дотриманням вимог митного режиму	2024	5,1%
	2023	2,8%
	2022	6,9%
	2021	7,5%
за вирішення питань зберігання товарів, транспортних засобів комерційного призначення на складах митних органів	2024	4,5%
	2023	3,5%
	2022	5,1%
	2021	6,4%
за митне оформлення випуску товарів за межі митної території України без фактичного її перетину такими товарами	2024	3,2%
	2023	2,2%
	2022	4,7%
	2021	7,3%

Про перебування в інших ситуаціях повідомили від 3,2% до 11% респондентів.

¹ Питання: «Чи виникали у Вас / працівників підприємства (як його представників) такі ситуації при зустрічі (контакті) з представниками митних органів?»

По ситуації **нефіксування виявленого порушення митних правил** (недекларування товарів, декларування недостовірних товарів тощо) повідомили 11% підприємств, які контактували з представниками митних органів, це більше ніж утричі більше, ніж у 2023 році (3,2%), різниця є статистично значущою. Таким чином, ця ситуація посіла друге місце, перемістившись нагору з кінця рейтингу.

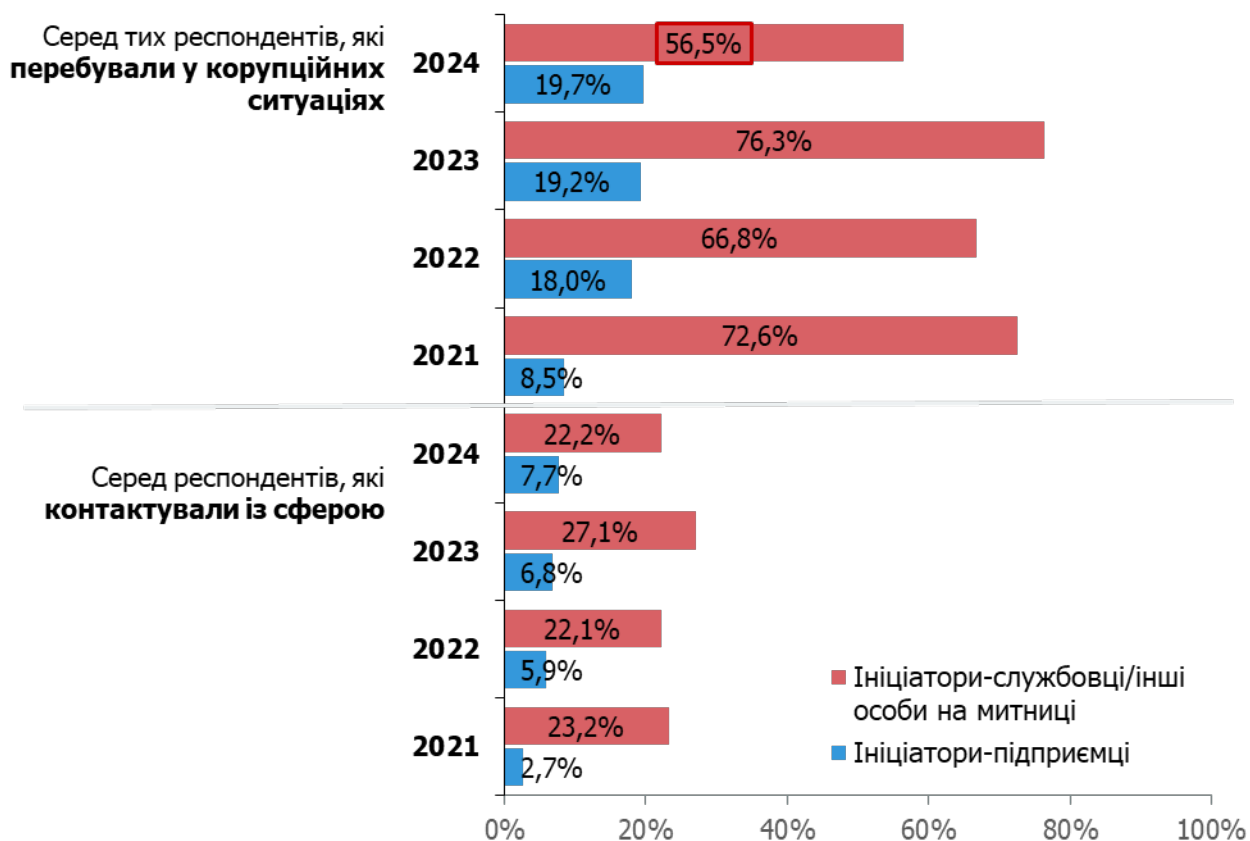
Також друге місце поділили ситуації **митного оформлення неправдиво указаних даних щодо митної вартості** (заниження) та/або коду класифікації товарів (**10,5%**) та **транспортних засобів** у режимі імпорту (**9,6%**). Частотність цих ситуацій залишилася на рівні минулого року.

У решті ситуацій динаміка також відсутня.

Через недостатню кількість відповідей про кожну корупційну ситуацію статистичний аналіз щодо того, хто саме був *ініціатором* (відвідувачі чи представники митних органів) у кожній ситуації, провести не вдалося. Загалом **7,7% підприємців** (з тих, які контактували з митниками) **виступили ініціаторами** корупційних відносин хоча б в одній ситуації у цій сфері. Серед тих респондентів, які *перебували* у корупційних ситуаціях, частка ініціаторів становить **19,7%**. Зауважимо, що *тренд до зростання активності підприємців* щодо ініціювання корупційних ситуацій, який спостерігався в 2021–2023 рр., *призупинився*.

22,2% респондентів, які *стикались* із митною сферою, повідомили, що саме **представники митних органів або служб, які надають послуги щодо проходження митних процедур, ініціювали** корупційні ситуації. Це *найвищий показник серед інших сфер* (і залишається на «лідерських» позиціях четвертий рік поспіль), хоча значення цього показника і зменшилось (без фіксації значущості змін), порівняно з попереднім дослідженням, до рівня 2022 року. Серед тих, хто *перебував у корупційних ситуаціях*, про ініціативу зі сторони службовців та інших осіб, які причетні до діяльності митниці, повідомили **56,5%** (тут зафіксовано значуще зниження показника порівняно з 2023 роком). Загалом динаміка обидвох цих показників може свідчити про певні тенденції до зменшення корупційної ініціативи з боку працівників митниці, проте наявність стійкого тренду може бути перевірена в наступному дослідженні.

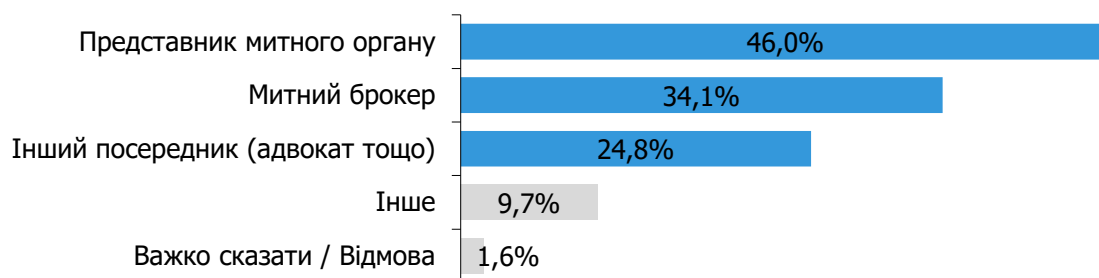
Рис. 2.3.4. Ініціатори корупційних ситуацій¹



Додатково (вперше в дослідженні 2024 року) респондентам, які мали контакти з митницею, ставилося питання: «Якщо від Вас або працівників підприємства вимагали зробити неофіційні платежі (грошові кошти / подарунки) чи послуги за сприяння у вирішенні питань, пов'язаних з діяльністю митниці (проходження митних формальностей тощо), то від кого була отримана така вимога». Таким чином, ми можемо оцінити, які саме категорії осіб, що пов'язані з діяльністю митниці, виступають ініціаторами корупційних ситуацій. На першому місці – **представники митних органів**, майже половина опитаних (**46,0%**) зазначили, що саме вони можуть запропонувати корупційний шлях вирішення питання. На другому місці – **митні брокери**, майже третина опитаних (**31,1%**) може очікувати корупційних ініціатив саме від них. Кожен четвертий опитаний (**24,8%**) схиляється до думки, що з корупційною ініціативою може виступити **інший посередник**. Цікаво, що лише 1,6% опитаним було важко відповісти на це питання.

¹ На легенді графіку до «інших осіб на митниці» віднесені представники служб, які надають послуги щодо проходження митних процедур (брокери, адвокати, інші посередники)

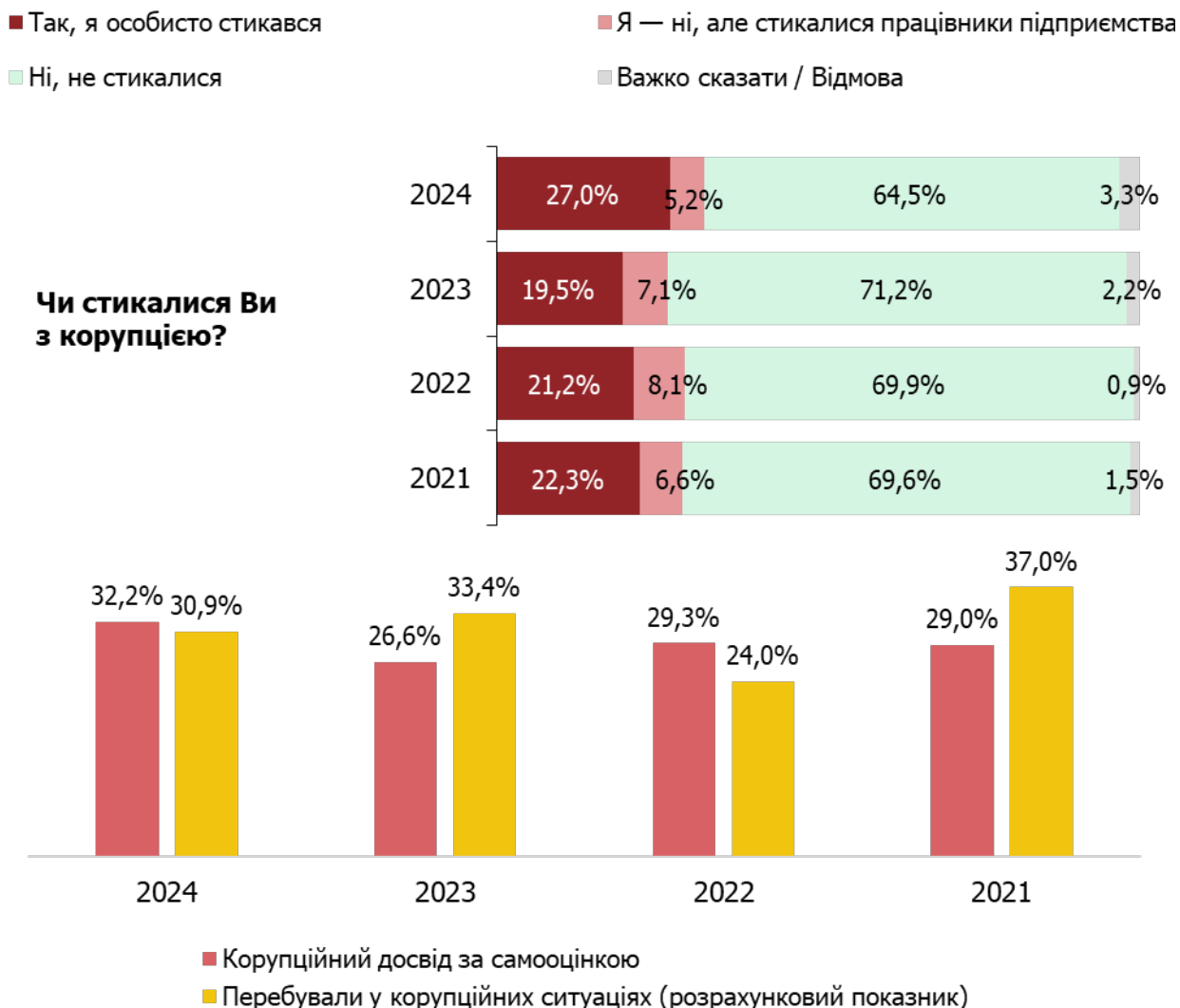
Рис. 2.3.4. (1). Ініціатори корупційних ситуацій (розподіл за категоріями осіб, пов'язаних з діяльністю митниці / проходженням митних формальностей)



Послуги з підключення та обслуговування систем електро-, газо-, водопостачання та водовідведення

У 2024 році за послугами з підключення та обслуговування систем електро-, газо-, водопостачання та водовідведення зверталися 15,6% українських підприємств. Цей показник не змінився порівняно з 2023 роком. На пряме запитання, чи *стикалися з корупцією* керівники або представники підприємства, ствердно відповіли **32,2%** респондентів. Цей показник залишився на рівні 2021–2023 років з точністю до статистичної похибки (зміна +5,6 в.п. до 2023 року не є значущою). Показник досвіду *перебування в конкретних ситуаціях*, що містили ознаки корупції, також залишається на рівні 2023 року (**30,9%** у 2024 році проти 33,4% у 2023 році, динаміка не є статистично значущою).

Рис. 2.3.5. Корупційний досвід у сфері загалом (% тих, хто взаємодіяв із сферою)¹



Ситуації, які мали ознаки корупції, були найбільш поширеними у послугах, пов'язаних з **погодженням документації і підключенням до електромережі** (рис. 2.3.6). З корупцією при підключенні нежитлових приміщень стикались **14,3%** респондентів (на 5,3 в.п. менше, ніж у 2023 році, динаміка не є статистично значущою). Ця ситуація залишається «лідером» рейтингу корупційних ситуацій четвертий рік поспіль.

Друге місце другий рік поспіль посідає ситуація, пов'язана з **підготовкою документації із газопостачання або внесенням змін до неї** (**14,2%**, статистично значущої динаміки нема). До трійки ситуацій, які несуть корупційне навантаження входить вирішення питань з **приєднання споживачів до систем водовідведення та їх експлуатації** – з нею стикнулися **9,6%** опитаних, також без динаміки порівняно з попередніми періодами.

¹ Питання: «Чи стикалися Ви (як керівник / представник підприємства) з корупцією при зверненні до підприємств за послугами з підключення та обслуговування систем електро-, газо-, водопостачання та водовідведення протягом останніх 12 місяців – тобто Ви давали або від Вас вимагали хабаря, використовували зв'язки тощо?»
Статистична похибка для показників у цій сфері не перевищує $\pm 7,1$ в.п.

Рис. 2.3.6. Корупційний досвід у розрізі ситуацій, які могли виникати при зверненні (% тих, хто взаємодіяв із сферою)¹

Робили неофіційні платежі службовцю (грошові кошти або подарунки) або надавали йому послуги за...

погодження проектної документації для подальшого приєднання нежитлового об'єкта до мережі електропостачання / за приєднання нежитлового об'єкта до мережі електропостачання	2024	14,3%
	2023	19,6%
	2022	14,5%
	2021	19,7%
підготовку / прискорення підготовки документації із газопостачання або щодо внесення змін до неї	2024	14,2%
	2023	11,9%
	2022	11,5%
	2021	8,8%
вирішення питань приєднання до систем водовідведення та їх експлуатації	2024	9,6%
	2023	7,4%
	2022	5,5%
	2021	6,5%
непритягнення до відповідальності / nereагування на виявлені факти порушень правил експлуатації електромережі, електроустановки чи електролічильника	2024	8,0%
	2023	9,8%
	2022	7,4%
	2021	13,4%
відновлення / ремонт систем водопостачання будівель	2024	7,8%
	2023	4,9%
	2022	4,5%
погодження проектної документації для подальшого приєднання багатоквартирного житлового будинку до мережі електропостачання / за приєднання багатоквартирного житлового будинку до мережі електропостачання	2024	7,7%
	2023	10,4%
	2022	10,9%
	2021	11,9%
підключення / проходження щорічної процедури погодження підключення нежитлового об'єкта до газопостачання, незаконне перепланування газопроводу, відновлення газопостачання без законних на те підстав	2024	7,5%
	2023	6,9%
	2022	7,3%
	2021	5,4%
підключення / проходження щорічної процедури погодження підключення багатоквартирного житлового будинку до газопостачання, незаконне перепланування газопроводу, відновлення газопостачання без законних на те підстав	2024	7,2%
	2023	4,3%
	2022	7,3%
	2021	3,3%
встановлення, опломбування, реєстрацію системи обліку водопостачання та водовідведення	2024	6,7%
	2023	4,0%
	2022	7,7%
	2021	7,7%
непритягнення до відповідальності / nereагування (у т.ч., зменшення або анулювання штрафних санкцій) за виявлені факти порушень користування об'єктами системи водопостачання	2024	4,7%
	2023	4,3%
	2022	4,4%
	2021	2,1%
непритягнення до відповідальності / nereагування на виявлені факти незаконного приєднання до газової мережі або за порушення правил експлуатації газових приладів і пристроїв, зокрема опломбування газового лічильника без повірки	2024	4,0%
	2023	2,9%
	2022	5,7%
	2021	2,7%
неперешкоджання у здійсненні господарської діяльності шляхом припинення / обмеження газоспоживання	2024	3,2%
	2023	3,8%
	2022	5,9%
	2021	2,4%
укладення (переукладання) договору на постачання природного газу за нижчою ціною , що встановлена для іншої категорії споживачів	2024	3,2%
	2023	3,0%
	2022	4,6%
	2021	3,2%

¹ Питання: «Чи виникали у Вас / працівників підприємства (як його представників) такі ситуації під час звернення до таких підприємств?»

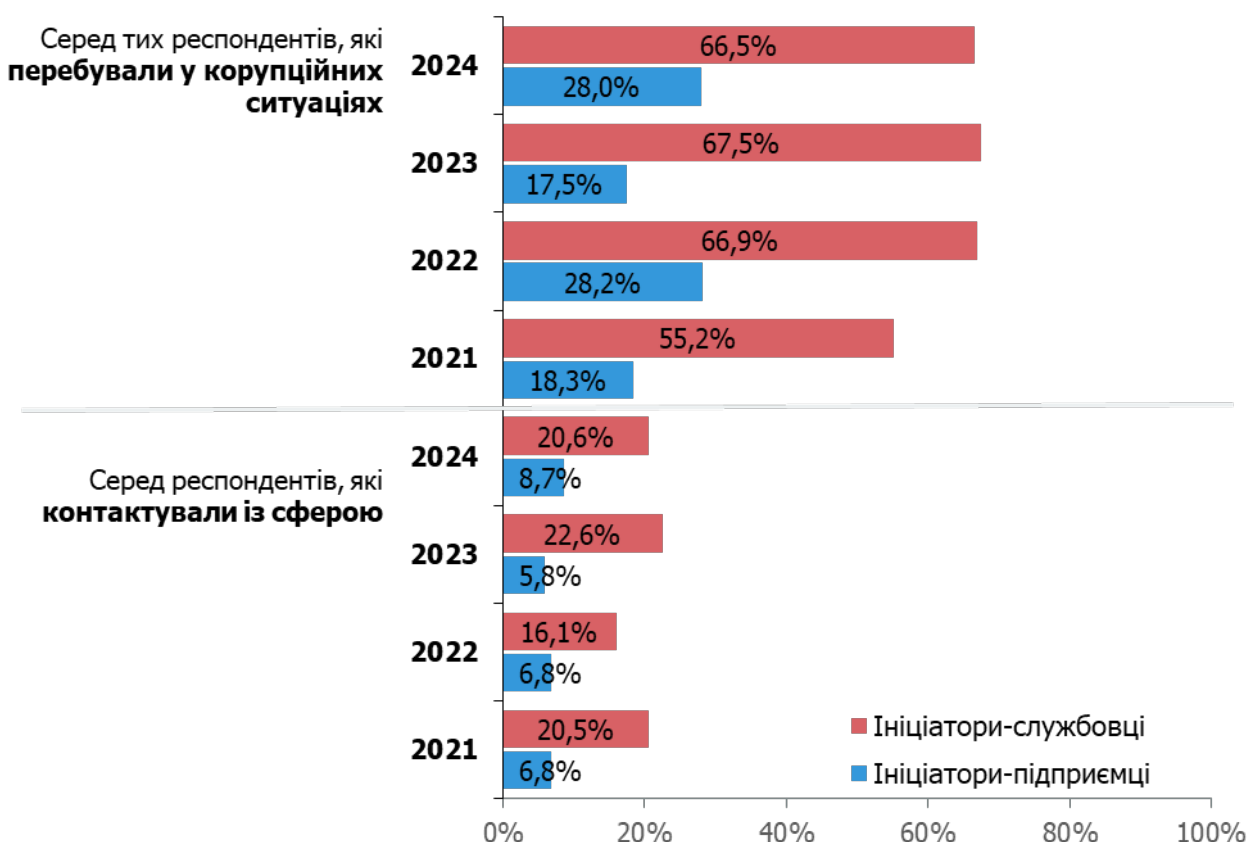
Щодо інших ситуацій також не зафіксовано статистично значущої динаміки, порівняно з 2023 роком, з ними стикалися менше ніж 10% тих, хто контактували із сферою (від 3,2% до 8% опитаних).

Через недостатню кількість відповідей про кожну корупційну ситуацію статистичний аналіз щодо того, хто саме був *ініціатором* (відвідувачі чи співробітники компаній-постачальників), провести не вдалося.

Частка **підприємців**, які виступили **ініціаторами** корупційних відносин бодай в одній ситуації у цій сфері, статистично значуще не змінилась, порівняно з 2023 роком, і становить **8,7%** (рис. 2.3.7). А от серед тих, хто перебував у *контактних корупційних ситуаціях*, частка «ініціаторів» *зросла* на 10,5 в.п. – з 17,5% **до 28,0%**, тобто фактично повернулася на рівень 2022 року після падіння (але статистичної значущості не зафіксовано).

Про те, що **ініціаторами** корупційних відносин виступають **представники компаній-постачальників**, повідомили **20,6%** респондентів (**66,5%** з тих, хто перебував у контактних корупційних ситуаціях), ці показники також без динаміки.

Рис. 2.3.7. Ініціатори корупційних ситуацій



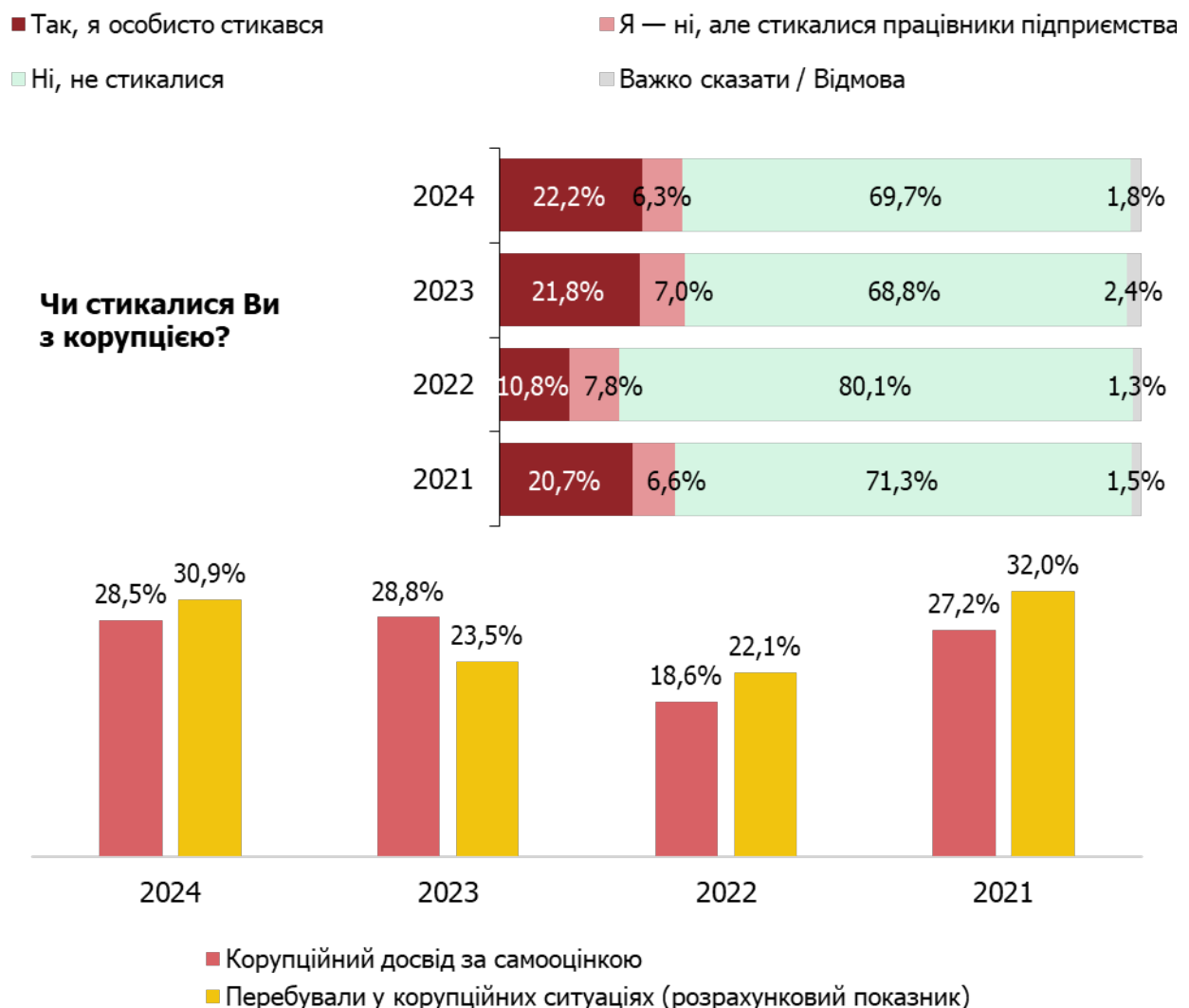
Діяльність правоохоронних органів із забезпечення законності та правопорядку, проведення досудового розслідування

З представниками правоохоронних органів (Національна поліція, СБУ, Державна прикордонна служба, прокуратура, Бюро економічної безпеки України) з питань діяльності їхніх підприємств взаємодіяли **12,8%** опитаних представників бізнесу (без динаміки, порівняно з 2023 роком, так і протягом всього періоду спостережень загалом).

Частка представників підприємств, які при відповіді на *пряме запитання*, чи **стикалися** вони з **корупцією**, відповіли ствердно, залишилася на рівні 2023 року і становить **28,5%**.

Частка тих, хто повідомили, що перебували в *конкретних корупційних контактних ситуаціях*, зросла з 23,5% до 30,9% (проте зростання на 7,4 в.п. не є статистично значущим).

Рис. 2.3.8. Корупційний досвід у сфері загалом (% тих, хто взаємодіяв із сферою)¹



¹ Питання: «Чи стикалися Ви (як керівник / представник підприємства) з корупцією при зустрічі (контакті) з представниками правоохоронних органів протягом останніх 12 місяців – тобто Ви давали або від Вас вимагали хабаря, використовували зв'язки тощо?»

Статистична похибка для показників у цій сфері не перевищує $\pm 7,9$ в.п.

У списку ситуацій, які мають корупційне навантаження при спілкуванні із правоохоронними органами, «лідером» четвертий рік поспіль залишаються хабарі за **нестворення перешкод для діяльності підприємств**. Частка респондентів, які заявляють про такий досвід, зростає з 16,6% у 2023 році до **18,1%** (повернувшись на рівень 2021 року), проте динаміка не є статистично значущою.

Рис. 2.3.9. Корупційний досвід у розрізі ситуацій, які могли виникати при зверненні (% тих, хто взаємодіяв із сферою)¹

Робили неофіційні платежі правоохоронцю (грошові кошти або подарунки) або надавали йому послуги...

за невтручання в діяльність / нестворення перешкод для законної діяльності підприємства	2024	18,1%
	2023	16,6%
	2022	8,2%
	2021	18,2%
за проведення (сприяння в проведенні) швидкого та об'єктивного розслідування злочину, збитки (шкоду) від якого заподіяно Вашому підприємству	2024	8,6%
	2023	7,7%
	2022	6,6%
	2021	10,1%
для уникнення або зменшення відповідальності за адміністративне правопорушення, скоєне представниками Вашого підприємства та яке пов'язане зі здійсненням ним господарської діяльності	2024	7,5%
	2023	6,1%
	2022	6,6%
	2021	9,7%
для пришвидшення бюрократичної процедури або незаконного отримання послуг / інформації від працівників правоохоронних органів	2024	6,5%
	2023	
	2022	
для уникнення або зменшення кримінальної відповідальності за правопорушення, скоєне представниками Вашого підприємства та яке пов'язане зі здійсненням ним господарської діяльності	2024	4,9%
	2023	1,9%
	2022	2,6%
	2021	3,9%
за « кришування » незаконного (неліцензованого, без дозволу тощо) бізнесу представниками правоохоронних органів	2024	3,3%
	2023	5,5%
	2022	3,1%
	2021	2,1%
пом'якшення / незастосування процесуальних обмежень під час досудового розслідування	2024	2,9%
	2023	7,8%
	2022	4,5%
	2021	5,2%
за ініціювання розслідування щодо правопорушень, скоєних конкурентами	2024	2,5%
	2023	2,4%
	2022	2,2%
	2021	3,5%
за повернення затриманого транспортного засобу без офіційної сплати коштів за стоянку та відповідного штрафу	2024	1,8%
	2023	

На другому і третьому місцях з показниками **8,6%** і **7,5%** відповідно ситуації, коли підприємці «віддячують» правоохоронцям за **проведення швидкого і об'єктивного розслідування**

¹ Питання: «Чи виникали у Вас / працівників підприємства (як його представників) такі ситуації при зустрічі (контакті) з представниками правоохоронних органів?»

злочину та для **уникнення / зменшення відповідальності за адміністративне правопорушення**, скоєне працівниками підприємства.

У 2024 році було вперше протестовано ситуацію так званих «інформаційних послуг», коли підприємці робили неофіційні платежі правоохоронцю або надавали йому послуги **за пришвидшення бюрократичних процедур або отримання «закритої» інформації**. З цією ситуацією стикнулися **6,5%** опитаних.

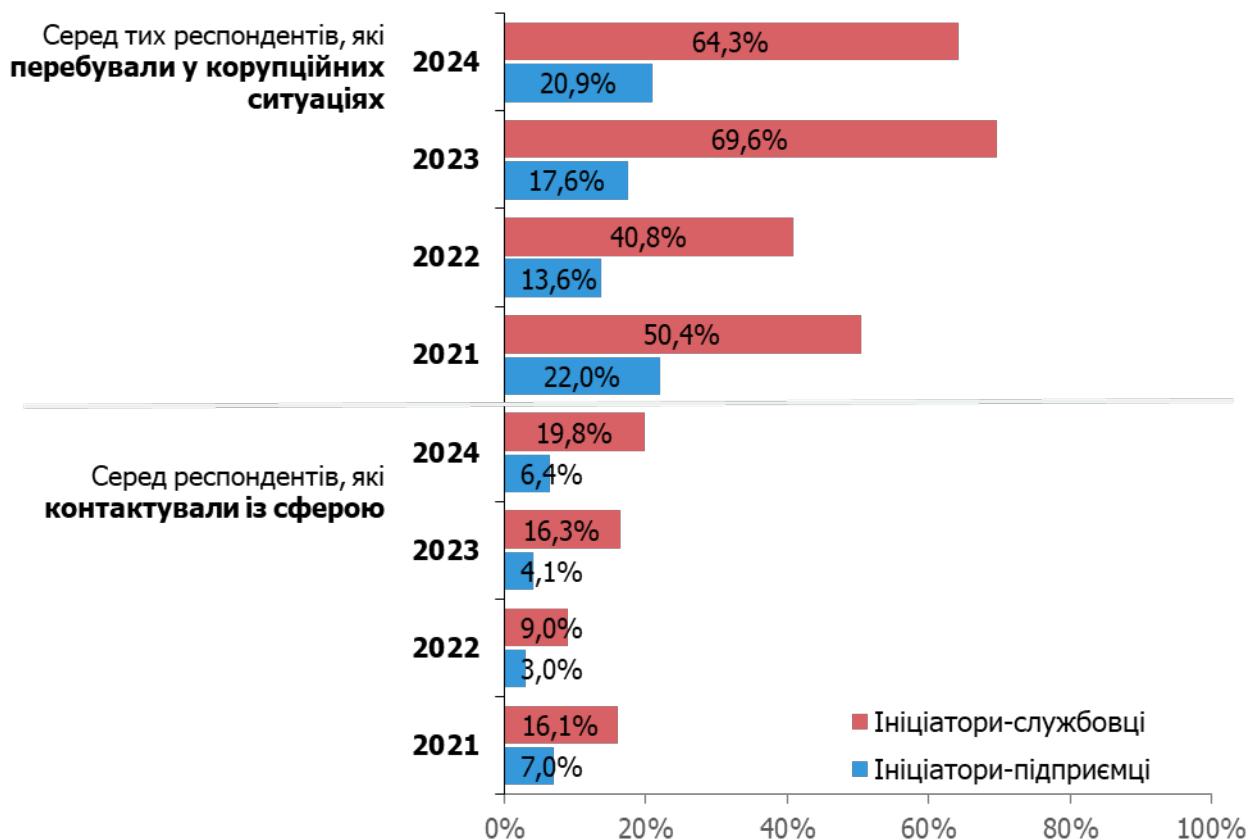
Решта корупційних ситуацій є менш поширеними, про перебування у них повідомили менше 5% респондентів, які мали досвід спілкування із правоохоронними органами (від 1,8% до 4,9%).

Через недостатню кількість відповідей про кожну корупційну ситуацію статистичний аналіз щодо того, хто саме був *ініціатором* (відвідувачі чи співробітники правоохоронних органів), провести не вдалося.

Ініціаторами корупційних відносин бодай в одній ситуації виступили лише **6,4% представників бізнесу**, показник залишився на рівні 2023 року з точністю до статистичної похибки. З-поміж тих, хто *перебував у контактних корупційних ситуаціях*, ця частка становить **20,9%** (це більше, ніж у 2023 році, але статистичної значущості у динаміці показника не зафіксовано; проте є *тренд до зростання* з 2022 року).

У 2024 році зафіксовано *зростання* частки респондентів (серед тих, хто контактував зі сферою), які повідомляють про **корупційну ініціативу** зі сторони самих **правоохоронців**: із 16,3% у 2023 році до **19,8%** (максимум за весь період спостережень). І хоча динаміка (3,5 в.п.) не є статистично значущою відносно попереднього періоду, тенденції до зростання корупційної вимоги з боку правоохоронців з 2022 року є помітними. Серед тих, хто *перебував у контактних корупційних ситуаціях*, про це повідомляють **64,3%** (показник на рівні 2023 року).

Рис. 2.3.10. Ініціатори корупційних ситуацій

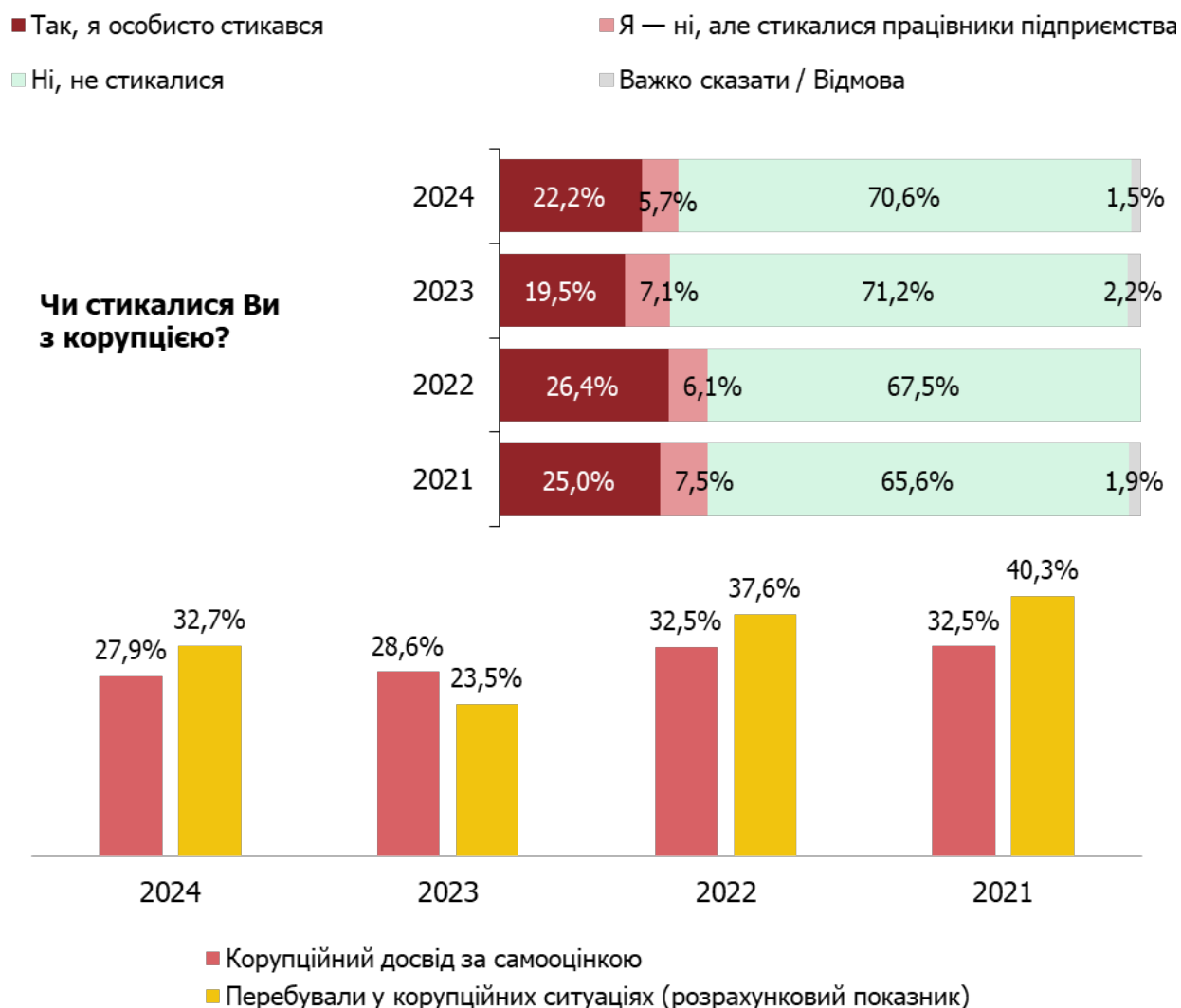


Будівництво та земельні відносини

У сфері будівництва та земельних відносин **рівень корупції** при зверненнях бізнесу (наприклад, з питань приватизації, володіння приміщеннями або земельними ділянками) **залишається стабільно високим**. Загалом із цією сферою *контактували 12,5%* підприємств (у 2023 році – 11,2%).

При відповіді на пряме запитання **27,9%** респондентів повідомили, що *стикалися з корупцією* у цій сфері (без динаміки порівняно з 2023 роком). Про *перебування в конкретних контактних ситуаціях*, що містили ознаки корупції, повідомили **32,7%** респондентів (зростання на 9,2 в.п., порівняно з 2023 роком, не є статистично значущим). Наявна різниця між цими показниками свідчить, що близько 5% респондентів *не усвідомлюють власний корупційний досвід* у сфері будівництва та земельних відносин (не пригадують власної залученості до корупційних практик при прямому запитанні про самооцінку).

Рис. 2.3.11. Корупційний досвід у сфері загалом (% тих, хто взаємодіяв із сферою)¹



Щодо частотності контактних корупційних ситуацій у сфері будівництва та земельних відносин, то в 2024 році динаміка різноспрямована. Частина ситуацій має *тенденцію до зниження* частки респондентів, які *стикались з ними*, але статистично значущої динаміки немає. Щодо частини ситуацій показники частотності без динаміки. Статистично значуще *зростання* частотності зафіксовано лише щодо ситуації, яка стосується вирішення питання **передачі земельної ділянки у користування або у власність** (зростання удвічі з 7,6% до **15,5%**), що одразу вивело цю ситуацію у «лідери» рейтингу.

¹ Питання: «Чи стикалися Ви (як керівник / представник підприємства) з корупцією при зверненні за послугами у сфері будівництва та земельних відносин протягом останніх 12 місяців – тобто Ви давали або від Вас вимагали хабаря, використовували зв'язки тощо?»
Статистична похибка для показників у цій сфері не перевищує ±8,0 в.п.

Рис. 2.3.12. Корупційний досвід у розрізі ситуацій, які могли виникати при зверненні (% тих, хто взаємодіяв із сферою)¹

Робили неофіційні платежі службовцю (грошові кошти або подарунки) або надавали йому послуги за...

вирішення питання щодо передачі земельної ділянки в користування або у власність, в тому числі без застосування процедури аукціонів	2024 ↑	15,5%
	2023	7,6%
	2022	11,7%
	2021	5,0%
отримання будівельного паспорта / містобудівних умов та обмежень від відділу містобудування та архітектури*	2024	9,6%
	2023	
нереагування на неправомірне користування земельною ділянкою після закінчення строку дії договору оренди земельної ділянки	2024	9,0%
	2023	3,4%
	2022	9,1%
	2021	13,0%
отримання дозволу на будівництво / реконструкцію	2024	8,9%
	2023	10,9%
	2022	12,4%
	2021	17,8%
надання містобудівних умов та обмежень забудови земельної ділянки	2024	8,2%
	2023	11,6%
	2022	10,7%
	2021	11,8%
введення об'єкта нерухомості в експлуатацію (отримання сертифіката про прийняття об'єкта в експлуатацію)	2024	8,1%
	2023	8,0%
	2022	12,0%
	2021	13,8%
вирішення питань щодо зміни цільового призначення землі	2024	5,6%
	2023	10,7%
	2022	9,9%
	2021	14,1%
укладення з постійним користувачем земельної ділянки договору про спільну діяльність для здійснення будівництва на такій земельній ділянці	2024	4,2%
	2023	2,6%
	2022	4,5%
	2021	5,5%
« позитивні » результати авторського та технічного нагляду	2024	3,9%
	2023	5,2%
	2022	5,3%
	2021	8,1%
необ'єктивну нормативну грошову оцінку земельної ділянки , що призводить до заниження розміру орендної плати за користування землями державної та комунальної власності	2024	3,1%
	2023	4,3%
	2022	13,3%
	2021	11,2%
сприяння в отриманні від органів державної влади (місцевого самоврядування) фінансової допомоги та/або будівельних матеріалів для проведення робіт з відновлення зруйнованих / пошкоджених будівель, споруд	2024	2,9%
	2023	5,7%
	2022	3,0%
	2021	

¹ Питання: «Чи виникали у Вас / працівників підприємства (як його представників) такі ситуації під час звернення за послугами у сфері будівництва та земельних відносин?»

Друге місце з показниками, близькими до 9% посіли такі ситуації: **отримання будівельного паспорта або містобудівних умов та обмежень** (ситуація заміряється вперше, показник **9,6%**); **нереагування на неправомірне користування земельною ділянкою** (**9,0%** у 2024 році, показник зріс з 3% у 2023 році, фактично повернувшись на рівень 2022 року); **отримання дозволу на будівництво / реконструкцію** (**8,9%**, без статистично значущої динаміки, але з неперервним *трендом на зниження* з 2021 року).

Про досвід перебування у решті ситуацій повідомили від 2,9% до 8,2% респондентів.

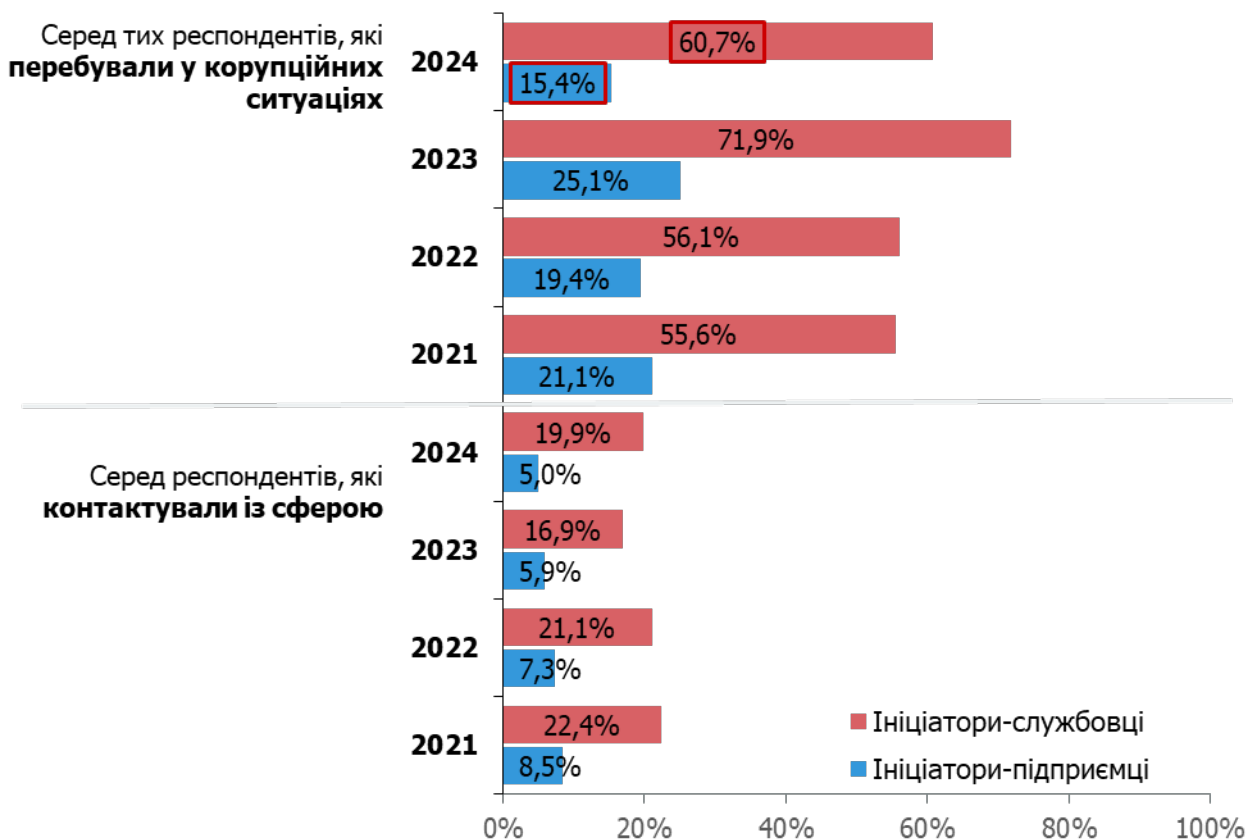
Через недостатню кількість відповідей про кожну корупційну ситуацію статистичний аналіз щодо того, хто саме був їх *ініціатором* (відвідувачі чи співробітники органів влади, установ та організацій, що надають послуги у сфері будівництва та земельних відносин), провести не вдалося.

Загалом **5,0% підприємців** виступили **ініціаторами** корупційних відносин бодай в одній ситуації у цій сфері, цей показник без динаміки. Серед тих, хто *перебував у контактних ситуаціях*, що містять ознаки корупції, частка «ініціативних» респондентів становить **15,4%**, це статистично *значуще менше*, ніж у 2023 році, коли аналогічний показник становив 25,1%.

Службовці виступають ініціаторами корупційних ситуацій частіше. **19,9%** респондентів, які стикались зі сферою будівництва та земельних відносин, повідомили, що саме представники органів влади, установ та організацій вимагали від них гроші або послуги за вирішення питання. Це більше, ніж у 2023 році (16,9%), утім, динаміка не є статистично значущою.

Серед респондентів, які *перебували у корупційних ситуаціях*, про ініціативу з боку службовців заявили **60,7%** опитаних (*зменшення* показника, порівняно з 2023 роком, є статистично значущим). Варто відмітити, що статистично значущі зміни в структурі ініціаторів корупційних ситуацій (серед тих респондентів, які в них перебували), коли підприємці менше стали зазначати як самих себе, так і посадовців, можуть свідчити, що респонденти не можуть чітко усвідомити щодо низки ситуацій, хто саме спонукав їх залучення до певних корупційних практик або переадресацію у відповідях власної ініціативи на усталеність (традиційність) корупційного способу розв'язання окремих питань.

Рис. 2.3.13. Ініціатори корупційних ситуацій



Судова система

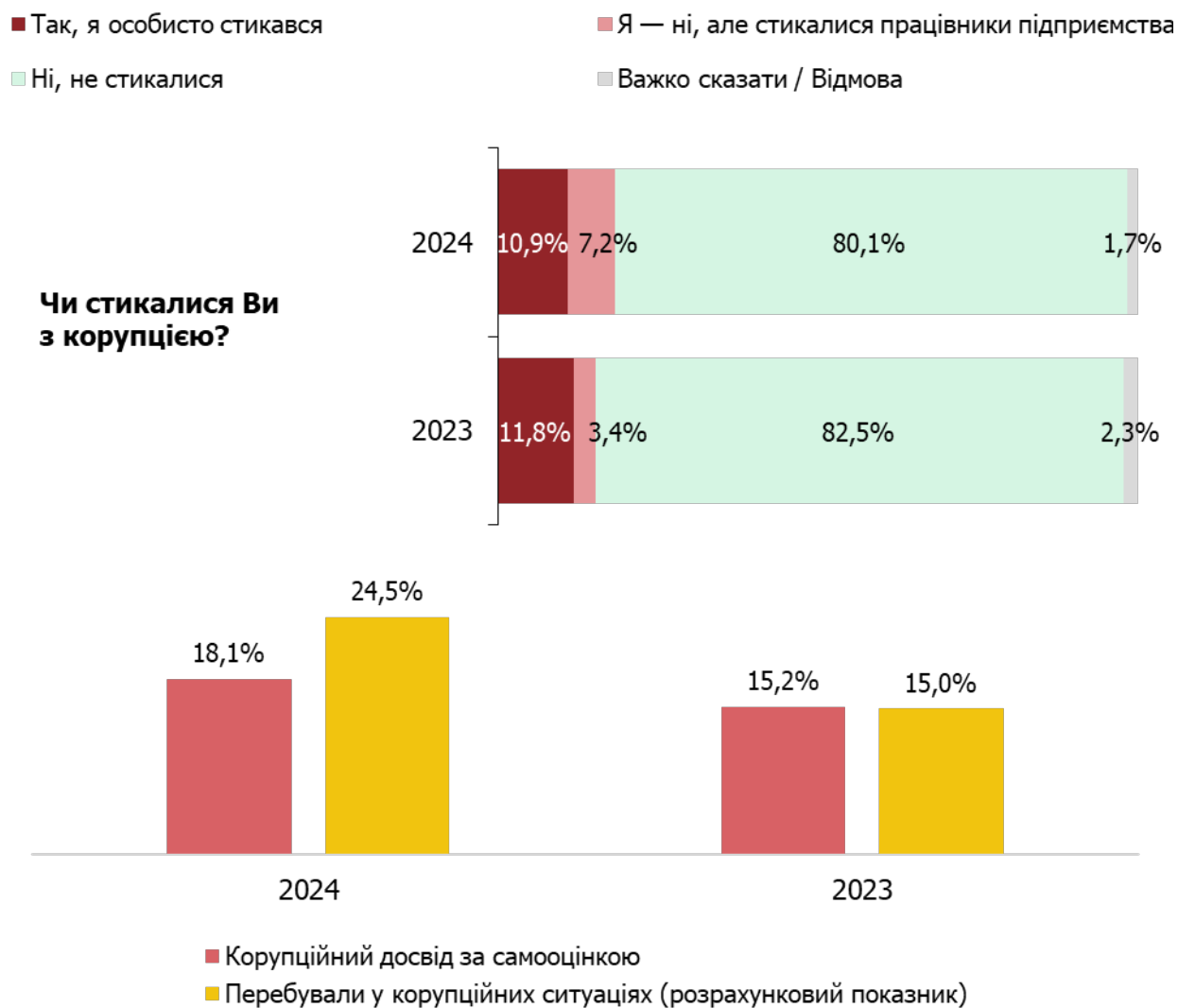
До 2023 року заміри рівня корупції відбувалися щодо судової системи загалом (як наслідок взаємодії як із судовими органами, так і з органами виконання судових рішень). У 2023 році ці дві сфери було розділено, і респонденти за відповідними питаннями, що формували показники корупції в обох сферах, відповідали окремо.

Із судовою системою у 2024 році стикалися **10,1%** підприємців (як і у 2023 році).

При відповіді на *пряме запитання*, чи **стикалися** вони **з корупцією** в судовій системі, ствердно відповіли **18,1%** підприємців (у 2023 році показник становив 15,2%).

Показник *перебування в конкретних контактних ситуаціях*, що містили ознаки корупції, становить **24,5%** респондентів, тобто присутня *розбіжність* між самооцінкою корупційного досвіду та повідомленнями про перебування у конкретних ситуаціях, що містять ознаки корупції: приблизно 6,4% респондентів потенційно перебували у корупційних ситуаціях, але не усвідомлювали, що ситуація несе корупційний характер.

Рис. 2.3.14. Корупційний досвід у сфері загалом (% тих, хто взаємодіяв із сферою)¹



Серед ситуацій, в яких відбувався контакт підприємства із судовою системою, «лідером» за корупційною навантаженістю залишається **судовий розгляд господарських справ**, стороною в яких є підприємство: **12,4%** респондентів з тих, хто стикався із судовою системою, заявили про наявність ознак корупції саме у такій ситуації (у 2023 році – 10,1%).

Друге місце зайняли послуги щодо **ускладнення діяльності іншого підприємства за рахунок використання засобів забезпечення позову в господарському та цивільному провадженні**, про це заявили 10,8% опитаних (у 2023 році – 7,0%).

Про решту ситуацій повідомили від 2,6% до 3,9% респондентів.

¹ Питання: «Чи стикалися Ви (як керівник / представник підприємства) / Ваше підприємство з корупцією при зустрічі (контакті) з представниками судових органів або органів виконання судових рішень протягом останніх 12 місяців – тобто Ви давали або від Вас вимагали хабаря, використовували зв'язки тощо?»

Статистична похибка для показників у цій сфері не перевищує ±8,9 в.п.

Рис. 2.3.15. Корупційний досвід у розрізі ситуацій, які могли виникати при зверненні (% тих, хто взаємодіяв із сферою)¹

Робили неофіційні платежі службовцю (грошові кошти або подарунки) або надавали йому послуги...

за послуги, пов'язані з судовим розглядом господарських справ, стороною в яких є Ваше підприємство	2024	12,4%
	2023	10,1%
ускладнення діяльності іншого підприємства за рахунок використання засобів забезпечення позову у господарському та цивільному провадженні (арешт / заборона дій щодо майна, зупинення митного оформлення товарів тощо)	2024	10,8%
	2023	7,0%
за послуги, пов'язані з розглядом справ щодо процедури санації (банкрутства) підприємства	2024	3,9%
	2023	6,4%
за послуги, пов'язані з судовим розглядом адміністративних справ щодо визнання протиправними нормативно-правового або індивідуального акта (рішення), дій чи бездіяльності органу влади чи його посадової особи	2024	3,4%
	2023	4,9%
для уникнення (зменшення) відповідальності за правопорушення, скоєне представниками Вашого підприємства та яке пов'язане з його господарською діяльністю	2024	2,6%
	2023	6,0%

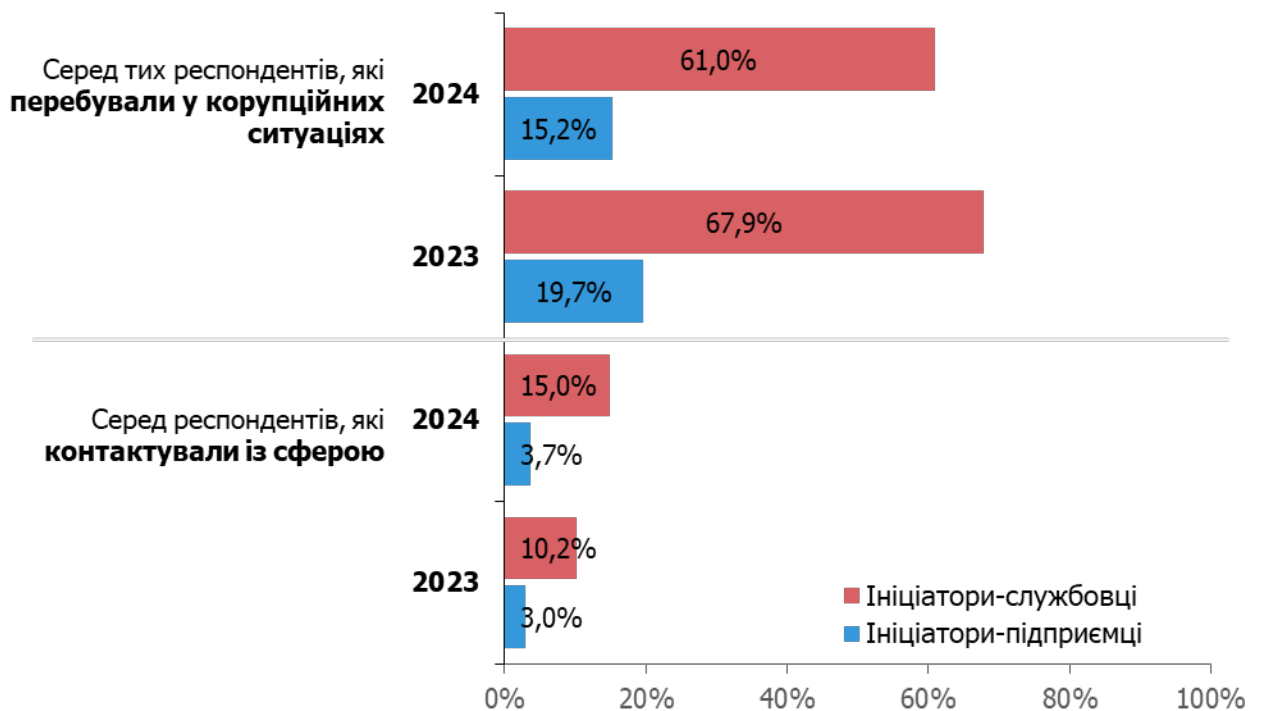
Через недостатню кількість відповідей про кожну корупційну ситуацію статистичний аналіз щодо того, хто саме був ініціатором (відвідувачі чи представники судової системи), провести не вдалося.

Загалом **3,7% підприємців** виступили ініціаторами корупційних відносин бодай в одній ситуації у цій сфері (динаміки, порівняно з 2023 роком, не зафіксовано). Серед тих, хто перебував у контактних корупційних ситуаціях, ініціаторами виступили **15,2%** (19,7% – у 2023 році).

Про ініціативу зі сторони **працівників судових органів** у 2024 році повідомили **15,0%** респондентів, які контактували із судовою сферою (10,2% – у 2023 році), або **61,0%** серед тих, хто перебував у корупційних ситуаціях (67,9% – у 2023 році). Говорити про статистичну значущість змін обох показників порівняно з попереднім дослідженням не є доцільним (ураховуючи, у т.ч., незначний обсяг вибірки респондентів, які контактували з цією сферою). Водночас збільшення корупційної ініціативи з боку працівників судових органів корелюється з трендом збільшення корупційного досвіду респондентів за обома показниками (самооцінка та перебування в контактних ситуаціях).

¹ Питання: «Чи виникали у Вас / працівників підприємства (як його представників) такі ситуації при зустрічі (контакті) з представниками судових органів або органів виконання судових рішень?»

Рис. 2.3.16. Ініціатори корупційних ситуацій



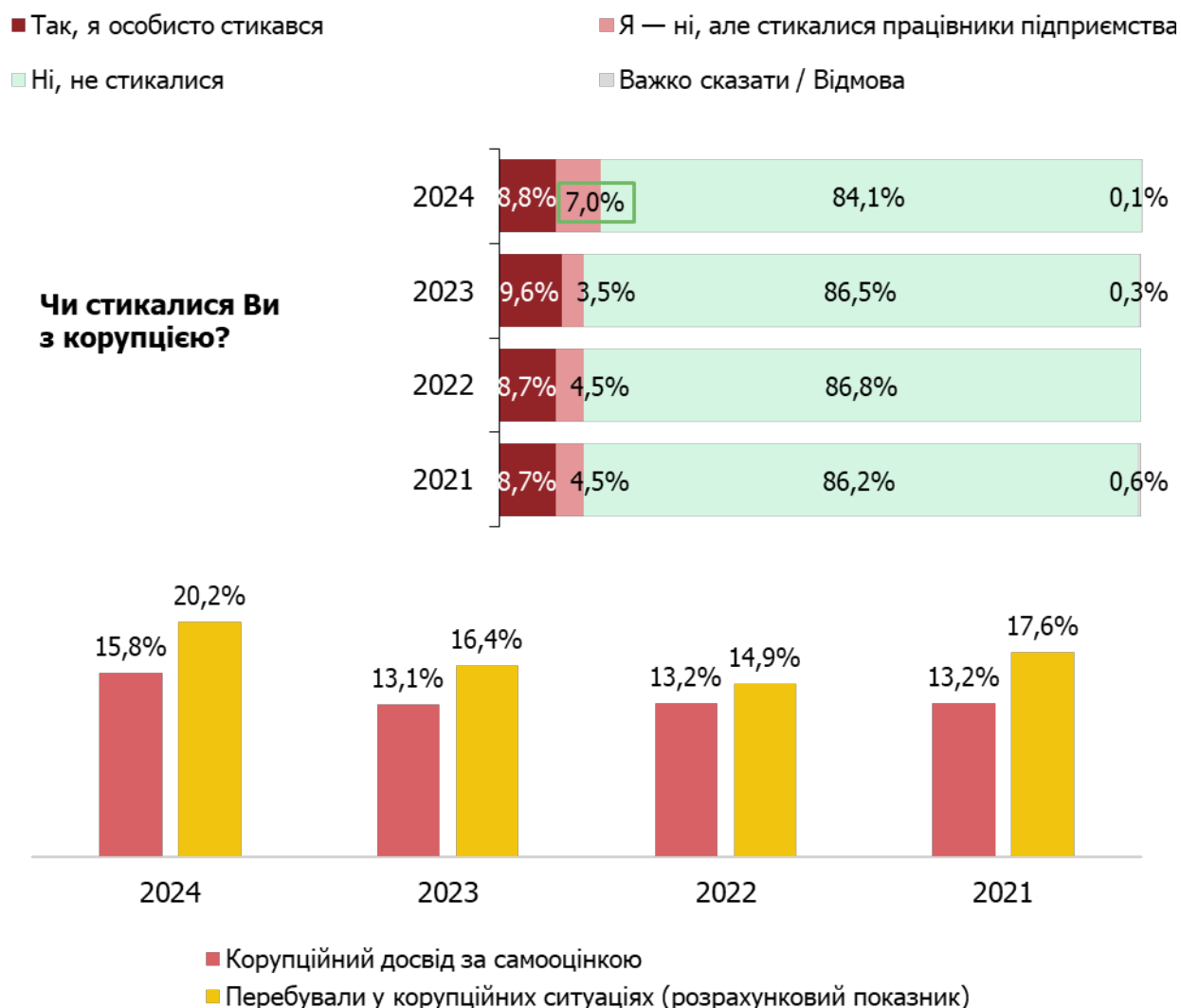
Діяльність податкових органів

Податкова сфера залишається лідером серед державних органів, з якими підприємці *контактують* найчастіше. **25,5%** опитаних представників бізнесу повідомили, що контактували з податковими органами (у 2023 році цей показник становив 30,3%).

На *пряме запитання* про те, чи *стикались* вони з *корупцією*, ствердно відповіли **15,8%** респондентів. Цей показник значуще не змінився із 2023 року, коли становив 13,1%. Попри це, значуще *збільшилась* частка респондентів, які повідомили, що корупційний досвід у цій сфері мали інші представники їхнього підприємства. У 2023 році частка таких відповідей становила 3,5%, а у 2024 році вона зросла удвічі і становила 7,0%.

Про *перебування в конкретних контактних ситуаціях*, що містили ознаки корупції, повідомили **20,2%** опитаних (16,4% у 2023 році, динаміка статистично незначуща). Таким чином, **4,4% респондентів**, які контактують з податківцями, *не усвідомлюють певні корупційні практики як власний корупційний досвід* (не пригадують їх при прямому запитанні про самооцінку).

Рис. 2.3.17. Корупційний досвід у сфері загалом (% тих, хто взаємодіяв із сферою)¹



Серед ситуацій, які несуть найбільше корупційне навантаження, **лідерами** є неофіційні платежі або послуги **для отримання позитивних результатів під час проведення перевірок представниками податкової служби** – 8,4% (6,4% у 2023 році), а також платежі або послуги, **що сприяли відшкодуванню ПДВ** підприємству – 8,2% (8,9% у 2023 році). Друге місце посідають ситуації, пов’язані з корупційними практиками у ситуаціях **супроводу податкового адміністрування підприємства**, про них заявили 7,9% респондентів (6,2% у 2023 році). Про решту ситуацій повідомили від 1,3% до 3,5%. Статистично значуща динаміка по всіх ситуаціях відсутня.

¹ Питання: «Чи стикалися Ви (як керівник / представник підприємства) / Ваше підприємство з корупцією при зустрічі (контакті) з представниками податкових органів протягом останніх 12 місяців – тобто Ви давали або від Вас вимагали хабаря, використовували зв’язки тощо?»
Статистична похибка для показників у цій сфері не перевищує $\pm 5,6$ в.п.

Рис. 2.3.18. Корупційний досвід у розрізі ситуацій, які могли виникати при зверненні (% тих, хто взаємодіяв із сферою)¹

Робили неофіційні платежі службовцю (грошові кошти або подарунки) або надавали йому послуги...

для отримання позитивних результатів під час проведення перевірки представниками податкової служби (зокрема, пов'язаних з: нефіксацією порушень, зменшенням / уникненням штрафних санкцій за результатами перевірок, обіцянкою не направляти результати перевірок до правоохоронних органів)	2024	8,4%
	2023	6,4%
	2022	3,9%
	2021	5,8%
за дії та рішення, що сприяли відшкодуванню ПДВ Вашому підприємству (зокрема, пов'язані з реєстрацією податкових накладних в ЄРПН, виключенням Вашого підприємства з переліку «ризикових» підприємств, проведенням перевірки для підтвердження відшкодування)	2024	8,2%
	2023	8,9%
	2022	8,6%
	2021	8,5%
за супровід податкового адміністрування підприємства	2024	7,9%
	2023	6,2%
	2022	5,5%
	2021	8,2%
за вирішення питань, пов'язаних з податковим боргом (зокрема, його відстрочення, розстрочення, списання, визнання «безнадійним» тощо)	2024	3,5%
	2023	4,2%
	2022	1,7%
	2021	2,5%
за непроведення позапланових перевірок Вашого підприємства або виключення з плану-графіку перевірок	2024	3,4%
	2023	4,4%
	2022	2,0%
	2021	3,1%
за оформлення дозвільних документів (зокрема, ліцензій) на виробництво певних видів товарів	2024	3,2%
	2023	2,1%
	2022	1,5%
	2021	2,3%
за дії, пов'язані з нефіксацією під час перевірки виявлених порушень обліку працівників (неоформлення працівників підприємством)	2024	2,7%
	2023	1,9%
	2022	2,0%
	2021	1,3%
за оформлення дозвільних документів (зокрема, ліцензій) на право роздрібної / оптової торгівлі певним товаром	2024	2,2%
	2023	1,3%
	2022	1,2%
	2021	2,5%
за вирішення питань щодо контролю за правильністю надання та обліку податкових пільг	2024	1,7%
	2023	2,0%
	2022	0,9%
	2021	0,9%
за сприяння щодо вирішення питання ліквідації підприємства	2024	1,3%
	2023	1,7%
	2022	1,5%
	2021	1,8%

¹ Питання: «Чи виникали у Вас / працівників підприємства (як його представників) такі ситуації при зустрічі (контакті) з представниками податкових органів?»

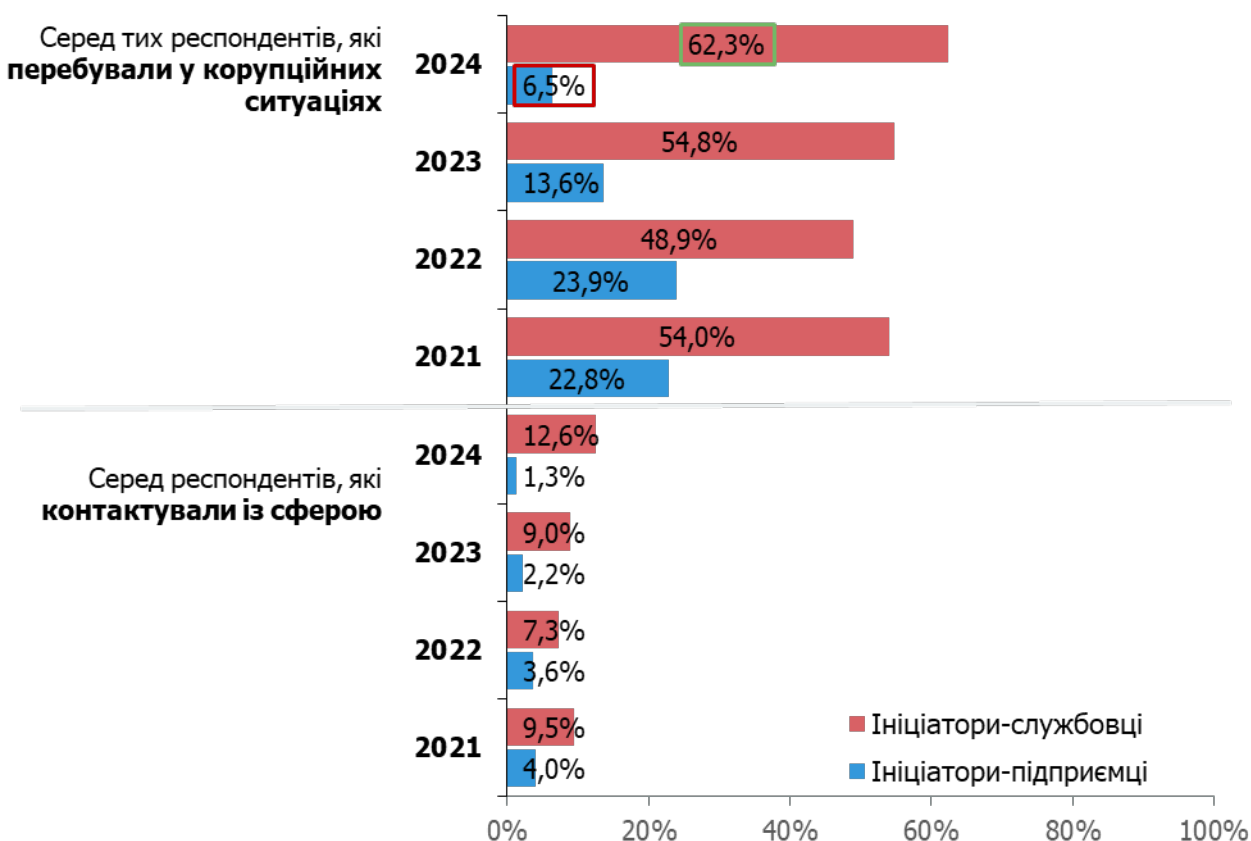
Через недостатню кількість відповідей про кожну корупційну ситуацію статистичний аналіз щодо того, хто саме був *ініціатором* (відвідувачі чи податківці), провести не вдалося.

Загалом **1,3% представників підприємств** виступили **ініціаторами** корупційних відносин (2,2% у 2023 році). Серед тих, хто *перебував у контактних корупційних ситуаціях*, ця частка становить **6,5%**, що на 7,1 в.п. *нижче*, аніж у 2023 році (динаміка статистично значуща).

Представники податкових органів, як і минулого року, виступали **ініціаторами** корупційних ситуацій значно частіше. Про те, що від них вимагали гроші або послуги за «вирішення питання», повідомили **12,6%** опитаних, які *контактували із сферою* (у 2023 році – 9,0%), або **62,3%** від тих, хто *перебував у контактних корупційних ситуаціях* (статистично значуще *зростання* показника на 7,5 в.п. порівняно із 2023 роком).

За період 2022–2024 років помітний тренд відносних змін у структурі суб'єктів корупційної ініціативи: підприємці почали покладати більшу відповідальність за корупцію саме на податківців (зростання з 48,9% до 62,3%), тоді як про власну ініціативу зазначають зараз майже в чотири рази менше опитаних (зменшення з 23,9% до 6,5%).

Рис. 2.3.19. Ініціатори корупційних ситуацій



При аналізі цієї сфери необхідно врахувати, що зафіксований доволі низький показник корупційного досвіду підприємців при контактах з податківцями може бути певним чином зумовлений «чутливістю» відповідних питань для певної частки респондентів і намаганням приховати реальну ситуацію (зокрема, уникали свідчення про наявність «легалізованих» керівництвом підприємства корупційних практик у відносинах з податковими органами).

Контроль і нагляд за господарською діяльністю

Частка підприємств, які мали *досвід спілкування* з представниками контролюючих органів (Держекоінспекція, Держпродспоживслужба, пожежний нагляд, архітектурно-будівельний контроль тощо) у 2024 році становить **10,7%** (без динаміки порівняно з 2023 роком).

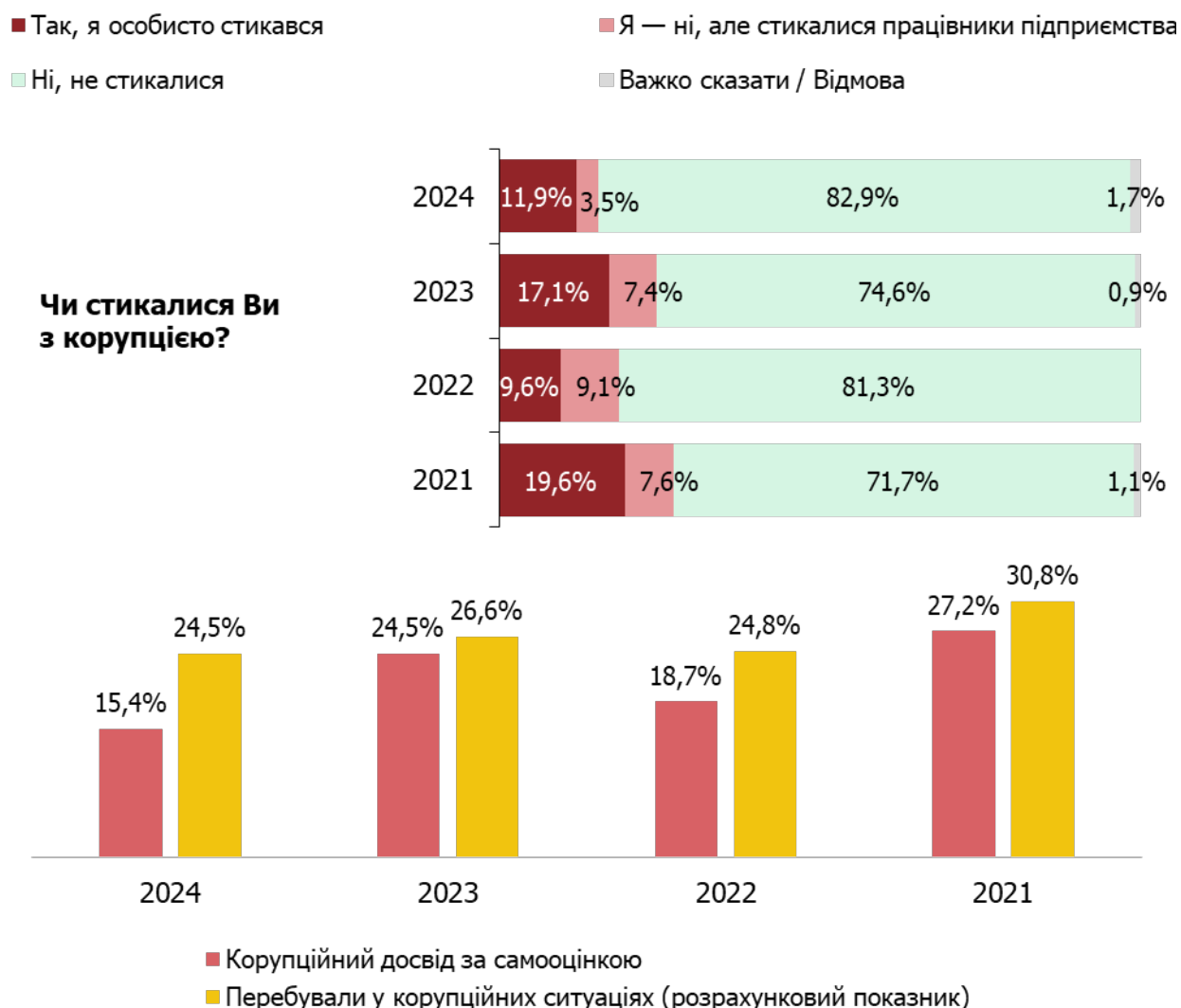
Показники рівня корупції у сфері контролю і нагляду за господарською діяльністю є одними з найнижчих серед усіх сфер у цьому дослідженні (разом із аналогічними показниками у сфері виконання судових рішень).

Частка респондентів, які при відповіді на *пряме запитання*, чи *стикалися* вони з *корупцією*, відповіли ствердно, *знизилась* з 24,5% у 2023 році до **15,4%** у 2024 році, проте динаміка не є статистично значущою. Зниження відбулося як за рахунок зменшення частки респондентів, що не стикалися із корупційними ситуаціями особисто, так і частки тих, хто знає про корупцію від інших представників підприємства (утім, динаміка не є статистично значущою).

При аналізі корупційних епізодів частка респондентів, які повідомили, що перебували *в конкретних контактних ситуаціях* (з представниками окремих контролюючих органів), що містили ознаки корупції, становить **24,5%** респондентів, без динаміки порівняно з 2023 роком.

Варто відмітити досить значний *розрив* між самооцінкою корупційного досвіду та повідомленнями про перебування у конкретних ситуаціях, що містять ознаки корупції: *9,1% підприємців не усвідомлюють певні корупційні практики при взаємодії з представниками контролюючих органів як власний корупційний досвід* (не пригадують їх при прямому запитанні). Тож, аналізуючи обидва показника в комплексі, говорити про наявність тренду щодо зменшення корупційного досвіду підприємців у цій сфері недоречно.

Рис. 2.3.20. Корупційний досвід у сфері загалом (% тих, хто взаємодіяв із сферою)¹



Серед контролюючих органів за поширеністю корупційних ситуацій у 2024 році відносним «лідером» стала **Державна інспекція архітектури та містобудування України (ДІАМ)**, про наявність корупційних ситуацій при взаємодії з їх представниками заявили **7,1%** опитаних (у 2023 році частка таких становила 10,9%).

Органи архітектурно-будівельного контролю на місцевому рівні посідають друге місце з показником **5,0%** (динаміка, порівняно з 2023 роком, є статистично значущою, показник знизився на 7,5 в.п.).

Про випадки корупції при взаємодії з представниками **Державної служби України з питань безпеки харчових продуктів та захисту споживачів** та **Державної податкової служби України**, які реалізовували функції контролю діяльності підприємців, повідомили **4,6%** та **4,5%** респондентів відповідно (статистично значуща динаміка не зафіксована).

¹ Питання: «Чи стикалися Ви (як керівник / представник підприємства) / Ваше підприємство з корупцією при зустрічі (контакті) з представниками контролюючих органів протягом останніх 12 місяців – тобто Ви давали або від Вас вимагали хабаря, використовували зв'язки тощо?»
Статистична похибка для показників у цій сфері не перевищує $\pm 8,6$ в.п.

Решту контролюючих органів у контексті наявності ситуацій з ознаками корупції згадали від 0,0% до 4,2% опитаних представників бізнесу. Можна окремо виділити статистично значуще зниження показників у взаємодії з **Державною службою з питань праці** (з 7,1% у 2023 р. до 2,0% у 2024 р.) та **Антимонопольним комітетом** (з 4,4% у 2023 р. до 0,0% у 2024 р.).

Рис. 2.3.21. Корупційний досвід у розрізі ситуацій, які могли виникати при зверненні (% тих, хто взаємодіяв із сферою)¹

Робили неофіційні платежі (грошові кошти або подарунки) або надавали послуги представникам...

Державної інспекції архітектури та містобудування України	2024	7,1%
	2023	10,9%
	2022	8,5%
	2021	10,4%
органів архітектурно-будівельного контролю на місцевому рівні*	2024 ↓	5,0%
	2023	12,5%
	2022	
Державної служби України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів (Держпродспоживслужби)	2024	4,6%
	2023	6,8%
	2022	2,4%
	2021	2,7%
Державної податкової служби України	2024	4,5%
	2023	7,8%
	2022	10,1%
	2021	9,3%
Державної служби України з надзвичайних ситуацій (контроль у сфері пожежної та техногенної безпеки)	2024	4,2%
	2023	5,7%
	2022	7,7%
	2021	13,9%
Державної служби України з питань праці	2024 ↓	2,0%
	2023	7,1%
	2022	4,4%
	2021	7,3%
Державної екологічної інспекції України	2024	1,1%
	2023	1,0%
	2022	4,8%
	2021	7,3%
органів з питань охорони культурної спадщини	2024	0,6%
	2023	3,2%
	2022	1,9%
	2021	2,7%
Антимонопольного комітету України	2024 ↓	0,0%
	2023	4,4%
	2022	0,7%
	2021	3,4%

*виконавчий орган сільської, селищної, міської ради / структурний підрозділ Київської та Севастопольської міськдержадміністрації

¹ Питання: «Чи виникали у Вас / працівників підприємства (як його представників) такі ситуації при зустрічі (контакті) з представниками контролюючих органів?»

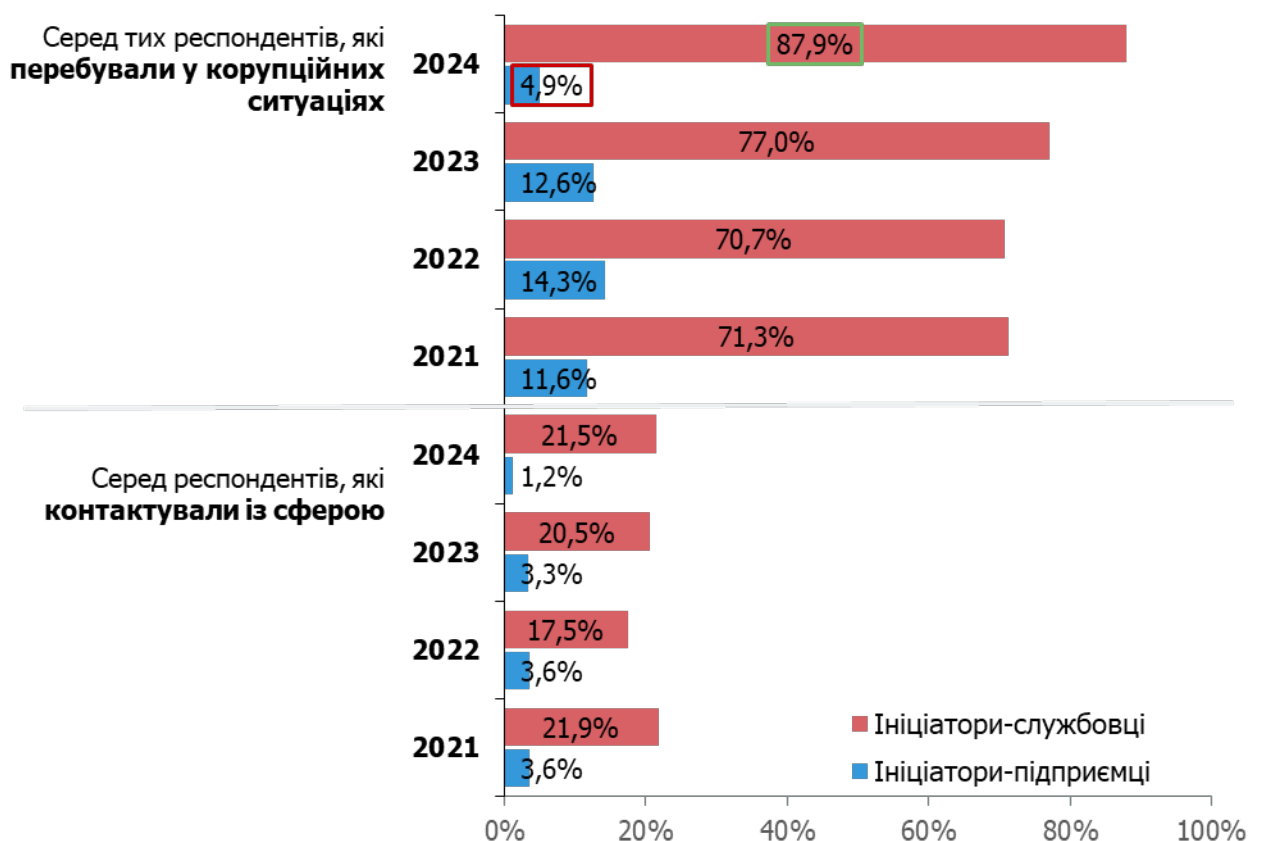
* До 15.09.2021 функції з питань державного архітектурно-будівельного контролю реалізовувала ДАБІ, надалі ці функції були передані ДІАМ. З огляду на те, що в дослідженні 2021 року здійснювалась оцінка наявності корупційних ситуацій при контактах респондентів з представниками контролюючих органів протягом останніх 12 місяців (на момент опитування, яке проводилося у листопаді – грудні 2021 року), то зазначений на діаграмі показник 2021 року переважно стосується діяльності ДАБІ.

Через недостатню кількість відповідей про кожну корупційну ситуацію статистичний аналіз щодо того, хто саме був *ініціатором* (відвідувачі чи представники контролюючих органів), провести не вдалося.

Частка **підприємців**, які виступили **ініціаторами** корупційних відносин бодай в одній ситуації у цій сфері, порівняно з 2023 роком, значимо не змінилась і становила **1,2%** – це залишається одним із найнижчих показників серед інших сфер. З-поміж тих, хто *перебував у конкретних контактних ситуаціях*, що містили ознаки корупції, порівняно з минулим роком ця частка зменшилась – з 12,6% до **4,9%** (динаміка є статистично значимою).

Представники контролюючих організацій виступали **ініціаторами** створення корупційних ситуацій із тією ж частотою, що і минулого року, про це повідомляють **21,5%** респондентів, які *контактували* із цією сферою. А от серед респондентів, що перебували у хоча б одній корупційній ситуації, частка *зроста*, про такий досвід повідомляли **87,9%** респондентів, тоді як у 2023 році частка становила 77,0% (зростання на 10,9 в.п., динаміка статистично значима). Це є **найбільшим показником серед інших сфер**.

Рис. 2.3.22. Ініціатори корупційних ситуацій



Характерно, що так само як і у сфері «Діяльність податкових органів» за період 2022–2024 років спостерігаються певні зміни в структурі суб'єктів корупційної ініціативи: все більше підприємців говорять, що саме представники контролюючих органів спонукали їх до корупційного способу вирішення питання (зростання із 70,7% до 87,9%), тоді як визнають самі себе ініціаторами зараз майже втричі менше від опитаних (зменшення з 14,3% до 4,9%).

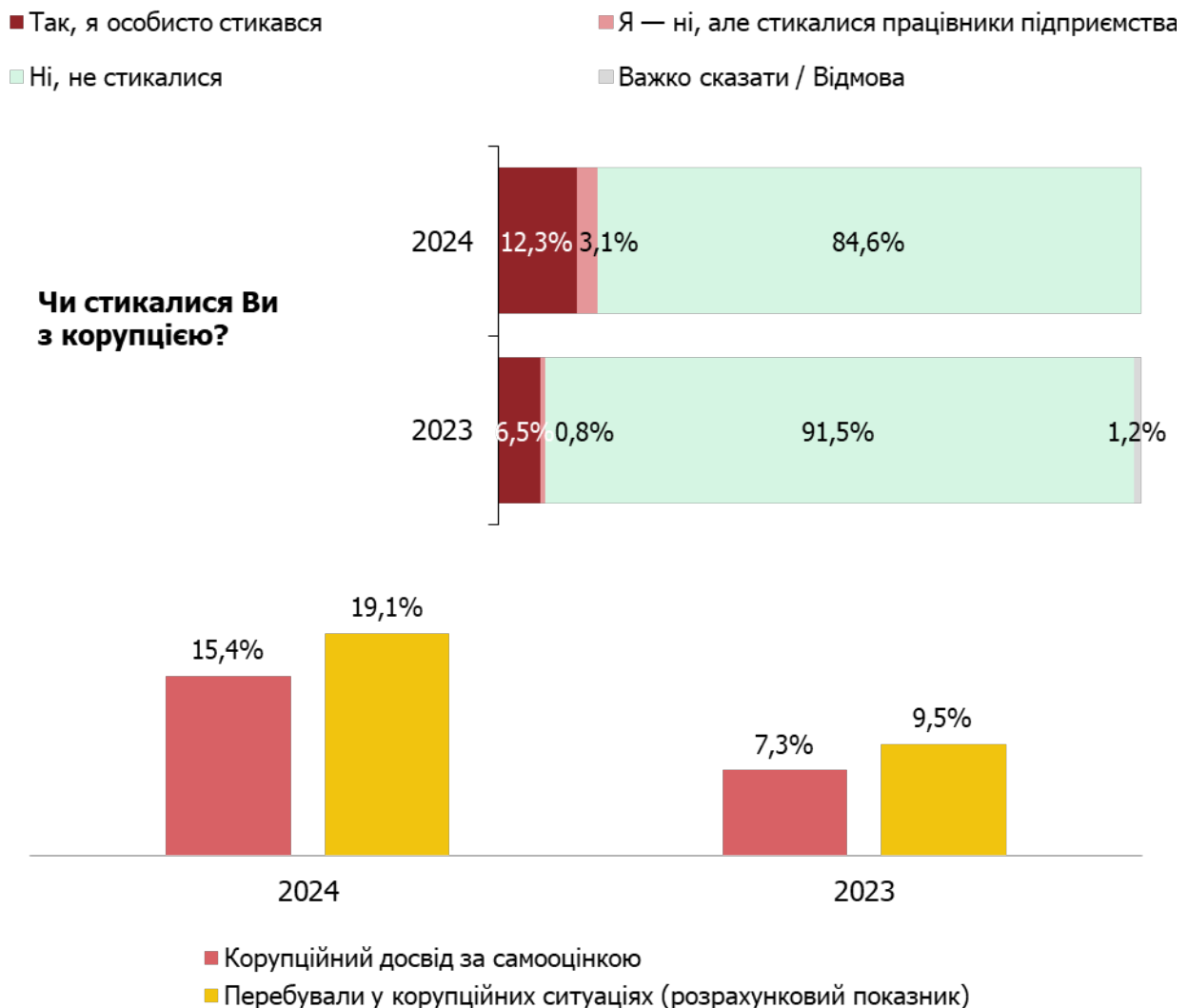
Виконання судових рішень

Із представниками органів виконання судових рішень стикалися **5,9%** підприємців (7,8% у 2023 році). Виконання судових рішень як окрема сфера була додана в опитувальник для підприємців у 2023 році, тож дані за попередні роки відсутні.

Загалом на *пряме питання*, чи **стикалися респонденти з корупцією**, ствердно відповіли **15,4%**, що на 8,1 в.п. більше, аніж у 2023 році. Про досвід перебування у конкретних корупційних ситуаціях повідомили **19,1%**, показник зріс на 9,6 в.п.

У сфері виконання судових рішень зафіксовано найнижчі показники щодо дослідження рівня корупції (за самооцінкою та через перебування в контактних ситуаціях) серед усіх сфер, які досліджувались у 2024 році. Водночас, хоча динаміка для обох показників є статично незначимою (через малу кількість респондентів, які взаємодіяли із сферою) помітним є тренд до зростання корупційного досвіду респондентів у цій сфері.

Рис. 2.3.23. Корупційний досвід у сфері загалом (% тих, хто взаємодіяв із сферою)¹



¹ Питання: «Чи стикалися Ви (як керівник / представник підприємства) / Ваше підприємство з корупцією при зустрічі (контакті) з представниками органів виконання судових рішень протягом останніх 12 місяців – тобто Ви давали або від Вас вимагали хабаря, використовували зв'язки тощо?»
Статистична похибка для показників у цій сфері не перевищує $\pm 11,5$ в.п.

Щодо конкретних ситуацій, в яких відбувався контакт підприємства з органами виконання судових рішень, «лідером» за корупційною навантаженістю є **виконання судового рішення на користь підприємства**, яке представляли респонденти: **12,2%** респондентів з тих, хто стикався з органами виконання судових рішень, заявили про наявність ознак корупції саме у такій ситуації (9,3% у 2023 році).

Друге місце зайняли послуги за **зняття арешту з майна, розблокування банківських рахунків або закриття виконавчих проваджень** стосовно підприємства, яке представляли респонденти. Про це заявили **7,7%** опитаних, що на 3,5 в.п. більше, ніж минулого року.

Про решту ситуацій повідомили від 3,2% до 4,1% респондентів.

Рис. 2.3.24. Корупційний досвід у розрізі ситуацій, які могли виникати при зверненні (% тих, хто взаємодіяв із сферою)¹

Робили неофіційні платежі службовцю (грошові кошти або подарунки) або надавали йому послуги...

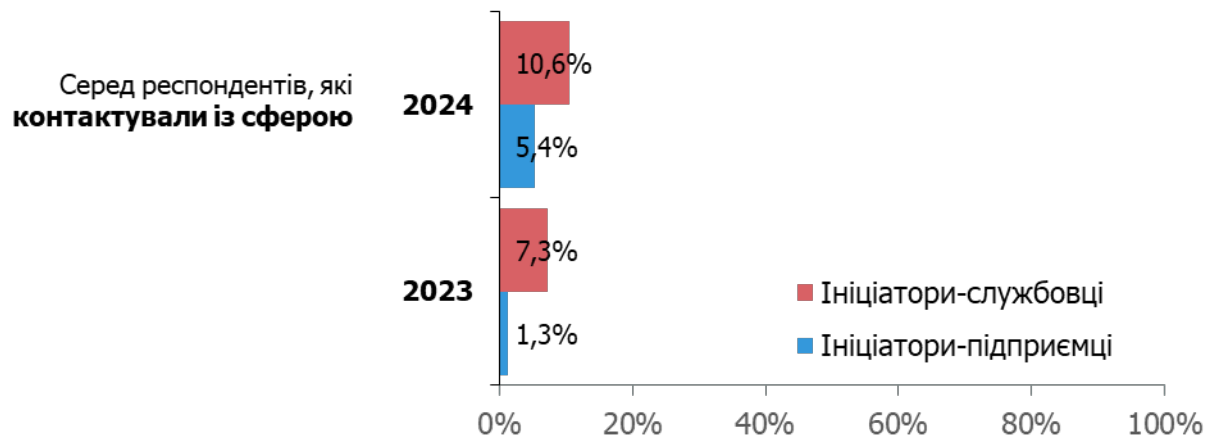
за виконання судового рішення на користь Вашого підприємства	2024	12,2%
	2023	9,3%
за зняття арешту з майна, розблокування банківських рахунків або закриття виконавчих проваджень	2024	7,7%
	2023	4,2%
за виключення або неправомірну зміну інформації в реєстрі боржників з метою зняття обмежень щодо розпорядження майном підприємства	2024	4,1%
	2023	3,5%
за невиконання судового рішення щодо Вашого підприємства	2024	3,2%
	2023	6,8%

Через недостатню кількість відповідей про кожну корупційну ситуацію статистичний аналіз щодо того, хто саме був *ініціатором* (відвідувачі чи представники судової системи), провести не вдалося.

Загалом **5,4% підприємців** виступили **ініціаторами** корупційних відносин бодай в одній ситуації у цій сфері. Про ініціативу зі сторони **працівників органів виконання судових рішень** повідомили **10,6%** респондентів, які *контактували* із судовою сферою. Оскільки в корупційних ситуаціях перебувала незначна частка респондентів, статистичний аналіз, хто був ініціатором в окремих ситуаціях, провести неможливо.

¹ Питання: «Чи виникали у Вас / працівників підприємства (як його представників) такі ситуації при зустрічі (контакті) з представниками органів виконання судових рішень?»

Рис. 2.3.25. Ініціатори корупційних ситуацій



Таблиця 2.3.1. Узагальнена таблиця щодо дослідження корупційного досвіду бізнесу в сферах

Сфера	Рік	Корупційний досвід за самооцінкою*	Перебували в корупційних ситуаціях*			% респондентів, які стикалися зі сферою
			% респондентів	% респондентів, які виступали ініціаторами корупційних відносин	% респондентів, для яких корупційна ситуація виникла у зв'язку з вимогою	
Митниця (митний контроль, оформлення митних документів для суб'єктів бізнесу)	2024	35,1%(±9,1)	39,3%(±9,3)	7,7%(±5,1)	22,2%(±7,9)	8,7%(±1,6)
	2023	35,2%	35,5%	6,8%	27,1%	10,9%
	2022	35,2%	33,0%	5,9%	22,1%	11,3%
	2021	42,8%	32,0%	2,7%	23,2%	8,0%
Послуги з підключення та обслуговування систем електро-, газо-, водопостачання та водовідведення, крім послуг, пов'язаних з поточними розрахунками	2024	32,2%(±6,7)	30,9%(±6,6)	8,7%(±4,0)	20,6%(±5,8)	15,6%(±2,0)
	2023	26,6%	33,4%	5,8%	22,6%	16,5%
	2022	29,3%	24,0%	6,8%	16,1%	9,0%
	2021	29,0%	37,0%	6,8%	20,5%	15,5%
Діяльність правоохоронних органів із забезпечення законності та правопорядку, проведення досудового розслідування	2024	28,5%(±7,1)	30,9%(±7,3)	6,4%(±3,9)	19,8%(±6,3)	12,8%(±1,9)
	2023	28,8%	23,5%	4,1%	16,3%	14,2%
	2022	18,6%	22,1%	3,0%	9,0%	14,0%
	2021	27,2%	32,0%	7,0%	16,1%	16,4%
Будівництво та земельні відносини	2024	27,9%(±7,2)	32,7%(±7,5)	5,0%(±3,5)	19,9%(±6,4)	12,5%(±1,9)
	2023	28,6%	23,5%	5,9%	16,9%	11,2%
	2022	32,5%	37,6%	7,3%	21,1%	8,5%
	2021	32,5%	40,3%	8,5%	22,4%	12,8%
Діяльність податкових органів	2024	15,8%(±4,1)	20,2%(±4,5)	1,3%(±1,3)	12,6%(±3,7)	↓ 25,5% (±2,5)
	2023	13,1%	16,4%	2,2%	9,0%	30,3%
	2022	13,2%	14,9%	3,6%	7,3%	23,2%
	2021	13,2%	17,6%	4,0%	9,5%	26,3%
Контроль і нагляд за підприємницькою діяльністю	2024	15,4%(±6,2)	24,5%(±7,4)	1,2%(±1,9)	21,5%(±7,1)	10,7%(±1,7)
	2023	24,5%	26,6%	3,3%	20,5%	11,2%
	2022	18,7%	24,8%	3,6%	17,5%	9,4%
	2021	27,2%	30,8%	3,6%	21,9%	17,5%
Судова система	2024	18,1%(±6,8)	24,5%(±7,6)	3,7%(±3,3)	15,0%(±6,3)	10,1%(±1,7)
	2023	15,2%	15,0%	3,0%	10,2%	10,1%
Виконання судових рішень	2024	15,4%(±8,3)	19,1%(±9,1)	5,4%(±5,2)	10,6%(±7,1)	5,9%(±1,3)
	2023	7,3%	9,5%	1,3%	7,3%	7,8%

* % розраховано від кількості тих респондентів, які стикалися зі сферою

РОЗДІЛ 3. ІНТЕГРАЛЬНІ ПОКАЗНИКИ ДЕРЖАВНОЇ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ

У межах цього дослідження збиралися дані для розрахунку індикаторів ефективності державної антикорупційної політики (1–3), а також для додаткових індикаторів ефективності системи запобігання і протидії корупції (4, 5) відповідно до Методики стандартного опитування щодо корупції в Україні:

1. Частка населення (представників бізнесу), яка негативно ставиться до корупційних проявів.
2. Частка населення (представників бізнесу), яка мала власний корупційний досвід.
3. Частка населення (представників бізнесу), яка спроможна бути викривачем корупції.
4. Частка населення (представників бізнесу), яка схвалює діяльність викривачів.
5. Частка населення, яка належно обізнана з гарантіями правового захисту викривачів.

У 2021 році підхід до індикаторів був змінений, а їхня кількість збільшена. Оскільки ці індикатори цінні саме через можливість оцінювати зміни в країні, показники для минулих років були перераховані відповідно до нової методики там, де це було можливо.

3.1. Індикатор 1. Частка населення (представників бізнесу), яка негативно ставиться до корупційних проявів

Метою антикорупційної політики є збільшення частки населення, яка негативно ставиться до корупційних проявів. Цей індикатор вимірюється не через пряме питання (наприклад, чи виправдовують громадяни / підприємці застосування корупційних практик для вирішення важливих для них справ), оскільки тоді б респонденти давали соціально бажані відповіді і дані були б необ'єктивними. Замість цього у дослідженні було використано метод «прожективних ситуацій», тобто *респондентам (як населенню, так і підприємцям) пропонувалась уявна ситуація отримання адміністративної послуги в органах державної влади чи місцевого самоврядування.*

«Уявіть таку ситуацію. Ви звернулись до державної установи за довідкою, яка Вам терміново необхідна для вирішення особистої справи (*для бізнесу* – справи в інтересах підприємства). Вам повідомили, що термін її виготовлення — 30 днів, але Вам вона потрібна у найкоротший термін. Коли Ви вийшли з кабінету, то випадкова людина в коридорі Вам розповіла, що його сусід (*для бізнесу* – знайомий) отримав таку довідку наступного дня, сплативши 1000 гривень керівнику відділу, який видає такі довідки. Якими, ймовірніше за все, були б Ваші дії в такій ситуації?»

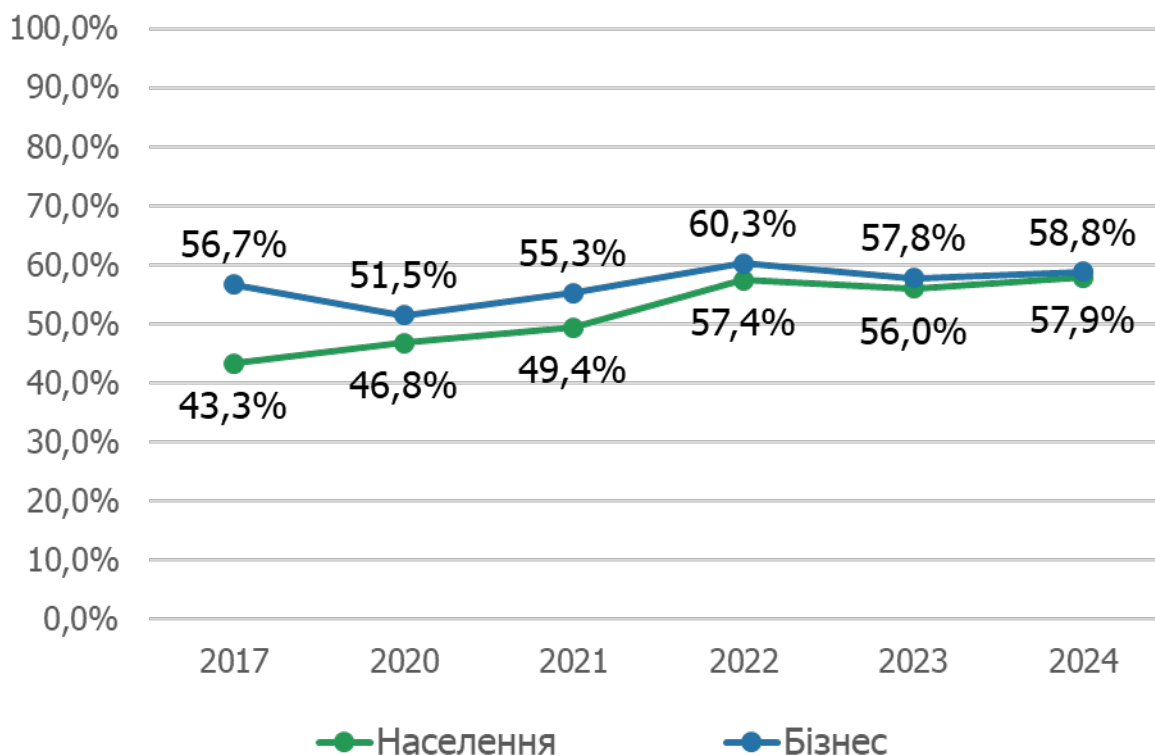
Респондентам пропонувалась можливість обрати найбільш імовірний варіант вирішення проблеми, що могла виникнути (нижче наведені формулювання з віяла відповідей):

1. «Буду чекати 30 днів»
2. «Сплатив би 1000 гривень, але не маю коштів для цього»
3. «Шукав би знайомих чи близьких, як б допомогли пришвидшити отримання довідки»
4. «Сплатив би 1000 гривень»
5. «Написав би скаргу про корупцію в установі до органу вищого рівня»
6. «Написав би заяву до правоохоронних органів»
7. «Звернувся б до медіа (надав журналістам ці факти)»

Інформація та відповідні кількісні показники щодо **виявлення негативного ставлення** респондентів до корупційних проявів отримана за результатами аналізу даних щодо їхньої *відмови від корупційної моделі вирішення проблеми* в зазначеній прожективній ситуації.

До категорії людей, яка *відмовляється від корупційної моделі поведінки*, визначаються ті, що обрали варіанти відповіді 1 (очікування за правилами) або 5–7 (викривають корупцію) і при цьому не обирають корупційний шлях вирішення проблеми (варіанти 2–4).

Рис. 3.1.1. Індикатор 1. Частка населення (представників бізнесу), яка негативно ставиться до корупційних проявів



Протягом 2017–2022 років спостерігалось поступове **зростання** частки населення, яка **негативно ставиться до корупційних проявів**: якщо у 2017 році показник становив 43,3% то у 2022 році він збільшився на 14 в.п., порівняно з 2017 роком, і досяг позначки 57,4%.

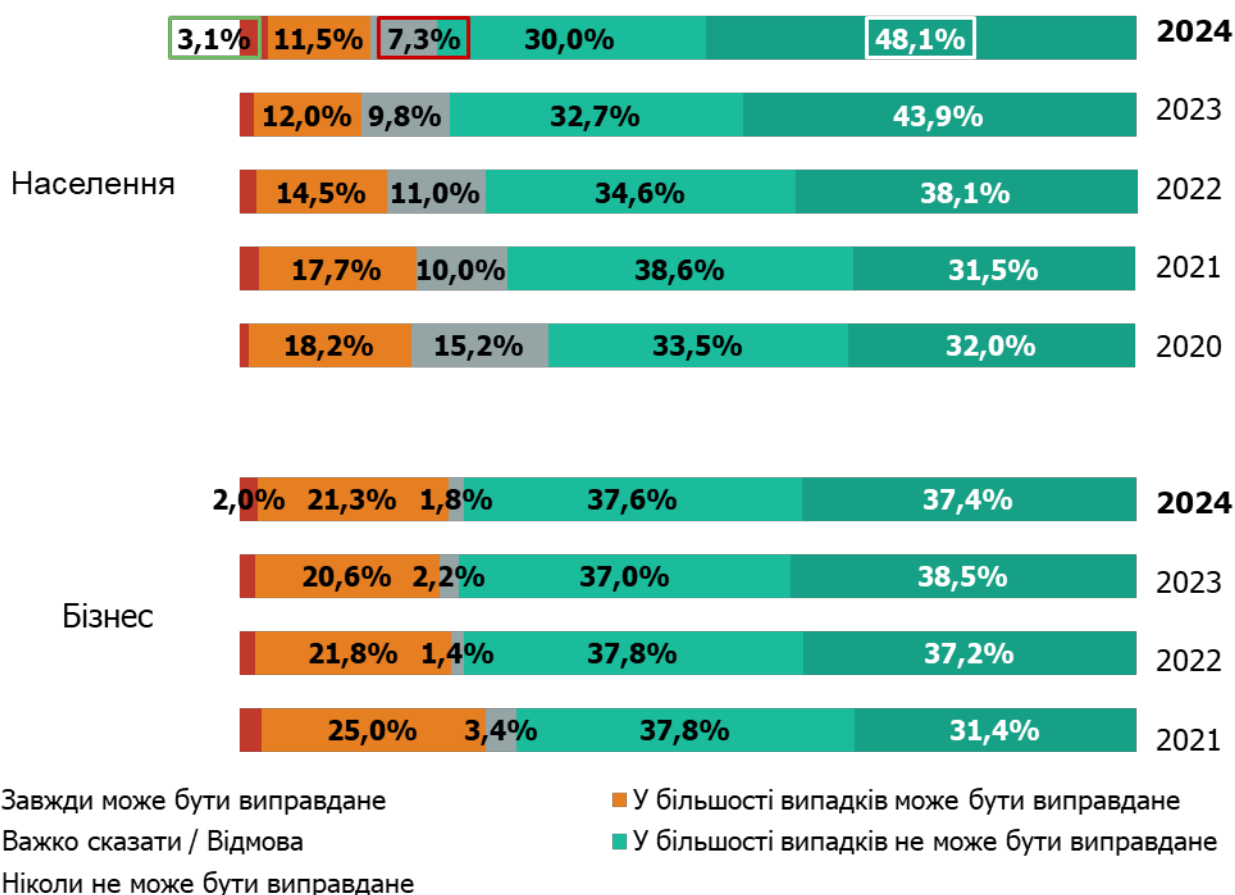
У 2023–2024 роках **показник стабілізувався**, у **2024 році** він становить **57,9%** (різниця в 1,9 в.п., порівняно з 2023 роком, не є статистично значущою).

У 2023–2024 роках частка антикорупційно налаштованого *бізнесу* також стабілізувалася після зростання у 2022 році. Показник 2024 року становить **58,8%** (позитивна динаміка в 1 в.п. не є статистично значущою).

Таким чином, у 2023–2024 роках частки представників бізнесу і громадськості, які відмовляються від корупційної моделі поведінки, *порівнялися*. Зауважимо, що показники і населення і бізнесу в 2022–2024 роках статистично значущо *вищі, ніж у 2021 році*.

Хоча Індикатор 1 і базується на прожективній ситуації, він доповнюється *прямим запитанням* для визначення частки респондентів, яка *не виправдовує застосування корупційних практик* для вирішення справ, важливих для громадян / підприємств (див. рис. 3.1.2).

Рис. 3.1.2. Виправдування надання хабаря, неофіційних послуг або подарунка, якщо це необхідно для вирішення важливої справи¹



¹ Питання: «На Вашу думку, чи може надання хабаря, неофіційних послуг або подарунка бути виправданим, якщо це необхідно для вирішення важливої для Вас справи (для бізнесу - важливої справи для підприємства, у якому Ви працюєте)?»

Коли йдеться про більш теоретичне запитання: чи може бути виправданим надання хабаря, то населення висловлює більшу прихильність до позиції нульової толерантності до корупції. У 2024 році майже половина опитаних (**48,1%**) у вибірці *населення* заявила, що корупційний шлях вирішення справ ніколи не може бути виправданим. Цей показник статистично значуще зростає третій період поспіль (+6,6 в.п. у 2022 році, +5,8 в.п. у 2023 році, +4,2 в.п. у 2024 році).

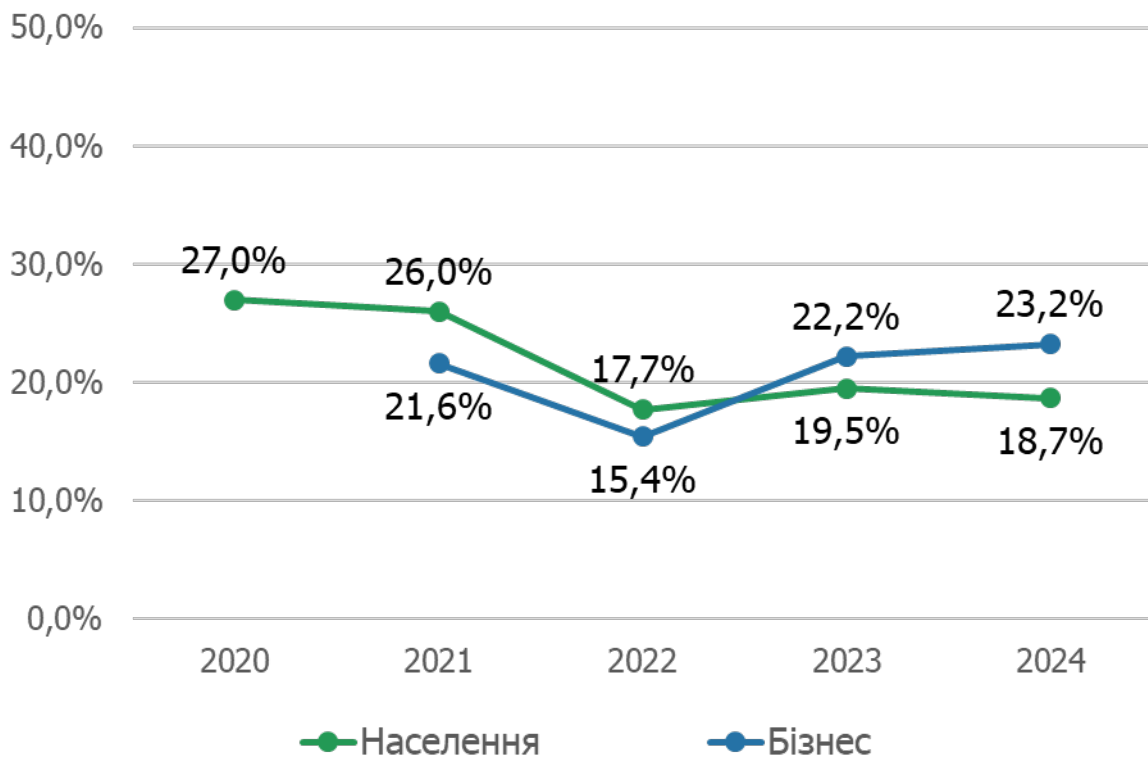
В аудиторії представників *бізнесу* частка тих, хто виправдовує корупційний шлях вирішення проблем, залишилася на рівні 2023 року. У 2024 році 23,2% респондентів повністю або частково виправдовують корупцію, водночас **37,4%** представників бізнесу категорично відкидають цей спосіб для вирішення важливих справ. Ці показники залишилися на рівні 2023 року з точністю до статистичної похибки. Таким чином, рівень нульової толерантності в бізнес-середовищі є незмінним після статистично значущого зростання у 2022 році порівняно з 2021 роком.

3.2. Індикатор 2. Частка населення (представників бізнесу), яка мала власний корупційний досвід

Метою антикорупційної політики є зменшення частки людей, які мали власний корупційний досвід. Для визначення індикатора використовується *пряме питання* щодо *самооцінки респондентами їхньої залученості до корупції*: чи стикалися вони з корупцією (давали або від них вимагали хабар, використовували зв'язки тощо) за останні 12 місяців, особисто або членами родини (чи працівниками підприємства в його інтересах в опитуванні бізнесу). Результати за цим показником відображають *самосприйняття власного корупційного досвіду* населенням / підприємцями, тобто мають суб'єктивний «повідомчий» характер і можуть відрізнятися від реальних оцінок їхньої залученості до корупції (якщо аналізувати певні ситуації на предмет наявності корупційної складової відповідно до законодавства).

Цей показник у 2024 році для *населення* становив **18,7%** (різниця у 0,8 в.п., порівняно з 2023 роком, не є статистично значущою). Таким чином, показник стабілізувався у 2022–2024 роках після значущого зниження. (див. рис. 3.2.1).

Рис. 3.2.1. Індикатор 2. Частка населення (представників бізнесу), яка мала власний корупційний досвід



В аудиторії *бізнесу* спостерігається стабілізація частки підприємств, які мали корупційний досвід, на рівні **23,2%** (без динаміки порівняно з 2023 роком) після статистично значущого зростання у 2023 році. Таким чином, негативну тенденцію до збільшення частки підприємств, які мали корупційний досвід, не вдалося переломити. Цей показник залишається на вищому рівні порівняно з аналогічним показником в аудиторії *населення*.

Якщо ж відповідно до вищенаведеного узагальнювати корупційний досвід *через окремі сфери* (див. розділ 2), тобто використовувати не лише одне пряме запитання, а враховувати ствердні відповіді щодо залученості респондентів до корупції у кожній із сфер, то *розрахунковий показник корупційного досвіду* у 2024 році становить 22,7% для *населення* та 16,9% для *підприємців*

Для *населення* цей розрахунковий показник статистично значуще *менший*, ніж у 2023 році (26,1%), тобто він повернувся на рівень 2022 року (20,9%) (нагадаємо, у 2021 році він був значно більшим і становив 33,8%). Загалом зміни цього показника, що інтегрує досвід залучення респондентів до корупційних практик, корелюють з динамікою Індикатора 2, за яким опитані самостійно визнають власний корупційний досвід. Це є підтвердженням того, що в період 2022–2024 років частка населення, яка стикалася з корупцією, перебуває приблизно на одному рівні.

Для *бізнесу* значення розрахункового показника змінювалися таким чином: 17,4% у 2021 році, 12,9% у 2022 році, 16,0% у 2023 році і 16,9% у 2024 році. Показник стабілізувався у 2024 році, що також повторює ілюстрацію динаміки Індикатора 2.

Аналізуючи результати досліджень 2021–2024 років за усталеною методикою можна стверджувати, що *населення* систематично занижує ступінь корупційного досвіду при відповіді на пряме питання Індикатора 2 порівняно із розрахунковим показником кумулятивного корупційного досвіду за сферами. Очевидно, що корупційний досвід у певних сферах не спадає на думку (не усвідомлюється) при прямому загальному питанні, а спливає у свідомості лише після нагадування про залучення до конкретних контактних ситуацій.

В аудиторії *бізнесу*, навпаки, відповіді на пряме загальне питання системно вищі за розрахунковий показник. Це може пояснюватися тим, що певна частка корупційного досвіду (або досвіду, які респонденти-підприємці вважають корупційним) лежить поза межами тих 8 сфер, які пропонувалися для оцінки в цьому дослідженні.

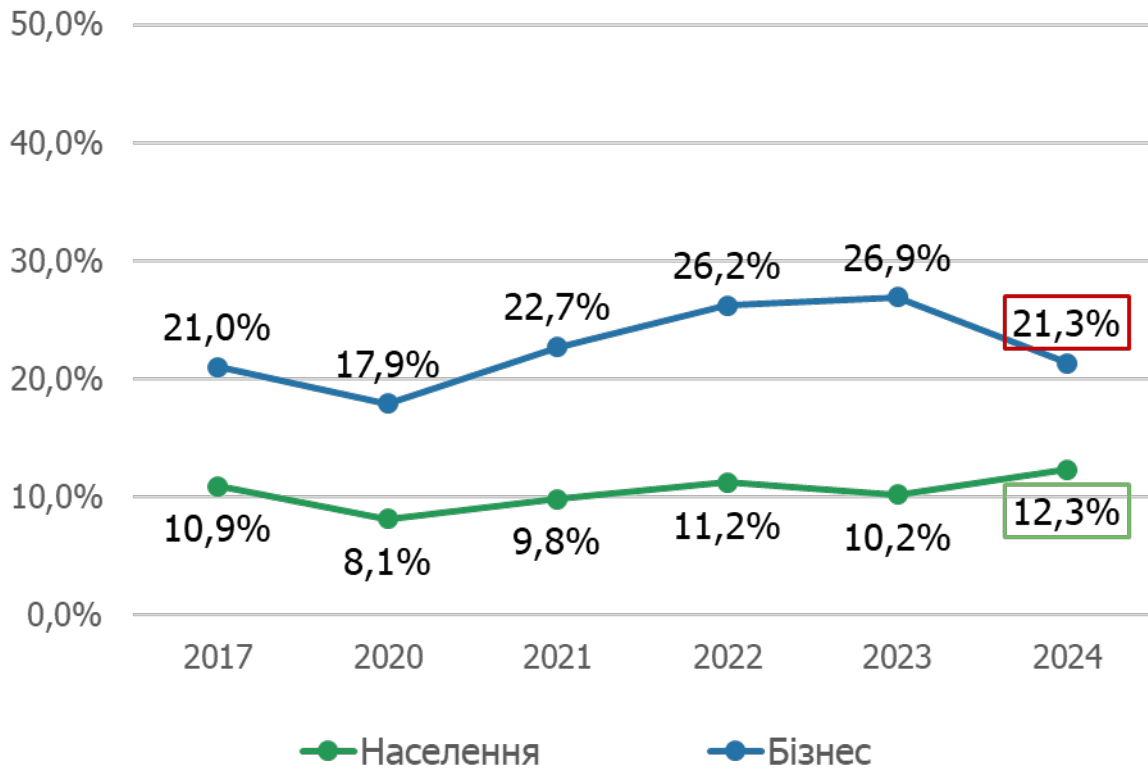
3.3. Індикатор 3. Частка населення (представників бізнесу), яка спроможна бути викривачем корупції

Метою антикорупційної політики є збільшення кількості громадян, готових *повідомляти про факти корупційних проявів* (індикатор 3.1), а також *громадян, які заявили про факти корупції, що мали стосовно них місце, компетентним органам* (індикатор 3.2).

Для визначення індикатора 3.1 використовується прожективна ситуація, як і в індикаторі 1, проте визначається **частка людей, яка вибрала викривальну модель поведінки** (варіанти відповіді: 5. «Написав би скаргу про корупцію в установі до органу вищого рівня», 6. «Написав би заяву до правоохоронних органів» або 7. «Звернувся б до медіа (надав журналістам ці факти)»).

Індикатор 3.1 (частка респондентів, готових *повідомляти про факти корупційних проявів*) у 2024 році серед *населення* статистично значуще зріс до рівня **12,3%** після плато у 2021–2023 рр.

Рис. 3.3.1. Індикатор 3.1. Частка населення (представників бізнесу), готова повідомляти про факти корупційних проявів



У *бізнес-середовищі* спостерігається зворотна негативна тенденція: показник після стабілізації у 2022–2023 роках статистично значущо знизився (на 5,6 в.п. порівняно з 2023 роком) і становить **21,3%**. Таким чином, фактично готовність повідомляти про факти корупційних проявів серед бізнесу повернулася на рівень 2021 року. Певним чином можна говорити про пов'язаність у категорії бізнесу даних цього спостереження з тенденцією збільшення в останні роки частки підприємств, які мали корупційний досвід (Індикатор 2).

Утім, незважаючи на тренди зростання серед населення і зниження серед бізнесу, *бізнес* все ще зберігає готовність повідомляти про корупцію значно більше, ніж *населення*.

Пряме запитання («Чи подали б Ви скаргу до органів влади або до правоохоронних органів у зв'язку з випадком корупції?») показує значно більшу частку потенційних викривачів (більш ніж вдвічі порівняно з прожективною ситуацією), але цей показник може бути викривленим через соціальну бажаність відповіді «так»: серед *населення* таких 32,7% (зростання на 5,9 в.п., порівняно з 2023 роком, є статистично значущим), а серед *бізнесу* майже дві третини – 64,8% (без динаміки, порівняно з 2022–2023 роками, але статистично більше, ніж у 2021 році).

Водночас можна зауважити, що в категорії населення *зростання* цього показника перекликається з дослідженнями відповіді респондентів у проєктивній ситуації, тобто підтверджує фіксацію зростання Індикатора 3.1.

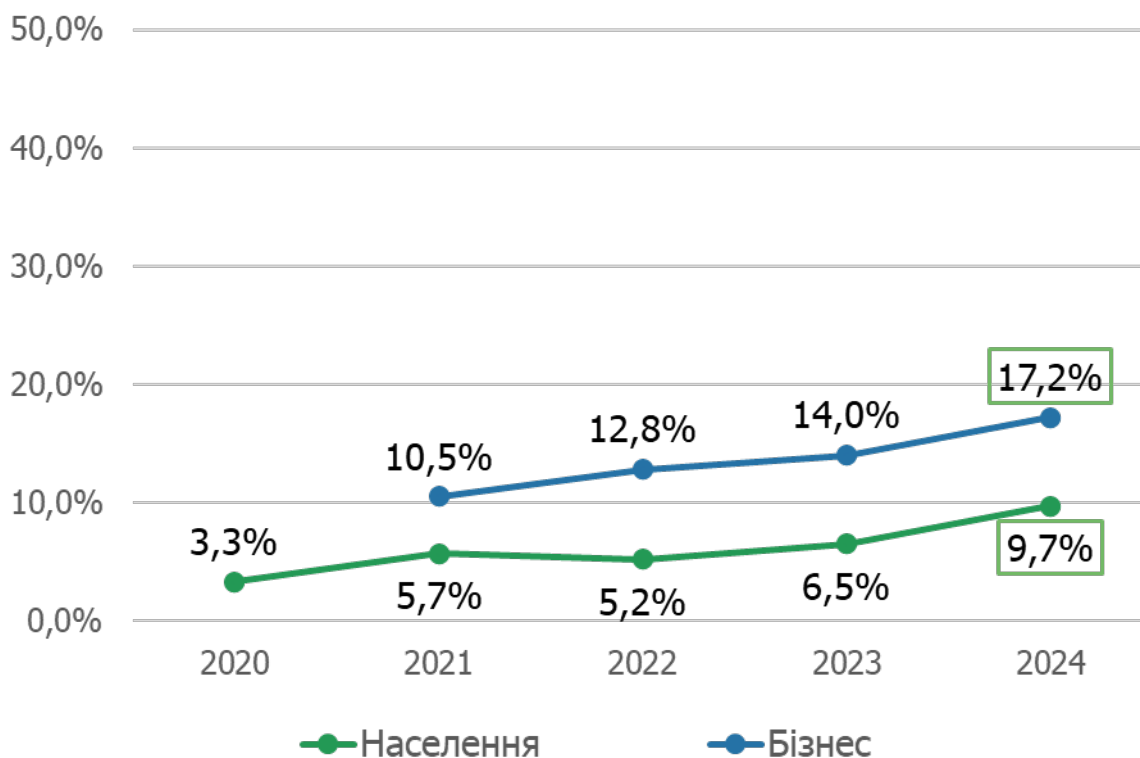
Рис. 3.3.2. Готовність подати скаргу до органів влади або до правоохоронних органів у зв'язку з випадком корупції (пряме запитання)



Індикатор 3.2 визначається як частка тих, хто зазначив про те, що, зіткнувшись з корупційною ситуацією, *подав скаргу до органів влади або до правоохоронних органів* (пряме запитання). Цей показник *лишається досить низьким*. Утім, частка респондентів, яка заявила про факти корупції, що мали стосовно неї місце, компетентним органам, *зросла* серед населення до **9,7%** у 2024 році (зростання з 2023 року на 3,4 в.п. є статистично значущим). Серед представників *бізнесу* цей показник з року у рік є приблизно удвічі вищим, у 2024 році він також *зріс* (+3,2 в.п.) і становить **17,2%** (позитивна динаміка, порівняно з 2023 роком, також є статистично значущою).

Таким чином, у 2024 році *вперше* було зафіксовано статистично значуще *зростання* частки *викривачів, які повідомляють про корупцію*, в обох аудиторіях.

Рис. 3.3.3. Індикатор 3.2. Частка населення (представників бізнесу), яка заявила про факти корупції, що мали стосовно них місце, компетентним органам



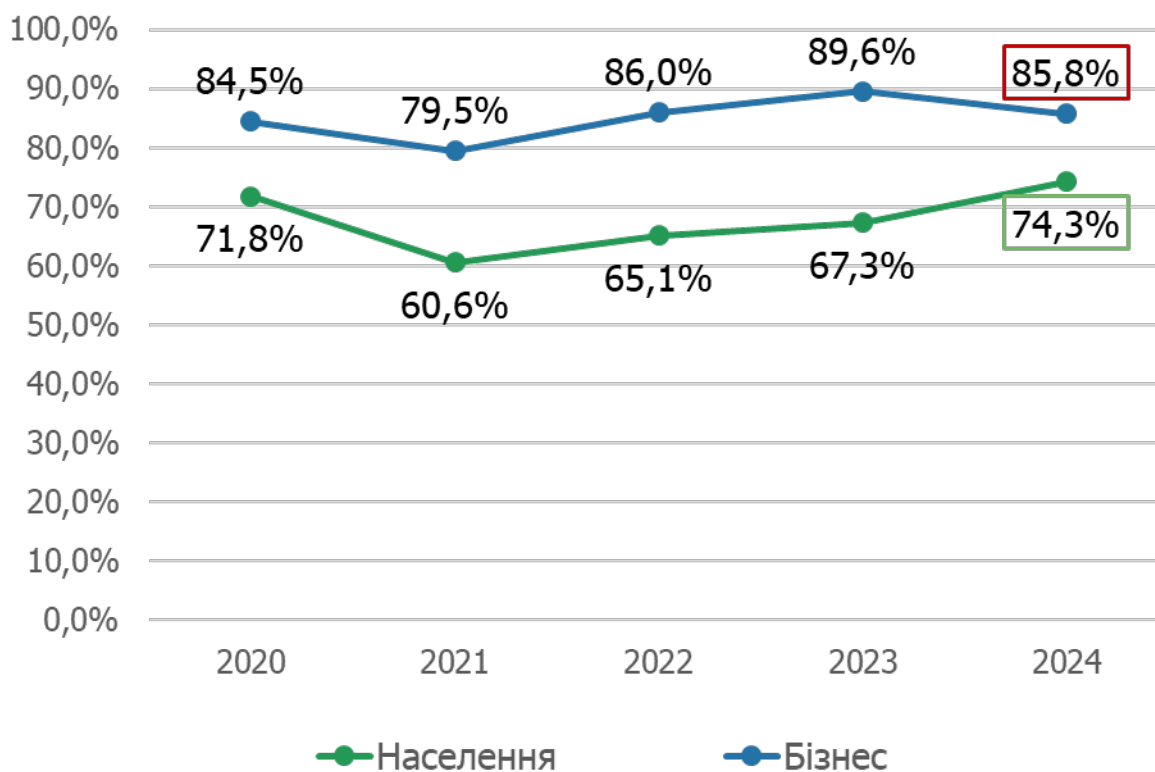
3.4. Індикатор 4. Частка населення (представників бізнесу), яка схвалює діяльність викривачів

Метою антикорупційної політики є сформована повага до викривачів як відповідальних громадян. Відповідний Індикатор 4 визначається через пряме запитання «Яке Ваше ставлення до людей, які подають скарги (повідомлення) до органів влади або до правоохоронних органів у зв'язку з випадком корупції?» за шкалою відповідей, що містить 5 варіантів (від «повністю засуджую» до «повністю схвалюю»). Кількісний показник отримується у результаті додавання відсотків відповідей респондентів «повністю схвалюю» і «скоріше схвалюю».

Частка такої групи респондентів в аудиторії *населення* статистично значуще **зросла** у 2024 році (на 7 в.п. до показника 2023 року) і становить **74,3%**, що є найбільшим значенням за історію спостережень. Утім, серед *бізнесу* значення показника статистично значуще **знизилося** до рівня **85,8%** (-3,8 в.п. порівняно з 2023 роком), фактично повернувшись на рівень 2022 року. Утім, незважаючи на падіння показника, частка бізнесу, яка схвалює діяльність викривачів, суттєво більша за частку тих, хто таку діяльність не схвалює. Загалом абсолютна більшість як *населення*, так і *бізнесу схвалює діяльність викривачів*.

Водночас можна говорити про пов'язаність / кореляцію динаміки змін цього показника серед бізнесу за останній рік (період 2023–2024 роки) із значущим зменшенням частки підприємців, готових повідомляти про факти корупційних проявів (Індикатор 3.1.). Загалом ці спостереження разом із зафіксованою тенденцією збільшення в останні роки частки підприємств, які мали корупційний досвід (Індикатор 2), викликають стурбованість, так як можуть говорити про переорієнтацію цінностей певної частки підприємців у бік толерування корупції заради збереження власної бізнес-активності в роки війни.

Рис. 3.4.1. Індикатор 4. Частка населення (представників бізнесу), яка схвалює діяльність викривачів



Додатково для індикатора аналізуються відповіді у прожективній ситуації: «Уявіть таку ситуацію. В організації (підприємстві), де Ви працюєте, Ваш колега повідомив компетентні органи про корупційний злочин, вчинений іншим співробітником. Яке Ваше ставлення до дій Вашого колеги?».

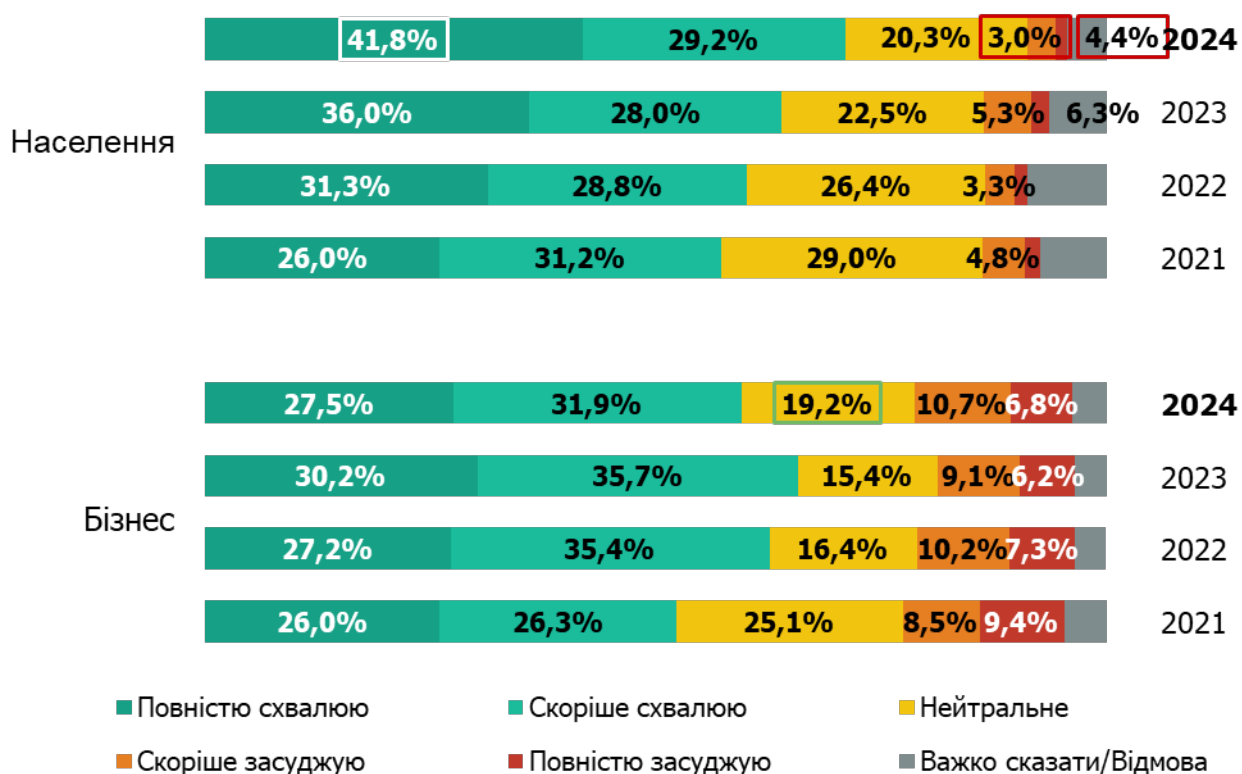
Серед населення частка відповідей «повністю схвалюю» і «скоріше схвалюю» становить **71%**, що підтверджує тренд на зростання підтримки викривачів (зростання на 7 в.п., порівняно з 2023 роком, є статистично значущим), рис. 3.4.2. Зростання показника є статистично значущим третій період поспіль, при цьому зростання відбувається за рахунок збільшення частки громадськості, яка «повністю схвалює» дії викривачів.

Для *бізнесу* частка тих, хто схвалює дії колеги-викривача, *зменшилась*, порівняно з 2023 роком, і становить **59,5%** (*втрата* 6,4 в.п. є статистично значущою, що також підтверджує тренд Індикатора 4).

Бізнес демонструє *менше схвалення дій колеги, що викривають корупцію* іншого їхнього колеги, *порівняно з декларативними відповідями* на пряме питання щодо підтримки дії викривачів корупції (Індикатор 4). Розрив у цих показниках у 2024 році сягнув 26,3 в.п.

Для *населення* цей розрив майже відсутній і становить лише 3,3 в.п. Це може бути свідченням більш *сталій позиції* щодо викривачів серед *населення*.

Рис. 3.4.2. Прожективна ситуація: ставлення до дій колеги, який повідомив компетентні органи про корупційний злочин, вчинений іншим співробітником



3.5. Індикатор 5. Частка населення, яка належно обізнана з гарантіями правового захисту викривачів

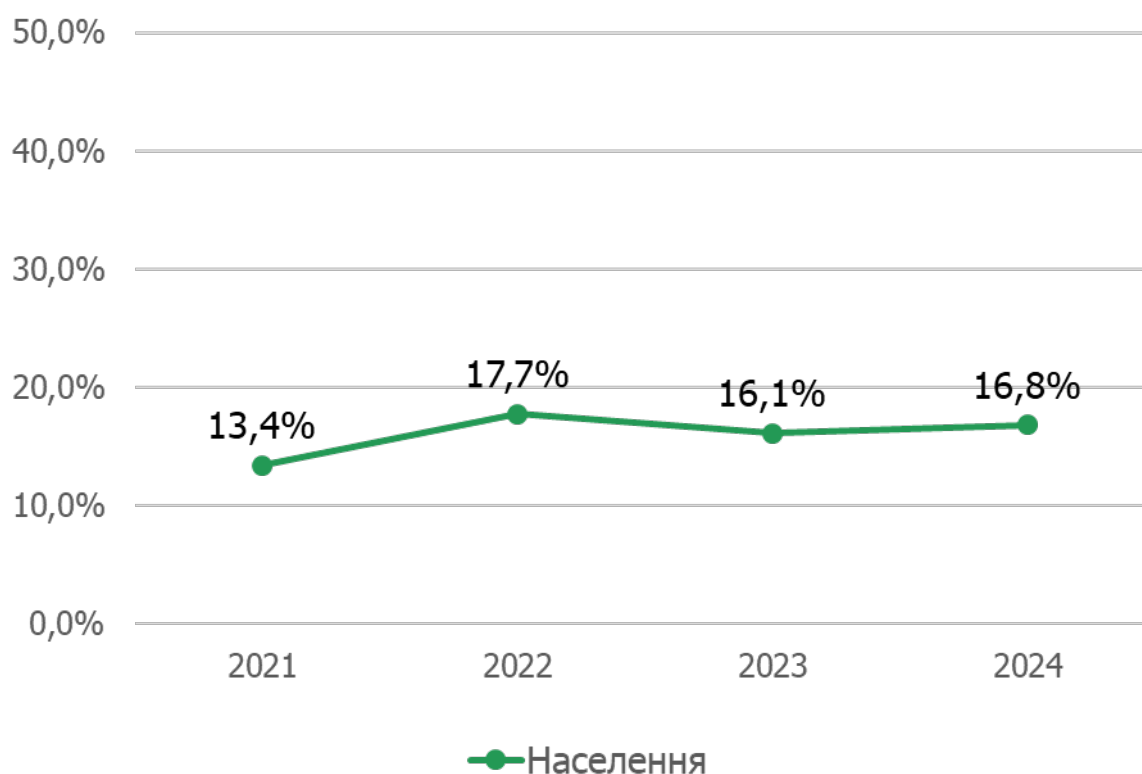
Метою антикорупційної політики є досягнення стану, коли значна частина громадян належно обізнана з гарантіями правового захисту викривачів. Відповідний індикатор 5 розраховується на основі запитання *«Чи мають громадяни, які подають повідомлення про випадки корупції до компетентних органів, такі права»*, де на кожен пункт респондент може відповісти «так», «ні» або «важно сказати»:

1. на безоплатну правову допомогу у зв'язку із захистом його прав (правильно – «так»);
2. на оплачувану відпустку протягом терміну розгляду повідомлення про випадок корупції, але не більше ніж 30 днів (правильно – «ні»);
3. на грошову винагороду у визначених законом випадках (правильно – «так»);
4. на отримання інформації від правоохоронних органів про результати досудового розслідування стосовно всіх злочинів, вчинених тією самою особою, стосовно якої було повідомлено про корупцію (правильно – «ні»);
5. негайного поновлення на попередній роботі (посаді), якщо такі особи були звільнені з роботи у зв'язку з повідомленням про можливі факти корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень (правильно – «так»);
6. на здійснення з моменту повідомлення про корупцію правоохоронними органами заходів щодо забезпечення охорони житла, незалежно від наявності загроз життю і здоров'ю такій особі (правильно – «ні»);
7. на відшкодування витрат на адвоката у зв'язку із захистом прав особи як викривача (правильно – «так»);
8. на переведення за власним бажанням (без врахування згоди керівництва) на іншу рівнозначну посаду (роботу) в установі (закладі), в якій він працює (правильно – «ні»).

Належно обізнаними вважаються респонденти, які дали правильні відповіді на більше ніж половину пунктів, тобто принаймні на 5 із 8.

У 2024 році значення цього індикатора становить **16,8%**, показник без динаміки порівняно з 2022–2023 роками (стабілізувався після зростання у 2022 році).

Рис. 3.5.1. Індикатор 5. Частка населення, які належно обізнані з гарантіями правового захисту викривачів



Цей показник залишається досить низьким третій період поспіль – лише кожного шостого громадянина можна вважати належно обізнаним з гарантіями правового захисту викривачів. При цьому з числа тих громадян, які готові повідомляти про факти корупційних проявів (їх частка у суспільстві становить 12,3%, див. Індикатор 3.1) частка належно обізнаних з гарантіями правового захисту викривачів становить лише **21,1%**. Таким чином, обізнаність про гарантії правового захисту викривачів слабо корелює із готовністю виступати у ролі викривачів.

Цікаво, що цей індикатор залишився стабільним, тоді як обізнаність населення щодо повноважень НАЗК (антикорупційного органу, який формує політику щодо розвитку інституту викривання в Україні) знизилась: зокрема належно обізнаними щодо повноважень НАЗК у 2024 році (правильно визначили 5 або більше повноважень) є лише 8,9% населення (значимо нижче, ніж у 2023 році, коли цей показник становив 11,6%).

Водночас позитивним є те, що в обізнаності населення з питань діяльності викривачів, зокрема особливостей подання (каналів) і механізмів розгляду повідомлень про корупцію намітився тренд до зростання у 2024 році: частки «достатньо обізнаних» відповідно становлять 32,9% (проти 28,4% у 2023 році) і 26,6% (проти 24,7% відповідно).